FEYYAZ KAYACAN

BÜTÜN ÖYKÜLER

EDEBİYAT

ÖYKÜ

YAPI KREDİ YAYINLARI

FEYYAZ KAYACAN • BÜTÜN ÖYKÜLER

FEYYAZ KAYACAN

Bütün Öyküler

Şişedeki Adam
Sığınak Hikâyeleri
Cehennemde Bir Yusuf
Gibiciler
Hiçoğlu'nun Serüvenleri
Bir Deli Değilin Defterleri

ÖYKÜ

YAPI KREDİ YAYINLARI

Edebiyat - 31
ISBN 975-363-046-8

Bütün Öyküler / Feyyaz Kayacan

© Yapı Kredi Yayınları Ltd. Şti., 1993
Tüm yayın hakları saklıdır.
Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında
yayıncının yazılı izni olmaksızın
hiçbir yolla çoğaltılamaz.
1. Baskı: 1500 adet
İstanbul, Mayıs 1993

İstiklal Caddesi, No: 285-287 Kat: 5 B Blok
Beyoğlu 80050 İstanbul
Telefon: 293 08 24 (4 hat) Faks: 293 07 23

Kapak Düzeni: Mehmet Ulusel
Ofset Hazırlık: Nahide Dikel
Düzelti: Esra Çaydamlı
Baskı: Şefik Matbaası

İÇİNDEKİLER

Şişedeki Adam (1957)/
Hiçoğlu'nun Serüvenleri • 9
İstanbul Zeybeği • 21
Suavi'yi Gördünüz mü? • 32
Sarhoş ve Çanta • 43
Şişedeki Adam • 47

Sığınak Hikâyeleri (1962)/
Sığınak • 61
Şair Alvin • 67
Postacı Kızı Vera • 71
Tütüncü Gareth • 80
Postacı Kızı Vera Arttırmaya Nasıl Konuldu • 91
Sığınağın Son Ağzından • 100

Cehennemde Bir Yusuf (1964)/
1 • 113
2 • 117
3 • 118
4 • 121
5 • 124
6 • 131
7 • 133
8 • 135

9 • **138**
10 • **143**
11 • **145**
12 • **148**
13 • **152**

Gibiciler (1967)/
Canımıza Tak Demişliğin Önsözü • **155**
İyilik Uzmanları • **158**
Gibiciler • **165**

Hiçoğlu'nun Serüvenleri (1969)'nde yer alan üç yeni öykü*/
Bir Daha Yapmam • **201**
Çocuktaki Bahçe (Bir Romana Başlama Denemesi) I • **206**
Çocuktaki Bahçe (Bir Romana Başlama Denemesi) II • **213**

Bir Deli Değilin Defterleri (1987)/
Ölüm ve Serçe • **227**
Sen Olsaydın Ne Yapardın? • **231**
Bir Deli Değilin Defterleri • **238**
Bana Bakın Benim Adım Gizlem ve
Ben de Mutlu Olmak İstiyorum • **249**
Lütfiye Abla'nın Unutkanlıkları • **290**

* Kitaptaki diğer beş öykü, yazarın ilk öykü kitabı *Şişedeki Adam*'ı oluşturan öykülerdir.

ŞİŞEDEKİ ADAM
(1957)

Birinci Baskı: 1957 (Yenilik Yayınları)

HİÇOĞLU'NUN SERÜVENLERİ

HİÇOĞLU'NUN ÇIKMAZI

Hiçoğlu bu kente de veresiye girmiş gibiydi. Burada da hiçkimse adını sormamıştı Hiçoğlu'na. Ama sorsunlar istiyordu. Ad kavramının ne olduğunu bilmediği halde. Kendine "ben" demekten bıkmıştı. Bir ad taksınlar istiyordu, bir muska, bir nazar boncuğu türünden. Ya bir yafta, ya da bir alın yazısı. Adsız nasıl çıkılır sokaklara, boynundan yukarısı bembeyaz. Tiril tiril incecik bir kâğıt? Biri gelse bari, kaş göz resmi yapsa, ağız burun resmi yapsa. Bir başkası çıksa eksiklikleri tamamlasa, kulaklarını yerli yerine oturtsa. Her adım başında üstüne çullanan iğretiliğin yükünden kurtarsa kendini, dil ucuna getirmekten daha ötelere varmak ve kendini kendisiyle aşılama gücünü ona belletebilse. Hiçoğlu bunları tüm başkalarına borçlu olsa. Birkaç tutam saç da ekliyeceklerdi tabii. Saçla ne görülür, ne işitilir, ne de birşey duyulur. Tanrının cabadan bir vergisi sayılır. Tufeyligillerden sayanlar bile vardı saçı. Ama onun da yeri bulunur bu insanlık düzeninde. Hem de çok önemli: Saçlarının köküne kadar kızarabilmek için. Ad bir çeşit safradır. Kişioğluna kimin nesi olduğunu, hangi rafın malı olduğunu öğretir. Ad sahibi olmak, ev sahibi, mal sahibi, yetki sahibi, devede kulak sahibi olmak kadar kişiyi soylandıran birşey. Adsız olmak adların dışında yaşamak, penceresiz bir odaya perde asmaya benzer, penceresiz bir odanın penceresinden atlamaya benzer.

HİÇOĞLU'NUN BAŞINA GELENLER

Hiçoğlu öteki kentlerde de ayarını bulamamıştı, toprak kaçkını et ve kemiğinin kıvamına ulaşamamıştı. Nice işlere girip çıkmıştı şimdiye kadar. Tımarhanenin birinde pösteki sayıcılığı etmişti. Deliler basbayağı kızmışlardı ona pöstekilerimizi elimizden alıyorsun, deliliğin tadını kaçırıyorsun diye. Delilere bile yaranamamıştı sapıtmanın iş bölümünde. Başka bir kez KARANLIKGİLLER LİMİTED ORTAKLIĞI hesabına karanlıkların hesabını tutmuştu da bu işten ayağı kaydırılmıştı okutamadığı için aydınlığa hesaplı siyahları.

Başka bir kez mezarcılık etmişti. Ölüler, girmeyiz de girmeyiz mezara diye tutturmuşlardı.

Başka bir kez aynalara akıl öğretmeye kalkışmıştı. Aynalar ortalarından çatlar olmuştu bin bir parça görününce onlara Hiçoğlu. Hiçoğlu kendini toparlamak, kırıklara çeki düzen vermek istiyordu.

Bir adı olmamak Hiçoğlu'nun midesini bulandırıyordu. Deniz tutmuşa dönmüştü her dalganın en köpüklü neminden. İçinde, içini bunaltan bir hafiflik vardı. Sanki midesinde, sanki ciğerlerinde, sanki gırtlağında binlerce kelebek mekik dokuyorlardı. Bu da yetmiyormuş gibi tuhaf bir iş açıldı bir gün başına. O güne dek Hiçoğlu tüm ad peşinde koşmakla süre tükettiğinden buna dikkat etmemişti. İşte gene kuyruklamasına giden sürüngen günlerden bir gün, sokağa çıkmış, isim dileniyordu şundan bundan.

Dileniyordu ama, ad konusunda, herkes kurşun atıyordu meteliklerin en kocamanlarına ya da atar görünüyordu. Hiçoğlu buna kızmadı. Alışmıştı çünkü. Ama adını sora sora bu adsızlığı ile insanlara sokula sokula, onların gösterdikleri tüm direntileri yıkabileceğini, direntileri aştıktan sonra tüm insanların önünde kendine gelebileceğini, kendini bulabileceğini umuyordu bir adın başka adlara yönelen kavşağında.

Öyle ama bugün nesi vardı sokaktaki kişilerin? Bütün gözler Hiçoğlu'nun ayaklarına takılıydı. Dönüp dönüp bakıyorlardı. Acaba ayaklarımdan itibaren mi beni tanımaya, beni adlandırmaya başlayacaklar gibi bir soru geçti Hiçoğlu'nun içinden. Ama bu soru gerisin geri tepildi beynince Hiçoğlu'nun ve boşa gidişince ayaklarının. Hiçoğlu bekledi, bekledi, bekledi. Ayaklarını daha iyi bellesinler, ayaklarına bir çıkar yol bulsunlar diye. Sonra sinirlendi. Ne biçim insanlar bunlar, dedi ayaklarından başlamak üzere. Ayakkabı görmemişler mi hiç ömürlerinde? Nesi var ki postallarımın? Postallarda da gıcırtılı bir kişilik mi arıyorlar? Sonunda Hiçoğlu da ayaklarına baktı ötekilere uyarak.

Ve ne gördü sanırsınız Hiçoğlu bakınca ayaklarına?

Ayaklarının kaldırımla ilgisini kestiğini.

İşte bunu gördü Hiçoğlu ve şaşırdı. İlkönce inanmadı.

Gözlerimin bana oynadığı bir oyun olacak bu, dedi, eğildi.

Elini ayakkabısıyla kaldırımın arasındaki boşluktan geçiriverdi. Toprakla kardeşliğini, ekşimiş bir yoğurt kaymağı gibi sıyırırcasına ya da bir yaranın kabuğunu. Kabuk kopunca Hiçoğlu'nun ayakları birbirine dolandı ve yere düştü Hiçoğlu.

Ama kimse koşmadı yardımına.

Ne diye koşsunlar? Adamakıllı düşmemişti ki boylu boyuna canını acıtaraktan yüzüstü kapaklanan hiçliğinde ve adsızlığında. Yerden şu kadar santim yükseğe yan gelip yatmışa benziyordu. Afallamaların keyfinde. O da doğrusu yarı yolda kalan bu kapaklanmadan birşey anlamadı. Bir

sürü acılara hazırlanmıştı. Yere düşünce aynalar gibi bin parçalık savruntulara döneceğini sanmıştı. Hiçoğlu insanlığından kuşkulanır gibi oldu. Neye değmiyor yere ayaklarım? Dargın mı yoksa yeryüzü ayaklarıma? Kaldırımlar dargın mı kaldırımlardaki taşlar dargın mı kaldırımlardaki taşların arasındaki katranlar dargın mı katranların altındaki geçmişe en gömülü en unutulmuş karanlığa en girgin ve sokulgan kentler ve soluklar dargın mı ve solukların kıkırdakları ve kemikleri dargın mı? Kim çıkarmış bu köküne kadar dargınlığı ayaklarının dibinde? Kuşa mı çevrilmişti yoksa, yamalı kanatlardan? Omuzlarını yokladı. Kuş olmadığına hüküm giydirdi tenine. Sevindi de buna hani ya. Onun isteği, amacı, yakarması, bulutlara dadanmak değildi. Yere değdirebilmekti ayaklarını, şöyle bir keyiflik süre için: yeryüzünde olmaktı, yeryüzüne ayak basabilmekti ayaklarını aklından kaçırmadan.

HİÇOĞLU'NUN İSTEĞİ

Hiçoğlu hemencecik eve koştu. Ayaklarıyle döşeme tahtaları arasındaki ayrıntıyı ölçtü bir cetvelle. Cetvele göre 5 santim, 0000007'yi buluyordu bu ayrıntı, bu istemeden yüklenilen, istemeden kondurulan yüksekten yürüme güdümü.

Hiçoğlu o günden sonraki iki üç haftayı yere ayak basma oyunlarıyle geçirdi. İskemleye oturma talimleri yaptı. İskemleye oturduğunda havada rahatladığını değil, kıçının iskemleye iyice yerleştiğini, tahtanın tahtalığını etinde duymak istiyordu. İnsanlar arasında iskemleye oturmuş bir insan olmak istiyordu. Toprağın sıcaklığı veya soğukluğunu ayaklarının tabanlarında açıklamak istiyordu:

AMASI VAR

Ama şu vardı ki ayakları yerden taştan tahtadan iskemleden ve kaldırımdan kesilmişti. Her şeye yakındı ama hiçbir şeyle bir ilintisi yoktu. Yeryüzüyle bir türlü düğümlenemiyordu.

Ah birisinin iyiliği tutsa da durup dururken, sadakadan bir ad uyduruverse ona. Belki yere değdirebilecekti ayağını, bu adın ağırlığı, yeryüzündeliği. Belki o dem, yerlisi olacaktı evrenin ve doya doya dem vurabilecekti bu evrenden, yerin taşın tahtanın iskemlenin ve kaldırımın yetebildiğine. İşte bu dem yerine getirildiği gün, adını çekecekti gökyüzünün mavi direğine ve ilân edecekti kula kuşa. Bu kuş sözü de ne çok geziyor Hiçoğlu'nun dilinde. Niçin KUŞLARA? Niçin?

HİÇOĞLU DİNLENİRKEN

Hiçoğlu, güzel bir ilkbahar sabahı, kışın siyahlarından arttırdığı yeşili da-

ha yeni yeni aralamaya başlayan bir ağacın gölgesinde dinleniyordu. Daha doğrusu oturmaya hevesleniyordu. Toprak üstüne konmayı bir türlü beceremiyorum, diye düşündü. Sonra KONMAK sözünü yanlış kullandığının farkına vardı.

Konmak, kondurmak, kondurtmak.

Bu sözlerin tümünde de kursağa tüyden bir zehir gibi inen bir hafiflik, bir uçukluk vardı.

Kelebek konar, böcek konar, arı konar, sinek konar.

Daha daha?

Daha daha?

KUŞ KONAR. Uzaklaşmak için.

HİÇOĞLU'NUN İKİNCİ BULUŞU

Hiçoğlu'nun içi, korkudan faltaşlarınca büyüdü, şişti şişti. Bu korkuyu, bu şişkinliği içinde saklıyamazdı. İçinin içine bu türlü sığmamazlığına kişi dayanamazdı. Bunu başından, bağrından, elinden, ayağından savması, dışarıya fışkırtması, toprağa aktarması, toprağa gömmesi gerekti. Hiçoğlu canının upuzun havliyle dikiliverdi. Ayağa kalkmıştı sözde. Ayaklarının dibine bakar oldu. O ilk günden beri cebinde taşıdığı, barometre gibi kullandığı, kaderinin ölçüsü diye sarıldığı cetveli çıkardı. Ayaklarında büyüyen boşluk, aralık sinsileşmiş, saman altından boy atmıştı. Cetvel, şimdi 6 santim 053 diyordu durmadan.

Bunu da kabullendi Hiçoğlu, daha fazla söyletmemek için cetveli.

Kader bu, dedi.

Ne yaparsın, dedi.

Ne yapalım, dedi.

Kaderin keyfinin kâhyası değiliz ya, dedi çoğulluk diliyle konuşaraktan.

Ama işi bu yanından benimsemeye çalışırken Hiçoğlu'nun içinde dehşetli bir kanı beliriverdi birden, birden, birdenbire. Hiçoğlu'nun ayaklarıyle toprak arasındaki boşluk gitgide artacaktı. Toprağa yakınlığı azala azala kemirtilerde. Her gün biraz daha yüksek bir sallantı içinde kalacaktı. Ta ki bir ad bulunabilsin başına ve bu adla yeryüzünün bir köşesine demir atabilsin, kendi uzaklığından kendine dönebilsin bulutlara harcamadan derisini, usunu ve ayaklarının baş parmaklarında zonklayan toprak özlemini. Bu olmadıkça nafile. Dünyanın mıknatısını yığsalar çayırlara, dağlara, sokaklara, evlere ve evlerin kiremit kiremit damına, gene de yeryüzünü boylıyamıyacaktı, toprağın yuvarlak çekimine kaptırmıyacaktı kendini.

HİÇOĞLU'NUN AKLINA NE GELDİ?

Ama ilkönce, şu içini çatlatan korkuyu boşaltmalı, içinden koparıp atmalı, başının çaresine bakmalıydı. Birden, umutlandı. Başımın üstünde durursam, belki avuçlıyabilirim toprağın tadını, dedi Hiçoğlu. Belki bu korkuya bir mezar yetiştirebilirim böylecene, dedi Hiçoğlu. Kimbilir, kimbilir belki böyle buyrulmuştur da ben işin farkına varamamışımdır. Tepe taklak ömür sürmek biraz tuhaf kaçacak belki ilk sürüngen günlerde, kanım belki başıma üşüşecek. Ama günler birbirine yapıştıkça, her şeye alışır insanoğlu. Sonra eğer benim tepe taklak yaşamam şuraya buraya yazılı ise eğer kaderlerin ağzından, kanımın başıma çullanması da şuraya buraya yazılıdır kaderin yürüttüğü buyrultularda.

Kimbilir, kimbilir, böyle başaşağı yaşamanın belki kendine özgü yararlıkları da vardır. Bu yararlıkları öykünecek kaderim. Belki, ayaktakileri bile kıskandırabileceğim azar azar. Şimdi beni tepeden tırnağa süzenleri ben o vakit tırnaktan tepeye süzeceğim tepetaklaklığımın imbiğinden geçirerek tümünü birden. Vuramaz olacaklar beni kendi ölçülerine. Ah hani o günler.

Hiçoğlu bütün gücünü topladıktan sonra amuda kalktı. Ama ama ama başı ve elleri topraktan 6 santim kadar yüksekte idi. Daha doğrusu 6 santim, 053.

O daha bunu henüz kavramıştı ki havada fırıldak gibi fırıl fırıl dönmeye başladı. Başlatıldı. Bu öylesine hızlı bir dönüştü ki sağı ve solu eridi. Göğün mavisi, güneşin sarısı, ağacın yeşili bembeyaz kesildi. Ve bembeyaz iğneler batıyordu gözüne. Dönüşünün hızı çoğaldıkça Hiçoğlu'nun kafası da o ölçüde açılıyor, keskinleşiyordu veresiye akıllardan. Amuda kalkmaya yeltenmekle yanlış birşey yaptım, dedi.

Bu değilmiş demek kaderim.

Fırıl fırıl çemberleşen perendeler de bana "GÖNDERİLEN" bir ceza.

Haddimi bilmemişim.

Ayaklarımı yorganıma göre biçmemişim.

Bu son düşüncenin kafasından geçmesiyle Hiçoğlu'nun doğrulması bir oldu.

Uf be, dedi Hiçoğlu, dünya varmış be.

Terlediğini sandı.

Eliyle alnını sildi.

Ama eline bakınca, elini kuru gördü.

BİR KUŞ

Hiçoğlu'nun gözü, gözün göremediği uzaklıklardan beliren bir noktaya ilişti. Nokta gittikçe büyüyor, gözlerinin başını döndüren bir hızla yakla-

şıyordu. Siyah bir nokta. Toprağın tam 6 santim, 053 milimetre üstünden mesafeleri vurgulayarak. Uçarak.

Biraz daha yaklaşınca maviye çalındı rengi. Rengin içinden bir kuş çıktı.

Testere kanatlı bir kuş.

Hiçoğlu'nu gölgeleyen ağaç, köklerinin dibinden bir toprak duası yaktı. Yapraklarınca muskalandı.

Kuş ok gibi süzülüp geçti Hiçoğlu'nun önünden.

Ağaç yapraklarını saydı. Eksik çıkmadı, yapraklar.

Bakma, dedi ağaç Hiçoğlu'na.

NEYE NEYE ALIŞTIRMAK İÇİN, afarozların öncesinde?

KUŞ, birdenbire dikine uçmaya başladı. "Hiç, hiiiç, HİİİÇ" diye de ötüyordu bir yandan.

Kuş, mavinin kabuğuna yeni baştan girinceye kadar, "hiiiç"lerle çınladı, "neşelendi" basbayağı Hiçoğlu'nun çevresi.

Hiçoğlu'nu bir unutkanlıktır aldı.

Korkusu yerli yerinde titriyordu ama, ona korkusunun üstünden bir sünger geçirilmiş gibi geliyordu.

Uzun uzun, unutkan unutkan düşündü. Ne biçim kuş bu? Rengi mengi güzel ama kim öğretmişti ona öyle hiiç hiiç diye ötmesini?

HİÇOĞLU VE KENTLİLER

Kentliler Hiçoğlu'nu ta ilk gününden beri kuşku ile karşılamışlardı. Sokaklarda yerden şunca santim yüksekte yürümesini yadırgamışlardı, alınmışlardı. Bizimle alay ediyor sanıyorlardı. Kimdir bu adam diyorlardı aramıza sızdırılan? Ne işi var öyle havalarda? Yoksa yüksekten bakmaya mı hevesli hepimize? Aramıza karışmak, bizden olmak istiyorsa, niçin katlanmıyor toprağımıza, kaldırımlarımızı denemeye?

Ne diyorlardı daha başka, kentliler.

Kentliler şunu da diyorlardı:

İnsan, insanı durumuyla ağırlar veya hafifler. İnsan kör olur, çolak olur, solak olur, salak olur, topal olur, kolsuz olur, bacaksız olur, hem kolsuz hem bacaksız olur, akıldan makıldan caymış olur. Bunlar olur şeylerdir hep. Acırız da sonra vakit buldukça, fırsat düşürdükçe aklımıza esenlerde topala değnek, bacaksıza tahta bacak veririz. Akıl aşısı yaparız akıldan caymışlara. İyi işletiriz bulunçumuzu, paslandırmayız. Toz tutsa bile. Ama görmedik daha bu adam gibisini. Her kişinin bir kulpu vardır. Tutulacak bir tarafı olur. Oysa ki bu adam kulpsuz. İğreti yürüyor. Hadi biz usu başında insanlarız. Ayakları toprağa iyice yapışık olanlar türündeniz. Kolay kolay ürkmeyiz. Gözlerimiz boya tutmaz pek. Ama.

YA ÇOCUKLARIMIZ?

YA ÇOCUKLARIMIZ? Ismarlama çocuklarımız. Göreneklerimizin gemine henüz vuramadığımız çocuklar? Onlar da pek o kadar bizden değil. Bizden başkalıklarını gidermek, zaman ister. Ya biz bu işi beceremeden, bu sapsız köksüz adama ayak uyduracakları tutarsa çocuklarımızın? Ya onlar da bizden bir karış yüksekte gezip tozmaya koyulup da adlarını kimliklerini unutup da biz kimiz diye karşımıza çıkarlarsa? Kime devrederiz biz sonra ayaklarımıza vird ettiğimiz, ayaklarımızın altında sustaya kaldırdığımız toprağı?

İçiçe altalta bir kentti bu kent.

Bu kentin altında papağan kenti vardı, onun altında şey kenti, onun altında eveleme kenti, onun altında Seksek kenti, onun altında Gnossos, daha altında Hımhım kenti, hayhay kenti ve en löngözlemesine inildiğinde mağaraların duvarlarında ürpertilen tüylerin kenti vardı, mağaraların içinde gökleri tırmalayan kentler vardı.

KARAR BAŞI

Karar başına toplandı içiçe altalta kentliler papağanın yüzleminden kıllarına kadar mağaraların.

Kafalar iyice kızıştı. Halk sokaklarda gösteriler yaptı.

Gösteriler birbirlerine gösteriye girişti. Bu adamı kent dışı edin, tahta biti gibi kemirecek her şeyi için için, diye bağırdılar kat kat.

Ve sonra eteklerini tutuşturdular ve neft yağı sürdüler korkularına.

Kentteki gökgürültüsü sahibi kişiler bunu duydular.

Bir araya geldiler.

Oy verdiler.

Oy saydılar.

Ve kentten sürülmesini onayladılar Hiçoğlu'nun.

Ve sonra gökgürültülerini denediler.

Herkesin kendine göre, uydurduğuna göre gökgürültüsü vardı.

Kimisi uzun süreli, kimisi kısa süreli.

En kısa süreli gökgürültüsü bir dakikalıktı.

En uzun sürelisi dört dakikaya merdiven dayamıştı.

Daha uzunu kafa şişirirdi zaten.

Kekeme gökgürültüleri bile vardı.

Hurdaya çıkarılanlar bile.

Ara sıra şunun bunun gökgürültüsünde bozulmalar oluyordu, yolsuzluklar çıkıyordu.

Bu böyle olunca, sakatlanan gökgürültüsü onarılmaya götürülüyordu. Bu işi en iyi bir tenekeci görüyordu. Tenekecinin dükkanı kent dışında

idi. Seslerini deneyen gökgürültülerinden kimse geçemiyordu dükkânın yanından. O kadar ki tenekeci, gökgürültüsünden başka hiçbir dili duymaz, işitmez, anlamaz olmuştu.

Ama bugün herkesin gökgürültüsü doğru çıkıyordu.

HİÇOĞLU'NUN ÇARMIHLANMASI

Hiçoğlu aratıldı. Nice aramadan taramadan sonra, Hiçoğlu'nu, ağacın altında yerden 6 santim yüksekte düşünür buldular. Yargı beynine bir çivi gibi saplanınca Hiçoğlu deviniverdi. Kolan vururcasına koşmaya başladı. Gökgürültülerinin huzuruna çıktı. Yalvardı yakardı. İşin aslını anlattı.

Dedi ki:

— Efendim, benim bu başkalığım katiyyen ve katıbeten ve illevelâkin ve asla hiçbir zaman, hiçbir saniye ve salise için hiçbir tehlikeyi haiz değildir. Hiç kimseye zararım dokunmuyor. Yalnız şu adsızlığımdır beni bu duruma, bu kafese sokan. Sonra, bu adsızlık sizden daha çok beni üzüyor. Çilemi, gecemi, kuşkularımı pekiştiriyor. Bir ad bulayım, şöyle oturaklı bir ad, ben de Ali, Veli gibi "olur" kişilerden olurum. Ayağınızı öpeyim, kulunuz kurabiyeniz olayım, sabredin bir iki gün daha. O vakte kadar adımı ibraz eylemezsem istediğinizi yapın.

En konuşkan gökgürültülerinin başı, cebindeki gökgürültüsü ufaklıklarını şıkırdataraktan söz aldı ve şöyle dedi:

— Çıban başının patlatılması sırası çoktan geldi. Ama madem ki bunca ağır bir yargıya çarptırılacaksın, son isteğinin yerine getirilmesini dilemen uygundur. Önümüzdeki iki gün senin olsun. Ondan sonrakiler sensizce bizim.

Dedi ve sözünü kesti: Gökgürültülerinin hık deyicileri bundan sonra bir kara tahtayı "2"lerle doldurmaya başladılar. Biri yazıyor, ötekisi de yazılanı siliyordu durmadan.

Hiçoğlu kendini sokağa dar attı. Sokağa derin, bulanık suların yüzüne soluk almak için çıkarmış gibi çıktı. Can çekişmeye başlamıştı sanki son soluğu. Sokaktaki kaldırım taşlarının her birine "2" yazılı idi. Beyaz tebeşir ile. Hiçoğlu sanki bir dişçi kerpeteniyle soluyordu. Çıkarılan her soluğun yerine bir başkası geçmiyordu. Takma bir soluk bile. İşte ihtiyar postacı geldi Hiçoğlu'nun aklına o sıra. Ona gitse? Ona danışsa? Postacıdır. Herkesin adını sanını, işini gücünü içli dışlı bilmesi gerek. Bunca mektup taşımış, iyi kötü ak veya kara bunca haber dağıtmış. Herkes bilir olmuş onun kapı vuruşunu. Postacı, kaderin eldivenini eline geçirmiş gibidir ne de olsa en azından.

HİÇOĞLU VE ÖTEKİLER

Hiçoğlu'nun bu ölüm dirim konusu karşısında postacıyı anması bir raslantı işi değildi. Kısa bir süre öncesine kadar Hiçoğlu'na hiç kimse bir satırlık bile yazmamışken damdan düşercesine mektuplar almaya başlamıştı son günlerde. Postacı her sabah aynı saatte kapıyı tıklar ve bir mektup sıkıştırırdı Hiçoğlu'nun eline. Tatlı tatlı da yüzüne bakardı. Gülümserdi: Zarfın üstüne de "SANA" yazılı idi hep, Mektuplar birbirinin eşiydi. Tilciği tilciğine, virgülü virgülüne Hiçoğlu mektubu bellemişti. Sokağın ortasında durup dururken gözüne takıldı mektup. Okudu:

> Seni gidi seni,
>
> Biz işin içyüzünü çoktandır biliyoruz. Senin amacın tümümüzü ad peşinde koşturmak ve sonra arkamız dönükken, şapkamız başımızda değilken adlarımızı çalıp gitmek, bizi cascavlak adsız bırakmak ve sonra da ad kaçakçılığına koyulmaktır. Sen şunu bil ki biz sana adımızca karşı koyacağız. Adını da, cismini de er geç mimliyeceğiz.
>
> İMZA BİZLER

HİÇOĞLU'NUN DİVÂNI

Hiçoğlu o kadar kızmıştı ki bu mektuplara bir gün oturup tam üç şiir yazmış ve kimin eline geçerse geçsin diye postaya atmıştı. Bu şiirler Hiçoğlu'nun Divânı idi.

Birinci şiirinde şöyle demişti Hiçoğlu:

Boş verdim artık
İntihara.
Geliyor nasıl olsa her gün
Dünyanın sonu.

İkinci şiirinde şöyle düzmüştü Hiçoğlu:

Delilik giderir deliliği,
Us mus nemize gerek.

Üçüncü ve son şiirinde Hiçoğlu daha da iğretileşmişti:

SORU, SORU VE GENE SORU
Ben ben miyim ben (bende) miyim
Ben içerde miyim
Ben dışarda mıyım
Ben incir çekirdeğinde miyim

Yoksa ben hiçbir yerde değil miyim
İçim dışım yoksa adım izim yoksa
Neylerim ben buralarda
Neylerim ben nerelerde?

İmza: BEN

HİÇOĞLU POSTACININ EVİNİ ARIYOR

Hiçoğlu herkesten sora sora pastacının yan sokaklardan birindeki evine vardı. Ne tuhaf, eskiden adını ötekine berikine sorduğunda, hiç kimse oralı olmazdı. Ondan kaçarlardı. Oysa bugün herkesin iyiliği üzerindeydi. Herkes birbiriyle yarışa girişmişti ona yol göstermede.

HİÇOĞLU VE POSTACI

Postacı, onu bekliyormuş gibi, açtı kapıyı. İçeri buyur etti. Hiçoğlu, postacının eliyle gösterdiği geniş koltuğun kenarına ilişti. Postacı, Hiçoğlu'nun koltuk üstünde asılı duruşunu görmüyordu. Belki görüyordu da olağan birşey gözüyle bakıyordu. Hiçoğlu etrafına bakındı. Duvarlara, döşemelerden tavana dek, postacının resimleri asılıydı. Yuvarlak çerçeveler içinde yüzlerce resim. Sıra sıra. Hiçoğlu gözlerini sökemiyordu bunlardan. Gözlerine inanamıyordu. Resimler bir ileri bir geri oynuyor, birbirlerine yaklaşıyor, iç içe çemberler biçiminde sıralanıyor ve yeni baştan dağılıyordular.

Postacı nazik bir öksürükten sonra Hiçoğlu'na doğru eğildi.

— Bir emriniz mi var?

Resimler uslu uslu yerlerine döndüler. Hiçoğlu, postacıyı unutmuşa benziyordu. Hiçoğlu, karşısında görünce postacıyı, elinde olmadan ürperdi. Tüylerini sayaraktan. Postacı ise Hiçoğlu konuşsun diye bekliyordu. Üzerine düşmüyordu. Hiçoğlu'nu kendi haline bırakmıştı. Bekliyordu. Kıyamete kadar bekliyecekti. Kıyamet kadar vakti vardı. Postacı hiç şaşmadı Hiçoğlu'nun öyküsüne. Tatlı tatlı gülümsedi. Mektupları uzattığı sabahların gülümseyişiyle.

POSTACININ HİÇOĞLU'NA DEDİKLERİ

— Evlât, dedi postacı Hiçoğlu'na, ne diye önceden gelmezsin? Ben bilmezsem kim bilecek senin adını? Ben sana ilk gününden söyleyebilirdim bunu. Sormadın ama. Sorsaydın nice işkilden, korkudan, nice kerevetleşen içsizliklerden kurtulmuş olacaktın. Ama anlamıyorum sanma çektiklerini. Adının ilk hecesini bile bilememenin sende oyduğu boşluğun ne kadar derin olduğunu biliyorum. Çok bekledin artık. Şimdi şuracıkta söyliyeyim de bari adını, sen de kurtulasın kentliler de...

Hiçoğlu yerinden sıçradı. Postacının ellerine sarıldı.

— Hayır, hayır, dedi, sen bunu şimdi söylemiyeceksin. Yarın kent meydanında, herkesin huzurunda, herkesle birlikte öğreneceğim adımı senin dilinden. Yarın yarın.

HİÇOĞLU, MEYDAN VE POSTACI

Hiçoğlu ertesi sabah meydanı dopdolu buldu. Bütün kent halkı oradaydı. Meydanın dört bir yanına tribünler kurulmuştu. Özel tribünde gökgürültüleri oturuyordu. Yani Sigorta Şirketi Başkanı, yani Banka Müdürü, yani Çöpçüler Genel Süpürgesi, yani Deliler Derneğinin Baş-çığlıkçısı. Başka bir tribün de basına ayrılmıştı. Gazeteciler yazı makineleriyle fayrapa hazırdılar. Gazetecilerden biri tribünden aşağı sarkarak adsız yaşamanın tadı tuzu olup olmadığını sordu Hiçoğlu'ndan.

Hiçoğlu vakti olmadığını söyledi.

Bu kocaman bir konu idi.

Ad takma töreninden sonra konuşursak daha iyi olur, dedi.

Hiçoğlu meydanın ortasındaki yüksekcene bir kürsüye yaklaşırken kıs kıs gülmekten kendini alamadı.

Vay canına, neymişim ben, dedi. Böylesine kaynaşır bir kalabalık salt bir idam, bir taçlanma günü birikebilir. Bu kürsü, ama, ne bir sehpaya benziyor, ne de bir tahta.

Cayır cayır bir güneş, meydanı olanca şahmerdanları ile dövüyor, pestilini çıkarıyordu.

AD TAKMA TÖRENİ

Saat tam on ikide, karşı yandaki özel tribünün hemen altındaki geçitten postacı göründü. Tıs kesildi etraf. Postacı acele etmiyordu. Postacı yavaş yavaş geliyordu. Postacı yerden 6 santim yüksekten yavaş yavaş geliyordu kimseye çaktırmadan. Postacı kürsünün önüne vardı. Kürsüye çıktı. Hiçoğlu, postacıyı bekliyordu. Meydandakiler postacıyı bekliyordu. Özel tribünde Banka Müdürü, Sigorta Şirketi Müdürü, Çöpçüler Genel Süpürgesi ve Deliler Derneğinin Baş-çığlıkçısı hep postacıyı bekliyordu.

Postacı bir elini Hiçoğlu'nun omzuna koyduktan sonra meydanın dört ucuna birden seslendi:

> Sayın meydan halkı, müdürler ve gazeteciler, bugün size bu çocuğu bağışlamaya geldim. En içerlek kovuğuna bastırın onu bağrınızın. Ben postacıyım, size söylüyorum. Bu çocuğun da sizin gibi adı var. Söylenmeyi bekliyordu. Ama söylemediniz, düşünemediniz bu adı. Düşünmek istemediniz. Düşünseydiniz bulurdunuz. Ben postacıyım. Ben bilirim bu işleri. Bu çocuk bugün buraya hakkını istemeye gelmiştir. Ben de hakkını veri-

yorum ona işte. Onun adı, kendi adınızın yedi kat dibinde yatar. Onun adı HİÇOĞLU'dur.

SALIVERİN HİÇOĞLU'NU

Postacı söylevini verdikten sonra, Hiçoğlu'nun adını Hiçoğlu'nun yüzüne şamarladıktan sonra kürsüden indi.

Hiçoğlu'nun içinde yüzbinlerce makaranın ipliği boşandı.

Hafifledi.

Hafifledi.

Yükseldi, yükseldi.

Tribünlerin üstündeki bayrak direklerinden birine sarılmak istedi.

Yapamadı.

Yükseldi, yükseldi.

Dünyadan ve kendinden geçti, dünyadan ve kendinden kaçırıldı. Ve bir kuşun mavi sesi işitildi. Hiç, hiiç, hiiiiiç...

Hiçoğlu... Hiçoğlu... Hiçoğlu...

Nerdesin Hiçoğlu?

Nerdeyim Hiçoğlu?

Hiçoooğlu nerdeyiz?

Gazetecilerden biri Hiçoğlu bayrak direğinden koparken aldığı fotoğrafın nasıl çıktığını merak ediyordu.

İSTANBUL ZEYBEĞİ

James Joyce'un Dublin'e değgin izerlerini yazmak için İrlanda'dan kaçtığını, yıllarca Trieste'lerde, Paris'lerde, Zürich'lerde gözünün son ışığını ve soluğunun son tekmesini tüketinceye dek yaşadığını ve Dublin'i gözünde büyüte büyüte tüm kentlerin, ırmakların ve yaradılışların kavşağı ve tutunağı gibi anıtlandırdığı, simgeleştirdiği o yılların kilinden kendine özgü ve başından, gözünden ve yüreğinden aşkın ve her adım başında yerine getirdiği daha kocaman ve değişken, bildik ve belenmedik bir Dublin'i sürenin havsalasına peşkeş çektiğini

Suavi'ye söylemeseydiler

İstanbul'da duran günlerden durup dururken birinde, bütün bunlar olmıyacaktı.

Suavi kahvesini yarıda bırakıp, tam ortasında soluduğu için gözbebeğinin öteki bütün buutlarını eriten, öteki buutlara yer bırakmayan ve belki de buutsuzlaşan İstanbul'un tam ölçüsünü uzaktan çizmek, sürülgenin süredeki ve uzaydaki merceğinde İstanbul'a kanından dallar ve budaklar aşılamaya kalkışmıyacaktı

belki.

Ama söylenen söylenmişti bir kez. Ve Suavi Londra'da aramaya gitmişti İstanbul'un yüzünü astarını. Uzaklığın taşından çıkarmak için İstanbul'u. O sözü Suavi'nin kulağına düşüren kişi, bunu bir tek insanın başına gelmiş ve başka bir insanın başına gelmesine pek de olanak olmayan birşey diye söylemişti.

belki.

Belki de Joyce üzerine birşey söylemiş olmak için. O dem bunu söyleyeceğine "bugün hava çok güzel" de diyebilirdi ama söylememiş işte. Ve belki Joyce'u okumamıştı bile. Salt başkalarından duyduklarını öğrendiklerini uylamakla yetinmişti.

Ve belki.

o günden, o günün o söze tanık olan anından sonra, Joyce'un ne adını almıştı ağzına, ne de okumadığı izerlerine gözünün bir köşesini olsun atmayı geçirmişti aklından.

Raslantı işte.

Ama Suavi'ye doğru biriken bir raslantı.

Suavi'de o güne dek çökülleşen ve eğincini patlatmak istediği itkilerin, baskıların yeni bir yön alması, ve Suavi'nin ışığa boyadığını sandığı karanlığın bir köstebek gibi beyin içinde hızlanması, birkaç tilciğin savrulmasıyla başlamıştı.

Suavi o sözden kapmaya başlamıştı uçurumun nemini.

Günün birinde İstanbul'a doğru patlak vereceğine avaz avaz inandığı sungulara en kalburüstü belini bağlayarak çıkmıştı yola. Yolun başlangıcı, günün eşiği ve İstanbul'u sürenin dört yanına birden salacak olan romanın ilksiz ve sonsuz tümcesi Londra'da başlıyacak ve Londra'dan bütün evreni ve İstanbul'un taslakları olan öteki bütün kentleri kuşataraktan gerisin ileri ve ilerisin geri yola çıkacak ve soluğunu gene İstanbul'a sürecekti gözünün aslındaki Kerem'lerden. AMA GÖZLE ALINAN BAŞKA, USDAN ÇIKAN VE ÇIKMAYAN BAŞKA.

İlhan
ilkin Lomas'ın evinde
tanışmıştı Suavi'yle. Lomas deniz
aşırı havayollarında çalışıyordu.
Her seferinde Londra'ya evrenin başka bir
yerinden
dönerdi.

Honkgonk'tan, Paris'ten, Tokyo'dan, Bangkok'dan, Rio de Janeiro'dan, delikten deşikten, Newyork'tan, buluttan, Montreal'dan, Paris'ten, civadan ve coğrafyanın dilinin yetiştiği her bucaktan mektuplar yollardı İlhan'a,

Ben gündelikçi göçmenlerden biriyim, demişti bir kere İlhan'a.

O da Suavi'nin bir başka türlüsü idi. Şiir yazardı bir zamanlar. Sonra bıraktı. Yazmaz oldu. Önceleri Londra'yı sorumlu tuttu şiir gücünün kısırlaşmasından. Londra'nın kül rengi içinde kim ıblıklaşmaz ki, dedi kendine ve başkalarına. Bakın bir kez bu şehre. Nasıl yazar insan burada? Şu yapıları gördünüz mü? Yamalı evlerden, yaratılmış bir mimarî. Londra'yı neye benzetiyorum ben biliyor musunuz? Kocaman bir çöp tenekesine. Binlerce ve binlerce, küçüklü büyüklü yapıların dükkânların mağazaların apartımanların rastgele atıldığı bir çöp tenekesine. Bu çöp tenekesinin içinde insanlar da var. Evlere girip çıkıyorlar. Mutluluklarının somunlarını, çıkınlarını evlerine götürüyorlar. Evlerini bunlarla besliyorlar. İnsanlar bu çöp tenekesinin bulanıklığında sürfeleşiyorlar. Gündelik mutluluklarının içine

çekiliyorlar. Köstebekler gibi. Kim görmüş sürfenin, köstebeğin şiir yazdığını?

Lomas'ın her soluğunu böyle dünyanın başka bir kentinde alma itkisinin içyüzü neydi gerçekte? İyileşmek için kaplıcalara gidenler gibi o da şiir tıkanıklığını gidereyim diye mi şu güneşe ya da şu toprağa baş vuruyordu?

Ama yeryüzündeki kapıların her biri başka bir sürülgeye, başka bir yalnızlığa açılıyordu. Lomas, bir bakıma duymamak, görmemek, yalnızlığını aldatmak için şiir yazardı galiba. Şiirlerini pamuk gibi tıkardı kulaklarına. Ama şiirin pamuğu tükenince yalnızlık Lomas'ın içine boşalıvermişti dışardan. Lomas bu yalnızlığın bu kısırlığın içine dışardan dolduğunu sanıyordu.

Oysa bu yalnızlık pamuktan setlerin için için yıkılmasından doğmuştu. Yalnızlığın toprağı yok. Nereye giderse gitsin, içindeki sürülge dört yanına birden bulaşıyordu Lomas'ın. Onun sürülgesi herkesinkine benzemiyor. Lomas için sürülge demek ne demektir? Evreni, cıyak cıyak derisi yüzülürcesine duymak demekti. Toprak toprak dolaşaraktan ve yer değiştire değiştire, aramakta olduğu boyayı gözlerine katabileceğini sanmıştı. Ama her kentin güneşin ve toprağın boyası ona kül rengi gibi görünmeğe başladı. Gene de boya peşinde koşmaktan bıkmadı, bıkmıyor. Şimdilik hiç olmazsa. Kaçamaklı güneşler ve kentler suyunu çekince ne yapacak? Tasma gibi asılı mı kalacak boynunda dünya? Küllerin içinde kör bir iğne ile kör bir uçurum mu kazacak? Ve uçurumunu başaramadan mı köyleri tahtalıyacak?

Elinde olsa, Lomas Londra'ya hiç dönmeyecek. Zaten cehennemin dibindeyken bile Londra'dan çıkmış değil. Lomas, Londra'yı sırtlamış; hamallığını yapmakta. Belki de kinini, hıncını azaltmamak için yanında taşıyor Londra'yı. Kısırlığını örtmeye yarayan upuzun bir hasır gibi. Acaba Lomas, dadılık etmesini mi beklemişti Londra'nın? Kırılan oyuncağı yerine başka bir oyuncağı eline sıkıştırmadı diye mi bunca kızmıştı ve sırtını çevirmişti ve gözünü yummuştu Londra'ya? Lomas, Londra'da geçirdiği günlerin tümünü, Londra'yı hiçe saymakla geçiriyor. Çok tuhaf oluyor Lomas'ın toplantıları. Onun odasında toplanmak, konuşmak, içmek, esrikleşmek sallantıdaki bir uzayın en iğreti damlası içinde toplanmaya benziyor ve konuşmaya, içmeye ve esrikleşmeye. Hiç konuşmamak, içmemek ve boşlukla tütsülemek gibi kafayı.

Lomas'ın toplantılarından maksat Londra'yı yadsımaktı; bu tanımamazlığı başkalarına aşılamak ve onların desteğiyle Londra'nın üstünden süngerlerin en büyüğünü yürütmekti. Ama sünger büyüdükçe, Londra

büsbütün çivileniyordu Lomas'ın aklına. Yadsımak, sonunda, kabullenmek gibi birşey oluyordu.

İlhan o gece Lomas'ın iki odalı apartmanını kazanlaşmış buldu. Kazanın içinde çorbalık insanlar fıkırdıyordu. Yerde salça rengi bir halı. Halının üstünde yürüyen, küçülen, pireleşen, hoplayan insanlar. Adamın biri, kim bilir hangi antikacı dükkanından gelme kocaman bir gramofon borusunu kulağına dayamış, şunun bunun konuştuklarını dinliyordu:

— Ah ah ah ah, sen benim orospu bülbülümsün, diyordu bir erkek bir kadına.

— Sen de benim çürük dalım.

Erkeğin sesi çürük çürük kırılıyordu.

Kadındaki bülbülün sesi pıhtılaşıyordu.

Sigara dumanları, tüten bir bataklık gibi. Mobilyalı. Salça rengi halı nerdeyse insanları emecek, yavaş yavaş, uzun uzadıya yutacak. Bataklığın ortasında bir çift rumba yapıyor. Solucanların kıvrım kıvrım çiftleşmesi mi?

Lomas, bir köşeye oturmuş, ötekilerini seyrediyordu. Gözleri sansar gibi. Odadakiler odada değildi. Onları Lomas oynatıyordu, Lomas konuşturuyordu. Her şey Lomas'ın gözlerinin izniyle oluyordu sanki. Herkes ve her şey Lomas'ın aklına kapanık. Gözlerini kırptıkça odanın ışığı bulanıklaşıyor. İlhan, Lomas'ın gözündeki boyunduruğa kulak asmadı.

— İçkiler nerde, diye sordu Lomas'a. Lomas olup biteni ve saman altından yürütülecek Londra'ları gözden kaçırmamak için, eliyle kitaplığın yanındaki masayı gösterdi. Masanın üstünde bira şişeleri. Londra bira fabrikalarından gelme tümü de.

— İçkiyi iç, ama nerden geldiğini sorma, değil mi, dedi İlhan, gülerekten. Bu olmaz ki ama. Şeytan birası içmemiz gerekirdi bu gece, ya da senin adını ağzına almak istemediğin yerin düşmanlarınca sövgülerin imbiğinden geçirilme biraları, bu da bulunmazsa, uçurum biralarını içmemiz daha uygun kaçardı ve daha kolay kaçırırdık dışarısıyle yüzyüze gelmenin tuzağını.

İlhan, elinde bir bira şişesi, Lomas'a yaklaştı.

Lomas'ın çizdiği, güttüğü ve odadakilerin hık deyiciliği ile sanki kendi başınaymış gibi oynadığı oyunun kördüğümünde bira içmek, insana, Lomas'ın beklemediği veya önlemeye çalıştığı bir oyunu oynayamaz mıydı oyun bozanlık ederek. Kafayı biralayan herkes, oyunun ilkelerini, kurallarını, yasaklarını ve izinlerini unutarak, bakla gibi çıkaramaz mıydı Londra'yı ağzından ve leb demeden içeriye odaya dökerek tüm leblebilerini pöstekilerdeki Londra'nın? Ondan mı yudumluyorlar öylesine içkilerini? Her yudumda işkillenerek. Sonrasını, dillerinin ucuna üşüşmesinden

korktukları adı düşünerek. Biraz salıverseler kendilerini, ortadaki adamın taşıdığı gramofon borusunun kulak zarını patlatacak, yarım yamalak gemlere vurulan ad.

Ama salıvermiyorlar kendilerini.

Cezası var çünkü.

Ve cezadan daha önemlisi, pireden de daha küçük düşmek ve hiçlenmekti, sırt çevrildikçe büsbütün yürürlüğe giren bir varlığın karşısında. Lomas'ı terslemek geldi İlhan'ın içinden.

— Sen buraya böyle kapanmasaydın, oyununun gezegenleriyle, uydularıyla birlikte, kocaman bir tuzağa dönmezdi dışarısı. SENSİN HER GÜN DIŞARDAKİ TUZAĞI KENDİ ELİNLE KURAN VE SENSİN TÜM YASAKLARINI VE OYUNLARINI GERİSİN GERİ TUZAĞA KAPTIRAN.

Ortadaki adam gramofon borusunu salladı.

— Yakaladım yakaladım, dedi.

Lomas'a döndü.

— Yakaladım, yakaladım, dedi. Londra'dan söz açtığını duydum Sally'nin.

Sally ip gibi bir kızdı. İncecik. Çıkıntısız kıvrıntısız, Süt birikse bile memelerinde bir incir çekirdeğinin içindeki çekirdeğin çekirdeğini doldurmaz. Saçları da dümdüz. Yağmur kemirmişe benziyor. O acaba niçin yadsıma yolunu tutmuş Londra'yı?

Ne dediğini duymuştu Sally'nin borulu adam?

"Et eti görmüyor Londra'da yalnızlıktan."

Sally utandı. Küçüldü. Yakalandığı için değil pek. Karşılıksız kalan etindeki boşluğu duyurduğu için. Tamamlanmamış etini. Ona öyle geliyordu ki bazan yalnızlığın en erkeksiz dönemeçlerinde, bir erkek eli aydınlanıverse birdenbire teninin eşiğinde, kıyamet çapında kadınlaşacaktı, tenine doğru mekiklerini dokudukça ten kaçırmaz aydınlık. Ve bunları düşündüğü anlarda Sally, bütün evrene yeteceğini sanırdı, aklının damarına eklediği vücudun.

Sally'nin evrene doğru burçlandırmak ve erkeklere doğru evrenleştirmek istediği vücut ne arıyordu Lomas'ın odasında? Bu vücut Lomas'ın kurduğu oyunun çürük noktasıydı.

— Sally, kızım, hadi bakalım tut şu birahanenin yolunu. O sözü kullanan insan, cezasını çekmesini de bilmeli.

— Cezanın sonunda yerine gelecek mi sanki vücut? dedi Sally. Yoksa bir şişelik vücut mu bana çevrik ve sapık pay?

Sally odadan çıktı.

Ve çıkarken dedi ki:

— Boğazınızda kalsın ceza diye bana aldıracağınız bira, köpüklenmezse beklediğim ten bardaklarda ve dudaklarda.

Ortada dolaşan adam olanca borusunun olanca kulağını kabarttı. Ama hiçbir anlam çıkaramadı Sally'nin söylediklerinden.

Sally odadan ayrıldıktan az sonra, bir yığın insan girdi kapıdan içeri. Odaya ilk ayak basan genç, odadakilere seslendi:

— Kabuklarınızı kırmaya geldik, ey sümüklü böcekler. Lomas'ın numaraları bize okutulmaz. Lomas be nerdesin? Lomas, Lomas. Hazır ol, biz geldik yani. Şakamız yok. Ve Londra da buyur edildi sokak sokak odana. Bir sokağını kovsan kapıdan, ötekisi girecek içeri pencereden bacadan.

Lomas'ın oyununa böyle gürül gürül meydan okuyan genç, sigara dumanlarını gözleriyle bir hayli kurcaladıktan sonra, Lomas'ı dumanların göbeğinde sezinler gibi oldu:

— Sizi gidi sümüklü hortlaklar, dedi. Dışarının havasını soktuk içeri, daha ne istiyorsunuz be. Ve isteseniz de, istemeseniz de, o hava var orada. Konulmuş bir kere oraya. Yerinden oynatılmamacasına. Sümük tutmaz türünden. Hem bak Lomas, sana kimi getirdik. Dışardaki havanın içinden oyulmuş birisini. Dans ediyordu birahanede. Herkes çevresini sarmıştı. Kanat gibi germiş iki kolunu, rakstan raksa giriyordu. Yavaş yavaş dönerek, gözümüzde gövdeleniyor, diz çöküyor ve doğruluyordu yeniden, gövdesine yeni doruklar kataraktan. Türkmüş. İstanbul'dan, Adını sorduk. Sen kimsin, kimlere kadar? dedik. Ben Suavi'yim, dedi bize. Bana, Suavi İstanbulgilıstanbuloğluıstaniçrebultoprakbolistan, derler veya diyecekler, dedi bize. Boyu bosu da denk düşüyor bu denli ada.

Ve bu adın arkasından Suavi girdi odaya. Daha doğrusu doldu odaya. Doldu, doldu, doldu. Sonu gelmiyordu Suavi'nin. Ve içeriye köküne dek sığabilmek için allak bullak ediyordu odanın incir çekirdeğini, ve teyellenmiş bulutlarını.

— Ben geldim işte, dedi Suavi. Ben geldim çok uzak yerlerden. Yerimi en uzaktan mimlemek ve tutturmak için göze aldığım sabırlarda. Damlaya damlaya Marmara olarak denizkızının kuledeki süresinde.

Suavi sustu. Odanın havasını kokladı.

— Burası uçurum kokuyor, dedi birdenbire.

Bu olmaz, dedi Suavi.

Toprağın ve odanın bir zırnığı bile yedirilmemeli uçuruma. Toprağı ve odayı varlıktan yana pekiştirmeli, başlangıçtaki toprağa, çocuğun toprağa kulak verdiğinde kulağına çalınan en yasak kaçkını ve en oyuna vergi bahçeye dönmeli insan.

Suavi masanın üzerindeki biraları gördü. Şişelerden birini aldı. Üze-

rindeki etikete baktı. Hammerton birası. Suavi'nin gözü biradan gerilere kaçtı. İleriye doğru eğildi. Gözleri buğulandı.

— İstanbul'da bir meyhane bilirim, dedi. Denizden gidilirdi. Topraktan, yeryüzünden yol yoktu meyhaneye. Kayıkla gidilirdi. Mağara gibiydi. İçersi rakı kokardı, balık kızartması kokardı. Meyhanenin kapısı yoktu. Mağaranın rakısı ağzından çıkınca insan, Marmara'nın üstünde çakıl taşı gibi sekesi gelirdi içinden ve sekerdi de hızlandıkça çakılın sırtındaki deniz o mağaradan her çıkışında. İstanbul'u getirdi uzun boylu yerine. Ben o mağaranın kuluyum.

Suavi durdu. Biraz daha ileri eğildi, biraz daha İstanbul'a doğru sarktı, İstanbul'u biraz daha gözlerine üşüştürmek istedi:

— Ben o mağaranın kuluyum. O mağaranın içinden çıkmıştım İstanbul'un cankurtaran huzuruna ve aklına sokağına, her kapıdaki toptan sarayına ve sarayının toplamına ve sonra... ama meyhanenin adını unuttum; beni meyhaneye götüren kayığın rengi ne renkti? Kürekçinin kolları nerede? Fışfiş Dede miydi kürekçinin adı, fış fış mı derdi yakamozlu yüreği Fışfiş Dede'nin kayığına kimler biniyor şimdi? Düşünürsem, beklersem bulacağım. Beklersem gelecek tümü birden aklımın sağnağına.

Suavi sustu. İstanbul'u çoğaltıyor galiba, dedi İlhan, kendi kendine.

Sonra yanına yaklaştı Suavi'nin.

— O meyhaneye ben de gitmek isterdim, dedi. Merhaba, dedi Suavi'ye. Ben de gitmiş olsaydım o meyhaneye, mağara-kardeşi olurduk ikimiz de değil mi? Paylaşırdık.

Suavi, ilkin cevap vermedi. İlhan'ın yüzüne baktı. Sonra yavaş yavaş dedi ki sözlerini külçeleştirerek:

— Evet, İstanbul'da olsaydık. Ama değiliz. Meyhanenin, mağaradaki Marmara'nın ve rakıdaki kayığın ve kayıkçıdaki denizin yolunu bulunca başlıyacak kardeşlik. Benden yana ışıyıncaya dek kayığın rengi, ve Dede'nin fışfiş eden kolları ve yüreğinin pırpır eden küreği.

Suavi odadakilere döndü sonra:

— Bir oyun varmış burada oynanan biz buraya gelmeden önce, dedi. Bu oyun sona erdi artık. Yadsımak olmaz, dedikodularında yalnızlığın. Yeni bir oyuna çağırıyorum ben sizi. Ama salt bir oyun değil. Bir ölümdirim gözetlemesi ve iple çekilmesi kemiğe dayanık falın dikili taşına. Başlasın artık oyun. Bütün gözler İstanbul'a.

Bütün gözler, Suavi'nin gözündeki sarılgan İstanbul'a çevrildi ama göremediler İstanbul'u. Lomas'ın odasından dışarı çıkamadılar.

Uçurumda kene gibi dolaşıyordu gözler.

— Bu olmaz, dedi Suavi. Gösteririm ben size şimdi ne mene bir yer olduğunu İstanbul'un. Düşünmekle, bakmakla olmayacak. İstanbul'uma

davranacağım, oturtuluncaya dek beklediğim sözler yerli yerine. Meyhanede yarıda kestilerdi oynadığım İstanbul zeybeğini. ZEYBEKTE DİRİLTECEĞİM GÖZLERİ GÖRE GÖRE İSTANBUL'U.

— İstanbul zeybeği diye birşey yok, dedi İlhan. Yeni Aydın zeybeği var. Yeni İzmir zeybeği var, Ağır Aydın zeybeği, var. Daha başka, Tavas zeybeği, Postluefe zeybeği, Bergama zeybeği var. Ama İstanbul zeybeği yok.

— Olur, olur ve olacak, dedi Suavi. Neden olmasın ben istedikten sonra? Bak, bak nasıl oluyormuş. Bak da gör. Siz de bakın.

Ve zeybeğine dadandı Suavi.

Ve bu zeybekle İstanbul'u elinden getirmeye başladı. Vücudu içe dönük bir vücut oldu. Kollarını, ayaklarını, parmaklarını, başını, efelerde bilinen kamaları İstanbul'dan getiriverdi ve İstanbul'u sürdü gövdesi. Neydi Suavi'nin zeybeği? Bin bir telli coşkuda tüm oyunların birleşmesi ve tüm oyunların İstanbul'a adanmasıydı. Mevlevi fırıldaklarını, dervişlerin ökünçünde dönen başları katıyordu Suavi bu zeybeğe ve horonları, çengileri, köçekleri, kaşık oyunlarını ve halayları ve çepikleri ve kınalarda geceleyen ve çaylarda uyanan çıra'ları.

Ve Suavi zeybeğini oynarken belirgilerini koyuyordu ortaya İstanbul'un. İstanbul'u belletiyordu ötekilere.

Ve diyordu ki İstanbul veya Suavi, adımların yaylanmasında:

— Bak İlhan, bak Lomas, bak sen, bak o, bakın hepiniz. Bakın şimdi minareyim ben. (Ve minare oluyordu.) Şimdi Dikilitaş'ım, az önce yana yatıkken şimdi sımsıkı dikitleşen. Şimdi Kalamış'ın koyu ve koynuyum. Şimdi keten helvasıyım. (Ve Suavi'nin içinden, keten helvası gibi hafif yelkenler örülüyordu kalçalanarak.) Şimdi neyim? Şimdi neyim? Bilin bilin bakayım. Şimdibenİstanbulumşimdibulbenibulabilirsenİstanbulusurdışında.

Suavi zeybeğiyle güreşmiş ve İstanbul'da yere getirmişti bütün toprakların sırtını.

— Evet, dedi İlhan, İstanbul zeybeği bu. Toprağının bireyi ve ilkesi.

— Evet, dedi deminden beri Suavi'yi kapı süvesinden seyreden Sally.

Ben senin Ayşe Zarife'n olsam, dedi Sally, Suavi'ye.

Ben senin kınalı yârin olam eline-çevrik tenimde.

— Ayşe Zarife'yi nerden biliyor Sally, diye sordu kendi kendine İlhan. Pehlivan Kara Ahmet'in ad değiştiren ve yeni adının ilksizliğine bürünen Fransız karısının adı değil miydi Ayşe Zarife? Bunu kim söylemişti Sally'ye? Sally bunu belki İstanbul zeybeğinden öğrenmişti. İlhan, Sally'nin dediklerine de inandı. Suavi'nin can havliyle oynadığı büyüde her şey olanak içindeydi.

— Ben senin Emine'n olam, dedi Sally Suavi'ye.

Ve selâm et, istersen, çakır tenime, altı çukur gözlerime.

— Olur, dedi Suavi. Gel ilk önce sana çakır tenler vereyim. Gözlerine gamzeler koyayım. Gel gel bana, yansı bana doğru elimin upuzun dönemeçlerinde.

Ve gözümüzle gördük hepimiz.

Suavi, Sally'nin biçimlerin örekesinden kopma vücudunu yeni biçimlere doğru uğurladı. Suavi'nin şehadet parmaklarını Sally'nin yamyassı memelerinin uçlarına değdirdiğini gördük. Sally'nin memelerinin, Suavi'nin parmakları ucundan dökülen çağrılarla şiştiğini, yuvarlaklaştığını gördük. Sally'nin saçları topuklarına dek uzadı. Sally'nin topuklarında gözümüz kaldı uzun uzadıya.

Davulların içinde karayılanlar kıprandı, Sally'nin topuklarına sarıldı. Ayşe'den Emine'ye, Emine'den kınalı teflere dek.

Ve gözümüzle gördük.

Kız kulesinde yemeniler dolaştı.

Ayşe, Ayşe, diye inledi kuleler.

Lomas, Londra'yı yeren bütün yazarların yazılarını okumuştu. Yazıları kesip üstü kara kadifeyle kaplı kocaman bir defterin içine yapıştırmıştı. Hınçlarının toplamı gibi, Lomas, hınçlarını okumak istedi Suavi'ye.

Sıra gelmedi ama Lomas'ın yergilerine.

Suavi, İlhan'ın yanına gitti. Senli benli gözlerle baktı İlhan'a:

— Bir gün, İstanbul'un öyküsünü yazacağım. Onun için geldim buralara.

— Sen ona öykü deme artık. Ona roman de sen. Öyküye sığmaz o denli özlemler. Senin konu edinmek istediğin İstanbul ne biçim bir yer? En ilksiz ama gene de en beklenmedik. Öyle değil mi? Bana öyle geliyor. İstanbul zeybeğinde bunlar sezinleniyordu. Orda İstanbul'u yeryüzünün babası kılan birşeyler vardı. (İlhan "sen İstanbul'a bir *umbilicus mundi* niteliğini vermek istiyorsun" diyecek oldu ama ukalalık olur diye söylemedi.) Özlemin, bir bakıma hem İstanbul'un alabildiğine büyümsenen kendisi, hem de İstanbul'un beşiği. Sen bunu bir öykünün çerçevesine sığdıramazsın.

Suavi senli benli gözlerini geri alacak gibi oldu.

İlhan'ın yüzüne şüpheyle baktı. Ne demek istemişti İlhan? Suavi kendi kendine konuştu:

(Benim öykü sözünü kullanışımı beğenmedi İlhan. Neden? Yoksa ufak tefek bir öyküden başka birşey yazamıyacağımı mı çıtlatmak istedi? Ne biliyor yazamıyacağımı?)

Ve sonra İlhan'a damdan düşer gibi görünen bir cevap verdi:

— Ben daha lisedeyken başlamıştım yazıya. Bir gün ablama şiirlerimden birini okudum. Alaya aldıydı beni. Güldüydü. "Hadi ordan sen de, şiir yazmak de nereden geldi aklına? Kimbilir kimden aşırdın? Kitaplarını şöyle bir karıştırsam foyan gün ışığına çıkacak!" Ablam bir yandan da tırnaklarını boyuyordu. Kıpkırkımızı idi tırnakları. Kırmızılık upuzundu. Törpülenmüş bir renk. Ablam parmaklarını üflüyordu. Oysa ben hiç kimseden çalmamıştım şiiri. Ama inanmamıştı ablam. Parmaklarını üflüyordu.

İlhan'a baktı Suavi. Ve parmaklarına. Parmaklarının tırnakları kırmızı mıydı? Suavi ileriye doğru eğildi. İlhan'ın ellerine baktı. İlhan ellerini geri çekti.

Lomas belirdi gene Suavi'nin tepesinde.

Elindeki kara kadifeli kitabı, kinlerinin albümüymüş gibi taşıyordu.

— Bak, dedi, nasıl canına okumuş Lawrence şu pis şehrin. Bak neler demiş. Herkesten daha iyi yakalamış romancı Lawrence, Londra'nın tutkallı içyüzünü...

Lomas'ın okumasına vakit kalmadı.

Suavi, birdenbire gerindi. Ve sonra esnedi, esnedi, esnedi. Lomas kinlerini toplayıp odanın başka bir ucuna kaçtı. Korkunç bir esneyişti bu.

Bu esneyişin ortasında Suavi'nin kocaman gövdesi çatırdadı.

Bu esneyişin ortasında neler vardı daha başka?

Ağır bir sabırsızlık vardı.

Zeybekten sonra boş kalan, doldurulmayı bekleyen uzaylar vardı.

Zeybekte söylenenleri, kâğıt üzerinde de söyleyebilme özlemi vardı.

Suavi kanında koşturduğu İstanbul zeybeğini kafasına aktarmak, gözlerine ulaştırmak ve gözlerinin ucundan da tümağızlardaki destanların dillerine sıçratmak istiyordu. Tüm uzayları İstanbul'a boyamak istiyordu. Şimdiki boşlukları çil yavrusu gibi kaçıştıraraktan.

Esneyişler Suavi'nin kemiklerinin iliklerinde dedeleşen toprağı kurcaladı.

Kendine geldi Suavi sonra:

— Canın mı sıkılıyor? dedi İlhan.

— Sekiz yıl oldu Londra'ya geleli, dedi Suavi. Ama daha ses çıkmadı.

— Kimden ses çıkmadı?

— Kimden olacak İstanbul'dan.

— İşkillenme. Koca bir kentin sesini toplamak, biriktirmek sekiz yıldan daha da çok sürebilir. Ses çıkarmıyor gibi görünür sana da günün birinde öylesine patlak verir ki dilinde...

— Hep dili tutuluyor ama bana gelince. Başkalarına da mı öyle yapı-

yor? Yoksa yalnız bana mı? Sana ses ettiği oldu mu hiç? Sen kaç yıldan beri burdasın? Sen niçin buraya geldin? Senin işin ne? Sen de mi İstanbul'dan geliyorsun?

Suavi birdenbire doğruldu. Gözlerini İlhan'ın yüzüne dayadı:

— İstanbul'un ipuçlarını arıyorum hep burda. Bulamıyorum. Elime geçer gibi oluyor arasıra; ipuçlarını kelimelere yükler, kelimelere tutturur gibi oluyorum ama kaçırıyorum. Elle tutulacak birşey olsa, örneğin evrensel bir kaya olsa, yerinden oynatıp sırtlıyabileceğim. Ama değil öyle. İpuçları kayadan öteye kaçmış. Tutamıyorum. Aklımdaki ellerim yetmiyor. Belki kaba eller. Seninkiler gibi ince, girgin değil.

Suavi, İlhan'ın ellerini inceledi:

—*Yoksa sen mi çaldın bu ellerle ip uçlarını?* Yoksa sen şimdi sonra ve önce İSTANBUL HIRSIZI MISIN?

— Korkma Suavi, korkma. O düşündüğün İstanbul salt sana vergi bir İstanbul. Kimse çalamaz onu senden. Ve kimse seslendiremez onu senin seslendireceğin çapta. Ve temelini atıp ayyuka doğru kulaçlıyacağın ve kuracağın İstanbul'un soluğunda, senle birlikte yürüyeceğiz ve sen önde gideceksin, ve sen ilerledikçe yazılacak İstanbul'un sende yatan biçimi ve yolları.

— Sahi mi, dedi Suavi, sahi mi söylüyorsun?

— Evet, sahi söylüyorum.

— Kaç biçimden ve kaç yoldan başlıyacağız İstanbul'a? Ve nerede başlayıp nerede bitecek İstanbul?

— Bitmeyecek, Suavi, sen yürüdükçe bitmeyecek ve sen yürüdükçe sende yenilenecek sende hızlanacak, minareleri senin damarlarında ezanlanacak, Tanrının çağırısında yeryüzüne inecek tüm kentlerin tohumu.

— İnsin be, insin be, ne bekliyor, insin işte...

— İnecek, inecek Suavi. Yerini hazırlıyorsun sen, zeybeklerin şimdiki toplamında. Zeybek yürürlüğe girdi. Zeybekten sonra topraklar ayaklanacak. İstanbul'un önünde, arkasında, altında, üstünde, geçmişinde ve geleceğinde derisinin içerlekleşmesinde ve evlerinin bir bir damlarında ve kapılarının bir bir arkasında ve insanlarının bir bir dedelerinde ve kadınlarının bir bir göveren karınlarında bulacaksın kendini, saçınca etini sen, seni bekleyen İstanbul'un en çok sende sonsuzlaşacak tümcesine.

Suavi yerinden sıçradı. Ayakta esnedi, gerindi, gerindi, gerindi.

— En çok bende İstanbul, en çok bende. Benİsbentanbenbul. Bendenistebendearabendebulistanbanakadaryaşasınâminleşen toprak. Gelsin gelsin Fışfış Dede. Binelim, binelim dedenin kayığına ve kürekleriyle çınlatalım denizin mağarasını.

SUAVİ'Yİ GÖRDÜNÜZ MÜ?

Suavi şimdi odasındaydı. Daha umutlu bir bekleyişe çevirmişti yüzünü ve gözlerini. Pencereyi eskiden kapatırdı. Odaya dışardan hiçbir şeyin ve sesin girmesine yol vermezdi. Ama bugün pencere açıktı.

Dışarda Londra uzuyordu, güneşli gündeki insanların gölgesinde. Dışarsı gürültülü. En büyük gürültüyü çöpçüler çıkarıyor. Evlerin önündeki çöp tenekelerini kaldırıma yanaşan kamyona boşaltıyorlar. Şehrin kabuklarını, artıklarını. İnsanların gölgesi uzuyordu kaldırımda.

— Benim gölgem nereye düşüyor, düştü ve düşecek, dedi Suavi.

Suavi en çok boşalan tenekeleri duyuyor.

— Belki de iyi ettim pencereyi açık bıraktığıma. Pencereden girecek belki.

İlhan ne demişti ona
Lomas'ın evindeki
toplantıda?

— İstanbul zeybeğinden sonra başlıyacaksın, demişti, İstanbul'un sonsuz tümcesine.

Suavi, İlhan'ın sözlerini muska gibi saklıyordu. Kafasında yenileyip duruyordu, İlhan'ın dediklerini. Sırasını değiştiriyordu, İlhan'ın kullandığı tilciklerin. Beklenmedik bir anlama doğru oynatmak için:

— Sonra sonsuz başlıyacaksın zeybeğinden İstanbul'un tümcesine.

— Başlıyacaksın İstanbul'un tümcesine sonsuz zeybeğinden sonra. (Zeybek sonsuz ise İstanbul'un başlangıcı nereden ve ne zaman sökün edecek?)

— Başlıyacaksın İstanbul'un İstanbul'una sonra... Başlıyacaksın zeybeğinden... Başlıyacak mısın İstanbul? Başlasana, başlasana.

Pencereden çöp tenekeleri giriyordu Suavi'nin odasına. Suavi, daha büyük kendince, daha selden ve çığdan ve topraktan kopma bir tümceye atlamak istiyordu.

Bir çöpçünün başı göründü beşinci kattaki Suavi'nin penceresinde.

— Ne istiyorsun, dedi Suavi.

— Sendeki çöpleri bekliyoruz, dedi çöpçü ve gitti.

Suavi gerindi. Esnedi, esnedi.

Gülleler, halterlerle doluydu odası. Gülleleri, halterleri bir bir kaldırdı. Tümü de hafif geliyordu. Daha ağırını arıyordu. Bulamıyordu. Suavi İstanbul'u arıyordu bulamıyordu. Ne demişti İlhan?

Saat iki. Öğleden sonra. Saat beşe dek bekleyecek. Her gün yaptığı gibi. Sekiz yıldır süren bir bekleyişin gündelik bir eklentisi daha. (Bekleyiş) uzayıp duruyor. Ama Suavi'nin İstanbul'dan gelmesini her gün beklediği toprağın gözgüsünden çıkaracağı ve hiçbir gözün havsalasına sığmayacak çapta ve uzunluktaki tümcenin ilk tilciği bile ayaklanmamıştı daha, öteki bütün tilcikleri İstanbul'dan yana ayartaraktan. Ama Suavi'nin tek tümceli kocaman romana sığdıracağı İstanbul'un Londra'dan bile görülmesi, duyulması gerek, neresine gidilirse gidilsin İstanbul-dışı evrenler ve sürelerin.

Suavi odasındaki süreyi İstanbul'daki süreye göre ayarlamıştı. Suavi'nin tasarladığı süre, toprağın İstanbul'a dönük ibresiydi. Ama bu süreye, bu toprağa nerden ayak basılacak? Bütün iş bu toprağa Londra'daki odasından ulaşmaktı. Yoksa beklediği toprak, salt taslağını bırakacaktı uzaktan Suavi'nin avucuna.

Suavi'nin bir ayağı Londra'da bir ayağı İstanbul'da. Oysa İstanbul'daki ayağı yolunu şaşırıp duruyor. Çıkmazlara giriyor. Yoruluyor. Eskiden bildiği sokakları bir türlü bulamıyor. Hep yarıda kalıyor İstanbul.

İstanbul'u bekliyordu odadaki Suavi. Dün gelmemişti. Ondan önceki dünlerin içindeki günler de İstanbul'un yolunu kollamak, İstanbul'a pusular kurmakla geçmişti. Ama boşa gitmişti içten gelip de işte kalan ve hırdavat gibi odaya dolan pusular. Suavi odasını dolduran güllelere, halterlere baktı.

Çöp tenekeleri gürlüyordu sokakta.

— Ne yapayım diye başladı Suavi. Pencereyi kapattı.

— Ne yapayım, hiçbir şey gelmiyor kafama, Ne yapayım, ne yapacağım. Gözlerimin önü bomboş ve arkası.

Ne demişti İlhan?

Zeybek ne demişti?

İstanbul zeybeği neydi?

Bir araştırma. İstanbul'un arkasından başdöndürücü bir koşuş. Dışardan, görünüşte, vücudun süresinde oynanan bir oyun. Ama içerden, kıpırdanmamazlığın, İstanbul üstüne eğilişlerin toplandığı kavşak. İstanbul'un ağzını arama deneyişleri. Kıpırdanmadan anlama doğru. İstanbul sekiz yıllık bekleyişin toplamı mıydı? Sekiz yıl belki azdı.

Belki yeteri kadar bilmiyordu Suavi İstanbul'u?

Başını alıp gitmeden önce, İstanbul'u kulağında ve damarlarında bel-

lemeliydi. Satıcılardan, ölülerden ve sokaklardan ve pencerelerden ve yeni soluklarda açıklanacak çocuklardan sormalıydı İstanbul'u.

Görmeden de sormadan da gözümün önüne getirebilmeliyim, dedi Suavi.

Başını kaldırdı.

Gerindi.

Esnedi.

BEN İSTANBUL ZEYBEĞİNİ, yaratmış insanım, dedi.

Bir gün gelecek. Bir gün İstanbul'un tümcesinde yürüyeceğim, İstanbul'un duymadığı sesleri ve insanları ve bilinçleri İstanbul'a ekleyerek.

Bundan azı yetmez. Bundan azıyla yetinemez İstanbul benim elimden. Sonra nasıl çıkarım İstanbul'un karşısına? Ne der sonra bana?

Bugün sokaktan seksen altı fayton geçti diyordu Fitnat Hanım. Fitnat Hanım faytonların yıldönümünü kutluyor her gün. Pencereden sokağa bakıyor. Elinde kâğıt parçaları. Bir de kurşun kalem. Sokaktan geçen faytonları sayıyor. Sayısını kaçırsa, şaşırsa, büsbütün kaçıracak başörtüsünü aklının. Sokaktan geçen faytonların sayıları ayrı ayrı. Paris mahallesinden gelen faytonlar, Kuşdili'nden Yeldeğirmeni Çarşısına doğru giden faytonlar. Fitnat Hanım bugün Paris mahallesinden gelen faytonları saymakta. Suavi yardım ederdi kimi günler. Faytonları Fitnat Hanım'la birlikte sayardı. Sonra şaşırtıverirdi Fitnat Hanımcıkcancağızı. Sayıları altüst ederdi. Gülerdi. Fitnat Hanım "Bayan" sözünü sevmez. Hanım deyin bana. Ben Fitnat Hanımım. (Fitnat Hanım allık yerine, çikolataların kırmızı kapak kağıtlarını kullanır. Kırmızı kâğıtları dilinin ucuyla ıslatır yanaklarına sürtüştürürdü). Fitnat Hanım kalemin ucunu diliyle ıslattı. Kaç fayton geçti? Kaç tane? Bak gördün mü, şaşırttın gene beni. Ne yapacağım şimdi? Bir daha gelme sen buraya. Annene söyliyeceğim. Ne yaptın, nereye koydun faytonlarımı? Suavi güldü. Arabacı Cemil bile biliyordu. Fitnat Hanım'ın penceresi önünden geçerken kamçısını şaklattı. Fitnat Hanım Fitnat Hanım elde var altmış altı ve altmış dokuz dedi. Fitnat Hanım Suavi'nin annesine söyliyemedi birşey. Unuttu. Sokaklar faytonlarda bunuyor. (Çöpçü kamyonu uzaklaşıyordu şimdi). Köpek. Duman'ı zehirlemişlerdi çöpçüler. Suavi çöpçülerin tümüne düşmandı. Köpeği kaskatı atmışlardı çöp arabasının tepesine. Köpek kürekten daha katı bir ses çıkarmıştı. Yakacık'tan Adalar görünüyor. Suavi Yakacık'ta teyzesinin evinde. Teyzesinin hizmetçi kızı. Dudakları sakız kokuyor. Başında kıvrak bir yemeni. Hamamdan takunyalarla çıktı. Geceleyin kızı çam ağacının altında görmüştü. Çam ağacının içinden sakız ağaçları çıkmıştı. Fitnat Hanım'ın yüzü buruşuk kokuyordu. Kızın adı Andelip. Suavi'nin teyzesi vermişti kıza bu adı. Babası istememişti ama sesini de çıkarmamıştı. Andelip'in

babası koru bekçisi. Omuzunda tüfekle dolaşıyor. Gözlerini çivilemişti bir iki kez Suavi'nin yüzüne. Küçük bey, küçük bey, diyor Andelip, küçük bey, küçük bey, diyor sakız ağaçları, adalar beş taş gibi oynuyorlar yerlerinden. Çöp tenekelerinden birine vuruyor çocuklar. Davul gibi ötüyor. Arap Hadi derlerdi. Yedi dil bilirdi. Kendi kendine uydurmuş ve öğrenmiş. Cumartesileri çarşıdan gelirdi. Eve erzak taşıyor. Boynunda oyuncaktan bir trampet. Vurup duruyor. Üstünde bir asker üniforması, ayaklarında dolaklar. Kimsin sen, kimsin sen, diyor çocuklar arkasını bırakmadan. Nerden geliyorsun, diyorlar. Hadi Paşa'yım ben. Hadi Paşa. Anafartalar'dan geliyorum, Malazgirt'ten geliyorum, Truva'daki atın içinden geliyorum. Mühürdeki Süleyman'ın içindeki kanundan geliyorum. Rat tat tat prap pap pap. Umparaumpara ump... Arap Hadi Arap Hadi voyvooooo...

Arap Arap
Yağlı çorap

Arap Hadi çocukları kovalıyor çocuklar kaçıyorlar.

Suavi de kaçıyor. Arap Hadi püüüüüf diye üflüyor. Suavi havalarda. Nereye doğru? (Odanın karşısındaki dükkanın üstünde neon ışıklı bir ilân donuk donuk parlıyor. OXO. Neyin ilânı? OXO ne demek? Ne diye dikilmiş OXO Suavi'nin önüne? Oxo okso rumcada DIŞARI demek. Suavi... Suavokso... Öksetoprakokso...)

İki kâğıt helvasının arasına kaymaklı dondurma koyup yemeli şimdi... Dondurmacı Ahmet kışın salep satardı Kadıköy iskelesi önünde. Kâğıt helvalarının üstünde resimler var. Dondurmacı ressam. Renkler salep kadar sıcak. Sokaklar nerde? Sokakların günlüğünü tutmalı. Evlerin günlüğünü. Fitnat hanım faytonları sayıyor. Ben neyi sayayım? Penceremdeki süre kemirtileri. Kaskatı kesilmiş süreler. Yumuşatamıyorum. Köpeğin kaskatı ölüsü. Bahçe osuruk ağaçlarıyle dolu. Pis kokuyor. Neydi kağıt helvasının üstündeki resimler? Yıldız resmi var mıydı? Minare resmi var mıydı? Toprak resmi? Resimleri göremiyorum. Şadan Denk'in kardeşi vardı. Ömer. Ömer küçüktü. Ömer kavun yiyor. Ömer dedi ki: Cin kaçtı... kaçtı işte bak... Ömer kavun cinine inanırdı. Her kavunun içinde bir cin. Kavun kesilince cin kaçıveriyor.

İstanbul'un kavunu KESİLDİ.

Cin kaçtı.

Ben İstanbul cini miyim?

Odaya bir adam girdi kapıyı açmadan. Adam Suavi'nin önüne dikildi. Ve dedi ki:

— Sen kimsin?

— İstanbul.

— Bugün ne?

— İstanbul.

— Saat kaç?

— İstanbul.

— Güneşin ustası kim?

— İstanbul.

— Sol elin nerde?

— İstanbul'da.

— Öyleyse sol elinle yazarsın zeybeğin avazavazırmağını ve parmağına dolayıverirsin. Odanın duvarındaki gazete resimlerinden nemini kapmakla yetinmezsin İstanbul'un.

Adam:

bekliyoruz seni,

dedi ve gitti.

Suavi sol elinde bekledi. Ama sol eline de gelmedi. İstanbul. Sonra bir ses akıtıldı Suavi'nin kulağına.

KÖK KORK KİM KORKUTTU DEDENİ KİM YARILADI KİM BUÇUK OLDUN? dedi ses.

Ve şunları da ekledi ses:

Sen ne demene bir mensin be er?

UÇURUMUN TOPRAĞI YOK.

Romanınla dolduramazsın uçurumu. Toprağını bilen sezen yaşayan ve cehenneme bile toprağını dayatan kişinin gözünde ve elinde bir zerresi bile denk düşer toprağın acuna.

Suavi deminki adamın deminki sesini getirdi gözünün önüne.

Bekliyoruz seni.

Geliyorum geliyorum dedi Suavi. Atlattıktan sonra uçurumun sıratlanan toprağını geliyorum kımıldama ama yerinden çökecek yoksa köküne kadar köprülerin anası. Kımıldama ananın görünürdeki deşiğinde. Söndür söndür mangalı, mangalda ananın marsığı tütüyor başka korlardan gireceğim ananın gözüne. Usunun başına üşüşmeyen ya da Suavi'nin üşüştüremediği tilcikler yerine İstanbul'un anlamına doğru vücudunu korlandıran Suavi, odanın çöp tenekesinden fırladı sokaklara attı kendini İstanbul'un boyunu kendi gemsiz etinin bosumundan getirecek.

AMA BU İSTANBUL'UN ÖLÜSÜNÜ HORTLATMAK DEĞİLDİ.

Zeybeğe kapılan vücut Marmara'nın suyunu taşıyordu İstanbul'un değirmenine.

Romanın SONSUZ TÜMCESİNİN

Londra sokaklarında okunduğu duyuluyordu. İstanbul'un göğünden kopma bir taş efeleniyordu Londra'da. TÜMCENİN BİTTİĞİ yerden, dilin

tohuma kaçtığı yerden geliyordu İstanbul Suavi'nin yedi tepeden ve yedi ovadan oynattığı toprağa.

TÜMCENİN bütün sonumları ve tutarı Suavi'nin kendisiydi. Kâğıt üstüne koyamadığı.

Suavi'nin zeybekte söylediği İstanbul'un, her buutta, her güzellikte ve ışığın her koşuğunda payı vardı. Zeybek topraktı. Suavi'nin zeybekteki İstanbul'unu üstelemeye olanak yoktu. Suavi zeybekte toprağın kendi gözüyle bakıyordu toprağa. İnsan gözüyle değil. Tümce gözüyle değil. Onun için süre yoluyla kâğıt ve kalem yoluyla ve anı yoluyla erişemiyordu İstanbul'a. Bir bakıma sonsuzluğunun kalıbından çıkıp kişilerdeki sokaklardaki İstanbul'un katına inemiyordu. Bir bakıma bu sonsuzluğun allak bullak kölesi oluyordu. Sonsuzluğa harcadığı İstanbul'dan ip uçları arttıramaması bu yüzdendi.

Başarısı ve çıkmazı bu yüzdendi. İstanbul'u dillendirmek için benimsemeye çalıştığı sungular veresiye sungulardı. Suavi'ye bitişik olmayan. İstanbul'un romanını yazmak için gelmişti Londra'ya ama İstanbul ona zeybekte görünmüştü ve başka yoldan görünmeyecekti ama görünsün diye bekliyordu Suavi. Suavi'yi delik deşik deli eden işte buydu. Bu bekleyiş ve başka yolların kapalı oluşunu görememezlik. Zeybek yetmiyordu Suavi'ye. Tümcede aradığı toprakla zeybekte kavradığı topraktan daha ötelere gideceğini sanıyordu. Zeybek Suavi'nin gözünde İSTANBUL'UN DİLİNİ YOKLAMA, DUDAKLARINI ARAMA anlamına geliyordu. Zeybek belki kocaman birşeydi ama bu kocamanlık Suavi sona erdiği gün sona erecekti. Havada, devinmede eriyen biçimler. Suavi daha sürekli ve saptanılmış bir yaratı koymak istiyordu ortaya.

Ama İstanbul zeybeğinin toprağın kendi geleneği olduğunu, toprağın kendi esini ile yollanan birşey olduğunu bilmiyordu. YOKSA İstanbul zeybeğinin kendi kişiliğinden sıyrılıp, kendi imzası dışında herkesin malı olmasından mı korkuyordu?

Ve tümceyi tutturamadığı için mi böylesine parçalanıyordu çöplerle sonsuzluklar arasında?

Ve onun için mi tümceyi aklından silmeye gelmişti deminki adam ve zeybeğin sözünü yazmaya çağırmıştı İstanbul'un duvarına?

Ve onun için mi arkasından öteki ses çıkagelmişti sorguya kıstırmak üzere Suavi'nin zeybek dışında körelen dilini ve gözlerini?

Adam ile ses.

Zeybek ile tümce.

Ve Suavi'nin aklına yavaş yavaş akıtılan bir uçurum.

Suavi üç kere konuştu İlhan'la telefonda.

BİRİNCİ TELEFON KONUŞMASI:

— Allo, allo. İlhan... Allo... İlhan...

— Evet. Kim?

— Ben Suavi. İlhan beni dinle. Demin odamdaydım. Bir ses çakıldı önüme. Dinliyor musun İlhan? Ses uçurumları vurdu suratıma. Beni buçuklamak istiyor. Ses bana dedi ki KİM KORKUTTU DEDENİ KİM BUÇUK OLDUN KİM YARILADI dedi ve diyecek de gene birazdan. Kim söyledi ona roman yazacağımı? Şaşırtmak için çıkarmışlar o sesi karşıma. Demin İstanbul'u bekliyordum odamda... gelmedi. Sesi yolladılar onun yerine. Sen duydun mu? Kimin gönderdiğini biliyor musun bu sesi? Yoksa senin de mi parmağın var bu seste?

— Ne sesi Suavi?

(Suavi telefonda esnedi. İlhan Suavi'nin esneyişini gördü. Ürperdi. Uğultulu bir ürperiş. Esneyişin nereye saplanacağını İlhan sezinler gibi oldu).

— Duymuyor musun İlhan, birazdan konuşacak...

(İlhan, Suavi'yi bu sesten uzaklaştırmak, Suavi'nin kulağına karanlığı oyalatacak sözler, kaçamaklar ve hatta yalanlar iletmek için yol aradı).

— Suavi... Bak ne diyeceğim. Odanda İstanbul'u beklerken ne yapıyorsun?

— Yatağa uzanmıştım. Uzanınca daha kolay düşünebiliyor insan. Yahut öyle gibi geliyor.

— Ne kadar sürdü bu iş?

— Saat ikiden beşe. Her günkü gibi.

— Öyleyse mesele yok. Ne oldu söyliyeyim mi sana?

— N'olacak? İstanbul'u bekledim. Gelmedi. KİM KORKUTTU DEDENİ KİM BUÇUK OLDUN KİM YARILADI, dedi ses ve diyecek de gene birazdan.

— Suavi, inanma sen o sese. Beni dinle. Bugün belki fazla yorgundun. Yatağa uzanırken uykuya daldın. Düş gördün. Ve düşünde duyduğun sesi gerçekte uyanıkken duyduğunu sandın, insan düşünde öyle saçma sapan şeyler görür ki...

— Sahi mi söylüyorsun? Konuşmayacak mı o ses yeniden?

— Konuşmayacak, Suavi. Konuşsa bile gene düşünde konuşur.

— Hayır, en iyisi konuşturmamak değil mi? Belli olmaz, düşlerime dadanacağı tutar. Evet, evet, en iyisi başka düşlere taşınmak. Değil mi İlhan, değil mi?

— Yaşa be Suavi yaşa. Bak gördün mü şimdiden...

— Daha iyisi de var.

— Ne?

— Düş denilen şey ne zaman görülür?

— Uykuda tabii...

— Sen o duyduğum sesi düşümde gördüğümü söyledindi değil mi?

— Evet.

— Öyle ise sesi kökünden atmanın en iyi yolu UYUMAMAK.

— Ne?

— UYUMAMAK dedim. KÖR OLAN İNSANIN GÖZÜ GÖRMEZ. UYUMAYAN İNSANIN da ne gözü düş tutar, ne de kafası.

— .....

— En iyisi uyumamak değil mi?

— .....

— Allo. Allo. İlhan orda mısın?

— Buradayım, buradayım.

— Neden cevap vermedin?

— Bir aksama oldu galiba telefonda.

— Uyumıyacağım dedim, duydun mu?

— Duydum Suavi. Yaparsın Suavi onu da yaparsın. İstanbul zeybeğini epitmiş insansın sen. Yaparsın.

— Ama ben kırk yıl uykusuz kalacağım demek istemiyorum. O delilik olur. Güttüğüm amaç ne biliyor musun?

— Söyle. Dinliyorum.

— Amacım şöyle bir iki ay uyumamak, kör olası sesi düşlerime sokmamak, düşlerime giden yolu ona unutturmak, ondan sonra erince varmak. Hem bu iki ay içinde geceli gündüzlü bekliyebileceğim İstanbul'u. Zeybekten sonra romana geçeceksin demiştin değil mi İlhan?

— Evet Suavi.

— Ne zaman başlıyacağım romana? Ne zaman dersin?

— İstanbul diline sıçradığı zaman ki yakında sıçrayacak.

— Uzun olacak mı İstanbul romanının tümcesi?

— Olacak.

— Ne kadar?

— İki bölümü olacak romanın. Birinci bölümü en aşağı 800 sayfa tutacak.

— İkinci bölümü?

— İkinci bölümü de uzun olacak.

— Ne kadar?

— Eh... aşağı yukarı 750 sayfa.

— Tümcenin ağırlığına dayanacak türden güçlü kuvvetli bir kâğıda basılacak değil mi? Kâğıt sonra ortasından kırılmayacak değil mi?

— Hayır Suavi, kırılmayacak.

— Ne diyecekler roman çıkınca?

— İlkönce anlamıyacaklar ne dediğini. (İlhan bunları artık elinde olmadan söylüyordu. Korkunç sorunlarını yüklenerek ve göze alarak).

— Sonra ne diyecekler?

— Sonra beğenecekler. Ün salacak.

— Ama bak birisi tümceme çelme atmaya çalışıyor.

— Aldırma. O çapta tümcelere böyle sivrisinek çelmeleri vız gelir.

— Ama bak kenenin biri kulağıma dadanmış KİM BUÇUK OLDUN KİM YARILADI KAFANDAKİ KEMİĞİN ÇÜRÜYEN TASINI? diyor.

— Ona da boş ver. Dama atacağız kenenin vıcığını.

— Nerede okunacak romanımın soluğu?

— İstanbul'da ve İstanbul'un uydusu olan bütün topraklarda ve Kız kulesindeki kızın allı yemenisine boyanan gelinlerde ve en bayramlık güneşin kadehlenen ışığında ve topaçlardan çıkmayan çocuklarda...

— Daha kimler okuyacak romanımı? Fuat Bey de okuyacak mı?

— Kim Fuat Bey?

— Şu bizim gazeteci Fuat Bey. Evimizin önünden geçerdi her gün. Bembeyaz saçları, bembeyaz kirpik ve kaşları vardı. Derisi de öyle. Öldükten sonra hastanelerden birine satılacakmış cesedi. Araştırma için. Fuat Bey parayı önceden almış. Fuat Bey de okuyacak mı romanımı? Sokak sokak dağıtacak mı cayır cayır soluklarda?

— Okuyacak.

— Daha kimler okuyacak? Hacivat okuyacak mı?

— Okuyacak.

— Karagöz okuyacak mı?

— Okuyacak.

— Sözlerdeki atalar okuyacak mı?

— Okuyacak.

— İstanbul'un Dimyat sokağında oturanlar da okuyacak mı?

— Okuyacak.

— Sarı çizmeli Mehmet Ağa da okuyacak mı?

— Okuyacak.

İKİNCİ TELEFON KONUŞMASI:

— İlhan?

— Suavi sen misin?

—Hııııışşşş yavaş konuş. Sesini yamyası alçalt. Beni dinliyorlar. Hep. Tümcenin çevresinde dolaşıyorlar. Çalacaklar tümceyi benden. Ama söylemiyeceğim onlara tümcenin zırnığını... Alo, alo... ben Suavi'yim? siz kimsiniz? İstanbul musunuz siz?

— Sen ne dersen oyum Suavi.

— Aman efendim siz nasıl İstanbul olabilirsiniz? İstanbul benim efendim. Siz yalan söylüyorsunuz efendim. Ben sizi burnumdan düşürmüşüm efendim. Siz nasıl olur da yüzme öğretmeye kalkışırsınız bana nasıl tutan aklınızla? Hocasıyım ben toprağın. Toprak benden ayrılmış. Ama sen gidince beraberiz demişim ben toprağa. Cepteki delik değilim ben. Kim demiş boşluk salgınında gezindiğimi? Toprağa çakılır benim İstanbul'daki dimdik ağırlığım. Dağılmayan parmaklarımla. Yolumu durmadan İstanbul'a doğru ekerekten. İstanbul'daki ekmeğin önünde büyüyen ellerimle ve parmaklarımın ucunda zonklayan emeğimle... Hem sonra siz kaç sayfa olacağını söylemiştiniz romanın birinci bölümünün?

— 800 sayfa demiştim galiba..

— Gördünüz mü işte? Yalan söylüyorsunuz? 981 sayfa demiştiniz geçenki konuşmamızda. Bir daha inanmıyacağım ben sizin dediklerinize.

ÜÇÜNCÜ TELEFON KONUŞMASI:

— Yazdım İlhan, yazdım.

— Yaşa be Suavi. Gel bana bir gün de okuyalım.

— Bir günde okunmaz. Hem elimden çıktı artık.

— Ne yaptın? Anlamadım.

— Elimden çıktı dedim. Toprağın tasarladığı yaydan. Yolladım romanımı. Dergilere.

— Hangilerine?

— Parça parça yolladım. OLUK dergisine, YALAK dergisine,

ÇİPİL
KARA KEDİ
KİLİT
DELİK
UÇURUM
DÜĞÜM
CAVLAK
PABUCUMUN ASTARI
ELDE VAR SIFIR dergilerine
ve SEN KİM OLUYORSUN DA ESİNLERİNİN
SANSARINI SOKUYORSUN KÜMESİMİZE dergisine.

Hiçbiri basmadı şimdiye dek gönderdiklerimi. Saçma sapan şeyler koyuyorlar dergilerine. İnatlarına. Kıskançlıklarından. Ama zarar yok. Elimden çıktı bir kere tümce ve aşılandı artık geçmişteki ve gelecekteki tüm yapıtların gözvekulakveparmakbebeğine. Nasıl oldu biliyor musun? Anlatayım mı?

— Anlat Suavi. Dinliyorum. Gözbebeğimle dinliyorum seni.

— İstanbul'daki günlerimi teker teker almıya kalkışmıştım ele. Günlerimin hepsine el yetiştiremiyordum. Zamanın ufaklıklarıydı bunlar. Tümünü bir arada yakalamağı düşündüm. ZAMAN dedim. Sonra tersine okudum. NAMAZ çıktı. Fatihleniverdi süre. Dünü bugünleştirdim. İstanbul öncesi ve ertesi ve İstanbulsonrabul. Ve CUMSALŞAMBERPAZ günü sürede kılındım. Anamın bahçenin dışındaki toprakla oynamama izin vermediği günlerden başladım ve toprakla oynama yetkisi doldu avuçlarıma.

Tilciği toprak, toprağı tilcik kıldım.

Dergiler basmıyorlar tümceyi. Varsın basmasınlar.

Dergilerin tümü birden şunu söylüyorlar:

Oysa İstanbul'dan aldım hızımın hızırlarını (Hızırlar upuzun esnedi Suavi'nin gırtlağında)

Oysa gürülgürül gübrelerim var

Oysa gürültülerime boyadım gökleri

Büğdüldü ellerim eskiden.

Ama damızlık oldu toprağa şimdiki ellerim.

Ne o ne o KİM KORKUTTU ELLERİMİ? ELLERİM Mİ KARARIYOR GÖZLERDE?

İlhanilhanilhan

— Buradayım Suavi. Korkma. Tümceni şimdi yazdın asıl sen. Ve durmadan getirilecek bunun sonu. Sarıl sarıl sen o tümcenin ışığına.

— İlhan, Kuledeki kızın adı neydi? İlhan duydun mu? Fuat Bey söylüyor sattığı gazetelerin ağzından. Fışfış kayığı batmış.

Hangi kayıktayım ben şimdi?

Ben kimim?

Çabuk çabuk.

İlhan buldum. Ben kimim, biliyor musun?

Ben Mevlanamarcelperest ve puruştum.

Ben Yunus Omros Orhan Veliot'um

Ve soyların üstündeki adım ne biliyor musun:

Dağlardaki Faziledipusun raksı. Ve sonra ben yazdım KİŞİOTUNUN DON'undaki serüvenleri. Kadıköylü SANCI PAŞANIN Yeldeğirmeni'ndeki evinde.

Ve şahısların pirine hamlet adımı şeyhül İspirin şükründe.

İlhan, günlerden beri Suavi'yi arıyor. Karınlıkların lâdeslerinde. Konsolosluklarda. Delilerdeki saraylarda. Ama bulamıyor. Göremiyor. Siz gördünüz mü Suavi'yi?

SARHOŞ VE ÇANTA

Meyhanenin önünde duruyordu. İçeri girecektim. Kolumdan çekti.

— Ben insanları çok severim, dedi.

— Ben de çok severim, dedim.

— Neden seversin? dedi.

— Sen neden seversin?

Daha iyi düşünmesine, vereceği cevabı daha iyi tasarlamasına yardım edecekmiş gibi, elindeki çantasını sağ eline geçirdi. Nefesinde içki kokuları ağdalaşmıştı. Beyninin sallantılarına uyan gözleri daralıp, büyüyor, çukurlaşıyor; gözleriyle demir atacak bir yer arıyor. Tutturamıyor. Tutunamıyor. Kaygan beynindeki düşünceler sırt üstü düşen ve bir türlü doğrulamıyan böcekler gibi didinip duruyor. Doğrulmalarını bekledi. Doğrulur gibi oldular. Ve konuştu:

— Sen hiç okula gitmedin mi? İsa'nın eteklerinde dudaklarını gezdirmedin mi sen hiç? Ne demiş o, ha, ne demiş? Birbirinizi sevin demiş. Bırakın gelsin bana küçük çocuklar, demiş. Ömrümüz boyunca çocukluğumuzla, iç içe yaşamamızı istemiş. Ölüleri diriltmiş, suların üstünde yürümüş, mezarından çıktığı gibi bulutlarla döşeli cennete havalanmış. İspirto gibi uçuvermiş. Yapmamalı idi ama bunları. Bu, işin sihirbazlık tarafı biraz da... İnsanları başka türlü inandıramaz mı idi? Bugün onun sözüne kulak asan yok. Ölüleri dirilttiğine, sular üstünde yürüdüğüne, mezarından fırlayıp gökyüzüne saplandığına inananlar var da sözünü izliyenler yok. Bugün yeryüzüne onun gibi bir başkası gelecek olsa ilk tıkılacağı yer cambazhanedir. Büyük puntolu numaralar yapması beklenecek kendisinden. İsa insan gibi adam gibi ölmesini bilememiş. Çarmıha gerilince tanrılaşmış. Dikine mıhlandığı ölüm döşeği, kiliselerin mobilyesi olmuş. Çelik çomak, çocukluğumuzun belki de en güzel kalıntısı. Çaprazlamasına bağlanınca biçimlerin en korkuncu, en kâbuslusu doğuyor. Haç. Ölümsüzlüğün çekici gibi, insanın kafasını ezip duruyor, aklını ve ruhunu civa gibi dört bir yana kaçırıyor. Tendişi kılıyor insanı. İnsan da ortada kalıyor tırıl tırıl. Ne dünyalık, ne ahretlik... Benim inandığım İsa, insan olan İsa, çarmıhtan önceki İsa'dır. Ve İsa'dan daha da çok inandığım varlıklar, köşede bucakta, seslerini imzalamadan duyuran, belki de Gotama'lara, İsa'lara,

Muhammet'lere, gelmiş ve gelecek mesihlere akıl ve alçak gönüllülük, sevgi ve gerçek yolunu göstermiş ve gösterecek olan izsiz, isimsiz insanlardır. İsa'nın ismi İsa olmasaydı da olurdu. Ali de olsaydı olurdu, Veli de... Üst tarafı da alt tarafı da bir isimden ibaret!

Adam bu sözleri Krişnamurti'den aşırmadı ise ben adam değilim. Adamın sarı saçları vardı. Saçları leş gibi briyantin kokuyordu. Kaskatı kesilen saçlarında yer yer yarıklar açılmıştı. Parmaklarını saçlarının içine soktu. Yeni çatlaklar açıldı saçlarında. Adam parmaklarına baktı. Yağdan parlıyordu. Saçlarının içi vıcık vıcıktı. Beyninde sürüngen düşünceler belirdi gene. Düşünceler pelteleşti. Elini yağmurluğunun koluna sildi. İsa'nın yerinde şimdi briyantin, bira kokuları esiyordu. Ben içeri girmek istiyordum. Kolumdan tuttu.

— Bırakmam, dedi. Kafamın içinde midem bulanıyor. Konuşursam kendime geleceğim. Bulantıyı bastırmak lâzım.

Önüne doğru eğildi. Geğirdi. Kusacağını sandı. Kusmadı.

Catford'ta önüme gelen ilk otobüse bindim. Nereye giderse gitsin. Nereye isterse götürsün. Umurumda değil... Birdenbire kustum ama... Tutamadım kendimi... Biletçi yolun kenarına yığıverdi beni. Otobüs kaçıp gitti. Yeni baştan öksüz kalmışa döndüm. Yolun kenarına oturup utana utana ağladım. *İliklerime kadar yabancı insanlar* dar geçti yanımdan. Utancım bile boşa gitti. Burası neresi? Ben burasını hiç bilmiyorum.

Burası Sydenham. 94 numaralıya binerseniz sizi dosdoğru Catford'a götürür. (Ayık ayık bir sarhoşu dinlemek, günah çıkartanları dinliyen papazların durumuna tutulmıya benziyor. Ben de şöyle birkaç tane patlatsam iyi olacak ama herif bırakmıyor ki. Ya yeniden ağlıyacağı tutarsa? Yanımda hazırlop gözyaşı yok ki adamla hep bir ağızdan hep bir gözden ağlıyayım.)

Catford'a dönüp de ne yapayım? Oraya dönsem midem daha mı az bulanacak sanki? Bulantının kökü orda mı yalnız? Değil işte... Durmadan hamallığını yapıyoruz. Mide bulantısını karnımda kene gibi taşıyorum... Kendi kendimden kapmışım bu bulantıyı... Yahut Bit pazarında... Hurda umutlar altından... Artık nefeslerin enkazı... Yedek yıldızımız da kalmadı. Kıyametler ekildi, kıyametler biçildi. Ve kıyametler ile uyanıyoruz her sabah. Kıyamet Catford'da da kopuyor, burada Sydenham'da da. İnsan, toprağını kıyametin sabanı ile sürmekte...

Baktım olacak gibi değil. Dehşetli susamıştım. Ayak üstü kıyametten konuşulamazdı. Adamı bırakmak da istemiyordum. İçindeki bulantı köpüklendikçe köpükleniyordu. Bu bulantının dahası vardı. Bu sefer ben onu kolundan yakalayıp meyhaneden içeri daldım. O da kıyametini arkasından sürükleyerekten geliyordu. İp ucuna bağlı bir oyuncakmış gibi çe-

kip duruyordu kıyametini. Dublesinden iki bira ısmarladım. Başını sokacak bir delik aradı. Meyhanenin en kuytu, en gölgedeki köşesini seçti. Sanki oraya gidip herkesten uzakta oturması ona buyrulmuştu. Oturdu. Birasının üzerinde hışırdayan kalın köpük tabakasını parmağı ile iğrene iğrene sıyırıp attı. Kendi içindeki balgamlı köpükleri atarcasına. Ve sonra başını benden yana sinsi sinsi çevirerek:

— Sen yalan söyledin.

— Neden?

— İnsanlar sevilmez. Demin severim dediğime boş ver. O benim uydurduğum, İsa'dan kalma bir kuruntu. Bütün iş insanları teker teker sevebilmede, yakınındaki kişilere bağlanabilmede. Yoksa insanları severim deyip geçmek herkesin elinden gelir. İnsanları sevmek de ne demekmiş? Hiç kimseyi sevmeden herkesi sevmek. Soyut sevgilerin en soyutu. İş soyuta dökülmeye görsün. Ondan sonrası kolay. Sıva kolları ve işin yoksa ha babam yuğur boşlukları. Boşluklardan kendine destekler yarat:

Veresiye dualarımız olanca tanrıları ıskalıyor. Ama gene de birbirimize boşluklarımızca direniyoruz. Bütün boşluklar birbirine düşman. Boşluklar türlü kılıklara giriyor. Ev kılığına, düş kılığına, ülkü kılığına, taşta kalan ekmek kılığına, taksitle yutulan haplar kılığına... Hepsi de meydan çapında birer çıkmaz. İlkin engin görünüyor kişiye. Ama meydanı adımlaması meydanca kafeslenmesi çok sürmüyor...

Briyantin kokusu katılaşmaktaydı. Adam gözlerini duvardaki ilânlara dikti. Koka-Kola. Bass birası. Fremlin birası. Barclays birası. Koka-Kola serinleticidir. Kola Kola için. Noel birası... Noel... Adamın gözleri beyin içeri kaçtı ve:

— Bak bak... Noel birası... Noel... İsa'nın anası Meryem'in karnından durup dururken çıktığı gün... Zamanı İsa'dan önceye ve İsa'dan sonraya böldüğü gün... Gel gel kadeh kaldıralım öyleyse İsa'ya ve zamanın bölünmesine...

Adam duble bardağı sapından kavradı.

— Yaşasın İsa, dedi, hip hip hurrah İsa dedi, âmin dedi. Çişim geldi, dedi ve karşı sandalyaya bıraktığı çantasını alıp apteshaneye gitti. Adamın bardağı boşalmıştı. Birer bira daha ısmarladım. Geri döndüğü zaman mesanesinden ummanlar boşaltmışa benziyordu. Çantasını tekrar sandalyanın üstüne koydu ve çantasının, ona Sancho Panza'lık eden çantasının içinde çürüye duran değirmenleri düşürdü. Briyantinli mızraksız, umutsuz Don Kişot biranın köpüğünü kesip attı. Köpüklerin kısır dölü yere yapıştı, yavaş yavaş eridi. İnsanlar, dedi, insanlar çantalarının çapınca yaşar olmuşlar. Çanta insanın kabuğu, insan kabuğundan bir fildişi kule. Bir kimlik varakası, veya şu kulübün, bu derneğin her gün yaka deliğinde taşınan

rozeti. İnsan ancak çantasına sarıldığı vakit güneşin, evrenin, insanların ve sokakların huzuruna çıkabiliyor. Domuz derisinden çantalar, atkılı çantalar, yandan yırtmaçlı çantalar, kol altında taşınan çantalar, baş üstünde taşınan çantalar, kibirli, cakacı, utangaç çantalar. İşe giden çantalar. Çantalar mukavvadan, plâstikten; *Çantaların Gözünde Bütün İnsanlar Eşittir.* Diplomatından kapıcısına kadar. İşte bak, benim bile bir çantam var. Onu elimden atabildiğim gün, insanlığa misilsiz bir yararlığım dokunmuşcasına sevineceğim, bir kâbustan kendimi dışarı atmışcasına ayılacağım. Boyunduruktan kurtulmuş bir kuş tüyü olacağım. Dedikten sonra:

— Yaşasın İsa, dedi, hip hip hurrah İsa, dedi, âmin dedi. Bardağındaki bira gene suyunu çekmişti. Çişim geldi, dedi, gene. Bir bira daha getirttim. Aptesaneden döndü. Gitti. Döndü. Bir tane bira daha. Hip hip... Yaşasın... İsa... Hip... âmin.

İsa'nın şerefine içti, İsa'nın şerefine işedi... Beleşten. Bol keseden. Apteshane duvarlarında kargacık burgacık şehvet çizgileri, resimleri şerefine işedi, Mary adındaki bir kızın Peter adındaki bir erkeğin avuçlarına boşalttığı memeleri şerefine işedi. Duvarlarda, apteshanede şehvet kokusu zonkluyordu. Briyantinli bir şehvet.

Bir kere daha yollandı apteshaneye. Ve dönmedi. Apteshanenin arka kapısından sıvışıp gitmişti.

Dışarı çıktığımda, karanlık bir yağmur örümcek ağları örmekte idi.

ŞİŞEDEKİ ADAM

Kusurlu bir iş çıkarmış bir adam değilim. Ama nasıl oldu bilmiyorum "ÇIKMAZINI YÜRÜTMEK" yerine "ÇIKMAZINI ÇÜRÜTMEK" diye dizmişim tilcikleri. Basımevinde benden daha titiz olanı yoktu ödev başında. Önüme ne koyarlarsa onu dizerdim olduğu gibi; çoğu günler karanlığından tutun da uçurumuna dek her köşe başında. Ne yaparsın kendimi bildim bileli bu işi görüyorum. Elimden başka iş gelmiyor. Alışmışım. Alıştırmışlar. Bu alışkanlığın önceleri kendine özgü bir rahatlığı vardı. Elin hep bir yiv içindeki işlekliği. Ama sonraları elimin canı sıkıldı aynı işi görmekten, aynı tümceyi başka başka kılıklar altında dizmekten. Oysa kusurlu bir iş çıkarmış bir adam değilim ben. Değildim. Elimi hiç gözden kaçırmazdım. Fırsat kolladığını, avucunun löngözlerinde biriken oyunlardan birini bana oynatacağını sezinlemiştim ama yine de uyuşuk davranırsam buna engel olabileceğimi sanıyordum. Öteki elime diyecek birşeyim yoktu. Uslu elimdi o çünkü. Ötekisi gibi kendi bildiğini okuma hevesini tırnaklarının ucundan bile geçirmemişti. Bir bakıma okuma yazması olmadığını söyliyecek çapta ileri gidebilirim. Canı sıkılan elimi eğlendirmek için neler yapmadım, neler. Çok çalışmaktan bıkmasın diye uslu elimi çalıştırdım günler boyunca. Uslu elimin canını çıkardım. Parmakları kaskatı ağrıyıncaya dek. Tek ötekisi boş dursun ve boş durduğu süre içinde, kabakların en büyüğünün tadını sızdıran tilciklere yeniymiş gözüyle baksın, başımı belâdan kurtarsın diye; sonra ona ezberleme aşıları yaptırdım, avucunun içindeki hasırın altından çıkmaya ikide birde yüz tutan çizgileri kazıttım, yerlerine öteki avucumdaki çizgilerin çökellerini döktüm, iki elin çizgisi de bir olmalıdır, başka türlü olmaz, dedim, erinç eldivenleri giydirdim ve devedeki külâhı yakıştırayım ona derken oluverdi işte, oynadı oyunu bana, benim usul usul bir elimden ötekine inceden inceye bir tek kılı bile kıpırdatmadan aktardığımı sandığım çizgileri geri tepiverdi ve "ÇIKMAZINI ÇÜRÜTMEK" demesiyle bütün tilciklerimce çürüğe çıkarılmam bir oldu.

Basımevlerinin hiçbiri güvenmez oldu bana, artık bir elinin dediği ötekisinin söylediğine ve okuduğuna uymuyor dediler, ikisi de aynı ağız-

dan dikmeli dediler, her dil ucuna durmadan diktiğimiz devekuşu tüyünü.

Aylak aylak dolaşmaya başladım ortalarda.

Sokakta şunu bunu durduruyor, dizdirecek tilcikleriniz var mı, diye soruyordum.

Yok diyorlardı, yok, çoktan dizilmiş bizim tilciklerimiz çoktan. Sonra çizgilerini yadsıyan elim sokaktan geçenlerin önüne dikiliyor, durun durun sokulun avucumun içine, bambaşka dizgilere uyduracağım folluk falları diyordu. Yok, yok, diyordu sokaklılar, başka fallarda gözümüz yok bizim, hem sonra, ne der diyorlardı FALLAR ÇIKIKCISI, baklava hamurundan daha ince açılmış bizim falımız daha incesine yanaşamayız, delinir sonra.

Elim sanki uyrukluğumdan kopmuştu.

Benle biricik ilişiği benim sesimi takınmasıydı.

İlkin kızacak gibi oldum. Beni salt bir araç yerine koymasına direnmek istedim. Ama neden direnecektim? Bir bakıma bir yenilikti bu benim örümde. Onu artık sabahtan akşama kadar gözetlemekten kurtulmuştum. Hani ÇÜRÜĞE çıkarılmakla içim hafifledi desem işi büyümsemiş sayılmam.

İnsanın kendi içinde yıllar yılı taşıdığı sesin ne yana sıçrayacağı, ne çaptaki falları tersliyeceği ve kozunun hangi açısını ardına dek oynayacağını birdenbire bilememesi bir eksiklik değil. Bence bir güç kaynağı. İğreti göründüğü, salt şu yere ya da şu köşeye saplanmadığı için, ve her köşede bir can bulduğu için dişine takabilecek. Şimdilik şişenin içinde kalıyor bu sözlerim. Ama günün birinde...

Şişenin içinde mostralık ya da turşuluk ruhlara dönmüştüm. Tıpalı çıkmazımı anlatmak için başka hiçbir söz, başka hiçbir benzetme bulamıyordum. Kişiliğim yavaş yavaş parmaklarımın arasında akıp gidiyor, eriyordu. Ama nereye doğru? Şişe sımsıkı kapalı. Ne bir çatlağı vardı, ne de başımı sokacak kuytu bir kenarı. Bütün bu dediklerimi ŞİŞEDEKİ ADAMIN GÜNLÜĞÜ diye okuyabilirsiniz. Kulağınıza ulaşacak olursa için için çöreklenen günlüğüm. Dışardan hiçbir şey sızmıyordu içeriye. Ne bir gürültü, ne bir koku. Dışarısını görmüyor değildim. Ama şişenin camında bir yabansılık vardı. Dışarısını bana çarpık çurpuk gösteriyordu. Beklenmedik biçimlerde yansıtıyordu. Yanımdan, daha doğrusu şişemin önünden gelip geçen insanlar sanki devrik adımlarla yürüyorlardı. Yere doğru yataraktan. Oysa gerçekte böyle değildi. Şişenin hilesiydi bu. Devrik insanları aklımda doğrultuyordum. Bunu ilkin yalnız birşeyler yapmış olmak, vakit geçirmek için yapıyordum. Önümden akan kimselere en uygun gördüğüm adımları uyduruyordum. Ya bu, şişenin hilesi değilse, ya gerçekten öyle yürüyorlarsa diye düşündüğüm demler olmadı değil. Ama bu

düşünce de hile yolu ile bana çevrilmiş olabilirdi. O düşünceyi hemencecik bir kaşık suda boğdum. Yani sizin anlıyacağınız tükürüğümle. Benden başka hiçbir şey komamışlardı şişenin içine. Kaşık koyarlar mı hiç. Ya öldürürsem kendimi? Ama bir kaşıklık mı ki benim canım? Şişenin içinde durdukça kozlarım tutuşuyor elimde. İlk aylar böyle değildi. Şişenin içinde delirmekten korkuyordum. İlk önceleri oyunlarım hep delirmemek içindi. *Delirmekten korkuyor muydum?* Hayır, utanıyordum daha doğrusu. İnsanın şişe içinde aklını kaçırması çok gülünç olacaktı da ondan. Başka şey için değil.

Rahat rahat delirmeme engel olacaklar, gelip bakacaklar, ben göz göre göre delirdikçe onlar da kendilerini biraz daha us sahibi bulacaklar. Ama istesem de kaçıramam, dedim bir gün, aklımı. Nereye kaçacak aklım? Nereye kaçabilir şişenin benden başka çıkar yolu yok. Zaten ilk böyle başladıydı durumumu benimsemem. Umutsuzlukla değil. Kendime göre bir karşılık türünden. Daha başka nelerden korkmuştum başlangıçta? Ölmekten korkmuştum. Şişenin içinde ölürsem kendi kokumu dinlemek zorunda kalacaktım. Ölümün olanca anlamı ve gereği bir kokudan öteye ulaşamıyacaktı. Sonra dışardakiler, son soluğumu mağaza camekânı önündeymişler gibi bekliyeceklerdi. Ben de inadıma ölmedim. Hem bu biçim ölüm korkusu beni bir bakıma yüreklendirdi. Kişiliğimin eriyişini, kişiliğimin kokutulmasını işte böyle başladım azar azar durdurmaya. Ben bu şişenin içine açlıktan girmiştim. Ama şişenin içinde aylardır yaşıyordum da ne bir lokma yemek yüzü görmüştüm, ne de bir yudum su. Acıkma, susama nedir unutmuştum. Şimdi bile bunlar bana soyut kavramlar gibi geliyor. Vücudumun eski çağlarına gömülü eyler. Çişim mişim de gelmiyor artık. Ara sıra kusacak gibi oluyorum. Ama midem boş olduğundan pisletmiyorum şişemi. Salt yumurta akı gibi salyalar sızıyor ağzımın kenarlarından. O da çok değil. Rahatsız edecek denli değil yani. Gebe kadınlar da geçiyor kimi zaman şişemin önünden (huzurumdan diyecektim az kalsın). Onlar da kusunca, sümüğümsü şeyler sarkıtıyorlardır dudaklarının uçlarından. İki büklüm sümükler. Önceleri kaçamak yolları aramıştım. Kendimi düşürülen çocuk ceninlerine benzetmiştim. Şişe içinde saklanan. Annemin şişede sakladığı cenini düşünmüştüm. Şişeyi büfenin alt katına koymuştu. Ceninin yanında reçel kavanozları vardı. Kendimi bir et parçası yerine koymak istedim. Söğüş gibi. Dokuları teyel teyel sarkık.

Ama işte kişiliğimin artıklarını başıma topladım. Bilinç duygu ve düşünce-öncesi bir et pıhtısına yönelmek özentisinden caydım.

Giriştiğim ilk direnmelerin tümü de peltemsiydi.

Bunları katılaştırmak gerek, dedim.

Sesim şişenin içinde dört döndü.

O demden sonra sesimdeki direnmenin kalıtımında yürümeye koyuldum.

Dalacak olsam, şişedeki sesim önüme çıkıyordu gürül gürül bir andaç gibi.

Bunları katılaştırmak gerek diyordu
Kendinde kendinde ara bu katılığın
Mayasını diyordu.
Çoğalman gerek şişenin içinde

Bu yeni sesimin içinde ve ortasında, çıkmazları çürütmek sözüyle falsoların en aydınlığını boyuttan boyuta beceren elimin en kocaman parmağı vardı. Elimin suyuna gitmeye başladım. O ne derse onu yapacağım.

Gazetedeki ilânı okuduktan sonra lokantanın yolunu tuttum. MAHŞER lokantası. Doğrusu lokantaya Mahşer adı verilmesini çok beğendim. Çok müşteri olacak da ondan bu adın takılması uygun bulunmuş dedim kendi kendime. Ne diyorlardı ilânda. "MAHŞER LOKANTASININ EŞSİZ YEMEKLERİNİ, BİRİNCİ VE BAŞ DÖNDÜRÜCÜ SINIFLARA ÖZGÜ İÇKİLERİNİ, BİLMİYENLERE TANITMAK İÇİN SOKAKLARDA YAFTA TAŞIYACAK birisi ARANMAKTADIR. TAŞIMA SAATLERİ ÖĞLEDEN SONRA İKİ İLE YEDİ ARASIDIR."

İlânda bir denksizlik göze çarpıyordu. Nerden geliyor bu denksizlik dedim. İkinci okuyuşta anladım. İlân baştan aşağı büyük harflerle yazılıydı da salt "birisi" küçük harflerle yazılmıştı. Yabansıma gitti bu, ama pek aldırış etmedim. Sonra bu ilânı kim düşünmüşse çok anlayışlı bir insan olacaktı. Yafta hamallığı dememiş. Taşımak sözünü kullanmış. Kişiyi küçük düşürmemek için. (Ama niye küçük harflerle donatmıştı kişiyi?) Kişinin duygularını esirgeme yolunda gösterilen bu inceliği de beğendim.

MAHŞER çapında büyük bir ada bürünen bir lokantayı herkesin bilmesi gerek, herkesin orda toplanması gerek, besileri bütün midelerin astarları ve löngözlerinde ün salmış olmalıdır, yaftalarla sokaklarda adını taşıtmaktan fazladan bir kazanç mı edinecek gibilerden düşünceler kafamı kurcalamadı da değil. Ama çok durmadım bunun üzerinde. Bu düşüncelerin böyle durup dururken kafamı neden sardığını da merak etmedim.

Kanım MAHŞER gibi zil çalıyordu.

Lokantayı, gazetede verilen adreste aradım ve buldum. Bulduğuma inanmadım ilkönce. İğne deliğinden geçecek denli dar bir sokak içindeydi. MAHŞER nasıl sığar daracık bir sokağa dedim. Bir yanlışlık olacak. Yolumu şaşırmışım. Sokağın adına baktım. HİÇOLA sokağı. Gazetedeki gibi. Demek ki doğru sokağa gelmişim.

Yabansıma giden daha başka şeyler de gözüme çarptı bu sokakta.

Bu sokakta bir avukat oturuyordu.

Kaldırımdaki kocaman bir deliğin savunmasını yapıyordu.

Bu sokakta bir doktor vardı.

Delikten ilâçlar çıkarıyordu.

Bu sokakta bir dilenci oturuyordu.

Adı HİÇİMGELDİ idi.

Bir papaz, bir peygamber, bir cambaz, bir sigortacı, bir kör, bir deli, bir hırsız ve bir ozan oturuyordu.

Ve oturdukları yerde adları HİÇİNHAYINDAN GELİYORDU HUY HUY.

Peygamber bir incir çekirdeğinin posasını çıkarıyordu.

Papaz posayı başının üstünde taşıyordu. Yakı gibi.

Cambaz, papazı sırtladığı gibi cenneti boyluyordu bir damlasını bile dökmeden posanın.

(Cennet, sokağın dibinde kekeliyordu.)

Hepsi de incir çekirdeğindeki cennete girmeye çalışıyorlardı.

Dolmuş gibi.

Dilenci posa-dışı edilmekten korkuyordu. Yanındaki ekmeğe pusu gözüyle, engel gözüyle bakıyordu. Dilenci elini durmadan posaya açıyordu, avucunun salyaları akaraktan.

Çıplak bir kadın ile çıplak bir erkek çıktılar sonra kaldırımdaki deliğin içinden. Çıplak kadın, çıplak erkeğin yanından geçti. Ve tenlerini karşılıklı yalandılar.

Ve erkeğin teni, posa gibi ayak tırnaklarının dibinde birikti. Ve kadının teni posayı kalçalarına sıvadı kezzap gibi, körün gözüne ışıl ışıl aşılanacağı yerde ve delinin usunu yeni baştan ağartacağı yerde parmaklarının upuzun esilerinden.

Ve posaları süpürüyordu bir çöpçü.

Ve hırsız posayı ozana okutmak ve yutturmak istiyordu, posayı papazın önünde sigortalattıktan sonra. Ozan ise cambazı, sigortacıyı, papazı, peygamberi, avukatı, doktoru, körü ve deliyi birbirine katıyordu, karıştırıyordu. Toplamını bulmak için.

Dilenci posa - dışı edilmekten korkuyordu. Beni unutma, beni de kat beni de, aradığın toplama diyordu.

Ve durmadan aynı posanın tutarı doluyordu ozanın eline.

Lokantaya delikten giriliyordu.

Lokantada topu topu iki masa vardı.

Deminki çıplak kadın ile çıplak erkek bu masalara oturmuşlar, durmadan incir çekirdeği yiyorlardı.

Lokanta küçüktü.

İki masanın ortasında bir kasa vardı.

Kasanın arkasında bir adam vardı. Yenen her çekirdeğin parasını yazıyordu.

Duvara bir yazı asılıydı:

BOZUK ÇIKAN ÇEKİRDEKLERİN YERİNE
YENİLERİ VERİLİR

Adam beni görünce, (ben kadının memelerini seyrediyordum, erkeğin yelkenleri nasıl da ingin, nasıl da sürüngen diye şaşıyordum teninin yaşmağı altındaki kadının enginliğini nasıl da kolayına getirmiyor diye, nasıl da kundaklıyamıyor posayı kadının gözü ile kaşı arasında diye bakıyordum, ama bana ne dedim, ne yaparsa yapsın, NE YAPARSA YAPSINLAR; benim karnım açtı) beklentileri yerine getirilmişcesine baktı bana ve konuştu. Sordu:

— Hiçliğiniz işlek midir?

Ne demek istiyordu? Anlamadım. Bilmiyorum, demekten korktum. Öyle dersem, belki beni uygun bulmıyacaklardı. Yaftayı başkasına taşıtacaklardı.

— İşlek, dedim.

— Hiçlik kâğıdınız var mı?

— Hayır, ama kimlik kâğıdım var.

— Bize hiçlik kâğıdı lâzım. Yanınızda yoksa biz bir tane çıkarttırabiliriz sizin için. Hiçlik İşleri Başçevirgenliğinden.

— Neye yarıyor bu kâğıt? dedim.

— Hiçinizinhiçyüzünü foya foya taramaya.

Açlığın doğurduğu bir uysallıkla adamın belleğime yerleştirmeye başladığı foyaları benimsemeye koyuldum.

İçimden tuzağa düşmek üzereymiş gibi bir duygu belirdi.

Zarar yok, düşeyim ama karnık tok düşeyim, demiştim.

Hani gazetede ilân ettiğiniz birinci sınıf içkiler, yemekler, diyesim geldi ama o soru da bana tehlikeli görünüverdi. Bir yafta taşımak için amma da korkuya boyanıyordum.

Mahşer lokantasındaki adam her şeyden, her konudan söz açtı, kafamdaki hiçliğin kâğıdından, hiçliğimin işlek olup olmadığından, ne idüğünü daha sezemediğim foyalarımdan konuştu da karnımın açlığına bir türlü dokunmadı. Onun sözünü etmedi. Ben de etmedim. KARNIM AÇTI. Verseler o incir çekirdeklerini yiyecektim. Onlarda beklenmedik, bilinmedik ya da uydurma bir tad bulmaya hazırdım. Oysa adam açlıktan hiç konuşmuyordu. Benim İÇİMDE yabansı bir kavram belirdi. Açlığımı belli etmemek. Bunu nerdeyse bir görev diye benimsedim.

Getire getire önüme kocaman bir şişe getirdiler. İlânda yafta yerine

şişe deseydiler ben buraya dünyada gelmezdim ama dememişler işte, tilcik üzerinde oynamışlar. Ben ama buraya gelmiş bulunuyordum. Şişenin içine girmesem, lokantadan bir daha çıkamayacaktım. Belki bana öyle geldi. Ne bileyim. Şişenin içine çıkar yol gözüyle girdimdi.

Sağ olsunlar, Hiçoğla sokağındakiler çok yardım ettiler. Şişe çok hafifti ama bir türlü kaldırıp üstüme geçiremiyordum. (Bunlar, lokantadan çıktıktan sonraki ilk düşüncelerimdi.) Cambazın, sigortacının, delinin, körün, hırsızın, ozanın ve ötekilerinin yardımıyle şişeye dalmak kolaylaştı. Şişenin altı açıktı. Ben ordan girmeyi düşünmüştüm. Ama ötekiler beni şişenin daracık ağzından içeri AKITTILAR.

Doğrusu görünürde, şişenin korkulacak hiçbir yanı yoktu. Hafifti. Alüminyumdandı galiba. Dışı renk renk resimler, ilânlarla bezeliydi. Sözde amacım, Hiçola sokağından çıktıktan sonra şişeyi kimselerin geçmediği bir yere yığıp bırakmaktı. Ama olmadı. Şişenin içinden bir türlü sıyrılamıyordum. Şişe bir ıstakoz kabuğu gibi sırtıma yapışmıştı sanki.

İlânları görmesinler diye koşmaya başladım.

Sokaktakiler ŞİŞEDEKİ ADAMI gördüler.

Gülmeye başladılar.

Arkamdan koştular.

Kaldırımdan kaldırıma alaya tuttular.

Geldiler, başıma toplandılar.

Hu, hu, huuuuu, kimdir o ısmarlama şişeleri kuşanan, bu ne biçim giysi, bu, kimdir kimdir bu şişenin terzisi, hu huuu huuu ŞİŞEDEKİ ADAM çıksana bir ortalara, görelim şöyle bir ŞİŞE'lerden önceki boyunu, bosunu. Allo allo, ŞİŞELER TANRISI esirgesin şişenizi

ADAM ADAM

ŞİŞE SOYLU

diye bağırmaya başladılar.

Alüminyuma durmadan vuruyorlardı dışardan. Alüminyumun içi uğulduyordu. Şişenin içinde fellekleşmiştim.

Kaçmak istiyordum. Şişeyi çıkarın sırtımdan diyemiyordum. Şişeden çıkmaya utanıyordum. Karşı kaldırım az kalabalıktı. Oraya doğru koştum. Şişenin içi şomdu, loştu.

Hava çok sıcaktı. Gözlerim yanıyordu. Şişenin üst yanında dört köşe iki delik vardı. Sıcak bu deliklerin içinden dört köşe demir çubuklar gibi gözlerime giriyordu.

Şişenin içinde sıcağın eğinçleri patlıyordu.

Önümü göremiyordum.

Ağlamak istiyordum. Gözlerime çığlıklar üşüşüyordu.

Kaldırıma atlamak istedim. Ayağım kaydı. Düştüm.

Yuvarlanmaya başladım. Yol yokuştu. Şişeyi durduramıyordum. Yokuş aşağıya tenekeden bir çığ gibi hızlanmaktaydım. Yokuş tüm kentlerin ana sokaklarından geçiyordu.

Yol kıyılarına insanlar dizilmişti. Beni bekliyorlardı. Nasıl yuvarlandığımı görmek için. O dem şişenin içine büsbütün sindim. Şişeyi görsünler de beni görmesinler diye.

Sonra yokuşun dibine vardım.

Sonra çocuklar sardı çevremi. El ele verip halkalandılar, dönmeye başladılar. Ve bir tekerleme tutturdular:

Bu şişenin içinde
Bir adamın işi var
Gelmiş gelmiş birisi
Yarılamış şişeyi
İş de kalmış yarıda

Sonra beni sokak sokak gezdirdiler. Geçtiğim her sokakta her kentte ŞİŞEDEKİ ADAM LOKANTASI adında bir lokanta açılıyordu. Beni lokantanın camekânına koyuyorlardı.

Lokantanın birinde bir orkestra çalıyordu.

Mavi Tuna valsi bu dedim şişenin içinden.

Şişenin alt kısmı açık olduğundan dışardan gelen sesleri duyabiliyordum. Ama bir gün hiçbir ses duymaz oldum. Bir de baktım ki alt yanı da kapanmıştı şişenin.

Buna karşın yürüyebiliyordum. Yürütüyorlardı.

Ama aylar boyunca yediğim yağmurdan olacak, şişenin üstündeki renkler eridi, yazılar silindi, alüminyum saydamlaştı, şişe basbayağı bir şişe oldu.

O güne dek azbuçuk bir yalnızlığım vardı. Herkes şişenin içinde bir adam olduğunu biliyordu ama kim olduğunu bilmiyorlardı. Yüzünü görmemişlerdi. Ne düşündüğünü, ne duyduğunu bilmiyorlardı. Yüzümü görünce bileceklerdi.

İşte direnmelerimin başlangıcı bunu sezinlememle azar azar kıpranmaya koyuldu.

Dediğim gibi bunlardan az önce kaçamaklı davranmalara yeltendim.

Ama işte elim konuşmaya başladı.

Şişenin önünden geçenleri çarpık çarpuk gördüğümü söylemiştim. "Acaba dışardakiler de beni yamru yumru mu görüyorlar çarpıtıcı camın arkasında" düşüncesiyle yüzüme çekidüzen vermeye çalıştım.

Şişenin içinde yüzümü erince kavuşturacak, beni seyreden insanların karşısında beni küçük düşürmiyecek olanakları araştırdım. İlkönce en kolayından başladım. İki kere iki dört eder dedim. Dünya yuvarlaktır, yıldız-

lardaki göğün soyu mavidir, denizin suyu tuzludur, renklerin sayısı yedidir, haftada yedi gün vardır (bugün günlerden nedir demedim çünkü bilmiyordum), alın teri her piyasanın boyunduruğuna sığmaz dedim.

Öte yandan elim daha büyük şeylere yöneliyordu.

Şişelik olmazdan önce, ben sizin hani şu öykülerinizde, romanlarınızda "küçük insan" dediğiniz kişilerdendim. Düşüncelerim küçük düşüncelerdi. Usumun yorganı kısaydı. Ona göre uzatırdım ayaklarımı. Ama beni bu şişeye sokmakla yanlışlık ettiler. Şişede böyle upuzunupuzadıya oturan kişinin yorganı bir gün atıp yorganın ötesindeki şeyleri düşünmesi doğaldır. Düşüncelerini kurallara bağlayamasa bile. Yeter ki soruşturması kanı gibi içerlek olsun, yeter ki kanında didinsin. Kemiğimin görgüsüyle, yaşamak istiyorum. Hiçlik dedikleri şeyi kemiğime dayamışlar, ben de kemiğimce davranıyorum, düşünüyorum. Şişenin içinde, usumun devrileceğini sanmışlardı. Yanıldılar. Şimdilik şişenin içinde kalıyor bu sözlerim.

AMA GÜNÜN BİRİNDE...

Şubat 1950 - Sekiz tekerlekli bir kamyonun altında bir adam ezildi. Şişenin içinden hiçbir şey duymadım. Sessiz bir film seyrediyor gibi oldum. Kamyon şoförü fren yapmış mıydı, tekerleklerin altında cıcıklanan adamın son soluğunun başına üşüşen düşünceler nelerdi?

1955 sabahı - Kamyonu üstümden geçirdim. Kocaman bir acı ile ağardı şişenin içi.

1958 gecesi - Ezilirsem işime geç kalacağım, çantamdaki kaburga kemiklerim çatır çatır kırılacak, diye haykırdı adam. Ve saatine bakmak oldu son yaptığı iş.

Ölümün ve kazanın bu abuk-sabukluğunu duydum ve adamın duymaya vakit bulamadığı acıları yüklendim.

1944 akşamı - Şişenin çevresinde savaşlar oluyor. Süngüler durmadan ölümü selâmlıyor şunun bunun etinde. Şunun bunun etinden ben de ölüyorum. Her savaş alanında her erin katlandığı yaralara ben de katlanıyorum. Yaralarımca uyanığım. Savaşta insanlara yaralarımca yakınım. Ya düşmana? Düşmanın bana çevrik gözleri zehirli gibi, onun açtığı yaralarda da bir payım var mı? Yaraların alış verişinde

Nisan 1977 - Bir bir düşen yapraklarının öcünü alıyor ağaç. Yeşilin hıncındayım şimdi.

Ağaç gözümün içinde. Gözümden kaçırmıyorum. Kaçır-

sam kuruyuverecek ağaç. Tüm yapraklar bana vergi. Her yaprağın yemyeşil nöbetçisiyim.

Nisan 2077 - Şişemin içinde ilk çiçek uyandı.
Dışardakiler bu çiçeği göremiyorlar. Çiçek bana benziyor. Elim, konuşkan elim gittikçe büyüyor. Ötekiler elimin büyüdüğünü de göremiyorlar.

Şişedeki ilk sonsuzluğumun birinci gününde. Şişenin önünden geçenler artık oyalanmıyorlar. Bakmıyorlar. Alıştılar mı yoksa ŞİŞEDEKİ ADAMA? Öyle ya. Her sokakta her adımdaki kentlerin her köşesinde bir lokanta var. ŞİŞEDEKİ ADAM LOKANTASI. Modası geçmiş belki. Belki lokantalar kapatılacak bir bir. Öyle ya. Ödevlerini gördüler artık. Şişedeki adama olağan gözüyle bakacaklar birazdan. Ama alışmalarını istemiyorum. Gözlerini çelmek gerek. Unutkanlıklarını çil yavrusu gibi dağıtmalı.

Şişeden şişeye Elim şişelerin maymuncuğu oldu. Sokaklarda insanlar türedi. Şişe içinde yürüdüklerini görmüyorlar bile.

Kişiden kişiye değişiyor bu şişe. Şişelerin büyüğü de var, küçüğü de. Sigortacı durmadan arkalarından koşuyor. Şişelerini kırmıyanlara ödüller veriyor. Kırılan şişe yok gerçekte. Sigortacıyı iflâs ettirmenin yolunu bulmalı. Dilenci dilenmek istiyor doğru dürüst. Ama şişenin içinden el açamıyor dışarıya doğru. Ara sokaktan geçen şişelerin birbirlerini görmezlikten geldiklerini görüyorum. Yukardan bakma geleneği şişeler arasında da sürüp gitmekte.

En eğreti kapıyı bile açmaya elverişli değil elim. Ama içine girmediğim şişe kalmadı ve kalmıyacak yenileri çıkarıldıkça tuzakların piyasasına. Şişelerle içli dışlıyım. Ötekilerin uyuşuk ellerini azar azar uyandırıyorum. İlk önce AĞAÇ vardı. Sonra ÇİÇEK uyandı. Şimdi de ötekiler var. Ağacı ve çiçeği, yalnızlığımı gidermek ve evreni salt kendim için yeni baştan elimden getirmek için kurmuştum. Şimdi ağaç ve çiçeği benden aldıkları hızla kendi başlarına buyruk kıldım. Ağaç şimdi gözümün içinde değil. Çiçek şimdi şişemin içinde değil. Gürül gürül dışarda. Şimdi ötekilerle uğraşıyorum. Şişeden şişeye hazırlanıyorum.

ŞİŞEDEKİ İLK ADAM ben olmasaydım
belki yapamıyacaktım bunları.
Ama şimdi şişemi yüklendim artık kendimdeki ötekiler adına.

Ben
bu şişeyi kıyamet kopana dek taşıyacağım
ve şişenin içindeyken bile
şişeden şişeye
meydan okuyacağim ve ötekilerinin ağzıyla okuyacağım tüm meydanların kavşağı olacağım.

Beni yoksul bilmesinler
beni

yorulmaz bilsinler

ve bellesinler ki

bu şişenin içinden ötekilerine doğru çıkaracağım ve yürüteceğim ömrümün anlamını.

SIĞINAK HİKÂYELERİ
(1962)

Birinci Baskı: 1962 (Yeditepe Yayınları)
Türk Dil Kurumu 1963 Hikâye Ödülü
İkinci Baskı: 1988 (Ara Yayıncılık)

SIĞINAK

O sıralarda Forest Hill'de oturuyorduk. Dartmouth caddesinden insanlar geçiyordu iğreti adımlarla. Dartmouth caddesi Manş denizine dökülüyordu, harbe dökülüyordu. Bütün yolların ucunda tel örgülere asılı yaralar sallanıyordu. İşsizdim. Parasızdım. Karım, York'a gitmişti. York'ta insanlar biraz daha diri idi sanki. Ölümün sülükleri o kadar yapışmamıştı York'a. Londra'da yalnız başımaydım. Milyonlarca insan çevrede in cin gibi top oynuyorlardı. İnsanlar birbirlerini hortlatıyorlardı. Ceplerim boş zamanla dolu idi. Dünyalar dolusu öldürecek zamanım vardı. Kütüphane ta karşımızdaydı. Kütüphane günlerimin mezbahası olmuştu. Can sıkıntımın satırı ile günlerin kellesini uçurup duruyordum bir bir. Kütüphanede birçok kitap elimden geçti. Ama bir sayfacığım olsun yutturamadım havsalama. Kitaplar bir kulağımdan girip öteki uçurumuma dökülüyordu.

Canavar düdükleri çığlıklara tırmanıyordu. Dartmouth caddesinde korkunun kırkayakları. Canavar düdüklerinin sesi ölümün çığlığından beterdi. Tüyleri kökünden kulaç kulaç ürperten bir inilti. Gökyüzü can çekişiyordu. Canavar düdükleri susunca ölüm yürüyordu üstümüze. Uçan bombalar. Bazan bir, bazan iki, bazan dünyanın dört bir köşesinden, bazan cehennemin dibinden ve karanlığın örekesinden. Uçan bombaların hızı ile zonkluyor mavilik. Uçan bombanın motörü durunca kireçli bir sessizlik çöküyordu sokakların, ağaçların, insanların ve evlerin üstüne. Uçan bomba balıklama düşene, evler yıkılana, canlar havalanana ve ölüm yürürlüğe girene kadar. Bizden yana çevrilmişti ölümün merceği. Bize ölüm taahhütlü gönderiliyordu. Ama insan eli değmemiş türünden. Ölüm işini ezbere biliyordu. Düşman diye birşey yoktu ortada. Düşman kimdi? Ölümün kendisi. Manş denizinin karşı kıyısındaki kızaklardan havalanan uçan bomba, kendi başına buyruk kesiliyordu. Onun elindeydi bütün şıklar. İnsan kokusu aldıkça bütün baykuşları ile sökün ediyordu dereden ve tepeden. Kim görmüş ki ölümün kaşerlendiğini? O güne kadar hava açıktı. Bir gün önceki karanlıkların, uğultuların, canavar feryatlarının sağıldığı gökyüzü ile ilintisi yok görünüyordu. Yüzlerce baraj balonu sallanıyordu havada. Şişkin gümüşü çakıl taşları. Tehlike gelip çatınca, balonlar ölü-

mün yolunu kesecek, ölümün hizasına tırmanacak. Ama ölümün yolu düşmüyor çoğu zaman bu katlara. Kimi zaman az aşağısından, kimi zaman az yükseğinden geçiyor. İkisinin ortasını seçmiyor inadına. Yolun karşı tarafına geçeceğim. Mr. Ellis evden fırladı o an. Bir elinde kürek, bir elinde kova. Yolun ortasına zincirlemesine salıverilen beygir pisliklerini toplayacak. Mr. Ellis bahçesine düşkün, Mr. Ellis fındıkla, fıstıkla besler bahçesini. Beygirin sadakasını toplarken şöyle bir doğruldu. Yukarlara doğru baktı. Balonları sayıyordu galiba. Bir tane eksik çıksa...

— Balonlar bugün dünkü kadar yüksek değil, dedi Mr. Ellis.

— Balonlar bugün dünkü kadar yüksek değil, dedim.

— Balonlar bugün dünkü kadar yüksek değil, dedi binlerce insan Mr. Ellis'in ağzından.

Dartmouth caddesi ile Tanrı arasında nazar boncukları gibi duruyor balonlar. Balonlar Mr. Ellis'in muskası. Bahçeye ya bomba düşerse, düşüncesi Mr. Ellis'in korktuğu biricik şey. Öte yanını pek umursadığı yok. Ev gitse bile olur. Yeter ki erik ağaçlarına, delfinyomlara, jeranyomlara ve öteki lâtinceli bitkilere el sürmesin ölüm.

Mr. Ellis kovayı yarıyadek doldurduktan sonra bahçesine döndü. Mr. Ellis'in bahçesi ile Tanrı arasında serseri dualar dolaşıyordu. Gözler boyanıyordu danışıklı.

Postacının kızı Vera arabayla çocuğunu gezmiye götürüyor.

Vera'nın simsiyahtı saçları. Yakamozlu saçlar.

Vera, her adımıyla soyunurcasına yürüyordu.

Karım York'ta idi.

Balonlar bugün dünkü kadar yüksek değildi.

"Good morning" dedi.

"Good morning" dedim. Bacaklarına baktım. Upuzun bacakları vardı Vera'nın. Dartmouth caddesi ile gizli yıldızlar arasında. Bir kadın yürüyordu. Dartmouth caddesinde serviler dikerekten.

Kütüphanenin okuma odasında iki ihtiyar harbin sayfalarını çeviriyorlardı masa üstünde. Son sayfalarını belki. Titrek umutlar yeşeriyordu ellerinde. Derken canavar düdükleri davrandı birdenbire. Canavar düdükleri bulut üstünde bulut bırakmadı. İhtiyarlar gaz maskelerini topladılar. Kütüphanenin yanı başındaki sığınağa yollandılar.

Canavar düdüklerinin sesi kesilmemişti. İniltiler kefen kefen uzuyordu. Mevsimlerin nefesi tıkanıverdi. Baraj balonları şimdi havada buğday tanelerine benziyordu. Havaya serpilmiş fal taşlarına benziyordu. Hangi çingene kızının avucundan boşalmış? Çingene kızı falı darmadığınık bırakıp sığınağa dalmış. Mr. Ellis toprakla dolu iki kutuya sarılıp sığınağa koştu. Kutuların içinde yazlık çiçek filizleri vardı. Azıcık boy attıktan

sonra bahçeye dikecekti. Mr. Ellis toprağı ölümden kaçırıyordu. Loştu sığınağın içi. Düğümlenmiş bir rahmin içi gibi... Ceninlerce insan dolmuştu rahmin loşluğuna. Rahmin içinde iki üç elektrik lâmbasının donuk ışığı, loşluktan öteye doğru sızmıya çalışıyordu. Ceninlerin yüzlerine ışık paçavraları iğnelenmişti. Yüzler kıpırdayınca paçavralar yere düşüyordu. İki katlı döşekler vardı rahmin içinde. İki katlı uykularda oturanların gözleri üstüne kulak zarları gerilmişti. Göz kapaklarının kökündeki kulaklar uyanıktı.

Çingene kızı, fal kaçkını çingene kızı çevirecekti çarkı. Felekler devrilecekti başımıza. Aklımda tekerlekler, feleğin değneği ile çevrilen çemberler yarıştırılacak. Yarışı kim kazanacak? Çocukluğumda, benden başka kimse binemezdi çemberime. Başkalarının değneği ile kurcalanan bir çember değildi. Yalnız benim gözlerimde, yalnız benim ellerimde tüter ve dönerdi ve yalnız başkalarının eli ve gözü kalmadığı demlerde çıkarırdım çemberimi bahçenin tavan-arasından. Ne anama duyurmuştum, ne de feleğe, böyle bir çemberim olduğunu.

Ama sığınağın tavan-arasındayız şimdi. Unutulmuşuz. Eskimişiz püskümüşüz. Anam ölmüş. Etrafıma ördüğü duvarlar yıkılmış, içinde dama taşı gibi oynatıldığım bahçede bırakmışım güdümlü oyunlarımı. Hani dünyalar benim olsa nesi eksilirdi dünyanın? Ama tutulacak bir yanı olmalı şu dünyanın. Kimseye okutulur cinsinden değil.

Baş döndürücü bir sabırla uçan bombaları bekliyoruz. Geliyorlar, geliyorlar. Gelecekler, gelecekler. Gelseler, gelseler, gelseler ve düşseler artık. Kafamızın üstünde veya yanı başında dolaşmasalar artık dünyanın sonu gelinceye kadar. Dünyanın sonu herkes için başka. Dünyanın sonu benim için, benim dünyamın gözüne tüy dikilmesi. Benim dünyam sona erince, arda kalan dünya eskisi gibi olamaz artık. Dışardan değişmemiş görünse bile.

Nerdeler, nerdeler? Ne taraftan çullanacak başımıza, dereden tepeden getirilen ölüm? Yerin altından mı, üstünden mi, güneşin burnunun dibinden mi, şu anda bir incir çekirdeğini doldurmıyacak kadar ufalan göğün tepe taklak kıblesinden mi, bulutların leşi içinden mi, samanın altından mı, pabucumun tersinden mi yoksa yoksa.

Çekmecesinden mi canı sıkılan
görmemezlikten gelen tanrıların?

Nerdeler, nerdeler be diye soruldu, ölüme en bitişik yerlerde. Yani Dartmouth caddesinde, yani Lewisham'da, yani Catford'da, Beckenham'da, Crystal Palace'da, yani New Cross'da, Ladywell'de, Kidbrook'da, yani Peckham'da, Camberwell'de, yani Gypsy Hill'de, Perry Rise'da, Lordship ane'da, yani Dulwich'de yani yanide...

"Acelesi yok" dedi, "bekle" dedi, sığınakta domino oynayan ihtiyarlardan biri. "Sen işine bak" dedi ihtiyar, "birazdan civcivlenir, hummalanır ölüm. Geliyordur şimdi, aklına insanları koyaraktan. Belki biz de varızdır aklında, belki yokuzdur. Acelesi yok."

"Acelesi yok" dedi Mr. Ellis. "Sonra da diksem olur çiçekleri." Acelesi yok. Çiçekler de ölüm gibi. Aceleye gelmez.

Karım York'ta idi. Karımı York'tan kaptığım gibi kafamın içine koydum. Dartmouth caddesinde adımları daha dinmeyen Vera'yı getirdim aklıma palas pandıras... Postacı kızı Vera aklımda bulunca kendini, gerindi gerindi aklımın alabildiğine. Ve kanıma kadar içerlekmiş gibi kadınların ellerini bastırdım çığlıkların ağzına.

Mr. Ellis'in cepleri zarflarla doluydu. Zarfların içinde çiçek tohumları vardı. Sığınakta tohumlar tane tane düşünüyorlardı toprak kaçkını bir uykuda. "Toprak nedir," diye sordu tohumların biri.

"Toprak" dedi. Mr. Ellis, "toprak içimizden gelen bir yerdi eskiden."

"Toprak," dedi Mr. Ellis, "güneşe yeniden başladığımız bir yerdi her sabah, geceler ağaçları, yağmurlar çiçekleri ağırladıktan sonra... Arap kızı damdan bakarken."

"Ama harbe gitti toprak," dedi Mr. Ellis, "ölüleri ağırlamıya."

"Harp nedir" deyince tohum, "birazdan görürsün, acelesi yok," dedi Mr. Ellis.

Dartmouth caddesinin sol köşesinde Kapitol sineması vardı. Sinemanın önündeki otobüs durağında bir kadınla bir çocuk bekliyordu. Çocuk havadaki balonlardan birini istedi. Annesi elini uzattı, yetişemedi. Avucu boş döndü. "Acelesi yok," dedi çocuk. "Büyüyünce yetişirim ben ona."

Sinemanın içi tenha idi. En ön sırada yaşlı bir adam oturuyordu. Filim adamın başına dikilmişti. Adam filmle içli dışlı olmuştu. Perdeye bir yazı aksettirildi: "Tehlike işareti çalınmıştır. Dışarı çıkmak istiyen seyircilerin yerlerini sessizce terketmeleri rica olunur. Filme ara verilmiyecektir."

Adam yazıyı okudu. Evdeki güvercinlerini düşündü bir ara. Adam güvercinlerine çok düşkündü. Her kanatta payı vardı. Güvercinlerle birlikte kuşbakışı serüvenlere çıkardı. Güvercinler tekaüde çekilmemişti daha çünkü. Güvercinler kanatlarını dişlerine takıp ölümden sıyrılabilirler, diye düşündü adam.

Sinemadaki serüvenlerin ön safında oturan adam, dört nala perdede koşturulan atlardan birinin sırtına sıçradığı gibi, Sioux'ların Komanş'ların, Apaş'ların, Çeroki'lerin peşine takıldı, Kızıl-derili naralar ataraktan. Ama adamın güvercinleri, şom kanatlı bombalardan birinin suyuna gidecekti yakında. Ama adam delirecekti, aklını kaçıracaktı çorap söküklerinden.

Uçan bomba Dartmouth caddesinin öte ucundan göründü. Korkunun şekillerine değiyordu eller. Sorular devrilmiye başladı havada. Etlerden boşalacak mıydı canlar? Son perdesi oynanacak mıydı gözlerin, konuşkan uçurumlarda? Uçan bomba bizden yana sokuluyordu. Göğün şakaklarını delerekten. Derken bomba motorunun sesi kesildi. Ve ortalığın dilini yutması ve kafalardaki bozgunların durdukları yerde ayaklanmasiyle, zifirî bir gürültünün toprağa saplanması bir oldu. Ve hiçbir nefesin ölümü çıkmadı gürültünün enkazı altından. Fal taşları geri püskürtüldü.

Uçan bomba demiryolunun kenarına düştüğü zaman Mrs. Valley mutfakta patates kızartıyordu. Yüreği ağzına gelen toprağın sarası tutunca tava devrildi. Tava devrilince patatesler yere döküldü. Patatesler yere dökülünce Mrs. Valley yumdu gözünü ve açtı ağzının mansabım.

Mrs. Valley tanrı çapında bir kadındı. Dağdan taştan ve insanlardan yapılmıştı. Mrs. Valley'nin mahalleye ne zaman geldiğini kimse bilmiyordu. Yalnız güneşi ve yıldızları onun büyüttüğüne değgin söylentiler dolaşıyordu masallarda ve kuşların dilinde. Kimce bina edildiği bilinmiyordu. Mrs. Valley'nin. Çocuklara bakılırsa gök gürültüsünden doğmuşmuş da Mrs. Valley doğruluvermiş dosdoğru kendi elinden gelene kadar, en beklenmedik, en akla sığmadık, en tartılmadık ölçülerin gözbebeğinden.

Mrs. Valley kutuptan kutuba deprendi. Giydirmediği, çarptırmadığı küfür kalmadı ölüme ve şom gözlü bombalara. Mrs. Valley feleğin kulağını büktü. Ölümün kıçına bir tekme salladı. Çil yavrusu gibi dağıldı ölümün kıkırdakları. Boy ölçüşme bir daha benle, dedi, ufaklaşan tefekleşen ölüme. Ve Mrs. Valley toprağın ciğerini yerli yerine koydu. Ağaçları cıvıldattı.

Ve sonra güldü kahkaların mağaralarından. Güldü ve güldükçe büyüdü. Ve güldükçe devirdi, insanlara çevrik derme çatma kaderleri. Ve bin kez daha ses vererek canavar düdüklerinden, insanları kendi eliyle çıkardı sığınaklardan ve korkunun derisi altından ve işe yolladı ve yaşamaya yolladı hepsini, ağırttığı yollar süresince. Tanıyamıyacaktık az kalsın önümüzden gıcır gıcır geçen Dartmouth caddesini.

Mr. Ellis bahçesine döndüğü zaman, çiçeklerin, yemiş ağaçlarının, fidanların, filizlerin, tomurcukların, bayramlık kuşların hora teptiklerini gördü. Derken erik ağacı ile elma ağacı, balkona asılı ipi çevirmiye koyuldular. Ve ip atlamıya başladı bütün bahçe. Mr. Ellis cebindeki tohumları savurdu ayyuka kadar. Birşeyler söylemek istedi. Sevinçler dolandı diline. "Gök" dedi. "Tanrının kökü," dedi. "Deniz tohumu," dedi. "Ben, ben, ben," dedi.

SONRA GECE OLDU, IŞIKLAR MASKELENDİ.
ODALARA HAPSEDİLDİ.

Ve Mrs. Valley sığınağa yollandı. Bu gece çarşamba gecesi idi. Çarşamba gecesi bütün sığınak halkı Mrs. Valley'nin kocaman elleriyle pişirdiği peynirli soğanlı poğaçaları atıştırırdı. Mrs. Valley elinde bir sepet taşıyordu. Sepetin içinde peynirli soğanlı iştahlar. Mrs. Valley sığınağa doldu. En okkalı merhabalarını boşalttı sığınaklıların kulağına. Mrs. Valley yataklardan birine oturdu. Daha doğrusu etlerinin ortasına çömeldi. Kadın yüzde yüz sonsuzdu. Bir araba dolusu memesi vardı. Kalçalarının içindeki kazanlarda insan döllerini dokuz ay kaynatmış, dokuz rahimden dokuz çocuk çıkarmıştı. Mr. Ellis bir gezegen gibi Mrs. Valley'ye sokuldu.

"Çocuklardan ne haber?" dedi.

"Çocuklar mı?" dedi Mrs. Valley. "Çil yavrusu gibi kaçtılar Londra'dan. Ne olacak hepsi de korkak. Şimdi şu cephe senin, bu cephe benim diye çarpışıp duruyorlar. Biri Avrupa'da, biri Afrika'da, biri denizlerde, biri havalarda, biri yer altında, biri güneşte, biri ayda, biri cehennemde... Onlar benden uzak ama benim elimdedir hâlâ göbek bağlarının dizginleri, ölenler bile, ölecekler bile, rahmimde heyulaşacak yeni baştan, taaaa son nefesimin keyfi gelinceye kadar veya rahmimden önceki tanrılardan kalma dünyaların sonu bizim dünyamıza bulaşıncaya kadar ki, o kadarını kimse bilemez ve kimse bilemediği için ben onlara gösteririm, bilgiçlikleri tutacak olursa beş kardeşin güneşten kopma şamarlarını taaa elimin güneyinden ve dört bir köşesinden ve yedi canımın canı çekerse ki çekmemezliğine imkân yok bana okunan veya savrulan meydancıklar karşıma çıktıkça, o vakit işte, bütün Allahların kanını başıma sıçratarak bir zırnığını bile bırakmam ellerinde o bilgiçlerin o ölüm yamakları ve hık deyicilerinin akılladıkları entipüften karanlıkların, ve vay haline bu çaptaki lâftan lâf anlamıyanların."

Mrs. Valley'nin omuzladığı ihtarlar dünyayı dört döndü, duyanlar tarafından duymıyanlara soluk soluğa yetiştirildi.

Sonra o uzun cümlenin karşısında karnımız acıktı.

Poğaçalara dadandık.

(Londra, 1954)

ŞAİR ALVİN

Marcel Proust'un yitirilmiş zamanın peşine düşmesi, geçmiş günlerin anılarını kuru bamyalar gibi iplere gerip kafasında perde perde sallandırması, galiba bir çay fincanı ile başlamış. Çay fincanının içine bakaraktan fincanı taşırmış, fincandan taşan falını gerisin geriye açmış. Bir köstebek gibi odasına kapanmış, dehlizlerini dört yana birden salıvermiş. Ve kurtlandıkça kurtlanmış. Benim anılarım ilkin, tuvalet kâğıdına el uzattığım zaman geviş getirmiye başladı. Kâğıt "Bronco" markası ile damgalanmış. Kovboy filimlerinden aşırılma bir ad gibi. Kâğıt bilmem kaç türlü ilâca batırılmış ve çıkarılmış. Mikrop tutmaz olmuş. Hastane kokuyor düpedüz. İnsan bir koğuşa girmişe dönüyor. Hastabakıcılar, hastalar, doktorlar, ölüm sızmasın diye yaraları susturan pamuklar, pansımanlar, tülbentler, fermantasyonlar, ve tomar tomar sargılar...

Alvin'in sargıları çözülüyor şimdi aklımda. Ayağının dibinde tomar tomar kağıtlar. Tomar tomar şiirler. Telsiz telgraf şeritleri gibi. Aklımda parazit yapıyor. Alvin'in başından, gözlerinden, kulaklarından gözün alabildiğine kâğıtlar fışkırıyor. Halk kütüphanesinin okuma odası, Alvin'in şurasından burasından çıkan cerahatlı ektoplazmanın hışırtıları ile dolu.

Çözülün sargılar çözülün.

Sargının ucu Forest Hill'de. Harb daha suyunu çekmemiş. Sığınak tiryakileri açık havada yaşamıya daha alışmamış. Sığınaklar, korkularını paylaşmıya gelen kişilerin kulüpleri gibiydi. Korkular, baraj balonlarının yüksekliği ile ayarlanıyor. Baraj balonları ve uçan bombalar, havanın yapıtları olmuş.

Kütüphanenin okuma odasında Alvin bardaktan boşanırcasına şiir yazıyordu. Uç uca yapıştırdığı kağıtların sürüngenleri uzuyordu yerde. Bir iki kişi ellerindeki gazeteleri bırakmışlar, kâğıtların sökün edişini seyrediyorlardı. Alvin'in kırmızı bir ceketi vardı. Kadifeden. Bayrağımsı bir giysi. Hele sarı saçlarına eklenince. Kırmızı ceketi ile, Alvin, derisi yüzülmüş bir meleğe benziyordu. Alvin'in kafasında şiirler dalgalanıyordu. Şiirlerini çamaşır iplerinde kurutmaktaydı.

Alvin rüyalarının kuluçkasına yatmış bir sümüklü böcekti. Sümüklü

böceklerin en verimlisi. Burnunu karıştıra karıştıra yazıyordu. Fitillerce şiir çıkıyordu burnundan.

Canavar düdüklerinin gene sarası tutunca Alvin yerden sarmaşıklarını topladı. Sığınağa kaçtı. Masanın altında bir metrelik bir şiirini unutmuştu. Belki de kasten bırakmıştı. İlham perisinin topuğuna dak uzayan uzun menzilli saçlardan bir tel. Yerden aldığım gibi sığınak yolunu tuttum. Alvin orada olacaktı her halde. Sığınağa koşarken ilham perisinin burnu akıyordu.

Elimde kıvranan kuyruklu şiiri Alvin'e uzattım.

— Kütüphanede unuttunuz galiba, dedim. Masanın altında buldum.

Alvin sevindi. Altıncı kıtayı, altıncı buudu keşfetmişcesine sevindi. Sığınağın loşluğu içinde, Alvin'in perimsi sesi ile karşılaştım. Yılankavi bir ses:

— Aman ne iyi ettiniz de buraya gelmeyi düşündünüz, dedi. Şiirimin olanca usaresi bu parçada işte. Şiirin, dokuması, etleri hep bu kemik etrafına örülü. Siz bulup da getirmeseydiniz kaybolup gidecekti. Yeni baştan yazmam gerekecekti. Ama belki de bunca esaslı birşey çıkaramıyacaktım. Söyleyeceklerim o kadar çok ki bir saat önce yazdıklarımı hatırlıyamıyorum. Yerine başka şeyler, başka mısralar üşüşüyor.

Alvin'in sesi, sarmaşık gibi loşluklar içinde kıvranıyor. Kâğıdı elimden almak için elini uzattı.

Alvin'in eli sığınağın karanlığında sinsi sinsi ışıdı. Bir baş ve bir de şehadet parmağı vardı elinin. Yumruklaşmıştı. Doğuştan öyle idi galiba. Baktığımın farkına varınca elini hemen cebine soktu. Bir ayıbını saklıyormuş gibi. Sanki her şair şiirini parmak hesabiyle yazarmış gibi. Acımak istedim, acımaya lüzum görmedim.

Alvin utanarak sordu:

— Okudunuz mu?

— Okumadım.

— İsabet, dedi, daha bitirmemiştim. Hepsini birden okursanız daha iyi kavrarsınız. Tamamladıktan sonra okurum size olmaz mı? Şiirimin sarmaşıklı eşiğinde beklerim sizi olmaz mı? Size şiirimin mendilini sallarım olmaz mı? Şiirime davet ederim sizi olmaz mı?

Alvin'in boyu upuzundu. Kuğu kuşu gibi. Kuğu kuşunun boynunda Alvin'in sipsivri gırtlak kemiği alçalıp yükseliyordu. Kantar ibresi gibi. Alvin'in boynu dişi bir rakkas gibi sallanıyordu yandan yana. Sorularının sargısını çözdükçe. Cılk cılk eller dolaşmıya koyuldu sığınağın havasında. Serseri eller. Tek parmaklı, iki parmaklı. Cerahatlı rakkaslar. Eller sığınak duvarlarında yengeçleşti. Yandan yana. Alvin'in sesi, bu ellerde biriktikçe birikti.

Ben York'taki karımı kafamın içine koydum. Karımın York'taki rüyasına ahtapot gibi girdim. Dartmouth caddesinden az önce geçen postacı kızı Vera'yı palas pandıras aklıma getirdim. Vera'nın uzaklaşan her adımı ile Dartmouth caddesi biraz daha kıvama geliyordu. Postacı kızı kendini aklımda bulunca, alabildiğine gerindi. Ve kanıma kadar içerlek kadınların elleriyle duvardaki yengeçleri sildim.

Mrs. Valley, şair Alvin'i sevmezdi hiç. Şair olduğu için değil, Alvin olduğu için sade. Mrs. Valley dünyaları cebinden çıkaracak kadar kocaman bir kadındı. Her yerde dünya kadar, ağırlığı vardı. Köküne kadar dünyada idi. Okumamıştı. Daha iyisini yapmıştı. Tepeden tırnağa kadar yaşamıştı. Adiliğinde bile hayatın yontulmamış sürükleyiciliği vardı. Mrs. Valley, şair Alvin'de bir iğretilik sezinliyordu.

Bir gece sığınakta oturuyorduk. Galyalı tütüncü Gareth kafayı bir hayli bulutlandırmıştı. Akordeonu ile memleket havaları çalıyor, ara sıra duraklıyarak Mrs. Valley'den açık saçık hikâyeler istiyordu. Mrs. Valley bu çeşit şeylerin pîri idi. Mrs. Valley hikâyelerini ballandırıyor, kocaman, sel gibi bir cinsellik evreni kuruyordu. Şehvetin meddahlığını yapıyordu. Kahkahalarında teni kamçılayan birşey vardı. Tütüncü Gareth, hikâyeleri dinlerken "Vay canına, vay canına" deyip duruyordu.

Ben, köşedeki yataklardan birinde yatan Vera'yı seyrediyordum. Vera, ses çıkarmadan Mrs. Valley'yi dinliyordu. Hikâyeler Vera'nın kalçalarını körüklemekte. Acaba neler geçmekte şimdi Vera'nın aklından? Vera'nın kocası ölmüştü. Uçağı Londra üzerinde düşürülmüştü. Ne zaman ölmüştü? Ne zaman düşmüştü? Yıllar gerilere doğru yığılmıştı. Kocasının sesi bu yığın altında kaybolmuştu. Vera, yalnız vücudunu hatırlıyordu kocasının. İnceden inceye. Aslan payını vücuda veren bir kadın titizliği ile. Vera'nın aklında şimdi Prağlı pilot Karel'in vücudu vardı. "Hoşlanıyor musun? hoşlanıyor musun? diye soruyordu Karel. Durmadan, durmadan. Hoşlanmak da lâf mı? Yatakta insanı böylesine sorguya çekmeyi bıraksa... Niye kendini salıvermiyor? Hınç almak istiyor gibi bir hali var. Beni ezmek istiyor. Ama öyle yağma yok. Yağmacılık bende asıl. Karel'in kolları arasına yalnız vücudumdur teslim ettiğim. Asıl vücudumdan sonrakisi benim oluyor. Kadınlığımın alevlenmesi. Ve o alevde yalnız olmayı isterim. Yalnızlıkların beraberleşmesi".

Derken içeri Alvin girdi. Mrs. Valley anlattığı hikâyeyi yarıda bırakarak Alvin'den yana seslendi:

— Merhaba şairi âzam. Saçlarınıza kimsenin nazarı değmesin. Neden böyle uzun olduğunu bilmiyorum. Her halde bir hikmeti olacak. İncil'deki Samson'un ahfadından olmasın bizim şairi âzamcık. Saçı kesilince, koca koca sütunları devirebilen Samson gücünü kuvvetini kaybedive-

rirmiş. Alvin de galiba hayal gücünü yitirmemek için saçlarını kestirmiyor. Alvin daha doğrusu ilham perisinin uzun saçlarını, peruka gibi kellesine geçirmiş. Dikkat, dikkat, oğlum Alvin. Peruka kafadan kaymasın. Yoksa halin yamandır. Cascavlak şiirsiz kalırsın ortalarda.

Mrs. Valley'nin gözü Vera'ya ilişti.

— Alvin, dedi, sana şiir miir yaramaz. Sana kadın lâzım. Ne dersin Vera? Alvin'i yola getirsek şöyle bir... Gözlerini fal taşı gibi açsak. Şair dediğin azıcık da kadın düşkünü olur, er meydanında dolaşmasını bilir kadınlara sataşaraktan... Hadi bakalım, Alvin, sıkıysa göster bakalım kendini.

Alvin irkildi, iğrendi.

Onun bir gün bana söyledikleri hatırımda hâlâ:

— Çok âdi bir kadın şu Mrs. Valley. Çocukları varmış. İnsanın nasıl böyle bir annesi olabilir? Kendi annemi hatırlıyorum da... Ben çocukken öldü. Nefis bir kadındı. Yumuşak ve tatlı. Çocukken hep koynuna alırdı beni. Sıcaktı. O evde yokken elbiselerini giyerdim hep. Onun kürk mantosunu hâlâ saklarım. (Alvin sesini büsbütün saman altından süzdü.) Bilir misiniz ne zevkli şeydir çırılçıplak soyunup da kürkler arasında yuvarlanmak? Hem insanın tüyleri ürperiyor, hem de kürkün. Dehşetli bir zevk. Kürkün üstünde saatlerce yuvarlanıyorum. Sağdan sola, yandan yana, baştan ayağa. Bizim eve gelirseniz bir gün size annemin kürk mantosunu gösteririm, olmaz mı, olmaz mı, olmaz mı?

Alvin, Mrs. Valley'nin söylediklerine cevap vermeden yanıma geldi. Şiirini bitirmişti. Bana okuyacaktı. Başladı:

Ezeller geldi geçti. Önceli ve sonralı milâtlar akıp gitti. Nuh Baba gemisine bindi, indi, tufanlar yükseldi alçaldı. Alvin hâlâ okuyordu. Ölüm icat edildi, tahtalıköyün cilt cilt haritaları çıkarıldı, uygarlıkların pabuçları bir dama atıldı, mamutlardan sonra filler çıktı, insanlar maymunluktan vazgeçip iki ayak üstünde yürümiye koyuldular, bir kuş gagasını bilediği And dağlarını kuzeyden güneye eskitti, Leylâ ile Mecnun evlendiler boşandılar, tencere yuvarlandı kapağını buldu, balık kavak ağacına çıktı, hacıyatmazlar gibi yıkıldı dikildi tanrılar, sonra gazetelerin son baskı son nefesi çıktı.

Alvin hâlâ okuyordu.

Pes, dedim. Pes, dedi tencere ve kapağı. Pes dediler tanrılar, tufanlar ve ezeller. Ama baktım ki sönmemişti daha ezelden az önce yaktığım sigara.

(Londra, 1954)

POSTACI KIZI VERA

Postacı kızı Vera'nın oturduğu bodrum katıyla sığınak arasında pek fazla bir ayrıntı yoktu. İkisi de karanlıktı. İkisi de gün ışığını sabahtan akşama dek yalanlıyordu. Güneşi iç edercesine. Ama güneş ikisinin de semtine uğramıyordu. Enayi mi güneş? Çocukları avuç avuç bilya gibi, arsalara, kaldırımlara serpmek, aklından geçen her rengi ağacın ve çiçeğin aklına koymak, pencerelerdeki saksıları çiçeklerinden boşaltmak, çiçekleri ikinci üçüncü katlardan yani seyircilik katlarından atlatıp intiharı göze alırcasına yer yüzüne indirmek, çiçek saksı sahiplerini hırsız var diye bağırtmak, Vera'yı aydınlığa ayartmak, Vera'yı belinden, kollarından, teninden, saçlarının her bir telinden, gözlerinin ferinden, ayağının turabından, göğsünün hediyelerinden, güzelliğinin ve kalçalarının dolambaçlarından yakalayıp dağa kaçırmak, sokağa kaçırmak varken, Vera'yı bayrak gibi dalgalandırmak, Vera ile siftahlanmak varken nesine gerek bodrumlar güneşin? Ve nesine gerek yer altına çömelen sığınaklar ve sımsıkı iliklenmiş, korku kavşakları? Güneş evcil mi ki? Kiracısı mı ki güneş sokak dışı bodrumların, soluk dışı sığınakların? Ama güneşten sonra, Mrs. Valley vardı. Mrs. Valley sığınakta idi. Sığınakta Mrs. Valley'nin ölüme dayattığı kahkahaları, ölümün iki bacağına birden okuyuşu vardı. Sığınakta, bahçesini cebinde gezdiren, bütün ip uçlarını bahçesine bağlayan Mr. Ellis vardı. Mr. Ellis'in her çiçekteki kaşığı vardı. Tütüncü Gareth vardı. Her kadında büyüyen, çimlenen demlenen gözleriyle. Ve yabancı bir topraktan kopup gelen ve Dartmouth caddesinde İstanbul'un arnavut kaldırımlarında çıkarttıklarıma benzer ayak sesleri vermiye çalışan ben vardım. İstanbul'u düşündükçe içi minarelenen, içi kandil fenerleri gibi renklenen, donanan ben vardım ben. Ben, geceleri Dartmouth caddesine çıktığımda, karanlıkta yanımı yöremi göremezdim. Elektrik direklerinde kafamı parçalamaktan bıkınca İstanbul'daki çocukluğumdan ısmarladığım maytap ateşlerini elime geçirir, analarından, babalarından gizli dükkân kapılarının kovuklarında delikanlılarla, kanlarında naraların zonkladığı erkeklerle sarmaş dolaş öpüşen, öpücüklerin arap saçına dalan kızları aydınlatır, kıvılcımlandırırdım. Ve kanımın içinden göz kırpardım kızlara. Ve her kapı kovuğuna ko-

caman parçalar bırakırdım kendimden. Sevmenin türkçesi, daniskası patlak versin diye zilli tefli zurnalı dudaklarda.

Polisler peşime takılırdı. Pasif korunma gözetleyicileri peşime takılırdı. Söndür, söndür şu ateşi, derlerdi. Düşman görmesin ışığı sakın, harbe verilmesin sakın ışığın haberi, diye çevremde düğümlenip çözülürlerdi. Ama ne onların elinden gelirdi ateşi susturmak, ne de benim. Avuçlarım ateş böceği kovanına dönerdi. Kadıköylü, Yeldeğirmenli ateş böcekleri. Ölümün ta göbeğinde, bahçemden kalma ateş böcekleri tanelenip duruyor, hâre hâre karanlığa işliyor. Ne ki bahçemde hırsız polis oynadığım polislere benzemiyor karşımdakiler. Hırsızlar ise gelmedi daha. Uçan bombaların küplerine binmedi daha, sayılarını kırklıyarak çoğaltan haramiler. Bin bir gece geçmişti ama geceyi çifteleyen, burgutan masallar tükenmek bilmiyordu. Kimin ağzından söyleniyordu, kimi eğlendiriyordu bu masallar? Bu masallarla kimin vakti öldürülüyordu saniyesi saniyesine? Beni mi eğlendiriyordu, Mrs. Valley'i mi? Değil, değil! Kulak asmaz olmuştuk artık masallara. Her gece masal dinleyemezdik. Ve dinlemiyorduk. Mrs. Valley ölümden ve zifirî masallardan daha konuşkandı. Ve en çok yaşamada becerikliydi, kanında canında becerikliydi. Yaşayışı dikine idi. Etine buduna idi. Güneşin gücünü takıp takıştırırdı, gününü gün, soluğunu soluk etmek için. Mrs. Valley'ye yeter miydi ateş böceklerim? Yeterdi. Yetmezse, kaşla göz, harble masal arasında Kadıköy'ünü boylar, apartımanların, evlerin muzır otlar gibi paylaştıkları, boğuştukları bahçemin artıklarını, yenilerini getirebilirdi. Çil çil ateş böcekleri.

Ateş böceklerimin yolu bir kere daha elime düşerse, sığınağa gideceğim bir gece, ateş böceklerini önüme katıp. Ne diyecekler bakalım? Ne diyecek bakalım Mr. Ellis? Biliyorum. Bahçesine aktarmak istiyecek böcek çıkartmalarımı. İstesin, veririm. Yeter ki istesin. Ateş böceğinden bol ne var ki akıl ışığa yatınca? Düşman bile istese veririm. İstesin, yeter ki istesin.

Bodrum katının bulunduğu ev bizimkine bitişikti. Gece oldu mu ellerimde, parmaklarımın ucunda Vera'nın biçimi tutuşurdu. Saygımın azametinde. Bin bir beşik kadının elimdeki aslında. Gece oldu mu ellerimin pürüzsüz hayaletleri dolaşırdı Vera'ların bodrumunda. Ellerim, çıtırdamadan bodrum katının çalısına girerdi. Ve ellerim serüvenlerin sırtında, dönünce ellerime sorardım: Ellerim neler gördünüz, derdim. Hangi ışıklara görücü gittiniz? Hangi sevincin kamaşan dâvasını güttünüz? Hangi falları ballandırdınız?

VE ELLERİM ANLATIRDI.
Sağlı sollu:

ELLERİM İlk önce geceleri atlattık. Ters giden zamanın düzelmesini bekledik. Bütün darıların başımıza üşüşmesini bekledik. Bütün darıları başımıza sıçrattık. Ve sonra bitişik zindanlardan sıyrıldık. Serüvenlerin bekleme odalarını yıktık. Düşlerimizin penceresinden başımızı gözümüzü sarkıttık, Vera'nın adını sallandırdık. Hayatı bilmem kaçıncı dilden çevrilmiş gibi yaşamaya son verdik. Vera'nın elinden yaşıyacaktık hayatı. Umacılara, motörlü karakoncoloslara, ölümün üstümüze kurulan cambazhanesine boş verecektik, bomboş verecektik. Dartmouth caddesinin karşı yanındaki hamamın yüzme havuzunda huriler yıkandı. Sırtlarındaki ölümün kirini keselediler. Ve bodrum katındaki yatakta Vera'nın vücudu uzuyordu kanun gibi, buyrultu gibi. Vera'nın teni ölüme karşı setlerini çekmişti. Vera'nın teni sırımlar boyunca gerindi uykuların farkında. Mutfaktaki saat zamandaki sabahın ikisini çaldı. Vera'nın uykusundaki zaman elden düşme, saatten düşme zaman değildi hiç. Yayları, zemberekleri, yelkovanları, çanları, zilleri, tekerlemeleri, ilerlemeleri, gerilemeleri yoktu. Zamanın dişlisi, Vera'nın kendisi idi. Üstümüzden bir uçan bomba geçti. Gündüzden emdiği sütü burnundan getirerek gecenin, erek peşinde uluyarak. Sen ne yapıyordun o sıra? Odanda bekliyordun. Bizsiz bir yerlere gidemezdin. Bizi bekliyordun. Bizi, Vera'nın pırıl pırıl nezdine yollamıştın. Biz, Vera'yı ezberliyorduk, başparmağımızdan serçe parmağımıza kadar. Hınçahınç şeyler arttırıyorduk Vera'dan. İki bomba birinci bombanın arkasını dahasını getirmeden. Çabuklanan sezintilerde.

BEN Çabuk çabuk neler arttırdınız Vera'nın yanından ve menzillerinden?

ELLERİM : Neler neler; Vera'nın şeylerini. Uykudaki, yatağın göz bebeğindeki Vera'nın. Uykuda mola veren, uyanınca yeryüzünün iliğinden fışkırmışa benzeyen şeyler. Vera uyanınca büsbütün güzelleyecek bu şeyleri. İnsan gözü, güneş gözü, akıl gözü, çiçek gözü uğruna. Hiçbir gözün aşındıramadığı güzelliğini körükleyecek. Güzelliğin en mutlak parmağı ile gösterilecek dilden dile.

BEN : Çabuk çabuk daha neler arttırdınız?

ELLERİM : Vera'nın düşlerini,
Düşlerinin tutarını.

VERA'NIN DÜŞÜ

Vera, düşünde eski zarı yeni baştan atıyor. Evlenme dairesinde attığı zarı. Zar, gene dört ayak üstüne düşer gibi oldu. Ama zar hileli idi. Güdümlü idi. Ne bilsin Vera? Keramette payı yoktu ki. Bilseydi sanki atmıyacak mıydı aynı zarı? Düşünmek neye yarardı kaderin teferruatını? Evrenine bir erkek dadanmıştı. Erkek göklerden izinli inmişti. Erkek bulut kokuyordu, yıldızlamasına geliyordu, gözleri mavi bakıyordu; erkeğin elleri sonsuzdu, ürpertileri kışkırtınca. Kim vermişti bu elleri ona, fal-kardeşi olsun diye Vera ile, bakıp bakıp avucunun içine? Ama tek taraflı çıkmıştı fal. Binlerce yolun yolcusu olan insanlar varken neden yolunu bulutlara kaptıracak, bulutlara yedirecek ve göğün ters yüzüne çivilenecek bir erkek çıkarılmıştı karşısına? İki yol birbirini nasıl bulmuştu? Kimin eliyle kesinlemişti alın yazısının müsveddesi ve hangi andan başlamak ve çürümek üzere? Vera'nın bunları düşündüğü yoktu. Vera'nın soluğunun can noktasında bir erkek vardı. Gözünün yerlisi bir erkek. Kader diye onu benimsemişti. Öte yanı teferruattı. Onla yaşamak mutlu idi. İkisi beraber olunca cıcığına kadar yeryüzünde olurlardı, kalbur-üstü yıldızlarla. Beraberleştikleri her gün sevinçleri omuzlaşmışlardı; zamanın belini doğrultmuşlardı, can havlini ayarlamışlardı punduna getirip izinli fırsatları. Bu kadarını yapmış olmak az mıydı kaderlerde? Alın yazısını yorgan gibi çekmemişlerdi üstlerine. Son dakkaya kadar duman attırmışlardı kaderlerin kalem efendisine. Hallaç örneği. Öte yanı teferruattı. Toprak bir tene daha borçlanmıştı. O kadar.

Max, Vera'yı havacı arkadaşlarla birlikte gittiği bir dansta tanımıştı, gözlerine yeni üşüşen gözlerle seçmişti. Max, Vera'yı görünce, kocaman bir lâf gelivermişti dilinin ucuna. Ve bu lâfı Vera'ya atmıştı. Vera, işte bu lâfta yürürlüğe girmişti. Ve hâlâ bu lâfta yürüyordu. Kocasının sesi yoktu ortalarda artık, ama bu lâf hâlâ vardı. Bu lâf vücudunun şuuru idi. Yaşamanın, durmadan durmadan nesiçlenmesi. Utançsız, günahsız; gelişlerin en güzeliyle en dayanıklısıyla.

Neydi o evlenme dairesindeki halleri? Evlenme dairesi geçiyor şimdi Vera'nın düşünden. Dışarda, kapının eşiğinde, basamaklarda, kaldırımlarda konfetiler sürünüyordu. Rüzgâr üfleyince, çil yavrusu gibi kaçışıyorlardı. Kirden, tozdan, konfetilerin rengi solmuş, perdelenmişti. Eskimiş mutluluklara benziyorlardı. Başkalarından arta kalan saadet tortuları.

Max, evlenme dairesine, herkesten bir saat önce, bir ezel önce gelmişti. Evlenme dairesinin yanında bir birahane vardı. Oraya dalmıştı. Biraları uçurup dururken, içi bir türlü rahat etmemişti. İkide birde dışarı çıkıp, sokağı bakmıştı, sokak hâlâ var mı diye. Vera'ya yol hazırlayan sokak hâlâ yerinde mi diye. Ve nihayet Vera görünmüştü. Süzüle süzüle, yükse-

le yüksele vücudunun geçit resminden ve debdebesinden ve saçlarının tantanasından ve selâma duran sokağın güvercin kanatlı alkışlarının arasından ve gagasından.

Vera'nın yanında kambur annesi, babası vardı. Babası, sokağı postacı gözü ile ölçüyordu. Evlenme dairesinin numarası 889'du. Ve sokak daha son numarasını yumurtlamamıştı. Gözün alabildiğine uzayıp duruyordu. Bu sokakta, iki taraflı mektup dağıtımı, en aşağı bir günlük bir işti. Belki daha fazla. Sokakta evden, apartımandan çok dükkân, daire, yazıhane, şirket yapıları vardı. Bu denli yerlere her gün yığın yığın mektup gider. Postacı ortalama bir hesap yürüttü, küçük dilini yutacak oldu kökünden, hesabı cıyak cıyak bağırtarak frenledi. Yeni baştan başladı, sokağın yalnız evlenme dairesine kadar olan kısmını ele aldı. Vera'yı filân unuttu. Nikâh memuru, o güne dek binlerce çifte okumuş olduğu sözleri, kirli, ezik konfetiler gibi, çekirdek kabukları gibi okumıya başladı. Vera'yı filan unuttu. İğreti, baştan savma bir eda ile okuyordu. Sanki o değildi konuşan. Sanki elinde bir fatura vardı. Karşısındakilere değil de, kendi kendine okuyordu. Odadan çıkıp gittikten sonra herkes, o gene o sözleri okuyup duracaktı kendiliğinden, durmak bilmeden, hep aynı yivdeki sesin bostan beygirliğini yapan bir gramofon iğnesinin, plâğın bir yerine takılıp kalması gibi. Nikâh memuru son soluğunu toprak altına kaçırdığı zaman da aynı şeyi yapacaktı. Cennete giderse, melekleri, hurileri, cehenneme giderse şeytanları evlendirecekti. Hiçbir yere gidemeyip de sesini boşluklara kiralarcasına, bir kepçelik toprağında sayıklayıp durursa, kurtları evlendirecekti kendi cebinden ve kemiğinden. Azala azala, çürüye çürüye. Kendinden bir kolalı yakası kalıncaya kadar, kolalı bir sesle konuşuncaya kadar. Nikâh memuru, çenesinin, dilinin eleğinden hiçbir sözü kaçırmıyor, sızdırmıyordu. Vera'nın kanında konfetiler birbirini kovalıyordu. Dışardakiler, basamakların, kaldırımların, tortuların üst katındakiler gibi değil; el değmemiş, bol keseden atılmamış türünden. Konfetiler Vera'nın damarlarında bayram yapıyor, bayramları koşuşturuyor, bayramlara kolan vurduruyordu. Max, nikâh memurunun son sözünü, esneyişlerin bitimini iple, halatla çekiyordu. Son söz gelmiyordu. Max, avucunda sımsıkı sabırsız yüzüğü Vera'nın parmağına geçirmek çığırının evrenler dolusu açılmasını bekliyordu. Vera'nın babası, nikâh memurunun sözü kadar uzun hesapları destekliyordu. Memur birşeyler mırıldanıyordu hâlâ. Bollukta, zorlukta sizi birleştiriyorum, diyordu. Hastalıkta, sağlıkta sizi birleştiriyorum, diyordu. Ve ölüm sizi ayırıncaya kadar birleştiriyorum, birleştiriyorum, diyordu. Ve öte yandan ölüm kulak kabartıyordu. Duymazlıktan gelerek ve öte yandan ellerini oğuşturarak saman ve kefen altından.

Vera düşünü orada duraklattı.

Düşünün hatırına birdenbire başka bir gün geldi. Ölümden ara sıra izinli olduğu günlerde görebildiği kocası yanında yatıyordu. Vücutlarının yetebildiğine çıplaktılar. Birbirlerini büyümsemişlerdi hümmalı ellerin açıklamasında. Max, vücudundan daha da ötelere soyunmak istiyordu. Ama elinden gelmiyordu, vücudundan gelmiyordu. Bu, ölüme bir hazırlık mıydı farkında olmadan, yoksa huzurun tam ortasında patlak veren bir ulaşmamazlıktan doğma bir hırs mıydı? Max susuyordu. Vera tuhaf bir sesle Max'a dokundu:

— Max, dedi Vera, düşmanın karanlığı ile senli benli olmıya giderken neler düşünürsün?

— Ölümü ölümle ağırlamıya gittiğimi. Kimi zaman kaskatı kesilir aklım ve düşünemem. Kimi zaman da kendimi içerden dışarıya harcadığım oluyor. Soluğuma dolduruyorum olanca varlığımı ve ötelere, ötelere doğru etimi kemiğimi kaybediyorum elimden. Ve her soluk verişimde bulutlar biraz daha büyüyor, biraz daha içime giriyor, taşıyor. Uçağımın içinde değil de, tek kişilik bulutlar, tek kişilik gökyüzleri içindeymiş gibi oluyorum. Soluğumla hiçbir ilintim kalmamacasına. Sonra bulutların arasından kendimi toparlıyorum. Kendimi kendimle sınırlandırıyorum. O vakit sen aklıma üşüşüyorsun hep. Bulutlardan daha ağır basaraktan.

— Max, dedi gene Vera, ölmekten korkuyor musun?

— Hayır, dedi Max. Yerden ayağımı kesince, ölümün gezegenlerine benzetince kendimi, içimde ne korku kalıyor, ne de evren düşkünlüğü. O vakit her şeyi boşaltıyorum içimden. Aklımdan seni bile çıkarıyorum. Gidersem bomboş gideyim, gözüm ötede beride kalmasın, arkalarda sürçmesin diye.

— Max, dedi Vera, düşündün mü hiç? Ölüm ya senin, ya da düşmanının suyuna gidecek. Ölüm sana çarpabilir ama, senin elinden de gelebilir başkasının başına.

— Değiş tokuşa döktük işi. Pazarlıksız çıkıyoruz ölümün piyasalarına. Yaşama rayicini durmadan indirerek. Ölümün en sinsi rütubetinden nem kapıyoruz. Böcekten, delikten, metelikten daha ucuza satıyoruz. Ölümün insana verdiği yalancı bir sorumsuzluk var. Ama buna inanmamak lâzım. Her şeyi ölüme yüklememek lâzım. Bizim de parmağımız var bu işte. Çelikten dövülen her ölümde, birinin gözü gizlidir...

Nikâh memuru söylediklerinin arkasını getiremedi, uzatamadı. Sustu. Vera ile Max'a baktı ilk defa olarak. Deminki, söze başlamadan önceki gülümsemesiyle gülümsedi. Diş macunu gibi, ezildikçe sızan bir gülümseme. Onları yeni bir çift sandı. Buyur etti sözlerine, törenlerin kurgusuna. Yeniden okumıya koyulacaktı. Ama Vera ile Max, dinlemişlerdi dinliyecekleri kadar. Adamın elindeki kâğıda, kâğıt üstündeki sesine bir kez

daha ağız açmak fırsatını yedirmediler. Onlar bildiklerini okuyacaklardı ayyukların dalında, tenlerin çalgısında. Vera odadan çıkmadan önce, vücudu ile, nefesinin endamı ile adamı iliklerine dek çelmeledi. Vücudunu okuttu adamın gözlerine. Adamı kolalı yakasının zıvanasından çıkarıverdi gider ayak. Ve adam akla karayı seçti ayaklanan ışıkların ayağını budayıncaya kadar.

Evlenme dairesinden çıktıklarında Vera'nın yüzüğü çınlayıp duruyordu. Max'ın birkaç şilinge aldığı ucuz, plâtin bozması yüzük, işi büyütüp duruyordu pırıltıların sesinde. Yüzük, başını alıp gidercesine Vera'yı parmağına geçirmiş, caka satıyordu dev gibi renklerin aynasında. Yüzük, Vera'nın bir parmağından çıkıp öteki parmağına geçiyordu. Sonra, yüzük büyüdü, büyüdü, sevinçlerin kutrunu aştı, büyüdü, bütün avuçları içine aldı, büyüdü büyüdü ve birdenbire Vera'nın parmağından fırlayıp kocaman bir çember oldu, kaldırımları birbirine kattı. Bütün çocuklar ve sokak halkı müşteriliğini koydu çembere. Sokaktaki insanlar çember çevirmeye koştular. Çemberin burçlarına kondular. Max çemberi geri çağıracak oldu.

— Bırak, dedi Vera, bırak çevirsinler elimizden geldiği kadar.

Çember sokağın ucunda kaybolur olmaz, Max'ın boşaltıldığı havanın benzi esmiye başladı Vera'nın düşünde.

Gökyüzü kocaman mavi bir nirengi noktası olmuş.

Gökyüzünün Max'a yapışık göbek bağı sallanıyor. Yukarlarda mavi bir örümcek, ağını örmekte. Max havadan ve civadan ha düştü, ha düşecek, Falının kurşunları başından aşağı ha döküldü, ha dökülecek. Gürültüye ha bindi, ha binecek. Göğün duvarına yazılar yazılıyor şimdi. Vera, düşünde, yazıların üstüne eğiliyor. Max'ın yazısını seçmiye çalışıyor. Havada uçaklar resim yapıyor. Çatışan, devrilen, doğrulan, bükülen, kavislenen, kırılan çizgiler. Vera, resimden anlasaydı soyut resimlere benzetirdi bu çizgileri fırçaların yalanında. Aşağıdakiler, yeryüzünün sırasındakiler ressamları seyretmekte. Kurşunların gevezeliği geliyordu ara sıra aşağıdakilerin kulağına. Taktak tak taktaktaktak... Uzaktan da davul sesinin içinden. Alnının tam ortasından, çizgiler dehlizleniyor. Örümcekler ortalanıyor. Max, Max, dikkat düşüyorsun. Max, Maaaaaaaax, gürültüler takıldı peşine. Max, işitmiyor musun? Max, kürek çeksene gürültüye karşı. Dikkat Max, dikkat. Kibritleri tutuşuyor tutunakların. Ateş aldı mesafeler ve yükseklik. Marsık gibi tütüyor gözüne kaçan karaltılar.

Max'ın damarları, gözünde şimşek gibi çakıyor. Damarlarının haritası fışkırıyor ağzından, burnundan, kulaklarından. Ne düşünüyordu Max, toprağa hazırlanırken? Vera, düşünün içinde, Max'ın tonlu sesini dinliyordu. Gerisin geriye. Kulağını dayayarak yuvarlanan zarlara.

"..... kim o, kim o..... biraz ... biraz daha... yaklaş... yaklaşsana... bi-

raz daha... Kim O... Vera sen misin... Gel gel... yanaş biraz daha... sözüme... neler demişim bak... toprağın arifesinde."

Vera biraz daha eğildi. Biraz daha dayadı kulağını. Max'ın sesi daha temiz, daha düzgün, daha okunaklı çıkmıya başladı:

"Vera... yanımda mısın? Dinle, dinle."

Vera başını salladı. Ses bunu gördü. Ve:

"Ne tuhaf... toprağın damağına inerken bile gökten yana çekiliyor kanım. Mavi sülükler kanıma yapışmış. Aşağıdaki tarlalara ne ekili acaba? Düşersem hangisine düşeceğim. Ekinler berbat olacak. Şu dümeni bir kavrayabilsem. Küçükken tatillerde şerbetçi otu toplamıya giderdim. Yüksek direklere asılıydı şerbetçi otları... Tarla sahiplerinden yevmiye de alırdık. Şerbetçi otları kamyonlara yüklenip bira fabrikalarına gönderilirdi. Babam çok içerdi. Geceleri eve sarhoş döndüğünde beni uyandırır, bak sana ne getirdim, der, cebinden usulca bir gazoz şişesi çıkarırdı. Annemin kılı bile duymazdı. Şişeyi sonra çöp tenekesine atardık. Annem görmesin diye. Ağzımdan sızan kanın da tatlı köpüklü bir tadı var. Gazoz gibi tıpkı. Uçağın sol kanadı da kopacak birazdan. Hızlar büsbütün ayaklanacak o vakit. Şu buluta bak: Şişkin bir çığlık gibi kulaklarıma giriyor. Meleklere yaramaz bu türlüsü. (Max'ın dudağında bir gülümseme kıpırdadı. Vera bunu gördü.) Ölüm ne biçim birşey? Annem öldüğü zaman çok küçüktüm. Çocuk aklı işte. Saklambaç oynuyor sandım. Aradım aradım bulamadım. Birkaç saat bekledim gelmedi. Sonra oynamaktan bıktım. Çay vakti gelmişti. Mutfağa gidip bir dilim ekmek kesip reçel sürdüm. Yüzüme gözüme bulaştırdım reçeli ama kimse birşey demedi. Reçeller pıhtılaşıyor şakağımda. Nefesim vıcık vıcık çıkıyor. Çıksın, çıksın, zarar yok, çıksın da nasıl çıkarsa çıksın. Tükeninceye kadar işletelim. Şakaklarımda nefesim gerilmiye başladı. Kramp gibi birşey. Bulutlara karıştığım, ölüme bitişik uçtuğum zaman, hiçbir şey düşünmem demiş Vera'ya ama, düşünceler birbiri ardınca sökün ediyor. Sussam, birşeyler düşünmesem, ölüm kafa şişirmeye başlıyacak daha topraklı kılınmadan. Dünya kadar vakit var daha. Toprak sabırlıdır. Bekler, beklesin. Biraz ağır satmalı insan kendini. Dünya kadar vakit var. Saat kaç acaba şimdi? Ölüm saate bakıyor. O baka dursun, ben düşüncemce direneceğim. O ilk seferki düşünmemezlikler bir nevi özenti idi. Geri döneceğim içime doğmuştu galiba. Döneceğimi bildiğim için birtakım numaralar yapıyor, düşüncelerimi iç ediyor, içimi ka-

zıyordum. Ama bu sefer iş başkalaştı. Çalkalansın çalkalansın gözlerim ve aklım el koyabildikleri şeylerle her şeyi yeni baştan gözden geçiriyorum yepyeni eşiklerin açısından. Gökyüzünün mavi oluşu harikulâde bir buluş - Tanrıyı tebrik ederim. Gökyüzünü yıldızlarla beslemek harikulâde bir buluş - Tanrıyı tebrik ederim. Yıldızların ışıklarda kişilendirilmeleri, her birinin imzalı ışıkları olması harikulâde bir buluş - Tanrıyı tebrik ederim. Soluğunu yeryüzünde ballandırdıktan sonra ölebilmek, ölüme elimizin en civcivli sonuçlarıyla girebilmek, sonuçların en parlağı - Tanrıyı tebrik ederim. Şu buluttaki çığlığın yargısı kalmadı artık. Çığlığı, onu oraya koyanları affederim. Vera beni arayacak mı, özleyecek mi? Son defa pişirdiği rostonun tuzu biraz fazla kaçmıştı. Vera'nın tuzlu ustalıklı pazarlıksız kaçamaksız eli açık vücudu vardı. Vera'nın vücudunu dünyaya bırakıyorum. Bütün dünya kıblem oldu şimdi. Ne tarafından kaysam şu dünyanın kozumu kullanmış olacağım ölümün suratına. Vera'nın sürekli akın akın saçları vardı, saçlarını fayrap ederdi. Vera'nın saçlarını dünyaya bırakıyorum. Vera beni özlemiyecek, özlemlerin pususuna kapılmayacak. Niçin kapılsın, niçin suya düşürsün güzelliğe çevrik, sevmeye bütün süsleri ve hücrelerinin bütün donatımı ile alışık kadınlığının ışığa çıkardığı delilleri, gün ortasındaki uğurlarını? Vera'nın güzelliğini ve uğurlarını ve delillerini bırakıyorum. Vera'yı biçim biçim tasarlayıp dünyaya getirmek, sevince ve siftahlara sunmak, harikulâde bir çaba. Ve bu çabasından ve elinin uyandırdığı kadının gönlümde kamaşan ışığından ötürü, tam on numara veriyorum. Tanrıya aferinlerin çığırında.

Vera'nın yıldızlarda hecelenen, ekmeklerde dilimlenen, balıklarda denizleşen sesi vardı. Sülünleri vardı yürüyüşünün. Vera'nın daha neleri vardı ama sayamıyacağım bereketlerden bu yana. Yalnız soluğu Vera'da alsın dünyalar derim. Toprak gittikçe yaklaşıyor. Birazdan şamar gibi yüzümde patlayacak. Vera'yı dünyaya bırakıyorum, nimetlisi olsun düny..."

Vera, düşünden uyandı ve, evet, dedi dünya adına, evet dedi, Max'ın saydığı ve sayamadığı uğurlara ve delillere evet, evet, dedi, teninin kanısında ve güzelliğinin açısında "Evet".

(Londra, 1954)

TÜTÜNCÜ GARETH

Tütüncü Gareth de, Mrs. Valley kadar, Postacı Kızı Vera kadar, sakin fakat bereketli elleriyle bahçesine yıldızların gübresini döken Mr. Ellis kadar, sığınak evrenimizin temel taşlarındandı. Bu insanlar belki aslında kendi çaplarının dışına taşmıyorlardı, belki yaşama gücünü ellerinden geldiği kadar yudumluyorlardı. Belki onlar zayıftılar ve zayıflıklarının titrek yüceliğinde kavramıştım onları. Bilmiyorum. Aradan on yıl geçmiş. İçimde birike durmuşlar. Biriktikçe de büyümüşler. Onları büyümsemek benim için bir görev. Ve içimde büyümsenecek neyim varsa hep onlara ekliyorum. Ve bu ihtiyacı on yıl sonra içimde körükleyen, geride kalmış sesleri ile sesimi iteleyen bu insanları büyümsemede haklı çıkarıyorum kendimi. Onları büyümsemekle, gerilerden, geçmiş günlerin enkazı arasından yeni paylar, yeni kozlar çıkarıyorum kendime. Bu kozları kuşanıyorum. Bu kozları bana veren o insanlar oluyor. Böylece insanların içinde yürümüş gibi oluyorum. Geçenlerde sığınağın önünden geçtim. Kapısına yağmurların çürüttüğü eğri büğrü tahtalar yamanmıştı. Bunların üstünde eski, yeni ilânlar gördüm. Dünya şampiyonu Bert Assirati, Güney Afrikalı Kara Kaplanla güreşecekmiş. Persil çividi, çamaşırları temizlemiye bire birmiş. Nur gibi çıkarmış sudan Persil ile yıkanan çamaşırlar. Persil çividi günahları çitilemiye bire birmiş. Mahalle sinemasında gelecek hafta renkli bir savaş filmi oynatılacakmış. Savaşlar kantoculuğa çıkmış. On yıl önce oynatılan savaşların böyle renkleri yoktu. O günlerde savaş alanları ve bombalanan şehirlerin renklere görücü gitmiye vakitleri yoktu. Bu renklerin içinde savaşlar ve korkular savaş ve korku olmaktan çıkıyor bir nevi müsamere halini alıyor. Tarihin bir kulağından girip öteki kulağından çıkan cinayetler birkaç kuruşa seyrediliyor tarihten alınan kulaklarla. On yıl önceki kanlar rejisörlerin yetkisi altında dökülmemişti.

Sığınak kapısının önünden insanlar geçiyordu. İlânlara yarımyamalak bir göz atıp geçiyorlardı. İlânlardan öteye varamıyordu adımları. Unutkanlık içindeydiler. Sığınağa çevrik bir unutkanlık. Yoksa kendi işlerini pek âlâ yürütüyorlardı. Ev kadınları bugün patatesin kilosu kaç paraydı pek âlâ biliyorlardı. Bulmaca düşkünleri bugünkü güç bulmacayı derle-

yenin canına okumasını pekâlâ biliyorlardı. Ama bizim eski sığınak âlemlerimizden haberli değildiler. Ben en çok ona kızıyordum. Benim ibretlerimden onlar da dem vurmuş olsun istiyorum. Ama unutkanlık fena birşey mi ki? İşe güce gitmek, çarşıya çıkmak, bulmacayı sökmek, patatesin fiyatını bilmek fena mı? Mr. Ellis de, Mrs. Valley de çarşıya giderlerdi. Onlar da patatesin kaça olduğunu bilirlerdi. Tütüncü Gareth de ara sıra bulmaca yapardı. Onlarınkine birşey demiyorum da neden sokaktaki insanların ufak tefek şeylerle uğraşmalarını yadırgıyorum, içerliyorum? Onların başından da bizimkiler kadar büyük korkular, bizimkiler kadar civcivli serüvenler geçmediğini kim söyleyebilir? Sokakta gördüğün insanı bir bakışta nasıl tartabilirsin, nasıl yargılayabilirsin, ilâna baktı da sığınağa bakmadı diye? Bizim korku ve serüvenlerimiz misilsizdir diye sokak ortasında elâlemin kafasını mı şişirecektim? Tütüncü Gareth olsaydı yanımda "bırak bırak insanları kendi bildikleri, arzuladıkları gibi yaşasınlar, derdi. Canın çektiği zaman çarşıya gidebilmenin, bulmaca yapmanın da bir önemi vardır şu evrende. Önemsiz hiçbir şey yoktur."

Tütüncü Gareth ile tartışmalara tutuşurdum. On yıl önceki tutuşmalardı bunlar. Aklıma önemli bir mesele geldi mi hemen Gareth'in dükkanına damlardım bir çıkar yol aramıya; Gareth'in desteğini allem edip kallem edip elde etmiye çalışırdım. Savaşla burun buruna yaşarken ölüm her kişi gibi benim kafamda da gündelik konulardan olmuştu. Ölüm konusunun kırtasiyeciliğini yapardım. Belki şimdi bile yapıyorumdur. Ukalâlık işte. O zamanlar isterdim ki kişioğlu damızlık başarılar peşinde dili bir karış dışarda koşsun ve ölüme karşı sahimtrak bir ölümsüzlüğe bürünsün. İsterdim ki insan ölümünkinden daha büyük sözler etsin, ve ölümü söz tufanı altında hasır altı etsin. İsterdim ki, insanlar büyük işler görsünler ve yalnızlıklarını bu büyük işlerle gizlesinler. Tütüncü Gareth şimdi yanımda olsaydı ne derdi acaba? Biliyorum: "Herkes durmadan büyük işler göremez. Sonra ne biliyorsun işlerin hangisi büyüktür hangisi küçük? Bir kurşunun gözü ve öteki kurşunun kaşı arasında ölüme paydos borusunu çaldıran bir erin altı ay önceki eski püskü bir gazetenin bulmacasını yapması ve "Lima" Bolivia'nın mı, yoksa Peru'nun mu başkentidir, diye düşünerek, bekleşen savaşları içerletmesi, ve kaç pusluk karanlıkların birazdan davranacağına kulak asmaması küçük iş midir? Kanseri olan bir kadının her sabah çarşıya gitmesi, kansere karşı ekmek alması, yumurtanın çürük olmamasına dikkat etmesi, evde yemek vakti sofrayı kurarken çatalın tabağın solunda ve bıçağın da sağ yanında olmasına hâlâ önem vermesi küçük iş mi? Düşün bir kere kadın ölümle saklambaç oynuyor. Kanser, kadının belki ertesi soluğunun köşe başına dikiliverecek. Tanrının vücudun en erişilmez sandığı yerine en usta eliyle gizlediği yaşama avadanlıklarını du-

rup dururken şişire şişire boğacak. Bir yerde kazınsa, kesilse, yakılsa bile, başka bir yere damlıyacak. Kadın bunu biliyor. Ara sıra vücudunda tuhaf kıpırdamalar olur gibi geliyor. Ama o gene küçük şeylerle uğraşıyor. Büyük şeylere vakit yok çünkü. Zaten her şey büyüyüveriyor. Bir sabah daha kalkıp odanın tozunu alabilmek, pencereyi açarak güneşi içeri buyur etmek onun da tozunu almak ve kızını bir kere daha okula götürebilmek tanrı vergisi birşey oluyor. Hâdise oluyor. Sende kanser olsa ne yapardın? Sokaktan geçenleri kıskanmaz mıydın? Bir sonraki soluklarını düşünmeden nasıl da yaşamasını biliyorlar diye düşünmez miydin? En küçük kıpranışlarına hayretler içinde bakmaz mıydın, yaşamanın başkalarında bunca kolay olabileceğine akıl erdirebilir miydin?"

Tütüncü Gareth'e söylediğim bu sözler karşısında utanç doldu içime. Sokağın ve insanların ayağını öpesim geldi. Ve sokak, insanlarıyla ve insanların en küçük yaşantılarıyla birlikte gözüme girdi birdenbire. Yüksekten bakma işe yaramıyor. İnsan, insanla aynı seviyede yürüdüğü zaman onun gerçek çapını kestirebiliyor.

Sokak boyunca yürüdüm, birbirimizi hatırlayaraktan. Kaldırımların altından, tahta paket taşları arasından alkışlar yükseliyordu. Eskiden fazla birşey kalmamıştı ortada ama herkes bu alkışların üstünde yürüyordu. Mrs. Valley nerdeydi? Mr. Ellis şimdi hangi bahçelerde oynuyordu? Postacı Kızı Vera adımlarını nereye taşımıştı?

Gareth'in dükkânı önünde durdum. Tanıyamadım. Dükkân yabancı bir boyaya gizlenmişti. Boyayı aralayınca eski dükkân çıkıverdi altından. Ve oraya gittiğim ilk gün. On yıl önceki adımlar çabuklaştı ayaklarımın dibinde...

Sigarasızlıktan imanım gevriyordu. Mahalleye daha yeni taşınmıştık. Tütüncüler yüzümüzü daha iyice ezberlememişti. Sigaranın dumanını bile göstermiyorlardı insana. Sigaralar, tütünler hep tezgâh altındaydı. Ancak, devamlı müşterilere satılıyordu. Sigara kıttı. İnsanın midesini altüst eden, lodos vurmuşa çeviren o musibet Yenners sigaralarına bile razıydım. Sokak sokak dolaşmıştım. Sokaklar inadına sigara içip duruyorlardı karşımda. Ta Catford'lara, Sydenham'lara, Crystal Palace'lara gitmiştim. Bir izmaritlik hayrını bile görmemiştim tütüncüler huzurundaki iki büklüm yalvarmalarımın. Sokaklar, ceplerinin karaborsalarında yirmilik sigara paketleriyle alay edip duruyorlardı. Tütüncülerin topuna birden garez kesildim. Kötü insanlar olduklarına karar verdim. Sigarasızlık kadınsızlıktan da fena idi. Kadınsız olan, kafasındaki çarşafların altındaki kadınların koynundaki şehvetleri elinden getirebilirdi. Ama sigarasızlık öyle değil.

Vay canına be, bir sigaralık hükmümüz de yok mu şu dünyada? Gareth'in dükkânına girdim. Kapıyı açınca tepemde bir çıngırak sallandı.

İçerde, dükkânın arkasındaki bir odada birisi akordeonda Aida marşını çalıyordu. Bekledim. Akordeon kapıyı açmadı. Dükkân raflarında kibrit kutuları, ağızlıklar, pipolar, çakmaklar, şeker, bonbon kavanozları, gazeteler, dergiler, boyalı kalemler, sulu boyalar, kâğıt peçeteler, mürekkep şişeleri vardı da, sigara yoktu. Aida marşı odayı geçit resimlerine boyamaktaydı. Dükkânın bir duvarı kitaplarla kaplı. Kovboy romanları, zabıta romanları, aşk romanları, romanslar, serüven dergileri. Derken, derken James Joyce'un Ulysses'i, Yazarın Genç Artistken Portresi, Anna Livia Plurabelle'i, Eugene Jolas diye bir adamın Holânda'da ve Paris'te bastırmış olduğu Transition dergisinin eski sayıları, ve bu sayıların içinde vertigralisme üzerine, mythomanie üzerine yazılar, Mallarme'nin "Bir Zar Atışıyla Tesadüf Devrilemez" şiirinin fransızca aslı, Herbert Read'in sürrealism üzerine yazılı resimli derlemesi, Freud'un nerdeyse bütün külliyatı, Profesör Stekel'in "Cinsiyet anomalileri" adındaki kitabı, Van Gogh'un hayatı, Marquis de Sade'ın romanları, ve daha başka gizli kapıların gıcırtıları.

Odanın kapısını açtım. İçerde bir adam oturuyordu. Oturduğu oda iğreti kitap kuleleri dolu idi. Tavanın ortasından sarkan ışığın altında kuleler acayip gölge kavşakları çiziyordu. Adamın önünde bir yemek masası vardı. Masanın üstüne, kırmızı beyaz dörtgenli bir muşamba örtülü idi. Muşambanın üstünde kocaman bir çaydanlık ve çaydanlığa taş çıkartan muazzam bir çay bardağı. Oda kapısının hemen yukarısında, kibritlere bağlı ipliklere tutuşturulmuş sopa boyunda bir çivi.

— Bu da ne? dedim.

Adam sus, daha marş bitmedi gibilerden bir işaret yaptı.

Tepemde çivi sallanıp duruyor.

Akordeon Aida'nın son notasını dehledikten sonra Gareth ayağa kalktı.

— O, benim yaptığım birşey, dedi. Kaderin ipliklerine bağlı Demokles kılıcının çıkartması.

— Kitap kuleleri Demokles kılıcından az mı tehlikeli sanki? Kule dibindeki kitaplardan birini okumak isteyecek olsanız ne yapıyorsunuz?

— Hiç. Yukarıdakileri okuyorum. Bir iki kuleyi dibine kadar okudum. Sormak ayıp olmasın ama.

— Dükkân dükkân sigara dileniyorum.

Gareth güldü:

— Benim de öteki tütüncüler soyundan olduğuma önceden hüküm vermiş bir haliniz var. Buraya sigara almaktan daha çok kendinizi haklı çıkarmıya geldiniz galiba. Bak bu da ötekilerden diyebilmek için. İnsan bir iki kişiye kızınca herkese ters yargılar yapıştırmıya hazır,

Gareth'in kestirmeden yaptığı bu inceleme çok oturaklı idi. Adam,

karşısındakinin tepkilerini teyel, teyel sökmiye belli ki alışıktı. Gareth, ellerini tezgâha dayamıştı. Sinirli, gayetle uzun parmakları vardı. Bu parmaklarda başka hiçbir elde görmediğim bir konuşkanlık sezinleniyordu. O kadar inceydi ki parmaklar, beyin kırışıklarından çıkmışa benziyordu. Düşünce araçları gibi. Parmakların bu bir nevi soyutlamasına inceliğinin yanı başında bir de eti ve soluğu kavrama gücü vardı. Hassas denilip geçilemezdi bu ellere. Hassaslıktan daha ötelere varan bir yanı vardı. Bunlar beklemiyen, duymakla yetinmeyen, serüvenlere çıkan ellerdi. Parmakların kulaçlarında.

Gareth konuşurken hep ellerini dinliyordum.

Gareth gene güldü.

— Şu önyargılarınızı ıskartaya çıkaralım bari. Tütüncüleri gene bir tütüncü affettirsin. Yahu beni basbayağı yüce bir dâvanın savunucusu durumuna koydunuz. Bereket versin bu dâva bir avuç tütünle çözülebilecek cinsten. Sigaram yok ama, tütün isterseniz bir alay tütünüm var. Light Returns, Golden Returns, Virginia, Shag...

Gareth uzun parmaklarını tütün kavanozlarından birine daldırdı. Kavanozu o an bir kafatasına benzetiverdim. Tütünler ince parmaklara değince değişecek, başka bir nesneye dönecek gibi oldu. Her şey çıkabilirdi kavanozun içinden. Yeni bir fal veya urlaşan bir ışığın temize çıkarılan, dirileşen düzeni.

Gareth tütünü tartarken sordu:

— Galiba siz buralı değilsiniz?

Hayır. Türkiye'den geliyorum.

Gareth, sanki büyük bir kehanet duymuş gibi terazinin başından ayrılıp yanıma geldi, elimi sıktı.

— Sahi mi, Türk müsünüz siz? E biz demek ki çok uzaktan akrabayız. Çok uzaktan. Çanakkale kadar uzaktan. Sizin toprağınızda benden de bir parça var. Bundan evvelki savaşta bacağımı bırakmıştım orda. Helâl olsun bacağım. Nurlar içinde yatsın. Periler kessin kayıp bacağımın ayak tırnaklarını.

Gareth'in ayaklarına baktım. İkisi de yerli yerinde duruyordu. Gareth ayaklarına baktığımı gördü. Güldü:

— Yıllar yılı etrafta tek bacakla yürüyecek değildim ya. Bir bacağım daha olsun dedim ve bir bacağım daha oldu. Öyle söylemek geldi içimden, bir gün ve öylesine söyledim ki içimdekileri Çanakkale'de bıraktığım bacak süt dişi kabilinden birşey oldu. Yerine bir yenisi çıktı. Ölüme olan borcumu ödedim artık. Başka hiçbir yerimde gözü yok, yok artık. Balıklama bombalar, uçan bombalar, eveleme develeme bombalar tarikiyle göz koyar gibi oldu ama o gözleri kazıdım. Yahut da kazıdım gibi geliyor ba-

na. İkisi de aynı hesaba çıkar. Mesele kazımış gibi görünebilmede.

Ben de Gareth'den geri kalabilir miyim? Bacağım olsun demiş olmuş. Ben ne diyebilirdim ne olsun istiyebilirdim uzak toprakların dalından? Nem olsun, nem olsun? Birdenbire Süleymaniye camiinin, Ayasofya'nın, Sultanahmet camiinin, Yeni Caminin minarelerini çıkardım kalemdanlarından.

— Ne bunlar, dedi Gareth.

— Minare, dedim.

— Ne yapacaksın bu minarelerle?

— Ta tepesine çıkacağım basamaklarına basamaklar ekleyerekten.

— Sonra ne yapacaksın?

— Minarelerin dallarında gezineceğim.

— Minarenin dalı olur mu?

— Olur. Çoğaltmak gelince insanın içinden birşeyi, olur. Sen aklından geçirdin mi dallandırılan, budaklandırılan bir minarenin ne muazzam birşey olabileceğini. Ayyuka dikilen bir şamdan gibi.

— Minarenin tepesinde neye döneceksin?

— İstanbul'u görmüşe döneceğim.

— Dur dur öyleyse beraber çıkalım.

Minareden indikten sonra Gareth'e kitapları gösterdim.

— Bunca kitap ne arıyor burada? Burası tütüncü dükkânı mı, yoksa kütüphane mi?

— Tütüncülük filan işin bahane tarafı. İnsanları yanımdan ayırmıyayım diye açtım bu dükkânı. Gelip gidenler daha çok. Daha çok şey öğreniyor insan. Mr. Ellis pek gazete okumaz meselâ. Ama pazar günkü gazetelerin hepsini alır. Neden? Çünkü o günkü gazetelerde bahçecilik, mevsime göre çiçek dikimi üzerine yazılar vardır. O onları okur hep. O parçaları gazetelerden keser. Kocaman bir defteri vardır, deftere yapıştırır. Etrafına boyalı kalemlerle resimler çizer. Tohumların aklındaki çiçekleri çizer. Bana bir gün gösterdiydi defterini. Defterin bahçesine çıktım. Dükkânım olmasaydı, gazete satmasaydım, nerden tanıyacaktım Mr. Ellis'i, defterini nasıl görecektim? Sonra başkaları var. Haftada iki peniye kitap kiralıyorlar. En çok kadınlar meraklı bu mahallede kitap okumaya. Örneğin Mrs. Cracknell, korkunç zabıta, hortlak romanlarına meraklı. Her sefer dükkâna tüyleri bir karış ürpermiş bir halde geliyor. Mrs. Burdett duldur. Mrs. Burdett aşk hikâyelerine, romanslara düşkündür. Bir gün en âdi bir kalemin sümüklediği yüz paralık bir ihtiras romanını okur, ertesi günü gelir D. H. Lawrence'in kitaplarına dadanır. Kitapları geri getirdiğinde sayfalarını karıştırırım. "En heyecanlı" yaprakların köşesini katlamıştır. Kimbilir kaç kere okumuştur onları. Bu sayfalara Mrs. Burdett'in kabaran is-

tekleri düşmüş. Kimbilir nasıl okuyordur kitapları. Yatağında mı, sayfa sayfa soyunarak mı, gece karanlığında çırıl çıplak kapıya çıkmak arzusu içinde doğaraktan mı? Kimbilir neler geçiyordur aklından? Bir gün seyredeceğim onu sokağın anahtar deliğinden. Yalnız kalan bir kadının vücudunun karşılıksız bırakılması korkunç birşey. Amerikalı bir askere tutulan Miss Crystal, kovboy romanları okur. Ciklet çiğner durmadan. Yataktayken daha çabuk çiğner her halde. Bütün bunları bilmekle, kirli ve temiz arzularını, gündelik ülkülerini öğrenmekle biraz daha yakın duyuyorum kendimi onlara. Marquis de Sade'ın romanlarını, şehvet sapıklıklarından hoşlandığım için okumadım. Marquis de Sade'da bir ümitsizlik sezdiğim için okudum. Bu adamda acıyı zevk edinmek, ince eziyetlere çivilediği kadınlarla acıların posasını çıkarmak özlemi, bir nevi put kırma hırsına dönmüş. Tanrının en güzel yapıtıyla yetinemiyor ve onu ezmekle Tanrının yetersizliğini sanki kendisine ispatlamış gibi oluyor.

Gareth, burada sözünü kesti.

— Ben, meyhaneye gidiyorum, dedi. Acele yapacak bir işin yoksa gel benimle beraber.

Dışarı çıktık. Gareth kapıyı kilitlemedi.

— Ya biri içeri girip kitapları aşırırsa, dedim?

— Aşırmazlar, dedi. Merak etme. Hani biri çıkıp da şu benim okkalı, hiç kimseye bir türlü okutamadığım romanları, Joyce'un Ulysses'ini, yahut Faulkner'in kütür kütür romanlarından birini aşıracak olsa sevineceğim basbayağı. Bak zevk sahibi insanmış diyeceğim.

Meyhane kalabalık değildi. Barın en küçük bölümünde ihtiyar bir kadın tek başına oturmuş Guinness içiyordu. Barın bu daracık bölümü ihtiyar kadının evreniydi. Her gün aynı saatte oraya gelir, aynı masaya oturur, Guinness'ini sanki saat tutuyormuş gibi aynı süre içinde içerdi. Bir dakka erken geldiği, bir dakka erken çıktığı görülmemiş. Guinness de kadınla beraber ihtiyarlıyor. Simsiyah bira, katran gibi koyulaşıyor. Kadın birayı içtikçe yalnız mı yalnız. Barın bu bölümü ihtiyar kadının bekleme odasına çevrilmiş. Ne bekliyor, ne bekliyor ihtiyar kadın?

"Saloon bar" da beş altı kişi oturmuş konuşuyordu. Çoğu sivil. Bir ikisi asker. Askerlerden biri ufacık bir adamdı. Gençti. Küçücük ayaklarındaki postallar dalgıç ayakkabılarına benziyordu. Genç asker ileriye doğru eğilmiş, parmaklarını masa üstünde karışlamasına açmış konuşuyordu.

— Ne dehşetli zevktir o, diyordu. Düşün bir kere, bir tümseğin arkasına gizlenmişsin. Tüfeği tümseğin tepesine iyice yerleştirmişsin. Karşı taraftan bir düşman askeri geliyor yerde sürünerek. O da gizlenmiye çalışıyor. Kimse görmedi sanıyor. Düşman avına çıkmış. Ama o bilmiyor ki

tüfeğinle sen bekliyorsun tümseğin arkasında. Herif en ufak hareketini hesaplıyarak, etrafını kollayarak ilerliyor. Yakalıyacağı askeri nasıl gümleteceğini düşünüyor. Ama onun süründüğü toprak senin tüfeğine bitişik. Tüfeğin içindeki kedi yerde sürünen askerin içindeki fare ile oynuyor. Yani yattığın yerden demir gibi nişan alabilirsin. Tetiğe usulca dokunuversen adam sizlere ömürlük olacak. Ama tetiği çekme anını sonraya bırakıyorsun. Biraz daha, biraz daha sonraya. Bir iki sürüncemelik daha yaşasın diyorsun.

Ötekiler dinliyorlardı. Gözlerinin içinde bir asker sürünüyordu. Masa üstündeki tümseğin arkasından askeri gözetliyorlardı.

— Sonra, asker olmak yaman şey, diyordu genç adam. Dünyanın yerini görüyor insan.

Ordular seyahat acentalıklarına dönüverdi masanın etrafında. Şişman meyhaneci ters ters bakıyordu namlıların bol kesesinden konuşan gence. Topunu birden kapı dışarı edecek gibi oldu. Ama Gareth fırsat vermedi. Duyduklarına inanmıyormuş gibi masaya yaklaştı. Gence sordu:

— Siz hiç damdan düşercesine vurulan bir askerin yüzündeki hayret ifadesini gördünüz mü? Ben gördüm. Öldüğüne aklını yatıramıyor. Hayret perdesi bir leke, bembeyaz bir leke gibi yüzünü kaplıyor. Leke kıvamına gelince de ölüveriyor temelli olarak. Sanki hiç yaşamış, yemek yememiş, sevmemiş, olduğu gibi ölü olarak dünyaya gelmiş gibi.

Sonra maksat adam öldürmekse onu burada da yapabilirsiniz. Çıkın sokağa önünüze geleni vurun. Ama onun tadı yok değil mi? Sokakta tümsekler yok. Sokakta kimse dirsek yardımıyla sürünmüyor. Kimse kimseyi avlamıyor. Sonra o sokakta uslu durmak lâzım değil mi?

İnsanların bir sokakları kalmış, rahatça gezinebilecekleri, yaşamıya çıkacakları. Sokakta o oyunu oynayamazsınız, çünkü biber ekerler sonra namlınızın diline. Asker dediğin iyi yürekli olmalı, öldürse bile öldürdüğü insanın hayatı üstüne titremesini bilmeli. Olanca yüreği ile acımalı. Bundan azı idare etmez. Bundan azıyla gidilmez künyeli ölümlere. Ve en iyisi araç olmamak ölümün sakarlığına. Ama bu her zaman olmuyor. Birisi çıkıyor, kinleri dişletiyor insanlara. Kin, duyguların en süreklisi. Sevgi de geçer, dostluk da geçer. Ama kin geçmez. Kin, amacını ölüm kadar tutturabiliyor. Okullarda en önemli ders, kinleri kökünden kazıma dersi olmalı. Kinsiz insanlar yetiştirmek lâzım, tarihi olduğu gibi hasır altı etmek lâzım. Tarih, kinlerin hazinesi. Bak şu millet bu millete neler etmiş. O milletin çocuklarına mutlaka öğretilecek paslanmış cürümler. Çocuklar, kinleri tazeleyen derslerden imtihan geçirecek. Kinleri en iyi bilene 10 numara verilecek. Sonra ne demekmiş o "dünyanın yerini görür askerler" sözü? Sizin olsun namlı ucundan seyredilen ülkeler, güneşler ve şehirler.

Ben de dışarlarda savaştım. Çanakkale'de dövüştüm. Ama bir bok anlamadım Çanakkale'nin havasından, güneşinden, güzelliğinden. Ne ben anladım, ne de karşımızdakiler. Ben şahit olmadım, ama sık sık duyardım. Bir Türk çavuşu yaralı bir İngiliz'i kurtarmış. Sırtına yükleyip kendi siperine götürmüş. Bu, bence o günlerden saklanacak en büyük şey. Bir insan, ölümün burnu dibinde, başka bir insanı, düşmanını kurtarmış.

Gareth elindeki bardağı bara bıraktı.

— Burada bira mira içilmez artık, dedi. Gel dönelim dükkâna.

Meyhaneden çıktık. Kaldırımı takip ediyorduk. Birdenbire canavar düdükleri davrandı. Ama uçan bomba, halka sığınaklara barınmak fırsatını vermedi. Siyah siyah geliyordu. Herkes sanki suçüstü yakalanmıştı. Yaşamanın suçunu işlerken. Adamın biri, bir evin içerlek kapısına diz çökmüş, gözlerini kapamış, boynunu indirmiş put gibi duruyor. Adam kapının içinde sehpaya çıkmışa benziyor. Çarşıdan eve dönen bir kadın yere düşürdüğü yiyecek karnesini toplamıya çalışıyor. Elleri tutmuyor. Gareth karneyi yerden aldı. Kadına uzattı. Ama ilkin sayfalarını bir karıştırdı.

Kadın, Gareth'in müşterilerinden.

— Sıkı tut şu karneyi, Mrs. Frazer, bak içinde daha iki haftaya yetecek kadar şeker kuponları var. Nasıl gidersin sonra sinemaya. Ben kadın kısmını bilirim. Bir okka bonbonun, çikolatanın hakkından gelirler bir film başına.

Kadın karneyi aldı kaçtı. Kapı dibine çömelen adam gözlerini araladı. Pantolon düğmeleri açıktı. Uçan bombaya çaktırmadan düğmeledi pantolonunu. Karşı kaldırımda, ihtiyar bir adam koşuyordu. Bir aşağı bir yukarı. İhtiyar, ölümün hangi taraftan geldiğini bir türlü kestiremiyordu. Nereye düşeceğini bilmiyordu. Nereye koşsa hep tepesinde buluyordu onu. Mekikler delirmişti.

Gareth, inadına yavaş yürüyordu. Ölümden geri aldığı bacağını ötekinden daha fazla duyuyordu. Uçan bomba kepçelemesine daldı. Sokağın dibinden sökün eden gürültü, duman, etrafa yayıldı. Parça parça olan dükkân camekânlarından şarapnel gibi cam parçaları kopmaktaydı.

Kapı dibindeki adam bomba düştükten sonra yay gibi yerinden fırladı, gürültüyü, tozu, dumanı peşine takarak yaylandı. Horniman müzesine doğru.

Gareth adamı gösterdi bana:

— Bak, dedi, bu koşan adam İrlandalı Seamus'tur. O da müşterilerimdendir. Boya tâciridir. Boş zamanlarını Horniman müzesinde geçirir hep. Ve o müzeye yalnız birşey görmek için gider. Müzede eskiden kalma bir işkence âleti varmış. Ortası delik bir iskemle. İşkence edilecek adam iskemleye bağlanıyor. İskemleye oturunca, kaba etleri deliğin hemen üs-

tüne yerleşiyor. Deliğin altında da keskin bir bıçak var. İskemle ileri geri oynatıldıkça adımın kıçı da dilim dilim kesiliyor. Seamus, bu iskemleye saatlerce bakar durur, sonra deli gibi Horniman parkında dolaşmıya koyulur.

Sokağın öte ucundaki bir evin penceresinden bir cam parçası kaldırımda ufalandı. Tehlikelerin artığı gibi. Seamus koşarken, burnundaki ciğer rengi ur, pelte gibi yalpa vurup duruyordu. Evin penceresinde, sarkan yırtık perdeye bir kedi yapışmıştı. Ciyak ciyak bağırıyordu. Yukarı doğru tırmanmıya çalışıyordu. Her kıpırdayışında perde biraz daha yırtılıyordu.

Sığınakta domino oynayan iki ihtiyar kavgaya tutuşmuşlardı:

— Taşlara dokundumsa bir daha kalkmıyayım yerimden, diyordu bir ihtiyar ötekine.

— Uçan bomba oynatmıştır öyleyse. Bu oyun sayılmaz. Baştan başlarız.

— Uçan bomba dominodan anlamaz. Mızıkçılık ediyorsun gene. Bu birinci defası değil ki. Geçen sefer de ben kazanmıştım. 20 Players sigarasına oynamıştık. Hatırlarsın. Bir türlü alamadık sigaraları. Players sigarası yok tütüncülerde dedin. Başka sigara olsa da olur dedim. Ama sen Players de Players diye tutturdun. Borcunu illâ ki Players'lerle ödeyeceksin. Parasını ver dedim, ona da yanaşmadın. Bir daha seninle domino oynarsam adam demesinler bana.

Yeni bir partiye başladılar.

Mrs. Valley'yi, Postacı kızı Vera'yı bana ilk tanıtan Tütüncü Gareth oldu. Gareth, Mrs. Valley'yi anlatırken hep Freud'dan aldığı terimleri kullanıyordu.

— Mrs. Valley, dedi bir gün Gareth, kocaman etleriyle sürekli bir "katarsis" gibi.

Sığınağa ilk gittiğim gece, Gareth bana Vera'yı gösterdi.

— Sen onun üç dört ay evvel D... kulübünün yüzme havuzundan çıkışını görmeliydin. Güneşli bir gündü. Çoluk çocuk havuzun kenarına oturmuş, konuşup eğleniyorduk. Vera havuzda yüzüyordu. Mahallenin delikanlıları Vera'ya bakıyordu. Uçan bomba da bakmıya başladı delikanlılarla birlikte. Yüzme havuzunun içine düştü. Sular ayaklanıverdi. Etrafta pencere, cam ne varsa tuz buz oldu. Ama Vera kurtuldu nasılsa, mucizeleri yürüterekten. Uçan bombanın dehşetli sadmesiyle Vera'nın mayosu vücudundan koparılmıştı. Vera'nın bacak ve omuzlarından ince ince akan kanlar menevişleniyordu. Ama Vera havuzdan gülerek çıktı. Ağır ağır.

Gareth eğildi. Kuruyan dudaklarını diliyle ıslattıktan sonra kulağıma fısıldadı:

— Kız, havuzdan dimdik çıktı. Ayaklarının ucuna basıyordu.

Havuzun kenarında yürürken ayaklarının ıslak izleri taşların üstünde parlıyordu. Kız havuzun suları arasından sedeflene sedeflene çıkmıştı.

(Londra, 1954)

POSTACI KIZI VERA ARTTIRMAYA NASIL KONULDU

Bizim sığınak gitgide ün salmaktaydı. Ünümüzün sesini öteki sığınakların tümü birden duymuştu. Korkularda kiracı oturanlar, korkuyu çorap söküğü gibi koşturanlar, korkuya karşı gerecek takma bir göğüs edinmek lüzumunu duydukları günler ve geceler sığınağımızın yani Mrs. Valley'mizin havasından dem vurmıya gelirlerdi. Mrs. Valley bu havayı kendi eliyle örmüştü. Kocaman örgü iğnelerinin çatışması karanlığın uykusunu kaçırırdı. Pusulaları ezberinde taşıyan uçan bombalar pusulayı şaşırırlardı. Düşecek, akılları kafalardan sıyıracak bir yer ararlardı bu havanın içinde. Ama Mrs. Valley uçan bombalara zırnık kadar, yer bırakmamıştı örgüsünün yeryüzünde. Mrs. Valley yaman örmüştü ölüme okuduğu meydanların yüzlemini. İlmiklerin hepsi yerli yerindeydi. Hepsi yerli yerine oturtulmuştu. Ve her ilmikte bir pusu kurulmuştu Mrs. Valley'nin "buyrultusuyla". Sıkıysa gelsin kargalar.

Mrs. Valley'ye türkçe öğretmiştim sözlüklerin can damarına ve gırtlağa en yakın ve bitişik sayfalarından, edep dışı ve ayıp yerlerinden. Öte sokaklardan gelen konuklarımızı, türkçesini ve kendi diline uydurduğu başka başka dilleri fora ederek karşılardı Mrs. Valley. Hepsini en varlıklı, en umulmadık, en uzun boylu türkçesiyle ağırlardı ve damağına çaldığı başka dillerle. Konukların en hafiflerini bile. Korkuya karşı en hafif basanlarını bile. Hepsine yaşamanın çeki düzenini vererek,

Mrs. Valley türkçeye bir şartla ayak basacağını söylediydi bir gün bana:

— Gramer kurallarına yan çizeceğiz. O şartla yanaşırım Türkçe'ye kuzeyden güneye, yumruktan güneşe, bilekten güce ve taştan ekmeğe. O şartla. Bana gramer değil tepeden inme lâflar lâzım. Bıçak gibi sözler lâzım. Bıçak gibi sözler lâzım şom gözlerin ferini biçmek için küfürlerin ağzında ve deprenmesinde. Bana sözlerin en erkeği, en gür çaplısı lâzım. Anlamını söylemiye de lüzum yok. Ben biçerim onların anlamını ve pahasını dilimin çağlarında. Söyle, başla bakalım, döktür bakalım sözlerin en dayanıklılarını, en kalın kemiklilerini,

— MERHABA

— Merhaba. Merhaba, merhaba. Merhabaaaa. Bak bu güzel bir söz. Dilimde yeri olacak, MERHABA. MERHABA. Sesimin kitabına uygun bir söz bu. Daha daha...

— YAŞA...

— YAŞA... Bak bu da güzel. Patlak veriyor. Daha daha...

— KAFA... DENİZ... IŞIK... DİZGİN... ÖNDÜÇ... DENİZ...

— KAFA... DENİZ... IŞIK... DİZGİN... ÖNDÜÇ... DENİZ... Yaşa be yaşa. Dil doymaz bu denli kütürdeyen bu kuturda sözlere. YAŞA, YAŞA. YAŞA. KAFA.... DENİZ... IŞIK... DİZGİN... ÖNDÜÇ... Yaşa be yaşa, daha daha... Daha neler var kafadan, denizden, öndüçten, dizginden ve ışıktan sonra. Daha daha...

— DALGA,

— DALGA,

— ÖMÜR... DAL... TANRI... TOPRAK... KARPUZ.

— ÖMÜR... DAL... TANRI... TOPRAK... KARPUZ. Daha daha...

— BÜYÜ... EL... BÜYÜNÜN YUMRUĞU.

— BÜYÜ... EL... BÜYÜNÜN YUMRUĞU. daha daha...

— YUVARLAK... KADEH... KADIN... EVREN... KALÇA. KADEHDEKİ KALÇA.

— YUVARLAK... KADEH... KADIN... EVREN... KALÇA. KADEHDEKİ KALÇA. Bu ne konuşkan sözler bunlar. Olta gibi. Ellerde pusuların yeşermesi gibi. Yaşa be yaşa. Üç "hurrah" çekelim bu sözlerin adına. Daha daha... Daha neler var kadehten ve evrenin kalçasından sonra. Daha daha...

— SOLUK... UÇURTMA... DEV.... DEVİN SOLUĞUNDAKİ UÇURTMA.

— SOLUK... UÇURTMA... DEV... DEVİN SOLUĞUNDAKİ UÇURTMA.

— LÖNGÖZ.

— LÖNGÖZ. Bu da kocaman bir söz. Kantarları inletecek cinsinden. Bunu da dayatırız sırası gelince ölümün el çabukluğuna. Yaşa be yaşşa be, kafada ve denizde ve öndüçte ve kadehin löngözünde ve kadının karpuzunda ve büyünün kalçasında ve uçurtmanın kafasında ve kafanın uçurtmasında ve uçurtmanın kadehinde ve kadehin karpuzunda ve kalçanın toprağında. Daha daha? Daha neler var dilinin yokuşunda ve güneşinde?

— Dilimin güneşine nazır karanlık sözler var. Kaptıkaçtı gibi, tabut gibi, dolmuş gibi, ölüm gibi...

— Ne o, ne o? Neydi o son söylediğin.

— ÖLÜM, ÖLÜM. ÖLÜM. Ben bu sözü alıp harfi harfine, hecesi hecesine canını deviririm, alimallah. Karpuzlarla, büyülerle, kadehlerle, kal-

çalar ve denizlerle yürürüm alimallah ben bu kelimenin üstüne. ÖLÜM ha, ÖLÜM. Ölüm de ne demekmiş iş soluğuna dökülünce? Ulan ben o söze her dilden duman attırmışımdır, ulan ve ulan, gene attırırım ulanlayıp da onu türkçe elimin en sunturlu şamarıyla ve başka dildeki şamarları tepeleme ekleyerekten.

Sonra Mrs. Valley'ye küfür etmesini öğrettim. En küfürlü biberleri eksin diye çürük tahtaların ve kaderin diline. Sonra bildiklerim yetmedi. Yenilerini tasarladık yenileriyle baskın yaptık falların faturasına.

Ve dedik ki:

"Biz sana ölülerinin kandillerini yedririz." "Biz senin silsilendeki maymunların guddesini kefallara atarız kopsi kopsi yaparaktan" "Biz senin anandan öğrendiğin atomu burnunun bir deliğinden sokup öteki deliğinden getiririz eksiyinceye kadar ölümler." "Biz seni eşeğin sudan getirdiği pestile çevirириz." "Biz senin kokulu akını alıp aklının çanağına sıvarız." ve "aşk olsun, dedi Mrs. Valley, bu küfürlerin altından kalkana,"

Mrs. Valley, sığınağın önüne ilânlar yapıştırırdı. Dartmouth caddesindeki evler yerlerinde duramazlardı, ilânları okumıya yollarlardı en süslü, en oynak pencereli odalarını. Odaların pancurları kaçardı başlarından ilânları duyunca. Odalar hemen haber vermiye koşarlardı evlere, sevinçten altını üstüne getirirlerdi Dartmouth sokağının. (111 numaralı evin odası 115 numaralı evin kapısından kopan bir oda yanlışlıkla halk kütüphanesini boylar, kapı dardır, kapıdan geçemez, sıkışıp kalır; dişi bir oda, eve meve boş verip erkek bir odanın peşine yapışır, küfesini müfesini gösterir erkek odanın sobasına mobasına; hamamdaki yüzme havuzu denizkızı sanır her gördüğü kadını, en mavi suların ağzıyla lâf atar kadına, kadın odasına kaçar suların aklındaki; tütüncü Gareth'ın odası ise uçmıya heveslenmiştir, bir türlü inmez aşağılara).

Sonra tekrar ilânları okumıya dönerlerdi. Ve ilânlar derdi ki onlara: "Bu gece saat sekizde ölümün kazanı devrilecektir ışığın inayeti ve güneşin kepçesiyle. Sonra kalaylama türküleri yakılacaktır kazan başında. Kepçe ve türkü sahibi bütün sığınaklılar toplantıya dâvetlidir." "Bu gece bomba-ertesi saatlerde ve foyaların boyasında karanlığın kılı kıpırdatılacak ve sonra karanlığın küllü soluğu başında kabaklar patlatılacaktır. En büyük kabağı patlatana dolu dizgin zevkler öğretilecek"

Sığınak duvarına bir gün başka bir ilân yapıştırdı Mrs. Valley. Herkes başına derildi ilânın. Bir uçan bomba geçti. Hiç kimse duymadı. Uçan bomba sözünü geçiremedi sokaklara, eve ve sığınağa. Uçan bomba infilâkları geri aldı, tıkırları bozuldu.

Ve ilân söze başladı. Büyük puntolu sesi ile Mrs. Valley'nin: "Bu gecenin en içerlek saatinde Postacı Kızı Vera, artırma, üsteleme, büyümse-

me, yıldızlama, civcivleme, ve açıklama usuliyle çoğaltmıya konulacak ve gelenlerin ellerini donatacaktır toptancı güzelliği ile. Ve sonra övgüler dikilecek ve sığınak övgülerin dikitleri ve sarkıtları ile ayaklanacaktır. Ve saat tam güneşte, andı içilecektir Vera'nın..."

İçerlek saatin önünde duran Mrs. Valley gecenin suratında sesini koşturuyordu; Dartmouth caddesinde nöbet bekleyen, devriye dolaşan Mrs. Valley'nin sesi, karanlığın alnını karışlıyordu. Mr. Ellis bahçesinin çimenlerini yeni kesmişti. Bodrum katında giyinen Vera, saçlarının aynasını tutuyordu çimen kokularına. Yeşillikler geziniyordu derisinde. Kapitol sinemasının arkasındaki kilisenin koltukladığı cenaze kooperatifi, Dartmouth caddesinin sol yanında durmuş, tam karşısında bulunan ve her geceki gibi bu gece de dört ayak üstüne düşen meyhanenin kapısına kilise kulesinin kaskatı gölgesini mıhlıyordu. Cenaze kooperatifinin camekânında mostralık bir çelenk duruyordu. İçerde tabutlar vardı. İçi kapitone, ipekli, kadifeli, uğurlu, yastıklı, yorganlı, cilâlı tabutlar. Mrs. Valley'nin sesini duyunca ipeklerin, kadifelerin, uğurların rengi kaçtı. Cilâların havı çıktı. Meyhane kapısına mıhlanan gölge, çivilerini toplayıp sıvıştı. Meyhane "Eldeki Kuş" meyhanesi idi. Kapı açıldıkça dışarıya boşaltılan dublelik şakalar ve gülüşler cenaze kooperatifinde sustaya kalkmış tabutların mostralık silsilesini cilâlıyordu.

Sokaktan bir sarhoş geçti. Bulut gibi şarkılar söylüyordu. Kaldırım, ayaklarının altında dalgalanıp duruyordu. Adam, dalgaların doruklarına basaraktan yol alıyordu. Şarkıdaki bulutlar "Eldeki Kuş"a doğru sokuldu. Mrs. Valley bulutların ortasına oturtuverdi sesini: "Ve saat tam güneşte andı içilecektir Vera'nın." Sarhoşun şarkısı andlara susadı. Binliklerin kadehini kaldırmıya gitti sığınaktaki. 12 numaralı otobüs, Mrs. Valley'nin sesine davetli gidenleri, sığınağın yakınındaki durağa boşalttıktan sonra isteksiz isteksiz Corydon'a yollandı. Bilet kontrolörü olmasa, gerisin geri dönecekti. Ama biletçi Tom dayanamadı. Otobüs daha sırtının yarısını sığınağa çevirmiye vakit bulamadan, biletlerdeki durakları harman gibi havalara savuran Tom, Mrs. Valley'nin sesine konuverdi. Ve havaya savurduğu biletlerin peşinden yedi canlı taklaklar attı feleklerin çarkına binerek. Biletçi Tom'un hokkabazlığı da vardı. Bilet kontrolörü işin farkına varmasın diye, adamı 108 numaralı otobüse aktarıverdi. Adam kafa-koçanı biletlerin numaralarını şaşırdı; biletlerin numaraları yolcuların suratına uymuyordu. Kontrolör efendi biletleri sorguya çekti.

Biletçi Tom sığınağa vardığı zaman Vera gözlerin kürsüsüne çıkmıya geliyordu. Sığınağın içersi püsküllü renklerin arifesine boyanmıştı. Şair Alvin de gelmişti. Saçlarının sarışın cibinliklerini geçirmişti gene perilerin, ilhamların kellesine. Sarhoşun da uzun saçları vardı ama o saçlarını

şiirin bandırası gibi kafasında dalgalandırmıyordu. Berberlerden korktuğu için saçını kestirmiyordu. Bir kere perükâr salonuna gideyim demişti de bir saç kesme berbere tam bir düzine tarağa mal olmuştu. Berber durmadan söylenmiş, öfkelenmiş, adamın gür saçlarını veresiye sürülmüş tarlaya benzetmişti. Bu saç tufanında hiçbir berberin tarağı olamazdı. Sarhoş sallana sallana Alvin'e baktı. Alvin de ona baktı. "Sarı saçlarımı saçlarına bulaştırayım mı, ha ne dersin, bulaştırayım mı, ayak üstü ha, ne dersin, saç kardeşi olalım mı, saçların mum söndüsünde?" gibilerden. Sarhoş silkindi. Dişi mumlarının yüz binini birden ışıldatan Vera'ya çevirdi gözlerini. Biletçi Tom secdelere kulak verdi. Ökseleri okşadı kanların girintisinde. Temize çıkardı durmadan ellerinin toplamını, gözlerinin tutarını. Aceleye getirdi yıldızların tümünü ve sonra Mrs. Valley'nin sesi ayaklandı.

Mrs. Valley birşeyler vurguluyordu
aklına esen dillerin ve aklına mâlûm
olan büyülerin kulaçlarında

Ve Mrs. Valley diyordu ki başka hiçbir sözün ucuna dolanmıyan dillerle:

"Soko da yo soko da yo Allez hop ladies and gentlemen Vera Vera verites Come come pat küt om mani om mani hop hop padme hop open open Upanishad blood and sesame ölüm and death taboo and tabut and morto da morto falsetto Tirez les ficelles d'Azrael yaşa yaşa la vida trismegistus okay okay for abracadabra and hippohurrah go go Jesus Jesus tralala Ömür and amen ömür and bum bum for TODO & NADA LTD and voilà voilà Monsieur Crux in the fix of the Cruciface and here comes Madame Çatrapatra with mist squirming in the palm and ohm hey, hey and ho and omega and en avant kalça cantata and cantabile..."

Mrs. Valley ağırlamaları döşemiş, insanların her gün anlamını kafalarının mühürüyle değil kanlarının gidişatı ile anladılar. Mrs. Valley küçük insanların ezintileri büzüntüleri üzerinden yaşama, direnme gücünün süngerini geçmişti. Küçük insanların içinde kocaman solukların temelini atmıştı, her küçük insanda karanlığa uygulanıp uyuşturulan devleri körüklemişti, sığınaktakilerin hepsini, yumurta çarpar gibi sırtladığı sellerin havsalasına bindirmişti.

Ölümün dirheminde
Yaşantıları okkalamıştı.

Mrs. Valley ağırlamaları döşemiş, insanların her gün avuç açtıkları ve avuçlarının kırışıklarına kıymık gibi giren falları kazımış ve sıfatları kışkırtmıştı sığınağın çoğalan, çınlayan, burçlanan kubbeleri altında. Sığınağın damı betondandı, pencereleri yoktu. Ama o gece üstümüze kaç yıldız eğilmişti, ve kaç yıldız falları yerinden oynatmıştı ve kaç yıldız fallara

araçlık etmekten usanmıştı, hepimiz biliyorduk, yıldızı yıldızına soluğumuzun meydanında. Dışarı çıkmıya. yıldızlara danışmıya lüzum yoktu. O gece demir gibiydik solukların örsünde.

Sıra şimdi gecenin dört nala beklenen olayına gelmişti. Postacı Kızı Vera, sığınağın ortasında yükseliyordu vücudunu döktürerekten.

Mrs. Valley sanat eleştirmecisi gibi başladı münadiliğe:

— Gözdaşlarım, tendaşlarım, dedi, bu gece Vera'yı dil üstünde taşımıya, dil üstünde paylaşmıya geldik. Ben kadınım, ben bilirim. Her karanlığın bitiminde biçim başlar. Ve her güzel biçim usta ışıkların malıdır. Siz bana bakmayın. Benim etlerim ummana dökülür. Ama etimin batınlarında Vera'nın biçimleri de gezinmiştir. Ben kadınım. Biçimler bana varır hep Vera'nın ve başka kadınların endamındaki adımların sonucunda ve başlangıcında. Bunları kitaplarda okumadım ben, kanımın görgüsüyle öğrendim. Bu gece yeni görgülere tanık olacak kanlarımız Vera'nın mevsimleri ispatlanınca, Haydi bre benim kanların buyrukluğundaki erkeklerim neye neye benzer Vera, güzelliklerin alnındaki yazmaların dönemecinde? Neye neye benzer Vera kadınlar adına sevildikçe büyüyen? Ha göreyim sizi bir. Kim başlayacak? Kim ne diyecek? Kim atacak lâfların artırmalarını? Haydi bakalım, gözler Vera'ya ve kadınlara.

Ve teşpihler üşüşmiye başladı Vera'ya ve kadınlara çevrik dillerin, gözlere dadanan gönlünden:

İlk benzetmeyi tütüncü Gareth döktürdü.

"Kadınlar dal budak, kadınlar kement, kadınlar yerden göğe, kadınlar elimin alabildiğine, kadınlar daldan dala, kadınlar kanun"

dedi Gareth.

"Kadınlar talih gibi, nar gibi, nane gibi, kadınlar ekmek gibi"

dedi biletçi Tom.

"Kadınlar baldan ağır, yıldızlardan hafif, balıklardan çıplak, türkülerden kıvrak"

dedi Mr. Ellis çiçeklerini kıskandırarak.

Vera durmadan denk düşüyordu övgülerin sesine; memelerinde kıyametler kopuyordu ayyuka değdikçe tığ gibi özlemler.

Mrs. Valley çevresine bakındı:

"Aramızda bir şair var. O ne diyor bakalım? Bir de o üstelesin. Alvin, şair adam, çık bakalım meydana. Senden de birşeyler koparmalıyız. Hadi hadi... bekliyoruz. Vera, konuştur şunu allah aşkına".

Vera şair Alvin'e yaklaştı. Biraz daha yakından gösterdi kendini, biraz daha. En tehlikeli vücudu ile. En girgin pusuları ile.

Alvin düşündü. Alvin taşındı. Ve sonra dedi ki Alvin:

"Kadınlar saksılık, raf,üstünde kadınlar."

Mrs. Valley depreniverdi yerinden;

"Ulan Alvin, dedi Mrs. Valley, böylesine döl-dışı sözler, huzurumda söylenmez. Sendeki döl mü, tükürük mü, yoksa sümükleri mi ayak sürten erkekliğinin? Ulan Alvin, bu bacaklar saksıya girer mi? Bu bacaklar rafa atılır mı?"

Mrs. Valley yere eğilerek Vera'nın etekliğini kaldırdı, bacaklarını, kalçalarını göz ışığına çıkardı. Şair Alvin, şehadet parmağının tırnağını ısırdı. Pembe donunu beğendi Vera'nın saman altından. Alvin sarhoşa baktı pembe niyetlerle.

Vız geldi pembeler sarhoşa. Sarhoş adam Vera'nın upuzun bacaklarını gözlerine vird etti:

"Kadınlar gözlerimin akçesi, kadınlar kanımın söylentisi, kadınlar yelken, kadınlar uçurumların eşiğinde ağırladığım. Ellerimdir ağaran kadınların gölünde."

dedi sarhoş.

"Hah şöyle" dedi Mrs. Valley, "duydun mu Alvin, duydun mu göldeki kamışların sesini? Hadi be çocuklar bu kadarı yetmez. Daha yok mu dilbaşını bekleyen övgüler? Daha yok mu andlara vurgun kadehler? Vera, Vera göster kendini gene, teninin çığırlarında..."

"Kadınlar elimin bereketi ve zirvesi, elimin neticesi ve karşılığı, kadınlar servi gibi"

dedi tütüncü Gareth.

Mrs. Valley güldü, "*Halt etmek düşer servilere*" dedi, "*Vera'nın yanında.*"

Mr. Ellis, sözü tütüncü Gareth'ten devir aldı. Ve en temiz sesi ile:

"*Seni görünce güneş yalnız sana değer, akıl yalnız sana erer, vuslat yalnız sende gezer*" dedi ve "*seni görünce bütün ışıklar kaabildir*" diyecekti ama diyemedi.

İçeriye genç bir asker girdi. Ezbere adımlarla. Arttırmaya geç yetişen birisi sandık ilkönce. Ama bu genç asker toprak kaçkını idi. Soluğunu toprağa yedirdikten sonra gelmişti. Vera'nın yanından geçti. Durmadı. Görmedi. Gözüne toprak kaçmıştı. Göremezdi.

"Anne, dedi, anne nerdesin? Terhise geldim topraktan senin elinle. Anne nerde elin? Elini uzatsana anne."

Tutuk bir sesle konuşuyordu. Dağ gibi Mrs. Valley, bu sesi elinden tuttu. Olanca hacmiyle yumuşadı, yumuşadı.

"Buradayım oğlum, burdayım Freddie, dedi. Korkma. Yanımdasın. Sen benim oğlumsun. Toprak sana yakışmaz. Ben seni toprağa harcamak için doğurmadım. Korkma oğlum korkma. Bu uykuyu başkaları uydurmuş. Gel otur yanıma. Gel gel bozayım bu uykunun aşısını. Sen benim

çocuğumsun, topraktan, karanlıktan öteye. Nefesin ilkönce etimde hızlandı, elimde büyüdü."

Freddie, dalgın ellerini dizlerinin üstünde kavuşturdu ve toprak rengi bir sesle konuşmıya başladı:

"Ama anne, dedi Freddie, kanda yere değdi çocuğun ayağı. Ama yıldızlar düştü, çıkrıklar dondu. Ama çocuk harbe gitti. Çocuk şehit düşen toprağın, soframızdan sabah akşam eksik olmıyan diri toprağın hıncını almıya gitti. Ama çocuk baktı ki yarıda kalmış cesedi ve soluğu. Geri döneyim dedi, yüzüne kapatıldı dört mevsimin kapısı. Kan dışı, ses dışı oldu çocuk. Çocuğun gözlerinde kuşlar yuva kurmaz oldu. Kuşları nice severdim küçükken bilirsin. Bir kanaryam vardı. Hatırlarsın. Yeni bir kafes almıya gitmiştik. Param yetmemişti. Ucuz kafesleri gözüm tutmuyordu. En pahalısını alayım istiyordum. Pahalı kafesle sanki kanaryayı memnun edecektim hayatından, gözünü, kanadını boyayacaktım. Sonra hatırlıyor musun dayanamamıştım, bir sabah okula gitmeden özgür kılmıştım kuşu. Hikâyelerdeki uslu, iyi yürekli çocuklara benzemek için değil, kendime işkence etmek için. O gün derste epeyi ağlamıştım. Ama tatlıydı o göz yaşları."

"Sonra anne!"

"İnsanları günden güne, şehirden şehire, kadından kadına, kitaptan kitaba, ölüme ileten zaman, çocuğun semtine uğramaz oldu. Dünya çekiliverdi çocuktan. Dudaklarında dünya dona kaldı. Çocuk anafora gitti. Güneş gözlerini dört açtı, mevsimleri altüst etti. Gözleri boş döndü. Evler odaları birer birer aradılar, döşemelerin altına baktılar, dama çıktılar. Evler boş döndüler geriye. Kuşlar ve çocukluğumdaki kanaryam ağaçları dalları sorguya çektiler, bulutlara el koydular. Boş döndü kuşlar, ağaçlar ve kanaryam. Önümüzü, ilerimizi görebilmek için, konuştuk. Ama yaralarda ışık kaskatı kesildi. Yaralar törenle açıldı. Yaramızın ağzıyla konuştu gece. Ve biz konuştuk geceyi uzaltmak için. Ama sesimiz yürek gibi ağzımıza gelmedi. Sesimiz, mide bulantısı ile çene kemiği arasında bir yerde yarı yolda kaldı. İncecik bir yağmur altında yürüdük, biz ölüler."

"Ölüler birbirine yabancıydı. Tanışmıya, merhaba demiye, el sıkışmıya, küfür etmiye, ellerini yaralarına götürmiye vakit bulamadan, nallarını deneyemeden ölmüşlerdi. Ölümü üzerimize aldık. Her şeyi unuttuk. Nasıl da gittik bir tutam ot, bir şiirin bir hecesini bile yanımızda götürmeden? Nasıl da vazgeçiverdik evrenden, unuturcasına et ve kemiği? Ölümden sonra ölümün gece konduları geldi. Ölülerin başına karanlıklar dikildi. Ölülerin baş ucunda kafa şişirdi, lûgatlar paralandı, toprak kemiklere pay verdi."

Mrs. Valley elini Freddie'nin alnına götürdü. Uykularının yazısını sil-

di. "Fredie, dedi, Freddie oğlum, topraktaki payın toprağın gırtlağında kaldı. Boş ver artık köhne soluklara. Aranınca, istenince bulunur yenileri. Yeter ki aransın, yeter ki istensin. Uyan Freddie, uyan, insanlara nazır, güneşlere vâkıf sesinle."

Sığınaklılar Freddie'ye sokuldular. Yenilemek için bir insanı, ölümün gözü önünde. Biletçi Tom, hokkabaz Tom, el çabukluğunun can damarından solukların en irisini kondurdu Freddie'nin başına. Tütüncü Gareth, Freddie'ye bir sigara sardı. Sigara kıtlığında tütüne hayır demek yoktu. Freddie bu sigarayla yeni soluğunu denedi. Sigaranın da soluğunun da dumanı doğru çıkıyordu. Vera geldi sonra Freddie'nin yanına ve hoş geldin dedi dünyaya, hoş geldin tenime, hoş geldin kollarıma ve gözlerime ve artırmaya. Sarhoş adam arka cebinden kocaman bir viski şişesi çıkardı. Freddie'ye uzattı. Freddie viskiyi kanına ekledi. Dirildikçe dirildi. Sonra Vera'ya baktı. Dışardan bir kanarya sesi işitildi. Viskide ve kanaryada Freddie. Ayağa kalktı. Hurrah dedi. Hurrah'larda hora tepti. Herkes hurrah'lara atıldı. Ve sonra bir türküdür tutturdu Freddie:

"Günlerin uzayıp kısalması, denizin kıyıyı ezberlemesi, Ölümün kanda kıvama gelmesi, ömrün adaleye sinmesi, çiçeklerde renklenmesi, yemişlerde tatlanması gibi,

"Kadın erkeği tamamlasın, erkeğin alnında dalgalansın, Kadın erkeğin denizine dökülen ırmak olsun, denizin etinde filizlenen güneş olsun, balık olsun, gemi olsun.

"Erkek karanlığı aralasın, kadını görmek için çırçıplak sağnağında, ve kıyıda dile gelsin şahmerdanları denizin. Kadın erkeğin aklından geçtikçe kanından da geçsin, kulaklarında da çınlasın, kadın aklına gelince erkeğin, erkeğin sesinde uyansın kadın, erkekten kadına, kadından erkeğe helâl olsun yıldızlar. Kadın erkeğince aşırı, kalçalarında güneşin tadı, kalçalarına üşüşen esintilerin yuvarlak serinliği ve ağırlığı."

Ve bu türkü ile Freddie'de kaldı son sözü artırmanın.

(Londra, 1955)

SIĞINAĞIN SON AĞZINDAN

Gene sığınağın başındayım. Bir polis biraz ötede durmuş beni gözetliyor. Ne yapacağım sanıyor? Sığınağın çürük tahtaları dibine işemiye mi geldim sanıyor?

Sığınağın gerisin geri içindekileri gene başıma toplıyacağım. Forest Hill'deki eski sığınak geçmişteki gelecekteki tüm sığınakların toplamı. İlkin korkularla dolan. İlkin, çocukluğun kömürlükleri gibi. Yarasalar gibi uçuşan suskun çığlıkların dudaklara değdiği, dudakları kuruttuğu yer. Sonra çığlıklarda büyüyen insanların, korku bıkkınlığının ardından, ırmak gibi kadının hep aynı suların geceli gündüzlü falından utkan çıkmasında doğruldukları yer. Postacı Kızı Vera onun için geliyordu sığınağa. Elinde kalmasın diye teni. Kendine sakladıkça, tohuma kaçmasın diye bir sadaka gibi avucunda. (Yosmaların en kaldırımlısısın deyip duruyor babam bana. Ayıp artık. Eskiden mektupları ev ev dağıtırken kapılara vururdum. Postacı geldi, gelin de alın mektupları der gibilerden. Çoğu günler gelip açarlardı da kapıyı. Şimdi kapılara el sürmekten bile korkuyorum. Mektubu kapı yarığından içeri atıyorum usulca. Yarığın krom kapağını iterken ödüm kopuyor gürültü yapacak da evdekileri uyandıracak ya da kapıya getirecek diye. Bazan kapı altındaki aralıktan itiyorum mektupları içeriye. Sana, ne diyorlar biliyor musun? Birahanede duydum. Postacının kızı, sokak gibi bir kadın. Geçmiyen kalmamış üstünden. Öyle diyorlar işte. Bizim de düşse bir yolumuz o sokağa, diyorlar. Birahanede duydum. Bunu söyliyen adamı, karşısındaki yavaşça dürttü, beni gösterdi. Ben görmezlikten, duymazlıktan geldim. Duymuş gibi görünsem ne gelirdi ki elimden? Max iyi ki buralarda değil, iyi ki öldü. Sen bugün yaptıklarını onun önünde de yapardın, biliyorum. Ne inanılmadık şeyler geliyor kulağıma. Ekmekçinin bile gözü varmış sende. Kocaman bir ekmek yapmış. Kadın biçiminde. Postacı Kızı Vera'dır bu ekmek, demiş. Ekmeğin üstüne tüller sarmış. İncecik. Sonra arkadaşlariyle sofraya oturmuş, tülleri bir bir soymuş ekmeğin üstünde, sonra bir oturuşta yemişler...)

Solukların dudaklara Mrs. Valley'nin, Postacı Kızı Vera'nın, o çaptaki süredeki etteki ışıktaki, memenin beşinci kıtasındaki, sülünün en kadı-

nındaki kadınların uzun uzadıya elleriyle yazıldığı yer burası. Freddie'nin dirilmesi doğaldı. Sarhoşun arka cebindeki şişede ne vardı? Viski miydi, yoksa Mrs. Valley'nin viskiye dönen sütü müydü Freddie'yi ölüme sığmaz soluklarla donatan birdenbire? Biz şunu biliyorduk: Freddie'nin toprağın uyurkluğundan koparılması doğaldı. Toprak da bilir oldu, Mrs. Valley girince araya. Bugün Mrs. Valley'yi salt sığınağın tozlarında, küllerinde dolaşan, geçmiş günlerin ağzını arıyan kulağımda duyuyorum. Şimdi hangi gökten hangi yerin burçlarına dek bosunu boyutlarını dikmekte? Bilmiyorum.

Ama savaşta ölümde şom elini kıskıvrak insanlara açan toprağa karşı, araya girdiğini biliyorum. Ben ve benim alabildiğine içimdeki ötekiler, karşılık diye getiriyoruz her soluğu ağzımıza. Soluğumuz duvardan duvara büyüyor. Mrs. Valley'nin eliyle savuruyoruz soluğumuzun çatlaksız harmanını. Mrs. Valley'nin sütündeki andları içiyoruz.

Anadan anaya her ülkede, korkunun çamaşır suyu gibi büküle büküle giderilmesinde, gözlerden alçı gibi düşürülmesinde Mrs. Valley çıkıyor karşımıza anamızın löngözlerinden. Her anadaki çocuk onun odadaki, tarladaki, yayladaki eliyle dikilmekte. Bire inen iki tenin hep bir kanda konuşmasında. Serin çamura pirinci dikerken karnındaki çocuğu erkeğin salıverdiği kelebekler gibi taşıyan kadında, yemenili kırların sabanında, erdenlikteki kızın karnında, güneşin ilk şişkinliğinde, sonra yırtılan yaprakları altüst etmesinde ta "çabuklanan" çocuğa doğru ve çocukla birlikte ta yol alıncıya dek kendi içinden gün ışığına, sonra ellerine, saçına, saçının altındaki beyazlığına durmadan değgin ta erkeğe varıncıya, teninden boşanırcasına gözüne tutturduğu. Sonra siyah kadının sütlerine üşüşen ninnilerin gözeneğinde, gezmiye çıkarışında çocuğu için için mağaralarda.

Sığınağın soluğu başında bekliyorum. Belki sığınak soluğunu yitirmişti de beni bekliyordu. Ben de özlemlerin burçlarında, soluğunu kurmıya gelmişim içerdekilerin dönümüne doğru. İçerdekileri incelemiyorum. Dinliyorum. Diyorum ki içerdekiler incelenmez. Ufaklıkları yoktur, diyorum, ayrıntıları yoktur. Mrs. Valley nasıl incelenir? Mrs. Valley yudumlanmaz.

Postacı Kızı Vera nasıl incelenir? Teninin bembeyaz bağımsızlığına dönük gözler, kılın en kırkındaki usların dekteşi değil mi ki? Bu kadınlar incelenmez diyorum. Salt yol açılır onlara evrenin en bolundan. Vera'nın upuzun teni çarpıyor şimdi ahıların perdesine. Çıplaklığında bile en aşınmaz, en aşılmaz biçimlere doğru giyinik. Her açıdan yeni bir gölgeye açılan, her gölgeden yeni bir ışığa gizli.

(Afiyet olsun ekmekçiye ve arkadaşlarına. Babam bunu bana utanmazlığın daniskasıymış gibi söyledi. Oysa ben orada olmayı isterdim. Bir

göreyim isterdim. Nasıl demlenmişler tenimden buğdayda. Kaldırım da ne demek? Kaldırımda başka mı tenim? Yapraktakinden başka mı; çarşafların avucunda daha mı okunaklı sanki tenim? Ben tenimdeyim. İçime, ta içime baktı mı hiç babam? Baksa görecek. İçim bile ten. Babam, unuttu mu? Anamı eskite eskite, kendini de mi eskitmiş? Hiçbir erkek eskitemez beni. Ve salt onlar için eskitmiyeceğim, aşındırmıyacağım kendimi. Her günün dönemecinde beni bulsunlar, yoksun olmasınlar benden diye. Hiçbirine bağlanmadan, tümüne birden sedef sedef dağılarak sonra bellek gibi açılarak, kamaşarak sonra...)

Sığınak, ne günler geçirmiştik biz sende. Mr. Ellis sende duymuştu tohumların sesini, sende konuşmuştu tohumlarla. Vera sende artırmaya konulmuştu. Freddie sende bulmuştu aradığı soluğu. Kapını örten tahtalardaki suskunluğunu yırtacağım. İçerde yağmur suları birikmiş. Hangi suların içinden yükselecek sesin? Suların üstüne eğilmişim.

Sığınağın içinde bir soluk kımıldanıyor. Suların yüzü karışıyor,

Suların karışan yüzü içinden başka yüzler işleniyor bana doğru.

Bu yüzlerin sesleri var, son sözlerini durmadan söylemek için uyanan.

Vera başlamış bile. Sesi yüzüme değiyor:

(Kendimi verince yalnız kaldım ta tenimin martılarında. Gemiler arıyorlar dalgalarda izleyecek; denizin üstü dümdüz; kim kim kıpırdatacak; ben denizin altında bekliyorum, martılar denizin dibine dalıyorlar, bir gemi görünüyor arasıra ta arkalarda, martılar gelsene diyorlar gemiye, açıl açıl açılsana biz seni bekliyoruz ilk damlasından beri kanadımızda biriken denizin, yaklaşsana, ayak sürtmesene uyuşuk yosunlarda, gelsene gelsene, biz seni bekliyoruz denizin yapyalnız tutarında. Karel'in koynuna girmek sorguya çekilmek gibi bir işti. Sorardı durmadan sorardı kola gibi yapışırdı soruları çarşaflara nasıl nasıl nasıl nasıl tatlı mıydı neler duydun söyle söyle de göreyim.

Ne diye sorardı böyle dilinde tüyler bitinciyedek yapışkan.

Ben deneme tahtası değilim.

Ondan önce başlamış benim basamaklarım.

Ben ona basamakların ta en ereğinden bakıyordum.

O bana basamakların ta dibinden soruyordu tatlı mıydı, diye.

Sanki sofrada karşıma oturmuş da soruyor: ağaç çileği tatlısı güzel miydi, diye. Oysa ağaç çileğini sevmem, çekirdek dolu, dişlerimin arasına kaçıyor ekmekçi sofraya oturmuş bana adadığı ekmeği yemiş bilseydim ben onun öyle yapacağını ekmeğin içinden çıkıverirdim damağına...)

Sonra Mrs. Valley'nin sesi geçti suların yerine. Mrs. Valley sesinin içinden bana doğru boşaldı:

(Ağacı dirilttiğimiz günün başına çağıracağım şimdi seni. Çıkar o günü anılarının arasından dimdik ortaya.

Mr. Ellis sığınağa gelmişti o gün Elma ağacı yemiş vermiyor ölümün yolunu siz gösterdiniz bana, ölümü ben sizden öğrendim, elmalarımı ben artık salt karanlığa yuvarlıyacağım ben size yemişimin bir çekirdeğini olsun yedirmiyeceğim diyor demişti Mr. Ellis ve ben kızmıştım topunuzu birden yanıma alıp ağacın köküne okumıya gitmiştim neler neler okumuştum sonra?)

Mrs. Valley tümümüzü Mr. Ellis'in bahçesine götürdüydü o gün.

Nerde o ağaç göster bana demişti Mr. Ellis'e.

Mr. Ellis ağacı göstermişti.

Biz Mrs. Valley'nin ağaca söyliyeceklerini bekliyorduk. Ağacı karanlıktan nasıl yeni baştan yemiş yoluna getireceğini görecektik.

Ve şunları söylediğini duyduk Mrs. Valley'nin:

— Ölümü sana gösteren biz değiliz. Ölümü sana toprağın dibinden fısıldamışlar.

Sen ağaçsın senin ölümün başka. Benimsiyemezsin sen ölümlerin insanlara çevriğini. Dur şimdi bak neler diyeceğim kökünün kulağına.

Bak sana şimdi ölümü dinleteceğim. Bak şimdi dinle de gör ay-ışığı çelik üstü kayınca nerelere kayarmış ette koltuklanan karanlığın burgusu, bak nasıl çoğalırmış etten ete ölümün birikmece suçları.

Derken karanlığa en yakından tanık Freddie
konuştu:
Su aygırları gibi seksen kulaç
bir uykuya batırıldık.
Durup dururken soluğumuzu aldılar
elimizden.
Olduğumuz yere yatırdılar sonra soluğumuzun
Kimse de sormadı
en iyi hangi yana dönünce uyursun? diye.

İçimiz çözülüverdi. Tepeden inme çarpmıştı karanlık. Oysa tepemizde güneşi muskalıyorduk. Güneşi usumuzdan çıkarmazsak, karanlık tutmıyacağını sanıyorduk soluğumuzun.

Dipçiklerin tahtasında arıyorduk güneşin uğurlarını. Nedir güneş fosla yıverdi gözümüzde.

Kocaman muskanın kucağına döküldü ufak tefek muskalar.

İçimizden biri çıktı.

Bana birşey olmaz dedi, annem pantolonumu ütüledikçe evde.

Sonra soluğunun son perendesi oynandı dudağının ucunda.

Korktuk

ne ki ölürken bir bir sayarak öldük yıldızları
başkalarınca er geç kavranacağını bilerek
bizden giden uğurların.

Toprağın altında ağır geçiyordu günlerimiz.
Zarar yok dedik,
köklerin dibinden
dallara yükselişini gözetleriz dedik yemişlerin
sonra belki biz bile dedik
yeni yemişler koyarız ağacın durup dururken anlağına.

Ve Mrs. Valley ellerini toprağa soktu. (Parmaklarını güçlendirmek için ellerini kaskatı toprağa yürüten pehlivanı düşündümdü o sıra.) Toprağın içinde Mrs. Valley'nin elleri konuştu. Parmaklaşan sesin ağaca yayıldığını daldan dala sıçradığını, her yaprağın yeşiline küpe olduğunu duyduk.

Duyduk ki, Mrs. Valley'nin elindeymiş yeşilin soyu ve olayı.

Duyduk ki

Girmediği ölüm açmadığı çiçek

Yağmadığı yağmur doldurmadığı uçurum gizlenmediği şamar çizmediği şimşek yemişinin tadını yeni baştan başına getirmediği ağaç kalmamıştı Mrs. Valley'nin elmanın dibindeki ellerine
bitişik
öçlerin ayaklanmasında

Sonra Mrs. Valley ağacı yerinden çıkardı. Freddie'yi koydu ağacın yerine.

Diril diril dedi ilkin ağaca sonra Freddie'ye. Sonra Freddie'nin örneğini aşıladı ağaca, soruları duyuldu sonra

VERECEK MİSİN VERECEK MİSİN YEMİŞLERİNİ BİZE ESKİSİ GİBİ YEMİŞLERDE UYANIK

Vereceğim dedi Freddie ağacın ağzından.

GERİ ALACAK MISIN ÖLGÜN YAPRAKLAR GİBİ SİLKECEK MİSİN SIRTINDAN İNSANCIL ÖLÜMÜN TÖVBESİNİ

Geri alacağım

Silkeceğim, dedi Freddie ağacın
yemişlere yeniden yatkın ağzından.

Ve ağaç Vera'ya verdi ilk ağzına gelen elmayı.

Kimse tıslamasın sakın, dedi Mrs. Valley.

İncil'de değiliz şimdi. Burası İncil'deki elmada öbeklenen kurdun irinli ağzına düşmedi daha ve düşmiyecek. Biz o kurdu taşımıyoruz kasıklarımızda.

(Babam'ın gözünde ekmekte günahlar mayalanmakta. Ama ne biliyor babam? Ben babamı anama ulaşmak için soyunduğu günler içinde göre-

miyorum. Ama anamı eskittiğini biliyorum. Belki de soyunmadan eskitmiş. Giderayak ayaküstü çekmecenin içinde. Öyle olacak. Şimdi düşünüyorum ne kalıyor şimdi babamdan her gece soyunduktan sonra. Uyumak için çıkarıyor giysilerini artık, her zaman da öyle yapmış, anamın karşısına kökünün dibinden çıkmayı usundan bile geçirmemiş ne de başka bir YERİNDEN, giysilerinden sonra ne kalıyor babamdan? Bir hoşluk mu? Babam yatağa girerken giysilerini yatağın dibine halının üstüne yığıyor. Kirli şeyler gibi. Ama onları o kirli diye atmıyor yere. Daha kolayına geldiği için. Sabahleyin daha kolay bulmak için. Kapı arkasında çengele ya da iskemleye asmıyor. Elbiseler yerde paçavraya benzemekte. Takma teninin takma parçalarını bir bir söken bir adam göziyle bakıyorum ona. Sabah kalkınca gözleri kapalı giyiniyor giysileri bir bir sırtına geçirdikçe biraz daha kendinde buluyor kendini. Ama bir gece önce giysileri birazcık yerinden oynatmış olsa birisi, şaşırıveriyor. Soluk darlığı içinde kollarını savuran bir adama dönüyor. Ekmekten elini çekmiş artık.)

Vera'nın sesi suların içinde pırıldadı. Ben bu sese çürük tahtaların arkasından baktım. Polis bana, karşı kaldırımdan bakıyordu. Ben Vera'nın suların dibine yatan diri kumlarında yürüyordum. Sular gözlerimde korlanıyordu. Bu korları soluğumda taşıyordum. Çürük tahtaların arkasında anıların suları akmakta. Çürüyen yıldızların arkasında suların saydamlığı var, duruluğu var. Bu sularda yürümek geliyor içimden. Bu sular etimde sözleşmiş. Bu sularda yerine getiriliyor yüzümde kuruyan yaprağı silen eller ve pancur gibi soluğun tümcesine açılan uzaylarım ve sığınağın içindeki bahçelere değginliğim. Sığınaktan kopma kocaman bir ışığa sap olmuşum. Ben bu ışıkta baltalıyorum durmadan hesabıma yatırılan külleri. Belki de bu külleri ben taşımışım, belki onun için yanacağım denli yanmışım, onun için küllerimin içinden yeni baştan güneşe dönmüşüm sulardaki ışığın sırtına yelesine atlıyarak ve bunca usta kesilmişim kaygan gölgelerden sıyrılıp sözümün mevsimlerine ayak basmakta.

Sığınağın sularıyla olanca sokakları yıkıyasım geliyor.

Görünce herkes tanıyacak bu suları kemiklerinden beri taşıdıkları. (Tanımıyanlar, birdenbire yitirecekler sokakları.)

Sonra çamurda bile,
içli dışlı olmak bu sularla.
külde soluyan yıldızı bulmak sonra
ödemek sonra karanlığa borcumuzu buğusunu silerekten
aynadaki umacının.
Etimin sözlüğünde konuşuyor gene sığınağın içindekiler.

Yeni bahçeler dikmiye gittim, diyor Mr. Ellis, toprağın insana çevrik her olanağında.

Evlere bahçelerde oturmayı bahçelerde oynamayı öğrettim diyor Mr. Ellis, bahçe deyip geçme diyor Mr. Ellis damlaya damlaya göl olacak bahçeler sürüngen kentlere karşı sonra diyor ki Mr. Ellis bahçeler bir araya gelecek sonra en pis sokağın en paslı evinin arkasındaki ağaç çocuklara başlıyacak yeni baştan ve kabuğuna yazılı sevgililerin avcuna vergi birdenbire tenlere.

Bahçeni sağlam dikersen, diyor Mr. Ellis, savaşın en uzunu bile yetmez bahçenin en küçüğünü tüketmeye.

Yanımdan çocuklar geçiyor.

Ağaç sözünü tutmuş.

Çocuklar gülüyorlar.

Sonradan büyüyecek bu çocuklar.

AĞACIN KABUĞUNA YASLANACAKLAR YAZILA YAZILA
kabuğun altında uğuldıyan sulara kulak verecekler
suların en soluğunda elleri titriyecek
ağaçta bir kuşun kanadı ardına dek ürperecek
Mr. Ellis duyacak bunu,
Mrs. Valley duyacak bunu,
POSTACI KIZI VERA DUYACAK bunu,

İki büklüm bir kadın bahçesinde dolaşıyordu. Toprağı çapalıyordu.

O kadını ben başka bir yerde gördümdü. Şimdi o da sığınağın çağırısında benden yana yansıyordu.

Penceresine bir şiir asmış kadın.

Ne diyor kadın şiirin sokağa çil çil dökülen hecelerinde?

Bahçe deyip geçmiyelim,
Ordadır tellim
Kuşun yaprağı,
Çiçeğin gagası, ışığın parmağı
Ve en çok bahçede yakınızdır
Tanrının sungusuna.

Ve kadındaki bahçenin elini öptüm, ve alnıma götürdüm bahçedeki kuşun yaprağını, çiçeğin gagasını, ışığın parmağını ve Tanrının darıları döküldü başıma.

Darıların ardından Vera'nın sesi yükseliyor sığınağın son ağzından;

(Ne yapayım istiyor babam? Çöllere mi taşımamı istiyor tenimin pırıl pırıl yeteneklerini? suya düşsün ve güneşinin dilini yutsun diye başlatılmamış tenim. Aydınlığın yetisindeyim, ben, denizin her gün getirdiği ilksiz elin gökçe kanında uyanan çakıl taşı. Sığınağın içindeki suların dibinde yeni baştan ellere ulaşacağım çakıl başında bekliyen. Tütüncü Gareth'in o gün gördüğü gibi çıkacağım sulardan. Güneşin ıslak kavalında.

Birisi bakacak olsa bacaklarıma evrenin
öbür ucunda,
BİLECEĞİM.
Özliyecek olsa biri beni,
düşlerin çıldıran sedeflerinde,
BİLECEĞİM.

Ve sedeflerin yıkılmasına meydan vermiyeceğim inci olacağım erkeğin avucundaki sürede. Hiçbir gün, gölgelerle, etsiz kemiksiz seslerle yetinmiyeceğim. En ürkek erkeği bile önüme çıkaracağım yalnızlığın kovuklarından. Yeter ki kanımda yürütmesin kovuklarını. Yoksa salt ben çıkarım suların içinden, yalnız, ama el-değmemişliğin parıltısında gene.

Babamın elinde olsa, şehvetlerin çöp tenekesine çevirecek içimi. durmadan susturulan seviler kirlenecek, havuzlara katranlar dolacak. Yadsınacak bütün tenler. Salyaların uzaktan bakan sesine çarpılacaklar. Yahudi bir kız tanırdım. Adı Hannah. Birkaç dil bilirdi. Hepsini de ana dili gibi. Bir vakitler telefon şirketinde çalışırmış. İngiltere ile Avrupa ülkeleri arasındaki telefon konuşmalarına bakan kızların bir iki dil bilmesi şartmış. Hannah'yı da onun için almışlar. Hannah bana bir gün anlatmıştı. Londra'da oturan bir kadın Paris'teki dostuna telefon edermiş. Birbirlerini hiç görmemişler. Yalnız mektup yazarlarmış birbirlerine başlangıçta, sonra işi telefona dökmüşler. Kadın her cuma saati saatine telefonu açar Paris'i istermiş. Hannah da kulak konuğu olurmuş erkekle kadının dediklerine. Ne yapıyorlar biliyor musun dediydi Hannah ne yapıyorlar dedim oluk gibi ürpertiler
sarkıtıyorlar telefon pencerelerinden
pencereler ardına dek açık sürüngen soluklarda
solukların çarşafları buruşuyor durmadan ben çarşafları dinliyorum
dediydi durmadan Hannah
havalarda eller dolaşıyor solukları kılçık kılçık eğirerekten
soluklar pencerelerden ellerin parmaklarını uzatıyor eğire eğire
saati saatine cumalarla

Hannah'nın kulağı hep bu ellerdeydi bu yatayların seslere çevrik iğrenç
ökselerinde
ökselerin salya gibi sarkıklığında
(biliyorum ben ama -Hannah adamın yüzünü merak bile etmiyordu kadını silmiş kadının penceresinde çörekleniyordu-
bu adamın yüzü tükrük gibi terlerle ıslanıyordu
tel boyu boşluğa yalnızlığa yivlenmiş belleklerde yürütülen kösnülerde)
Babam benim de Hannah gibi ya da

telefondakiler gibi mi olmamı istiyor?
O telefondakiler ne yaparlar karşı
karşıya gelseler? Sarılırlar mı
birbirlerine? Tenleri yüz yüze gelende
sevişirler mi? Hayır.
Alışmışlar bir kez onlar. Aydınlığı
gizliye gizliye kirletmişler.
Birbirlerini görseler tanımazlıktan gelecekler
yeryüzündeliklerini ıskalıyacaklar koşa
koşa evlerine dönecekler odalarının
ıslak terli derisini geçirecekler üzerlerine.
Telefona sarılacaklar o dem yeniden
tanışacaklar karşılıklı saralar birikecek
örümcek ağlarında.
Kanadıma açılır tellim
Ama ben bir martıyım.

Gökçe denizin tutarı. Martıyım martıyım ben gözlere durmadan bitişik.

Sonra Avrupa'da savaş bittiydi. Nasıldı o gün. O gün Mrs. Valley bütün ölüleri geri almıştı. "Savaş bitti artık, dediydi. Bugüne bakıp da daha deminki geçmişi unutayım, yeni baştan öleyim demeyin sakın. Unutmak ölmek demektir. Unuta unuta ölüm de nasır bağlar. Bir daha da gelmem sizleri uyandırmıya. Kazıyıp atıveririm tümünüzü birden içimden. Tümünüze yeter bu güneş. Sizin için yazdım aydınlığı. Sizden yana bitiyor dilimde aydınlığın tüy tüy andları. Gelin gelin artık bendeki kendinize."

Evet. Erkekler dönecekti artık, karşılıklı çeliklerden.

Ölümün tetiğini kavramaktan nasır tutan parmaklar, kaval boylu kadınları martılara boyayacaktı. Beni bulacaklardı her martıda.

Birahanede toplanmıştık. Sonra beni aradınız. Vera, nerde dediniz. Ben Alvin'i alıp kaçmıştım. Tansıklara iletmek istiyordum tenimin gücünü. Alvin'in Sydenham tepesindeki evine gittik. Evin büyük bahçesi vardı. Alvin annesinin kürk mantosunu almıya gitti. Bahçe şimdi karanlıktı. Alvin kürkü çimenin üstüne serdi. Karanlıkta kürk pıhtı gibi yumuşaktı. Ne yapacaksın, dedim. Kürkün içinde yuvarlanacağım, dedi. Olmaz, dedim. Ben o kürkü aklından sileceğim, çıkaracağım dedim. Kibriti çakıp kürkü ateşe verdim. Kara kediler tutuştu. Sonra Alvin'in sakat elini gördüm. Yanan kürkün ışığında eline baktığımı gördü. Saklamak istedi. Ben elini elimin içine aldım. Alvin'in önünde dize geldim birdenbire. Bunun için mi bu kadar uzaklardasın, dedim. Bunun için mi kaçıyorsun? Kürkün külleri arasından martılar yükseldi. Ben Alvin'in elini öptüm.

Bilmiyordum, dedi Alvin, bilmiyordum.
Ama şimdi biliyorsun, dedim.
Evet dedi Alvin. Karanlıkta pırıl pırıl ellerle geldi bana.
Otu sende duyuyorum dedi.
Yaprağı sende.
Gözlerimi sende.
Sende uyanmak uğurlu, dedi.
Sen sen sen sen, dedi Alvin, birdenbire kaynağısın ellerimin
Sende seçtim yüzümü
sende seçtim yolumu sende el koydum olanca ereklere.
Bunları söylediydi o gece Alvin, tenimin kulağına.
Fena mı ettim?
Hayır, dedi Mrs. Valley'nin sesi.
Hayır, dedi Gareth, temiziz artık tümümüz sığınağın anısında.
Hayır, dedi Mr. Ellis, martı kokuyor bahçedeki çiçekler.
Polis, karşı kaldırımdan yanıma geldi. Ne yapıyorsun, dedi.
Sığınaktakileri dinliyorum dedim.
Çürük tahtaların arasından içeriye baktı.
Kimler var ki içerde?
Söyledim.
Kimse yok içerde, dedi. Senin uydurman onlar.
Ben sustum bekledim. Sular çekilecek gibi oldu.
Sonra kocaman bir kahkaha uçuruldu sığınağın içinden.
Polisin külâhı devrildi.

(Londra, 1956)

CEHENNEMDE BİR YUSUF
(1964)

Birinci Baskı : 1964 (Ağaoğlu Yayınevi)

1

Hiçoğlu'na

Bakın sonra inanamıyorum işte. Ben bir Yusufun biriyim. Boylamışım bütün boşlukları. Satılmışım bütün kuyulara, yüksük içi zindanlara.

Sonra bir bakıyorum size geliyorum sizde saat güneşin körüne bilmem kaç çıkmaz kala. Siz kuyularda başvermelerdesiniz daha. Ve bir Kaf dağı dikili her kuyunun gözüne, altlı üstlü yaşamlar dediğiniz ilkelerde. Daha bir burkuluyor daha bir çarpılıyor göze aldığım ışık göremediklerinizle.

Burası Terzela.
Terzela'da basamaklar bile çıkmazlardan oyulma.

Bir pencere açıyorsunuz bir çirkinlik daha çıkıyor ortaya. Bir pencere açıyorsunuz bir çıkmaz daha iniyor güneşten.

Şimdi duvarlar çıktı bir de başıma. Gözümü ayıramıyorum duvarlardan. Ayırsam yutacaklar us defterimin bir yitik yaprağına yazdığım kapıyı. Çıkmazlar sayımına bile gidemez olacağım. (Yüzüm sökülecek. Sökük yüzüm tutmayacak.) Yararı ne demeyin onun da. İki çıkmaz arası neler geçmiyor insanın kafasından.

Örneğin işte iki adım arası erlenmeler. Ağzının birikmesinde başını yerden toplayıp ekmeksiye öpmeler.

Ne ki siz görseniz yerden tuğlalar topluyor demelere getireceksiniz yüzdeyüzduvarına.

Belki yer kalmayacak o türlü yormalara bile. Duvarlar kimseyi açıkta bırakmıyor Terzela'nın birinci çünkülerinde. Duvarsız gezer gördüler mi birini üstüne çullanmadan yoksunluğunu gidermeden edemiyorlar. Boyutlanıveriyorlar kişinin çevresinde.

Sonra birşey daha oluyor Terzela'da.

Örümcek demek için fare diyorsunuz. Görünür yanı bir köşeye, sizde fare örümceğin bütün niteliklerini kapmış.

Bu saatlerde bir fare gelirdi. Bir örümcek ağı örer, giderdi sonra ağın tozunu aldıktan sonra. Öykünmesiz.

Nerde görülmüş diyorsunuz ağın böylesini döktüren bir örümcek?

Bazılarda bir yol girdi sanıyorum ayağıma. O yola giriyorum. Bir dağ görüyorum yolun kıyısında. Bu yolun sırtı diyorum bu dağı kaldırmaz. Sonra hep küçük şeylere benim dönüklüğüm. Ne iyi olurdu bir çakıltaşı dursaydı şu dağın yerinde diyorum. Çağıra çağıra sonra bir denizi biriktiriyorum yanıma. Benim gibi bir deniz, balıkları çıtlatmayan kimseye.

Sonra işte hadi diyoruz gelgitleniyoruz yılların sökümünde, dalgaların parmakları gevriyor yoruluyoruz öyle yoruluyoruz ki bakışıyoruz usantılardan korkuyoruz, sonra hadi diyoruz bir dağ görüyoruz bir yolun kıyısında ne iyi olurdu bir çakıltaşı dursaydı şu dağın yerinde diyoruz, çağıra çağıra bir denizi biriktiyoruz yanımıza, bizim gibi bir deniz, dalgalarını kimseciğe çıtlatmayan

Sonra işte hadi diyoruz gelgitleniyoruz gene, balıkları gevriyor dalgalarımızın, yoruluyoruz öyle yoruluyoruz ki bakışıyoruz, parmaklarımızı yokluyoruz sayıyoruz, ya yetmezse diyoruz, ya dalgalar dibe giderselerde kuşkulanıyoruz; kemiğimizin pestili çıkacak gibi.

Sonra hadi diyoruz işte hadi bir yol çalındı sanıyorum kendi içinden ayağıma, hadi diyoruz gelgitleri biriktiyoruz yanımıza, denizlerini kimseciğe çıtlatmayan, sonra hadi diyoruz dalgaları bilemelere tutuyoruz, bir daha kalkıyoruz, sonra ne diyecektim bazıları bir deniz buluyorum bir dağın kıyısında, bir çakıltaşı yakıştırmağa davranıyorum denize salt bir taş

Sonra hadi diyoruz dalgalarımızı sayıyoruz, parmak sayısıyla gelgit-

leniyoruz, sonra bunca didinmeler, gevremeler aşındırmalardan sonra görünüre bir bakıyoruz bir çakıltaşı iniyor dağın doruğundan
sanırım çok çalıştınız çok yoruldunuz diyor
ve yuttuğu gibi denizi dağın dorûğuna dikiyor

Bu sorunum da böyle kapaklanıyor.

Ne zaman karşımda sansam sizi inanamıyorum. Siz mi indiniz benim katıma ben mi çıktım sizinkine bilemiyorum. Şöyle bir izlenim var çünkü yanımda: çakıltaşı seni yutmadı diyor.
Ben diyorum katı olmaz boşluğun
Yaşantılarımdaki boşluğun elle tutulurluğu, boğaza takılırlığı, soluğumun yerini alırlığı, size çevrik benzetimlerden ayrı kılan beni.

Bir burun bolluğu şimdi Kaf dağlarında. Biraz koku alır olsanız. Leşi çıktı da kimliğimin, tanrıları uğrattı da bulutlardan kokusu, çürümeğe başladı da gökler bir devsiniz siz gene gözünüzün içine bakan gözgülerde.

Sonra şaşıyorum nasıl olur beni bilmemenin bu denlisi. Elinizden çıkmışım gelmişim beni bilmîyorsunuz. Gözünüzün bebeği olarak düşmüşüm karanlığa beni bilmiyorsunuz. Kendinizi oturttuğunuzda kendi gözünüze sabah akşam, döşeli dayalı girdiğinizde kendi gözünüze, benim en çok benim gözüme giriyor oyulmalar, siz beni bilmiyorsunuz.

Bir açıklığın bir gün biraz yanından mı geçiyordum ne, çok büyük bir gürültünün yolumu kestiğini gördüm. Bazılarda göz bazılarda kulak biçimine bir yakınlığı oluyor bu dediğim açıklığın. Baktım yakınlıklarla yetinilmemişti bu kez. İki biçime de birden girilmiş. Bir gözkapağı açıklığın üstünde ağır ağır gelgitleniyordu bir kulak biçimiyle. Önemli bir olay olacak dedim.
Daha bir sokuldum.
Bütün Terzela açıklığın kıyılarına odaklanmıştı. Ortada bir adam tek başına oturuyordu. Bir sacayağın üstünde.
Gözkapağı her açığa vurduğunda açıklığı bir yığın insan kıyılardan

sellenip birşeyler döküyorlardı iki yandan adamın kulağına: Bir önsöz. Gagasında bir savaş taşıyan bir güvercin gölgesi. Bir sülük kanadı. Bitmez tükenmez saksılardan bir kürsü. Bir düşütün yedi canlı söylevi. Alınlarda çığrışan buyrultular. Bir pazarlık uçurumu. Yelelenmesi tarihlerin. Bir tetiğin tırnağı.

Birşeyi daha tanıkladım öbeklendikten sonra bütün bunlar gözümde: Herifin başına sızdığını gördüm bir bütün olarak Terzela'nın. Bir cin kuyruğu bile kalmamacasına ortalarda oranlarda.

Pek iyi anlıyamadım mı ne, pek bir anlam iliştiremedim mi ne, bu olup bitenlere

Nedir bu adamın yaptığı demelere varan bir soru mu düşürdüm ne, bir yanıtlama yetiştirildi parmak baskısından bir öte yerden

Bir adamın bir başını dinlemesidir denildi bu.

2

Sanrılar pazarına dönmüştü kafam. Ben kafamın içinde dönüp dolaşıp gene o tekerlemeye takıldım:

İş bölümümüzün sonucu da şu yok oluşum beni bilmiyorsunuz.

İlksizlikleri sizin için biriktirmişim de siz beni bilmiyorsunuz.

Kerpiç çiçekleri güneşin kemiğine dayanmış, marsık gibi tütüyor da diliniz siz beni bilmiyorsunuz dilimde biriken kireçlerde.

Ben dediğinizde benim verdiğim açıklar yapışıyor pasların usuna siz beni bilmiyorsunuz.

Boşluğunuzun bile bir sulanmışlığı var bilmiyorsunuz. Bayrak direklerinden, ucunda tırnaklarımı bıraktığım bayrak direklerinden beni salıp gezegen kıldığınızdan beri boşluklara, ardımdasınız da benim, bilmiyorsunuz.

Bir bilseniz.

Bir bilseniz beni yakanızda

Sarkaçınızda

Bellek bezlerinizde takma terli alnınızda. Oysa beni en çok cebinizde biliyorsunuz. Ben bir Yusuf'un biriyim cebinizde taş kıran kürek ağırlıyan. Kaç yuvarlak kaç sessizliktim ben orada?

Devleri nasıl da yapıştırmışsınız o gözgülere? Çıkartmalık devleri. Çıkartmalar aşınınca gözgüler bir dalgınlığı tutturunca başka yankılara yönelince kim kimi görecek? Hangi cüceler düşecek damınızdan?

Kuşkulanıyor musunuz yoksa? Nedir o Tanrının her günü gözgüdeki devi tepeden tırnağa ölçmeler, gözünün cilasını yeniden parlatmalar?

3

Merceklerin içine girmiş oturuyorsunuz. Şimdilik.

Kurdun taşı delmesi kadar uzun sürmüş merceklere sızmanız sinmeniz.

"Merceğini patlatırım" yıldırısı kişinin ödünü iğretileştiren tek şey aranızda.

Bu sesi duymamazlık edemiyorsunuz yıldırı geçirmez diye bildiğiniz merceğin içinden bile. Bu kuşkunuz da gerçekte boşluğa kayacağınızı bildiğinizden değil mercek patlayınca. Mercek-dışı olmanın küçük düşürücülüğüne inandığınızdan. İşin içyüzünü eşelersek bu da yalan. Oynayageldiğiniz bir oyun türü o kuşkulanmalar. Hani o kuşandığınız sapasağlamlığın çatlaksızlığından kırılmazlığından utanıyormuşunuz da insanoğlunun aksayan bir yanı olmalı diye düşünüyormuşunuz da bir sakınca uydurmuşunuz gözkaçırıcı dengelerde. Bir oyun olduğunu bilmeniz bu sakıncanın, kendi elinizle kurmanız bu oyunun kurallarını, sonra tekezgili olmasın diyerekten ara sıra o kurucu ellerle yıkıcılıklara yönelmeniz, sözde yeni sakıncalar üretmeniz, daha bir pekiştiriyor kendinize olan güveni. İşte o öğlerde sığmaz da sığmaz oluyorsunuz merceğinize.

Bayraklarleyin ayaklanıyorsunuz.
Oysa boyaları birazdan akacak gibi bana bakarsanız.
Bana bakarsanız örümcekler tünemiş göğün dümen taşma.

Neler çekildi sanıyorsunuz çevren direklerine? Bir fare zarınızla oynuyor güneşin tavan aralarında. Zarınızın tozunu alıyor. Zarın tavanarasında bir çocuğun fal kemiği bütünleniyor
bir çocuğun kulağının zarına bir falın sesi yazılıyor
bir oyuncak ağzı ile.

Bir tek fala varıyor hep attığınız zar. Anlamıyorsunuz. Tek telli falınıza bir tel daha eklense bir başka ses daha çıksa daha başka bir falın ağzından. Olur mu hiç. Ödünüzü ekşitir ya da eksiltir böyle birşeyi benliği-

nizin en bilmediği en yitirdiği yerlerinden köşelerinden bile düşünmek. Bir tek fal üstünde bunca kafa patlatmışınız. Bunca patlak kafalarla nasıl düşülür yeni bir falın yoluna şimdi tutup da?

Bir bir devşirdikçe zarlardan bu falı, devler daha bir kozlanıyor değişmezliğinizde

Devler sıra bekler oluyor gözgülerin eşiğinde yeni yeni.

En kalın en sürekli belinizle bağlanıyorsunuz bu fala.

Taşıyor gözlerin telveleri.

Bütün kuyular sizin, elinizde oldukça bu falın ipi. Hep içerlek değil sonra kuyular. İşin kolayını, aldatıların yolunu bulmuşsunuz.

Tepetaklak kuyular kuruyorsunuz. Dikitlenmiş mağaralar. Kuyu kulenin kılıfıdır diyorsunuz. Gökleri gıdıklıyorsunuz. Gökler sırıtınca yaşadık diyorsunuz. Kene gibi yapışıyorsunuz kuyuların göklerdeki dibine, tortulu doruklara.

Falınızın doruklanan ilânını her yere asmışınız:
duvara
boyuta
kapı tokmağına
soluğa
davula kula kuklaya dile düşe
yaşama döşeğine
tetik çelik salgınlarına

sonra incir çekirdeğine de asmışsınız- evrenlerce yer var daha
incir çekirdeğinde-
çamaşır ipine de asmışınız,
sonra uçurtma dalına
usunuzun nalına

sonra anasının kanında yola çıkar çıkmaz çocuğunuzun dipçik parmağına, burnundaki usu karıştırma parmağına, yedek parmağına, PARMAK - I Kebirine
dolapta çevrilen beyinlere
sütdökmüş anıtlara
çok bekletilmiş ışıklara

Bir köşede otururken birdenbire çoktan beri kalkıp bir başka köşeye yerleşen o yerleştiği köşeye ilk oturduğu köşeyle taşınan daha başka daha

benzeri köşelere ilk oturduğu sonra oturduktan sonra ikincisine yığdığı içiçeliği dayayan

ve köşelik eğemenliğinde hiçbir meydana açıklığa öncelik tanımıyan adam yok mu mu mu mu mu mu

o adamın boynuna da asmışsınız·

sonra işte göz kapağının astarına sonra nedenlere, içinlere, çünkülere, olurmuolurlara, soluk tortularına, hurilerin kabaetine, kabak tadlarına, kandilli kandilsiz ölülerin öteki evrendeki kulağına.

Fil payını esirger mi artık falınız sizden

Falları Esirgeme derneğinde sazlı yaylı fallar dinleniyor hep. Sonra bir Zar çıkıyor ortaya şöyle diyor

inancalı zar zarların en yatkınıdır inancalı zarlar alınız falınız falımız olsun

Sonra diyorsunuz ki ülkemizde kentimizde herkesin zarı olacak. Zardan yoksunumuz kalmayacak. Zarlı azınlık olmayacak.

Zarların birkaç türlüsü var.

Örneğin işte düşünce zarı, sokağa çıkma zarı, yatağa girme zarı, gece zarı,

gündüz zarı, rastlantı zarı, öncelik zarı.

Birşey daha diyorsunuz:

Zarlarımız yaşamlara görücü gidecek. Zarların getireceği yaşamları bekliyeceğiz benimsiyeceğiz.

Çoğunluk yerine getiriyorsunuz bu sözünüzü. Ne ki ara sıra yanlışlıklar olmuyor da değil aranızda. Onu siz de biliyorsunuz. Güpegündüz sokakta bir adamı görseniz karanlıklara bürülü yürürken şaşmıyorsunuz

gece zarını almış olacak yanına yanlışlıkla

deyip geçiyorsunuz.

Biliyorsunuz çünkü bu türlü ufak tefek unutkanlıkların giderek yok edileceğini.

4

Pencereden bakıyorsunuz.

Pencere ilk usunuza geldiğinde pencereden ilk baktığınızda gördüğünüz sokaktan geçen insanları tıpatıp geçiriyorsunuz pencereden sarkıttığınız sokaktan.

Ben geçiyorum diyorsunuz.

Sonra alıyorsunuz sokaktan geçen insanları pencereye oturtuyorsunuz, bu kez siz yürüyorsunuz. Ben yürüyorum ben geçiyorum diyor penceredekiler.

Sonra sokağı içeri çekiyorlar kimsecikler kalmıyor başbaşa odanızda.

Şimdi siz bana bakarsanız siz şimdi bir penceremsi bir sokağımsı boşluktasınız. Pencere pencereliğini alıp gitmiş, sokak sokağını kim bilir nerelerde yitirmiş de siz durmadan saksılık başlarınızı çıkarıyorsunuz pencereden, sokakta boy boyut gösterme numaraları yapıyorsunuz kendinizce okunaklı - kendinizce günümüzün en ortasındaki ayak sesleriyle.

Nasıl da bunca kalıcı kılıyorsunuz bütün bu kalıntıları?

Konukluğa gideceğiniz oluyor.

Sokağa çıktığınız görülüyor pencereden sizi izliyen gözlerinizde.

Pencereden sokağa ilk sarkıttığınız kişilerden birisiniz gene.

Sokakların sayımını yapıyorsunuz.

Pencereden ilk sarkıttığınız sokaktakiler yerinizde sayıyorlar sizi bekliyorlar sizin kaçıncılığınızda. Yürüyorsunuz. Yürüyorlar. Ayakların yüzlerin benzerliklerin çalıları kıpırdatmayan değiş tokuşunda. Yedek parçalarınızı sürüklüyorsunuz siz sokakta.

Sokakta üstüste altalta yanyana yuvaryuvarasınız. Bir yuvar yer değiştiriyor. Bir yuvar çekirgeleşiyor. En küçük bir kıpranma bile yok görünür toplamınızda. Bir yuvar, bıktım diyor kafama sürdüğünüz bu yüzden, bir başka yüz çekeceğim diyor benliğimin direğine öyle diyor işte

birden hep öyle diyorsunuz

sözdeki direği arıyorsunuz sözde buluyorsunuz
iliğinize dek içerlekleşiyorsunuz
sonra usunuza ilk gelen pencereden sarkıttığınız sokaktaki ilk yürürlüğünüzdeki ilk deriden ilk çizgilerden çizgileri öğeleyen ilk dokudan bir başka doku örüyorsunuz
sonra direğimin gölgesi başka diyerekten ortaya çıkıyorsunuz.
Gölgenizi yokluyorsunuz. Ebelik ediyorsunuz gölgenize.
Sonra
pencereden ilk sarkıttığınız yüz sarkıtılıyor gene
oluşuyor
Dememiş miydik diyorsunuz yüzümüzden başkasının yatmadığını yüzümüzün altında?
Sonra yedek parçalar ardınızda içinizde tepenizde cıcığınızda, tekerleme sokağında konukluğa gidiyorsunuz atalar sözü gibi, dosdoğru kapıyı açan yüzünüze.
Sonra gidiyorsunuz sayıklama odasına, oturuyorsunuz
bir koro gibi sayıklıyorsunuz korkunç, ve kendi kendinize.
Sonra bir yanın ötesinden de ilk pencereden sarkıttığınız usunuzdan geçen sokaktan da geçiyorsunuz
sonra kuyulara inip çıkıyorsunuz inancalı bellerle.

Terzela'da kuyulara verilen önem çok büyük.
"Kişi ayağını kuyusuna göre uzatmalı" sözünü bilmiyen var mı?
Kuyu kazma yarışmaları Terzelalıların çok düşkün oldukları bir uğraş. Bu türlü yarışmalardan günde en az 85000 tane düzenliyorlar. Kuyudan en geç çıkanı, çıktığı karanlıkla girdiği ışığı bir edeni, kuyusal aydınlıklarla ödüllendiriyorlar. Ödül kazananlara nâne şölenleri çekiliyor. Şölene geç gelme başka her yerde olduğu gibi Terzela'da da hor görülmekte. Ne ki bunun Terzela'da da böyle olmasının bir başka nedeni var. Kişi avenesini bekletmemeli, kişi nânesini solmadan yemelidir diyorlar.

Kazılan kuyular bazılarda öylesine derin oluyor ki kuyusunu başaranın geri dönmesi olağanüstü sanılardan bile uzun sürüyor. Ödül vericilerin göreceği geliyor. Bekliyorlar. Olağanüstünün en öte üstünde de beklemeleri yetmedi mi saygısızlığın bu denlisi olmaz deyip nâne tarlasında on yıl nâne ektirmeğe yolluyorlar kişiyi.
Sonra bir yatay kuyudan geçercesine sokağı boyluyorsunuz. Bir de evleniyorsunuz. Bir de ölüyorsunuz. Bir de ölürken son usunuzun tüm yuvarlarından nicedir geçen geçecek olan sokağa mendil sallıyorsunuz. Pencereden sokağa düşürüyorsunuz mendili. Mendil ölçülü uyaklı düşerken

bir de ne görüyorsunuz? Siz geçiyorsunuz pencerenin altından. Mendili alıp cebinize atıyorsunuz.

Derken büyütüyorsunuz onu.

Son hıkını hıklamış solukların torbasına çeviriyorsunuz. "Kefeninin bezi bol olsun" bir insana uçurulacak en iç açısı söz Terzela'da.

Derken ben öyle demedim diyorsunuz. Yalanlama zarını sallıyorsunuz. Mendili alıp yaşamınızın güvelerine yediriyorsunuz.

Karşıtlayıcı olumculuk deniliyor Terzela'da bu türlü davranışlara.

Bir adamın bütün sözlüklerde çığlığa döndüğünü duyuyorum
uyanıyorum
bir düş daha eksilmiş kafamda.

5

Çok görülmeyen birşey daha oluyor Terzela'da.

O da şu şu şu ve şu yani işte hani şu sap olduğunuz kazmalardan biri yolunu yönünü sapıtıyor ara sıra sizinkine koşut giden inen bir başka kazılan kuyuya sapıyor kavak ağacına çıkıyor hangi yokluktan estiyse.

Bir kapışmadır başlıyor o dem işte mi işte.

Bütünlüğüne sataşmış oluyorsunuz çünkü öteki kuyunun.

Ben gerçekte ne yalan söyliyeyim salt Terzela'da gördüm bir kuyunun küplere bindiğini. Çapı kuyu derinliğine göre değişen küpler.

Yalnız şunu da eklemek gerek: herşey derli derli hem de nasıl derli derli ve düzenli düzenli hem de nasıl düşlerin astarına dek düzenli olduğu için Terzela'da, yazılı izin kâğıdı alınmadan kimse binemiyor küplere.

Sonra bir sınır koşmuşlar: kişi yaşamı süresince ancak beş altı kez binebiliyor küpe. Daha ileri giderse biraz daha soğutuyorlar kanını.

Cezanın en büyüğünü yapıştırıyorlar Terzela'da kuyuların bütünlüğüne sataşanlara göz kaydıranlara.

Kazmasını kışkırttı, diyorsunuz. Kazmanın rastlantı olarak ya da kaya gibi ya da bir başka kuyudan kalma bir suç kalıntısı gibi doğal engebelerden ötürü yana kaymış olabileceğini düşünmüyorsunuz. Nasıl kışkırttı şunu diyorsunuz. Derken, bir türedi feleğin yordamıyle erişmiş olacak bu eğilime deyip, bir feleğin nemini hemen kapıp ve hemen çıkıp, başkasına bulaşmasın diye, parmaklarını bulup eziyorsunuz ne yapıp yapıp.

Sonra onu da falınıza koşuyorsunuz.

Diyorsunuz ki sonra

kazmaya sap satrap surat olan kişi kazmanın usumuza dayalı eklentisidir de; kazmasına söz geçiremiyen kişi hecesini bilmeyen kişidir. Hece kaçkınlığı ondan kazmanın.

Hecesini başına toplasaydı diyorsunuz.

Topla bakalım heceni başına diyorlar. Topla da görelim. Topla da görelim bizdenliğini yeni baştan kuşandığını.

Bunu demeleriyle bir oluyor başımıza çekiçli ataların sözüyle derilip ağızdan ağıza bağırmaları:

Birinci Ağız: "Sen bana heceni söyle ben sana kazmanı ölçeyim."
İkinci Ağız: "Hece soluğun damağıdır."
Üçüncü Ağız: "Hecenin kemiği kazmanın kavalıdır."
Dördüncü Ağız: "Elini çekirgeye yedirene kazma ne gerek."
Beşinci Ağız: "Hecemiz giysimizdir örsümüzdür."
Altıncı Ağız: "Hece kapımızın zilidir."
Ağızların toplamı:

"HECEMİZİN YALVAÇIYIZ"

Siz öyle bir iki üç dört ve sayısız kaçırma kaçırmışsınız ki ipin ucunu, bu atalanan taşların altında us çıkınınız çözülüveriyor yani bir hecelik usunuz bile kalmıyor aşağı yukarı ortalıkta ki bir hece nenize yetmiyecekmiş ki ötekilerde babilleştikçe bir yazının sökük çivileri?

Diliniz o sıra tam ve durmadan o sıra deli kelebek gibi bir yandan bir yana yuvarlanıyor ağzınızın kafesinde.

Kuyuda kalmış olmasın hece
Kuyuya ineyim arayım diyorsunuz, kafanızın kâğıdını yiyor.

Ve oracıkta elinizden alıyorlar kuyunuzu.

Kişinin kuyusundan yoksun kılınması çok kötü oluyor Terzela'da. Bir kez Kuyuluların önünde boyut yitimine uğramak yamyassı düşmek var. Sonra çabalarınızın birbirinden fırlamışlığı sökülmüşlüğü var. Yani şöyle birşey oluyor demek istiyorum: kuyu elinizden alındığında, o kuyunun tohumunda kazdığınız ve tohumunun büyük tohumunun tohumundan biriktirdiğiniz kuyular da elinizden gitmiş oluyor.

Sonra kuyuya yatırdığınız için ölçülerinizi bütün, kuyu dışı olunca bir başfırıldaklanmasıdır başlıyor. Sağınız solunuza karışıyor. Soluğunuz düğüm düğüm burnunuzdan sağılıyor. İki düğüm arası solunumlarla yetinmenin ne denli güç olduğunu anlatacak değilim.

Sonra bir de bakıyorsunuz
sürülgelerdesiniz.

Kuyunun eşiği dönmemecesine aşılınca sürülgelik oluyor her adımın çürüttüğü yer. Ne ki bunu da sağlama bağlamışsınız.

Çürük yer çürük tahta diye birşey yok gerçekte. Var, var olmasına var var. Yalnız eskiden kalma. Çürük Tahtalar Müzesinden çıkarmışsınız. Çürüme tahtasını deneme tahtası diye sömürüyorsunuz. Çürük tahta suç ölçüsü. Tahtayı çökerten suç ağır, çökertmiyeni hafiftir, diyorsunuz. Gerçekte çökmüyor tüm suçlara dönüklüğünden alışkanlığından. Bunu, size kuyu dışı edilince söyleyecek değiller ya. Hecesini bir kez başına toplasın sonrasını düşünürüz diyorlar.

Böylece yürürlüğe giriyor Hece Hacılığı.

Hani bakın sonra, hani görmüyor musunuz her sürülgenin yararlı bir yanından dönme diye bir olay da çıkıyor. İşte bu olayın sonucunda bir olay daha çıkıyor:

Şöyle ki yani

siz kuyu dışı olunca ötekiler de sürülge dışı edilmiş oluyor. Siz hiç en azından hiç olmazsa birşeyin bir durumun içinde oluyorsunuz. Ötekileri sürülgenizden dehlemiş gözüyle bakabiliyorsunuz kendinize. Sürülge üstündeki eğemenliğinizi kıskanır oluyorlar. Kuşkulanıyorlar. Öyle ya sürülgenin ipini, bir başka, bir ummadıkları, bir bellemedikleri uca bağlarsanız, ne olur sonra? Onun için çok sürmüyor sürgünlerin tutarı.

Kuyuların gözünde tüm yerler - kuyuya çekmemiş yerler demek istiyorum - sürülge olduğundan öyle çok buçuk uzaklara gitmiyorsunuz. Örneğin olduğunuz yerde başlıyorsunuz cezanıza. Yerinizde sayaraktan. Bekleyenin başına her şey gelir düşüncesiyle. Sonra ötekilere sezdirmeden - ötekiler sezmiyor değil, görmüyorlar değil bu düşünceyi, yalnız bir kıl kıkırdağından başlayıp kemikleşmeye yüz tutmasını bekliyorlar - sözünüzü için için daha bir hizalıyorsunuz, daha bir binbir kafaya yerleşmişliği olan bir düşünceye hemen yerinizde daha bir sayaraktan çeviriyorsunuz. O olunca, duyuluyor, kafadan kafaya sıçrıyor düşünceniz: "Heceden yoksun başa darılar uğramaz."

Bir adam gördüm Terzela'da işi gücü darı yağmurlarını yöneltmekti başına.

Ve her gün bir başkası üstüne alıyordu bu yağmuru.

Ve sonra, çabaların kuyulandırılmasını buyuran anayasayasayasanızın mengeneli yörüngesinde kişinin kazmayla hecesini köprülemesi, heceyi kazmaya vird etmesi, kazmayla hecenin gözünde pınarlanması, ve pınarı hecenin hep kendini çağıran çağrışımına açılan bir pencere gibi çivilemesi, ve sonra yaşamının anlamı bu kuyu-kazma-hece üçlüsüne dayatılı olduğu için hep bu üç ayak üstüne düşmesi dışında, süreleri aşındırmak kırıntılamak yasak olduğuna göre

Hece hacısı
bir de kazmaması bir görünmezliği eline geçirip
durmadan geçirip
boşluğa kazma sallamanın benzerlerini yetiştirmek zorunluğunu
giyiyor mu?
Giyiyor.

Size bakılırsa - ben size elimden geldiği denli az bakmağa çalışıyorum, uzun boylu baksam gözüme kaçacaksınız çünkü, sülüklemesine - başlangıçta boşluğa sap olma gibi görünen bu eylem, yılan öykülerince olmasa bile solucan öykülerince yeterli sayılan süreleri bulunca, ya da o sürelere yaklaşırken, boşluk, elin kavradığı, salladığı boşluk giderek katılaşıyor bir hece kazmasının yoğunluğunu, niteliklerini, özelliklerini, göreneklerini kazanıyormuş.

Geri yanı kendiliğinden sökün eder diyorsunuz.

Bu anlattığım eyleme giren Hece Hacısı ne denli terlerse, o denli hoşgörü topluyor çabaları. O denli akçelere geçme yolunu tutar oluyor.

Ter, istemin ölçüsü olarak bellenmiş Terzela'da.

(İstemsizlere ter içiriliyor Terzela'da.) Yalnız ne var ki bu gözlemi benim gibi ilk kez yapan biri için, bu ter gürültüsünden sonuç kuyrukları çıkartmak güç oluyor.

Ne oluyor diye de soramıyor insan. Sormak ayıp sonra da tehlikeli. Bir uygunsuz sırada düşürülen bir sorunun, bir hece ya da bir kazmanın katılaşmaya o olmasa bile peltemsiliğe yüz tutan görüntüsünün içine okuduğunu kim bilmez ki?

Bu anlarda Hacıyı sorularla dürtüklememek gerek. Hecesini arayan Hacı boşlukları oyarcasına kendinden geçmiştir. Bu kendinden geçmelere dokunmuyorlar. Çünkü işin içinde kişinin geleceği, oluşumu, dolgunluk kazanması gibi şeyler var.

Bunu nerelerde yapıyorsunuz?
Nerde olursa olsun.
Yerinde saydığınız yerindeliklerin görüntülerinde.
Çarşıda
köşe başında
geçmişin kuytularında
geleceğin çıkıntılarında
yağmurda
okul kitaplarında
tarihin derlenmesinde
(bir savaşın ortasında bile)
Daha nerelerde yapıyorsunuz bunu?

(Konuklukta. Konukluğa gittiğiniz evin oturma odasında örneğin. Gelip gidenler oluyor, gün oluyor gece oluyor, evin yerlileri kalkıyorlar yatıyorlar. Siz odadasınız kollarınızın fırıldağında. Ötekilerin görgüleri burada da belli oluyor: yanınızdan geçiyorlar, uyuyorlar, uyanıyorlar, erkekler kadınlara sevilerini saplıyorlar, siz orada değilmişiniz gibigilden.)

Bir ağaç dalının kesilmişliğinde de yapıyorsunuz bunu.

Yalnız, işin bilmem kaçıncı içyüzünün birincisinden kalmalığına bakarsak, bu da pek doğru değil. Salt bir söyleyiş kolaylığı, bir imge.

Kuyulara genellikle ya da kenelikle bağladığınız beli ağaçlara bağlıyamamışsınız. Bunun nedeni yapraklar.

Her yıl istemişiniz ki bir çıksın hep, yaprakların tutarı.

Görülmemiş oysa bir çıktığı. Sonra ne demek her yıl yaprak sayımları düzenlemek?

Ve bir başka sayım her ağaç için.

Sonra işini gücünü bırakmalar, sayımların sonucunu beklemeler herkesde.

Sakıncası büyüktü değil mi mi mi mi mi
bu toplantıların, bu beklemelerin?

İçinizden biri
bu beklemelerden birinin oyununa düşmüştü - yürümüştü sokulmuştu ona belki de - ne biliyorsunuz bilebileliklerin gizlenmediğini bu işin bilmem hangi içinde?-
Bu yüzden adını kazıdınızdı kesik ağaç dalının
boşluktaki yitik gölgesinden
titreşiminden.

Sonra baktınız ki olmayacak bu iş böyle, bu işi bir kişiye yaptırmayı daha yararlı buldunuz.

Hiçinizden birini seçtiniz, getirdiniz bu işin kellesine.
Ağaç Bekçisini yani.
Yaprakları ona saydırıyordunuz. Bir bir numaralatıyordunuz.
Bir gün gene ağaca çıkmıştı. Saydığı yapraklara bağlı ipleri size ulaştırıyordu bir bir.
O gün yıllarca yapraklarını bellediydi ağacın.
Usuna daldıydı her dalın.
Dönemeçleri oyunları varsa dönemeçlerini oyunlarını yokladıydı.
Sonra
"bir dal daha geldi kulağıma; yapraklarına gidiyorum" dediğini duydunuz.
Sonra
"avucumuzun çizgileri yok bu dalın yapraklarında ötekilerindeki gibi"
dediği de çivilendi kulağınıza.

Ve bir daha inmediğini, dönmediğini duydunuz ağaçtan.
Ağaç Bekçisinin bütün sarkıttığı, elinizin gelirlerine yatırdığı ip uçlarını izlediniz teker teker.
Bulamadınız hiçbirinde.
İpi yetmedi de ondan dediniz.

Düşündünüz düşündünüz bir de baktınız ki ağacın köklerini unutmuşunuz. Ya köklerden birine kaçtıysa?
Şu kök senin bu kök benim, kazılara koyuldunuz.
(Gerçekte böyle başladıydı kuyu geleneği Terzela'da.)

Köklerin ağzını aradınız, okşadınız.
(Hani olabilir ya Bekçinin yok olması belki de sizden yanalığının, çıkarlarınıza yapışmışlığının bir başka, bir düşünülmedik belirtisi daha olabilirdi. Onu da böyle bir olursuluğa yorumladınız. Olabilir ya. Kim biliyordu Bekçinin işi bir kat daha önemseyip benimseyip ağaçtaki sürekli yolsuzluğun nedenlerinin dallardan yapraklardan değil ta köklerin löngözlerinden ileri geldiğine kanı getirmediğini, bu kanıyı getirdiği için de baskın yapmağa inmediğini sızmadığını ta oralara?

Orada da bulamadınız. Daha bir boşaldı eliniz.
Ve bir büyük kızgınlığa dadanıp
Ağaçlar yok olsun dediniz
Ağaçlar yokoluoluoluverdi.

Daha inmedi tepenize o gün yaktığınız yaprakların dumanı.

Nedir bu küllerin dilimin ağacını araması hep?

Şimdi ben bir Yusufun biriyim ben diyorum ki:

İnse bir şu dumanlar, şu küllerin içinde sayıklayan kuş sesinin içinden bir gün bir kuş doğsa
külleri tanısa gerisingeri dallarını yapraklarını donatsa biri bir gün Terzela'da durup dururken uslu puslu otururken, gözlerine bir kat daha boya taşınırken, yanınızda içinizde yürürken hece
tekerleği en tıkırındayken, dumanı eğri çıksa,
yeşilin öcü nisanlansa

ve en son, bir yerde ben
soluğun ağacında uğrağımı bulsam ve en acemi yaprağını ağacın ilk ben bulup ilk ben öpüp götürsem alnımın başımın birdenbire sarayına.

Ben bir Yusufun biriyim ben öyle diyorum.

6

Kimi zamanlık ölümüne gittimdi birinin.

Ölüm nasıl oluyor sizlerde nasıl beceriliyor nasıl kıvır kıvır kıvrılıyor bu iş, bir görüp bir bakayım için. Bir kez ölüleri kaldırmak diye birşey yok sizde. Yatmıyor çünkü ölüleriniz. Domuzuna bir ölümsüzlük içindeler.

Kaç sakal uzunluğu ölümsüzlükler kim bilir?

Bir ölüm çarşınız var. Oraya gidiyorsunuz oyuncakcı adımlarıyla. Kısa yaşamalı bir ölüm geçiriyorsunuz elinize. Bir de ikide birde bir söylevlik bir çalar-saat veriliyor. Elinizden elinizle aldıkları soluğa, sizi beklemelerde canı sıkılmasın diye, sesinizi asıyorsunuz.

Sonra iki dakkalık susmalara dayalı uykulara kuruluyorsunuz.

Bizim köprüler kaç sıratlı demiyorsunuz. Demiyorsunuz çünkü bir köprünüz var. Mekik Köprüsü o da.

Kurşun delikleri ısmarlıyorsunuz. Hep bir boy. Biliyorsunuz çünkü bir yara ötekine uymasa, etinizde sergilediğiniz yaralar bir başkasının topladığı yaralardan dahacık bir büyük olsa toptancı kıyametlerin en sarmısaklısı kopacak. Onun için uydurmuşsunuz "yaranın karpuz gözlüsü kabak tadına çıkar giderek" sözünü.

İşte böyle eşitlik kavramlarınız hak gözetmeleriniz de var.

Sonra sırası geldikçe, ki bu denli geldiğine hiç tanık olmamıştım, kiralık uykuların donatımından sıyrılıyorsunuz. Dakkalanmış taşlarınıza danışıklı övgüler diktiriyorsunuz işte görmüş işte geçirmiş oluyorsunuz gözünüzün teriyle bir sürü imeceli karanlıkta. Diyorum ya hacıyatmazların gıcırtısında örneğin diyorum ya

daha dün siz değildiniz
kasılmış kılınızda devrilen
daha dün siz değildiniz bir taşla yedi denizi birden vuran. Diyorum ya daha dün siz değildiniz bin kenti elinizden düşüren
daha dün uçurulmadıydı güneşin kellesi dün hiç kimse ölmedi daha.

Daha hiçkimseciklerin araklanmadıydı yeryüzündeliği daha dün sona ermediydi bir çocuğun iki gözündeki uçurtma
Diyorum ya dün ne denli ölmediniz

siz işinize bakın öksüz kılmayın siz sakın soluğunuzu
kartallar tutun siz daha
örümcek ağlarında.

7

Sonra diyorsunuz ki işte bak diyorsunuz şurda bir sokak var. Bu sokak kişinin tanımlandığı, adamlandığı, kendi gözünün başkalarındaki gölgesine girdiği yer.

Biz gözümüzü hep bu sokağa yatırmasaydık, zarlarımızı, merceklerimizi, kuyularımızı pekiştirmeseydik, bu sokağı damlata damlata bin bir benzerine gölletmeseydik, biz nasıl biz olurduk, sonra nasıl terimizin kokusundan şapkamızın tadına varabilirdik? Bu böyle olmasaydı "kuyu kulenin kılıfıdır" diyebilir miydik kolay kolay hiç?

Bana kalırsa gümrükçü adımlarıyla dolup taşıyor sokağınız.

Fena mı bir başka sokağa başlamak mekikçinin dikişinden kopmak? Sokağın bunaması diye birşey yok mu? Bir başka sokağa çıkınca usunuzun durağı mı yıkılacak? Bir tek siz mi varsınız kendi içinizde? Birisini görünce kafa kâğıdın bizim kâğıdın hamuruyla mı yoğruldu, sokağımıza satmaya kalkıştığın adımlar bizimkilerin gezegeni mi, kılımızın kılçıklarına göre ne kerte enine boyunasın, sen bizim sokağımızdan geçerken sen diye mi biz diye mi geçmeğe geldin diye sormalar neye? Neden deri gibi çekmeler o sokağı üstünüze?

O sokaktan geçmeyen ne olur? Karalanır mı derisi o sokağı derinlemiyenin? Karalanırsa ben bir karayım ben bir katranlanmış Yusufun biriyim.

Gözleriniz kapalı çıkıyorsunuz tıkır tıkır dışarıya, çöreklenmiş bir erincin uyurgezerliğinde. En çok en iyi böyle buluyorsunuz böyle biliyorsunuz böyle görüyorsunuz birbirinizi kendi elinizle koyduğunuz yerlerde.

"Sizi çoktandır görmedimdi" demeler yok sizde. Onu demek görgüsüzlüğün en büyüğü. Bir takım sakıncaları var sonra. Sokaktan silinmek bunlardan biri. Bu işi çöpçüler görüyor. Siliciler daha doğrusu. Göz kapaklarına güvenemeyen birini gördüler mi kilitli gözlerinin ardından silgiyi vuruveriyorlar kafasına sözüne kulağına arpacık kemiğine mercek damarına beyin kirpiğine düdüğünün şarabına.

Çöpçülerin bu işi yaparken gösterdikleri el çabukluğunu da söylemeliyim. Kişi daha ikinci adımıyla üçüncü adımının buçuklarını tümleyemeden siliniveriyor.

Böylece silinen bir adamın yeniden görüntülük olması - silgiden düşen tortularını elinden geldiği denli ayakta tutmağa çalışaraktan kendi biçiminde - sokağı dilenmeğe çıkmasıyla olabiliyor ancak. O da yani kolay değil. Sokaktan geçen biri aksıracak olsa, aksırığın havaya çizdiği titreşimleri darmadağın ediyor tortuları. İşin yoksa ara ondan sonra.

Terzela'da en en en büyük ceza falın sökülmesi. Hani şu Avuçsuzlanma dediğiniz tören yok mu o işte.

Fal Sökücüsünün görevi bu.

Fal Sökücüsü falsızlanacak adamın elini avucunu, derinin parmak aralarına dek uzanan niteliklerini, özelliklerini iyice yokluyor bir. Avcunun içini dinliyor nerdeyse. Söküme en elverici yerleri zincirleme saptamaya koyuluyor. Bundan sonrası çok kolay oluyor. Parmaklarıyla dayanaklarını seçip şöyle kısacık bir "ha" çekerekten avucu olduğu gibi söküyor.

Önceleri fal yivlerinin dolandığı doluştuğu yerin şimdiki eksikliğinin kıyısına dizili parmaklarını üşüşken gözlerinizin kapaklarından gizlemeye çalışan birini gördünüz mü anlıyorsunuz hemen: bu adamın fal kesesi boşaltılmış, diyorsunuz.

Bu salt 40 bin yılda bir tasarlanan kişilerin gerçekte suçu yok. Gelişi güzel seçilmiş. Amaç mostralık dürtüklemeleri, ansıtmaları ortalarda yürütmek.

Sonra Fal Sökücüsüne iş yapmak olanağını sağlamak ara sıra. Elyordamını yitirmesin, unutmasın diye.

8

Sizde kafa kâğıdı ne demek?

Her doğan Terzelalı kâğıt kafa ile doğuyor. Sonra alıp çocuğu yüzlenme koğuşuna götürüyorsunuz.

Bir adam bir kafa damgasıyla geliyor elinde. Boş kâğıda damgayı yapıştırıveriyor. Üflüyor püflüyor sonra. Yavaş yavaş yassıdan şişkine varıyor kâğıt.

Kâğıt kafanın kafa kâğıdına çevrilmesi böyle oluyor işte Terzela'da.

Çocukken ben oyuncaklarımı alır bana doğru bahçe olarak gelen bir toprağın bence en yüksek ağacının bence en yüksek dalından atardım. Neden? Belki bahçeyi daha bir genişletmek büyütmek için. Belki de yitirmek için oyuncakları. Sonra aramak bulmak için. Yitirmeyi oyuncakları özgür kılmak diye alıyordu çocuk. Kuytu otların dibinde bulduğum oyuncağa kulak veriyordum en küçük ayrıntısına dek. Yitirilmiş olmak ona neler eklemişti onu anlamak için. Ve onu daha kalıcı görmek için yanımda. Ve oyuncağın öğrendikleriyle yetersizliğini sonlandırmak için bahçenin.

Şimdi de öyle yapıyorum. Sesimi alıyorum ta ilerlere derinlere fırlatıyorum. Her sabah. Her sabah Postacı geliyor bir masa başında elli yıl bir saksıda büyüttüğü yirmi yıl telefonla suladığı bahçesine kasılmış bir sesi sokuşturuyor elime hep.

İlkin diyorum bir adamı düpedüz alıyorsunuz karalama derisinden ben benim dedirtmelerde. İlkin bir adamı düpedüz kafanıza koyuyorsunuz başımızın üstünde yerin varlarla.

Deriyi kaftanlandırmak diyorsunuz bu eyleme de.

Sonra o deminki adamın ardından bir adam daha geliyor hep öyle bir adam işte

sonra diyorum hepiniz başınızın gevişlenmesindeki kümesin selâmlığında tek bir yumurtanın karasına doluşuyorsunuz sonra işte ne olacak bir tek sizsiniz baykuşun gözü gibi bir tek ağızda düpedüz toplaşan.

Sokakta arada bir, uçuk uçuk dolaşan deriler görülür, insan biçiminde. Hortlak değil onlar. Siz de bunu biliyorsunuz düpedüz. Ürkmemeniz,

olağan şeyler gözüyle bakmanız da ondan. Onlar daha biriktiremedikleriniz. Bir gün o da olacak. Şimdilik yörüngelik gezilere bırakıyorsunuz derileri. Odaklanınca yörünge bir deriyi daha düşüreceksiniz yolunuza. Deriniz yoğunlaşacak daha bir.

Kiminizde içerlek oluyor bu yoğunlaşma. Derilerin kaftanların postların böyle içeri içeri yığışması gereksiz kılıyor bir sürü örgenleri. Örneğin

yürek, yan ciğer, orta ciğer, öd dalağı, küt damarı, soluk çanağı, ilik horozu gibilerini siz çoktan atmışsınız bunlar da ne diye diye diye diye.

Geçici kişilere özgü bu can verici can besleyici ölümlü bitimli şeyler kapı dışarı edilince daha bir alabildiğine derinizde oluyorsunuz. Bu böyle olunca soluk darlığı çekmiyorsunuz. Ödünüz kopmuyor. Yüreğiniz burnunuzdan gelmiyor. Böyle derinlemesine derilerde, delik deşik ediyorsunuz da kendinizi en gözgöregöreliklerde bir damla can vermiyorsunuz.

Ben de oynayım dedimdi bir gün o oyunu. Daha bir derinizin altından kaydırmak için oyunun ayağını. Sonra ne bileyim korktum elimde olmadan derinize astar kılınmaktan.

Sonra ne bileyim kaçmalara, kurtuluş gösterilerine kapılandım. Kilidi anlamından ağır imgelerle çevreledim kendimi. Bir ülke koparmıştım sözde salt içimdeki bir yerlerden, sözde bir toprak uydurmuştum sizinkine karşıt ve sözde bu topraktan yürüyecektim üstünüze.

Bir tek benim sözümdü bu toprak baktım ki. Bir tek bana dönük.

Baktım bu da bir hecelik buyrultunun bir başka yoluydu. Bu toprakta bir tek kuş uçmuyordu benden başka. Sıkıldım. Kafamın içine oturmuş kafamı şişiriyordum. Gözümü paslandırıyordu görkemlerim. Bir söküntü izledi bu kasılmayı. Toprağım küflendi. Duvara çizdiğim güneş duvarla birlikte yıkıldı.

Görememiştim içimdeki ekmekleri.

Hiçbir yaprakla bir gitmiyordu içtiğim su.

Ne oluyordu öyle imgelerin uğraksız gemilerine, göksüz kuşlarına binip kaçmalar. Bir de baktım bir asalaktım bu uydurma evrende bile. Oturulur muydu artık öyle tek başına sonu gelmez kekeme asalarda.

9

Anıt renkli bir odada bir adam görüyor muyum
Bir odada bir adam açıklıklar, duraçlar düzenliyor mu
Topraklar, doruklar, tanrılara taşıttırılan güneşin rafındaki odanın odağındaki gözgünün içindeki merceğin oğlancığındaki yuvarın bugüne dek ilk usundaki dölün ilk yumurtasındaki damlanın tokmakları giriyor mu pencereden kovalar dolusu

Dışarlara bakıyor muyum nerden uyduruluyor nerden sızıyor diye görkemi gittikçe kıllanan bu boyutlar
Salt bir bostan kartalı döneniyor mu bir çöp tenekesinin kanat çekiminde

Ne yapıyordu adam ünlüyor muydum
Tam o sıra dumanlar toplamıyor muydu adam dorukların başına tavan aralarında

Bir çürüyen çığ gibi yuvarlanacak olmadı mıydı sesim ta göremediği dumanlardan başımın üstüne
Bekledim miydi ben oysa bekledim miydi bir başka çöp tenekesinden bir sinekli güneşin daha kaçırılmasını odanın etenesine yeniden

Birinin sırtı yere yapıştırıldı mı bir başkası sorumlu tutulmuyor bundan. Sorumlu yerin kendisidir deniliyor. Ve oracıkta, sırtta gözü kalan yerin gözü oyuluyor.
Ara sıra yanılmalar olmuyor da değil. Kuyu kazma alışkanlığından ötürü. Ne olacak. Yerin gözünü oyayım derken kişi bir de bakıyor bir kuyunun boyutunu tutturmuş gene.

Falları Koruma Okutma Derneğiniz yok mu ona benzer bir çıkar yol düşünmüş ya da düşürmüş kiminizden biri.

Şimdiden:

SIRTLARA NASIR AŞISI.

Yüzde hemencecik yüz etkili olacağı umulmakta aşının.

Nasıl olacak bu? Açığı büyütmekle yaymakla. Açık tümünüze yaygın olunca bir paylaşma ortamı pekişecek ne de olsa. Göze batan küçük şeyler. Göze giren büyük şeydir oysa değil mi? Büyük şey öylece gözün konuşu koltuğu oluyor. Açığın yanından böyle kârlı dönmelere bilimsel deyimiyle Açıklık deniliyor Terzela'da.

Bir gün sokaktan çoğul eklentilerle geçen birinin öteki içinin şurasında burasındaki birine sordum: Hep altıncı duyunuzu yürütür bir durumunuz var dedim. Ya öteki beş duyu.

Onlar on para etmez beş başına, dedi. Altıncı duyu onların toplamı. Toptancı duyu bizimkisi.

Nelerdir diye de sormadım bu duyular. Biliyordum ne olduğunu onların. Sorsaydım ne adlar indirecekti kim bilir kulelere çevrik.

Birinci duyu uslu posa duyusuydu. İkinci duyu birinci posanın toplamına dayalı oynak pusu duyusuydu. Üçüncü duyu ikinci pusunun kandilini yakan kibritlenme duyusuydu. Dördüncü duyu kandilden kalma güneşe gölgelerinizi çizdirme duyusuydu. Beşinci duyu köklü sökük duyusuyla bir eksik tanrının altıncı parmak iziyle güttüğü yandan çarklı şimşeğin karmaştırılmasından doğma duyuydu.

Düşüme girdinizdi bir gün. Bilmem hangi kafayla görüyordum bu düşü. Siz bir yerlerde kafamın yolunu kesmiştiniz çünkü gibime geliyor. Boynum eksildiydi. Başım koptuydu kaldırıma yuvarlandıydı daha da yuvarlanıyor cellat sokağının rafında. Ne de uzunmuş sokağınız bana gelince. En çok topuğunuzdan tanırım sizi. En çok topuğunuzun yüzümdeki damgasındasınız bana gelince.

Düşümde kafamın titreşimli pıhtısına davranıyorum hiç olmazsa. Uzaklardan sizin boş verdiğiniz uzaklardan olsa bile. (Elimde olsa gelin gelin diyeceğim başımın üstünde yeriniz var.) Çağıracağım başıma, boğulasınız diye bir susasınız diye artık daralan ümüğümde. Bir korku siniyor içime oysa bu düşünce değindikçe. İkide birde sizinle birlikte uyanmak, ikide birde sizin ölümsüzlüğünüze düşmek teker teker adınıza bunca kendime kıymalardan sonra. Örneğin şöyle birşeyler diyebiliyorum:

Boynumun eksilmesi, yıkılması, kafamın yerlerde yuvarlanması kaldırım yükseltisinde bir başkaldırma hiç olmazsa. Oradaki yenilgim size dönük en çok. Bir bilseniz. Durma sizin gözünüz mü örülecek utkuların gergefinde?

Düşüme girdinizdi bir gün. Daha doğrusu alıp sizi düşüme düşürdümdü. Demek bir yerinde siz girmediniz sızmadınız içime. Demek bir yerinde tırnağınızda kayan güneşin ilk ışınından beri nöbetçi bilmişim kendimi. Salt size açıyorum kapılarımı. Siz düşmanımsınız çünkü ve sizsiniz beni uyanıklıktan yana en çok doğrultan.

Hanginizdi bilmiyorum.

Düşüme girdinizdi. Siz girerken gözümün bir dudağı geçmişte bir dudağı gelecekteydi.

Hanginizdi gene de bilemiyorum oysa.

Karışık girdinizdi. Aldım birinizi ötekine çarptım. Daha bir karıştırdım. Daha bir şunun bunun suyundan iliğinden zilli zarından, bostan soluğunun beygir gücünden paylar düşürerek. Bir de baktım siz geriniyordunuz kuleden kuyudan aktarma potalarda.

— Sen de kim oluyorsun dedinizdi.

— Hiçoğlunun gölgesi oluyorum yeryüzünde dedimdi.

Sonra

— Bizim gölgemiz ne güne duruyor dediniz. Sonra nedir o Hiçoğlu sözü. Pabucu çoktan çürümedi mi onun tüm damlarda? Kim dedi sana bir hiçindiriğin yeryüzünde düşütlüğünü yap diye?

Sonra sen gördün mü hiç gölgemizin üstünde güneşin uyuduğunu?

Uyutuyor muyuz?

Bilemiyeceğim, özrünüzün öşürünü dilerim dedim, en görgülü sözcükler üstünde oynayaraktan

ama bakın dedim

hani yani doğrusunu ısmarlarsanız güneşin getirip bıraktığı gölge değil sizinkisi

yanılmıyorsam hani.

Yanılmıyorsam güneşin her adımda size sunusu değil.

Gölgenizin dolabını açsam şöyle bir

uzmanlıkları dökülecek hep karanlıkların.

Sonra bilmem ki onu da nasıl söyleyeceğim gölgeniz yanılmıyorsam sakalınızdan erdem kıllarınızdan bile daha çabuk uzuyor.

Diyeceğim siz önümden geçiyorsunuz bir türlü sonu gelmiyor gölgenizin. Bir yerinde bıktım artık gölgenizden ölümün gürültüden bıkmışlığınca. Bir kuşku var içimde, kesin bir kuşku: bir şeytan minaresine dayasam kulağımı orda da duyulacak gölgenizin uğultusu.

Sonra yanılmıyorsam hemen şuracıkta yerinde olacak daha birşeyler eklemek şu sözlerin dibine:

En çok gölgeniz başınıza vuran, başınıza çıkan. Siz kanınızdan çok gölgenizi takıyorsunuz başınıza. Geceler geldiğinde gölgeniz yarasalarını kuşanıyor kafanızın.

Sonra siz kıl testeresiyle oyuyorsunuz gölgenizi. Bir oturuşta bin gölgeye oturuyorsunuz. Bir binine daha el atmalarla.

Birikmece derilere gölge yetiştirmek için değil mi? Ondan sonrası kolay ondan sonra deri yuvarlanıp gölgesini buluyor sonsuz özlemlerin bağrında.

Bu sözlerime çok kızdınızdı yanılmıyorsam.

Öyle olmasa üstümdeki bütün ellerimi koparıp atar mıydınız?

Kafamda arta kalan bir gözümün iki çeşmesini alıp denize akıtır mıydınız öyle olmasa hiç?

Yanılmıyorsam büyük yanlışlardı bunlar.

Yanılmıyorsam kapınızın eşik tahtasına döndüydü tüm yapıtlarım.

Suçlama parmağım kaşınacak olsa hemen gelip eksilen başımın yerini tutan uçurumu bir incecik ekmek dilimiyle örtmeğe kalkıyordunuz.

Şimdi ne yapacaksınız? Şimdi bir serseri parmak tutturdum. Nerden türeyecek nasıl bileceksiniz ha?

Bu sözlerime çok kızdınızdı yanılmıyorsam.

Ayaklanan gölgeleriniz başınıza çıktıydı. Ben şemsiyenizi açıyorsunuz sandımdı. Yağmurda gölgenizin yedi rengi eriyecek birbirini yiyecek mi göreyim istiyordum.

Sonra ne bileyim düşündüm şöyle az çok. Aldanmalarını ansıdım yağmurun. Bitkilere gidiyorum diye yola çıkar bir de bakarsınız tohumsuz yapraksız evlere düşer.

Dağlara tepelere yağdığını sanar, coşar sel olmaya kalkışır yallahlaşır.

Siz bir yandan geçiyorsunuzdur ne idüğü belirsiz bir damla görürsünüz geçip gidersiniz. Duymazsınız damlanın içindeki kargaşaları.

(Terzela'da yağmur daha çok gösteri türünden. Doğa ile bir iyi geçinme yolu) Kargaşalar uçar gider sonra.

Kimi gün ağaçları göreceği gelir yağmurun. Yaprakların çağırısını duydum der.

Sonra çarpar olur olmaz şeylere. Sonra örneğin, onu kaç kez gördüm, bir kaşığın içinde boğulur, güneşi sulandırma törenlerine saklanır.

(Ağaç-başı, yaprak-başı edemiyeceğini bilmez nasıl bilsin?)

Bütün bunların ardından kendimi toplayıp bağırdımdı yanılmıyorsam: "Gözümü denize attınız. En çok onu yapmamalıydınız. Nasıl bakacaksınız bundan sonra deniz kadar gözüme. Balığı denize iliştirebilecek misiniz? Ve birazdan yosunlar yazacağım geminizin bacasına.

Nerelere kaçacaksınız sonra kıyılarınızı toplayıp?"

Öyle bağırdımdı işte. Sonra dövmeğe başladımdı sizi. Sovan gibi soydumdu derilerinizi. Kuyularınıza saman tıkadımdı. Burnunuzdan akıttımdı sesinizi. Yuvarlarınızı deli gibi sayıp bir bir soldurdumdu, kuruttumdu.

Ve sonra işte bilmiyorum, bunca içimi hıncımı boşalttıktan sonra, öyle bir solgun öyle bir kuru uyandım ki yağmurunuzun bir serseri kurşunu yolumu kesip kısaltmasaydı kaldırımdaki başımın dakkada kaç dönüş becerdiğini bilemiyecektim doğrusu ve yanılmıyorsam.

Bilgimi arttırıyorum yani, boş durmuyorum.

10

Elinizde tüm kolaylıklar.

Bunlardan birinde ikinci türlüsünü oynuyorsunuz kendini öldürmelerin. Sizde bir söz var köşede kulakta burguda sayaçta. Soluk soluğun köprüsüdür. Bu söz ara sıra soluk soluğun küreğidir diye de dile getirilmekte.

Bunu dediniz mi

öyle bir

öyle iki

öyle bir on

öyle bir binlemecesine filan ve daha başka kolaylaşıyor ki kendine kıyma aşağı yukarı başkalarını araçlıyaraktan:

Önünüze cebinize usunuza işinize geleni alıp harcıyorsunuz, sonra yedinci gölgenizin üvendiresini yolluyorsunuz arkalarından yarı yolda kalmasınlar diye, ve en çok işin içinde görünmek için.

Sonra bildiriler yayınlıyorsunuz: "Onların ölümü benim de ölümümdür. Altı bine çarpan solukların altında yatıyorum bu kez. Gömütleri engin olsun. En uzun gözünde dolaşsınlar Tanrının."

Sonra adınızın salgınını öğretiyorsunuz gömüt taşlarına. Derken bir çiçekçi oluyorsunuz ağdalı gömütlerin sözlüğünde.

Kendine kıyma gösterileri çok ilgi topluyor Terzela'da. Birisinin kendine kıyacağı açıklandı mı dünyanın canlısı doluşuyor Boy Gösterme Alanına. Kendine kıyacak kişi ne denli varlıklı ise - ki bildiride bunlar en ufak ayrıntısına dek dalgalandırılıyor - seyircilerin sayısı da o denli kabarıp o denli taşıyor. Boy Gösterme Alanı yığışan kalabalığa yetmediğinde, yedek alan eklentileriyle genişletiliyor. Ama kendine kıyma eyleminin salt bir alanda pekiştirilmesini, bir kezliğe indirilmesini uygun görmeyenler yok değil Terzela'da. Bu yolu savunanlar sözü dökülen eylemi öteki

alanlarda da bir bir yenibaştanlandırmanın hem kendine kıyan için hem de görücülüğe gelenler için daha öğretici olacağına inanıyorlar. Diyorlar ki Boy Gösterme Alanında kendine kıymanın teklemesine uygulanması bir yerinde bir denemeden ileri gidemiyor. Biz tutup o eylemi yardımcı alanlarda da canlandırırsak iş yavaş yavaş deneme çerçevesi dışına çıkarak olgunlaşma derinleşme yoluna girecek. Bir oyuncunun oyununu oynadıkça yarattığı kişiyi daha iyi bilir olması, eksikliklerini bir bir giderebilmesi gibi. Daha yontulmuş, daha ince bir çabayı ortaya koyabilmek varken neden öyle kaba saba gösterilerle yetinelim?

Gerçekte bunların sözü geçmiyor Terzela'da. Geçecek olsa iş uzayıp gidecek, başkalarına sıra gelmiyecek. Bekletilecek başkaları. Kızacaklar mızacaklar. Tatsızlıklar olacak.

Bu işin hazırlıkları oldukça uzun süreli. Çünkü kişinin kuyuları, kuleleri, mercekleri sonra gölgelerini üstüste yığmak, gitgide yükselen yığının dengesini gözetmek korumak kolay değil.

Varlığının dikiti tümlenince kişi hemen atıyor kendini aşağılara. Düşmesi de epeylemesine uzun süreli oluyor. Örneğin gazeteciler düşme süreci içindeki kişiden sorular soruyorlar, gazetelerine yazılar yazıyorlar, yazılar yayımlanıyor, okunuyor. Adam daha yolda.

Yıllarca önce atlayıp da gölgesini daha yere düşürmeyen nice kişiler var Terzela'da. Tarihin en ağır en okkalı yaprakları onları beklemekle görevli.

Sonra kişi salt 78'inci gölgesiyle yere çarpıp gölgesinin pıhtısı başında biraz yas tuttuktan sonra öteki gölgelerini topladığı gibi yaşamını sürdürmeğe gidiyor.

11

Bir DELİLERİ KORUMA DERNEĞİ kuralım dedim, uzamımı pekiştirmek için. Baktım sizdiniz içerlerde üye, oy sonra da değnekçi.

Bir Çukurlar sonra bir de Çıkıklar derneği sonra bir karma Çukurlar - Çıkıklar derneği kurdum.

Baktım gene sizdiniz eğeler rafını esneten, çoğunluğunuzla ağırlığınızla.

Siz eskilerce durup en gerilerde en mağaralı elinizle gölgenizi dikip duransınız en ön soluklara. Sizden inme oluyor böylece her yatkınlık güneşe. Kimin dilinde, tersini savunmak kimin dişinde?

Tırnaklarınız var
Yüzyıllardan uzun

sonra

sünger gözlüsünüz karşımda iletkenliğimde düşütümde emlerimde deyirgilerimde.

Bir bıkkınlık, bir bunalım günü de uydurmuşsunuz.
Dolambaçlı danışıklı şölenler-ertesi, tiyatrolara gidiyorsunuz sürüyle o gün.

Bunalımları sahneye çağırıyorsunuz. Güler yüzlüsünüz.
Tanımalar, ağırlamalar akıyor paçalarınızdan.

Ne diyorsunuz ne diyorsunuz. Üç saatlik gözlerle bakıyorsunuz bir hokkabazın silindir başlığından dökülen çöllere.

Cebinizde beklettiğiniz bir kumu sahneye atıyorsunuz bir ölçekle tarttıktan sonra. Yediğiniz içtiğiniz kumlar ayrı gitmiyor.

Gelip gelip elinizi öpüyor bunu gören bunalımlar. Ölçeğinizde boy göstermelere, öykünmelere dadanıyorlar.

Bu bayılmalar süredursun, hokkabaz başlığını arıyor bulamıyor ne bir türlü ne de hiç.

Çölümü isterim diyor sonra hokkabaz.

Evime nasıl dönerim sonra, yoluma nasıl dökülürüm sonra diyor hokkabaz.

Çölünü çağırıyor, kumların adını bir bir sayaraktan.

Üç saat dolup taşıyor siz bekliyorsunuz.

Hokkabaz adları şaşırınca siz düzeltiyorsunuz

ansıtıyorsunuz.

Kim dayanır bu doğrulamalara bu benimsemelere? Kuklalar üşüşüyor kum gibi sahneye.

Siz çölü isteminizce oynatıyorsunuz gülünçlüyorsunuz.

Neler neler yapmıyor yaranayım diye

Örneğin işte kalkıyor

bir kulağınızdan girip öbür kulağınızdan sıvışıyor. Gereğinden çok kaldımsa iki kulak-arası, özürlenirim, daha bir kestirmeye varırım diyor öyle diyor örneğin.

Sonra dönüp öyle bir kum fırtınası örüyor ki hokkabazın başına sormayın.

Sonra birdenbire canbazın kalçası kırılıyor. Bu hep böyle oluyor. Ben de ordayken böyle oldu. Büyük yankıların kopmasını bekliyordum bendeniz. Büyümsüyordum işi. Ondan olacak. Örneğin yıldızların topallıyacağını sanıyordum bendeniz. Örneğin bir bıçak, kendiliğinden ya da göklerden

bir hiç de beklemediğimiz bir kasılan bulutun içinden

birileri adına inecek, kemiklere dayanacak sanıyordum bendeniz.

Yanılıyormuşum oysa. Bir çıt çıkmadı. Çıtlatılmasızdı kemiğin kırılması.

Siz şimdi kalkıp kemikleri kazıyorsunuz sahneden

Ne de azmış diyorum insanın kemiği. Şaşıyorum.

Bakın ama siz bir sorunu daha çözümlediniz temizlediniz ya siz ona bakın. Bakıyorsunuz da.

Siz çölün kumlarını erittiniz merceklere akıttınız ya siz ona bakın.
Sonra kızıyorum oh olsun diyorum.
Bugün çöl kalkan camcıda bulur yarın kemiğini.

Simyacılar pencerelerinin camlarını sildiriyorlardı hokkabazın kalıntılarına.

Doğrusunu isterseniz bu silindir külahın içinde dardayım gibime geliyor. Yanılmıyorsam.

12

Yanılıyorum ben hep.

Yanılıyorsun hep diyorsunuz büyük anlayış gösterilerinde etimi dirliğimi

avucunuza doğru durma ikizlendirerekten.

Ben bir adım daha giydirmeği düşünsem dalayağıma

cehennemin unutkanlığı sandığım bir öğlerde, siz özellikle cennetlerinizde duyuyorsunuz nasılsa.

Adıma önce ikizim davranıyor. Çetelemin talaşları üfürülüyor.

Bir kapım var. Kilitlerin sürgülerin enlemine boylamına pekiştiği. Bazılarda kapıyı arıyorum bulamıyorum. İyicene dalmış olsa gerek diyorum kilitlere sürgülere. Erinçleniyorum. Bir çekinimsizliğim tutuyor bir görseniz.

Bir çuval pas ısmarlıyorum maymuncuklarınıza.

Gerçekten yapıyorum bunları.

Sonra gerçekten ikizimi yolluyorsunuz. Hep unuttuğum. İkizimin nemine ta uzaklardan yatkın ki kapım - dört kapıyla daha gidip bekliyor ikizimin geleceği yolun en kaçınılmaz uyağında.

Tutup tutup dörder beşer kilitleri düşürüyor sunağınıza. Ne de uzun sürüyor bu iş. Nerden toplamışım nerden aktarmışım bunca kilidi. Onlar da mı sizin elinizden gelme yoksa? Artık bu iş bitse de ne çökecekse çökse başımıza göre. Bir kendiliğinden yenilgiye davranış kıpranmaları oluyor içimde. Bu da bir bütünleme yoluymuş gibi. Daha bir çabuk sökülse şu kilitler de bir bilsem bir görsem adanacağım yenilgiyi.

Kapımı vuruyor şimdi. Görgüyle bekleme oyunlarıyla ceketini iliklemelerle.

Sonra kapımı katlayıp mektupluyor bana. Sonra buluşlarımla içeri giriyor. Yitirdiklerimle içeri giriyor. Yarınki yüzümle. Bana boyalı sevilerle öfkelerle.

Elini uzatıyor. Avucu uçurum kokuyor. Avucunun içinde yüzüm gelgitleniyor. Düşeyim mi diyorum ayıp olmaz mı düşmezsem? Sonra kemiksi bir iskemle görünüyor elinde. Benimkine benzeyen. İskemlede ben yokum daha. Sonra iskemleye kuruluyor gerçekten. Ve gerçekten sesim, gözüm raslantılarımla birlikte kuruluyordu. Onlar oluyordu. Gözümün önünde bir araya getiriyordu beni.

Şimdi de et ile talaş arası gücüme katılıyor.

Bir sav oluyor savlarımız. Sevinçlerimiz bir ürküntülerimiz bir.

Gerçekten böyle oluyor. El sürmezsem. Ses çıkarmazsam. Orası öyle. Orasına diyeceğim yok. Oraya dek sesim de varmıyor bir yerinde.

Ama daha bir diyeceğim var gene de. Onu da diyeyim bakalım ne denecek?

Biliyorum yolların en çıkarı, yani en kalburüstü kaçamak, o yanımda değilmiş gibiliklere kapılanmak - bu kapı sözünü şurda ağzımdan kaçırmamalıydım ya ama elimden gelmiyor işte.

Yenilgimi benimsemişim bir kez. Daha nem olabilir diyorum yitirecek.

Ve düşüncemin en uzak ucuyla ya da serçe gibi bir imgenin tüyücü parmağı ile dokunuyorum İkizime.

Nasıl girdiniz bu kapıdan anlatsanız bir...

Kırım kesim oracıkta başlıyor.

Ne kapısı ulan diyor ne kapısı ne kapısı?

İlkin ve öncelikle hasırın altındaki kurtlara yediriyor başımı azar azar.

Azar azar kaldırıma sürülüyorum. Bir de bakıyorum kaldırımı çekip

yolun ortasına sürmüş. Üstümden binlerce kaza geçiriyor. Görünmez oluyor daha bir açıklanmak için.

Yalnızlığımın çizgilerini yüzünden sıyırıp biriktireyim diyesim geliyor, yasaklarla örüyor yüzünü.

Hani diyorum bu gidişle benzerliğimiz de kalmıyacak. Ve hemen kalkıp bu gidişe eklentiler destekler arıyorum.

Derken put kesiliyor İkizim. Görmüyorum ama put kesildiğini biliyorum. Bilmem nasıl oluyor, boş bıraktığı yerde, görünmezliğinde, çökelleşen saydamlığında kendi yoğunluğumu duyuyorum.

Ben mi koydum kendimi kendi elimle oraya yoksa o mu yedirdi beni çıkarlarına bilmiyorum. Bir bildiğim varsa o da şu olacak: bir örümceğin adını ansımak ya da bir uçurumun taşlarını ayıklamak. Biri ötekinden kolay diyorlar. Yalnız hangisi söylemiyorlar. Yoksa örümceğin taşında uçurumu kolaylamak mı? Belirli bir tutuma, bir ayırıma varmak güç olacak. Bu da ne kadar sürer bilemem.

Böyle mi oluyor bu hep, sürgitlerce? Olmuyor olmuyor diyecem bir yerde. Ne zaman diyeceğim ben bunu?

Havı çaktığı yerde pösteki parmaklarımın.

Gözleri aktığı yerde, avucuma çiziktirildiği yerde sulu boya tanrıların.

Ve öylece bir düşüme daha davranacağım. Öyle bir dikeyleneceğim öyle bir kaldıracağım ki gecekondu sesini başımın, duymaz olacağım ikizimin direklerde her gün horozu horozuna öttürdüğü bezleri.

Salt kabaran göğsüm artık görünürlerde. Çevrenlere dek. (Gülsem mi dersiniz şimdi bu düşüme? Gülerdim gülmesine gülerdim belki, ağırbaşlı bir çocuk olmasa bir yerimde isteğini en iletken örgenlerle yürüten.)

Ben bir yerde külâhtaki kemiğimi kaçırıyorum. Uçurumlarınızı külâha akıtıyorum.

Bir yerde güneşe koyuyorum kemiğimi. Bir yerde daha çelikliyorum. Çağırıyorum tüm bıçaklarınızı kemiğimin başına. Eğeler uyanıyor

Sonra ben kalkıp

İkizimin üstüne yürüyorum kulaklarını çekiçekiçekiyorum, uçurumun yüzünü ısırgan otlarıyla donatıyorum, anasından emdiği sütlerden sirke yapıyorum,

hıçkırık kemiğini ağlama duvarlarına koşturuyorum;

Her bakışımla bir yerini düşürüyorum gözümden. İliğini çiviliyorum. Gözüme kaçan gözünü tükürüyorum. Değirmenine kum taşıyorum. Saralarla dolduruyorum başlığını. Sırasını değiştiriyorum gölgelerinin. Beşinci gölgesi bankadaymış onu alıp güvelere sunuyorum. Saraylarını bir deliğe tıkıyorum. Bir yerde yıllanmış bir tokatı besmeleliyorum.

Sonra işte bir yere daha geliyorum bir de bakıyorum

İkizim gene karşımda bir dönemeç gibi.

Alnımı siliyor elinin tersiyle. Bir de bakıyorum bir yığın ölü güve kokusu.

Az sonra beşinci gölge geliyor.

Uf be diyor amma da dövüştük. İstedilerdi yani...

Sonra göz kırıştırıyor bana göz kapaklarımın aralığından.

Sonra horozları söndürüyor.

Ben yüzümü kapatamıyordum. Isırgan otları bitiyordu yüzümde.

13

Son olarak bütün seslileri kovdunuz hecenizden. Birşeydi işte ses sesi üretir biçiminde. Onu düşündünüz de ne olsa. Böylece daha bir yoğunlaştı hece, daha bir uzamına oturdu. Neydi sanki o sesliler asalakleyin dudaklarda. Sessizlerin sırtında bir yükten başka neydi ki?

Şimdi ama şimdi bir tanrıyla bir solungaç yanyana gelmiyordu bir türlü bir bilmecenin tezgâhında.
Mengeneler uyanıyordu pusulalarda.

Şaşırmalara tutuldum ilkleri. Bir adam gördüm, ağzı ardınadek açık. Çığlıklar çıkarıyor sandım ne bileyim. Söylediler sonradan. Esniyormuş. Ufak tefek yanılgılara uğradım böyle. Doğaldı o da.

En çok istediğim halk türküsüne dönen yalnızlığımı söylemek şimdi.
En çok istediğim şimdi

sığ geçinen suçlanırızda
körük gözüyle girmek çekingen cehenneme.

Ve en çok bu yüzden aramaya çıkıyorum seslileri.

GİBİCİLER
(1967)

Birinci Baskı: 1967 (Yeditepe Yayınları)

CANIMIZA TAK DEMİŞLİĞİN ÖNSÖZÜ

I

İlkin birçok şeylerin çok olduğunu duyuyorduk çok uzaklara yazılı kafamızda. Sonra tak diye canımız geliyordu kapıya. Biz kapıyı hemen açıp eskiden kalma her nasılsa bir elimizle, soluğumuzu yoklayarak, bir şiire başlıyorduk. Kalktığımız şiiri bir yere kadar getiriyorduk.

Güvenimiz bir sırmalı sarmaşıktı göğsümüzde.

Ve siz getiriyordunuz şiirin sonunu. Bu hep böyle oluyordu. Beğeniyorduk da. Bizden daha yeni kopmuşa benziyordu çünkü. Sesimize gelince, uysal geçit resimlerini ortasından çatlatıyordu. Ve öylece yola çıktık. Çocuklar, büyük yürekler, erikleri çürütmeyen tanrılar bekliyorlardı bizden. Biz bunu duyunca Fenikeli kuşlarımıza ve öteki uzak tüylü meselelerimize davrandık.

Kadınlar sıcağı sıcağına adımızı yazıyorlardı göllerine. Biz, efendim, karatahtalara kapıların açıklığını yazmıya gidiyorduk ve tayfalarını çalgılı toprağın.

Ve gülümüzü gül ediyorduk oturma odalarında. Bir tek söz üzerinde duracak olsak bütün bir dilin yelkenleri doluşuyordu limanlarımıza. Kesmiştik artık kulağımızı ninnilerin küfünden. Budanan dudakları, dudaklarda kırılan seslerin iri küllerini gene de yanımıza katmıştık loncalar kadar. Dünün külâhını bugüne boyamıyorduk.

Bir bülbül bir insanı kolay kolay eskitemez, diyorduk. Büyük ozanlar yalnızlıklarını anlattıydılar, onarılmaz bir yanıklıkla. Armağanlarla donatıldığı uyakları. Oysa biz tavus kuşu bayraklar, ürküntülerle cep kitaplarını süslemek istemiyorduk. İstediğimiz, gözün işe yaramasıydı. Ve gözlerin, inançların ardından siz çıkıyordunuz emekli iyiliklerle karşımıza. Oysa duvarlara asıyordunuz siz uyanmalarımızı. Bir davulun üstünde sincaplara dönmüştük. Sizden sonra, tanıdık bir adam gördük -bizdik belki- sakalına bakınca korkunç bir güldesteydi. Bir külün yedi rengine yürüdük.

II

Ne oldu, ne yaptık neydi gördüklerimiz? Büyük yapraklı bir kekeme ağaç diktik bahçemize. Doğa biziz dedik. Gözümüze karışık elinizle bir pencerenin altını çizdik. Bu çizgi çok uzun sürdü.

Karşı evde bir kadın bir çocuğa yürümesini öğretiyordu, sonuç olarak, bir kuru gürültünün ustalığında.

III

İçimizden çok biriydi. Yedi türlü girginliği vardı yaşamaya. En beyaz ekmeği o indirmişti denizlere. Bir iyiliği kaçıracak olsa okumamışa dönerdi en sivri kitapları.

Öyle bir adamdı çok.

Görmüşlüğüne davranırdı, uyarıcıydı. Siz, derdi, siz güneşin çocuklarısınız, derdi; ve hep oydu iyi niyetleri devrimlerin değirmenine taşıyan. Ayçiçekleri diktiydi bir gün bir çıkmazın ibiğine. Bir başka gün en olgun sözlüğü yazdığı görüldü, yüksek resimlerine bakaraktan. Bilmediği yoktu. Öyle bir adamdı işte. (Ağaçlar geldiler ağaçlar gittiler.)

Kartallar tuğralarda aşındı, o adam da soluğundan silindi.

Kıyametleri devşirdi saksılar.

IV

Bir tutam ot aramıyacaksın onda ne de bir dayanışmanın soyunu.

Alçıdan atlar ürpermektedir sesinde.

Adımlarında bir korkunç güvenleme, oturamaz bir türlü doğru dürüst bir sözün başına. Ondan değil mi teldolabında kuş dövüştürmesi?

V

Bir diyeceğimiz yok siz bizi çok seviyorsunuz. Saymışlığınız var bütün kıllarımızı. Siz bizi alıyorsunuz avuçlar dolusu döşüyorsunuz içimize. Siz en çok ne diyorsanız o örslere yatırıyoruz deyimlerimizi.

Kanımızın suyuna gidemediğimiz yıllarda böyle başlamıştı ellerimizin yatkınlığı. Ölür müsünüz biraz bizim yerimize, demenize kalmadan bir uzun bayrağın yosunlarını geçiriyorduk başımıza.

VI

Çok gelecekti günlerden biriydi. İçimizde birikmişti. İlerdeki gözümüzü açarcasına büyüyordu. Canımız gevremişti artık. Her gün de taşıyamazdık ki testilerimizi devedikenlerinin dibine. Dayanamadık. O günü aldık içimizden çıkardık. Baktık güzel bir gündü. Biraz daha eğilince yüzümüz yükseldi içersinden. Parlak, sağlam. Horozlara ödünü satmıyan.

Bu böyle görününce o günün önüne oturduk. Öğretilerinin, çoban yıldızıyle kanımızda yola çıkmasını bekledik.

Kim bilir nasıl oldu. - Belki de hak kazandığımız içindi bunca beklemelerle - Bir kervan belirdi. Damağımıza yapışık yüreğimiz, yerine oturdu. Öylesine etkilenmiştik. Nuhcu gemi uzmanları indi kervandan. Derken çıkmazlarımızı alaşağı etmiye gelen kundakçılar göründü. Ve hepsinin üstünde, acılarımız önünde başlarını yarıya dek indirmeğe gelen tragedyalar. Çölümüze nilüfer takmıya kalkanlar da vardı. Onlar da gelmişlerdi.

Ne dilediysek güzel güzel başımıza getirildiydi o gün hep.

Artık zıpçıktı bir rengin soneleşmesi değildi yaşamak.

Ne de bir yerinde ozan biliyorduk, direnimleriyle kırıtan, ısaları çok kısa söz yalvaçlarını. Haklarımıza başlamıştık, hem de nasıl, bir görseniz ağız çokluğu ile. Köpek balıklarının altın dişlerini söküyorduk. Bu çabalar yüzünden karnımızın acıktığı görülmüş olacak ki bir ekmek getirildi önümüze. Yiğitlerin leventlerin taşırdığı masallar çıktı içinden. Masalları yedik. Aradan daha iki çöp tenekesi geçmemişti, uzmanlar geldiler bir daha yanımıza. Tozu alınmış gülümsemelerle ekiliydi yüzleri. Bağırdılar. Nasılsınız çocuklar dediler.

Biz korsan seslerimizle sıraya girdik.

Naralar sızdı apışmış yerlerimizden.

İYİLİK UZMANLARI

(Doğruyu dişine taktı diye bir adamı almışlar otuz iki soluğunu da sökmeğe götürüyorlardı. O gün bu adam harıl harıl insanlığı düşünen kişilerin önünden geçirilmişti.)

BİRİNCİ İYİLİK UZMANI -

Bir gün en tohumlu adımlarla sokağa çıkmıştım. Hava çok güzeldi. Büyük bir ışık yayılıyordu sokağa. Hava güzeldi. Gözleri oyasıya, tohumların gözünü açasıya güzeldi. Öylesine güzeldi ki çocukları benim olsun diyordum yanımdan geçen kadınların. Ve böylece sevgimin bir boyutunu daha kendime açıklamış oluyordum. Ben çok iyi bir adamımdır. Şöyle bir baksam kadınlara, geleceğin en büyük yalvaçları dolar kalçalarına. Öyle bir katlara yükselmiştim işte. Sonra işte sevgimi daha yaygın kılmalara dadandım. Günleri öldürenlerle günlerin öldürdüğü kişileri düşündüm. Öldürülenlerin belini doğrulttum. İşsizlere cennetlerin kıyıramadığı işler buldum. Ücretlerine uçurtma kuyruklarından uzun eklentiler yakıştırdım. Sözlüklerin burnundan, en güzel, insanı en omuzda taşır yasalar getirttim. İnsan haklarından bir çelengi elime geçirdiğim gibi çıkmazların taşını kırmıya gittim. Aşırı gördüğüm vergileri en okkalı eşek arılarına ödettim. Ben iyilik için gelenin biriyim yeryüzüne. O bana değgin bir uzmanlık. Sonraları pırıl pırıl bir salgın biçimine sokacağım iyiliğimi. Gelip görecekler. Bir adama haksız bir ölümün veriştirildiği görülmiyecek. İnsanları düşünmekten, sevmekten, aydınlığım bütün yapıtlarıyle yüreğimi kamaştırıyordu. Dergiler iyilik üstüne yazdığım şiirlerle, öykülerle, yorumlar, bildiriler, destanlar, başyazılar, açıklamalar, uyarmalarla dolup taşıyordu. Siz bakmayın öyle şarapların en pahalısını içtiğime. Pahalı şarapta insanların falını daha iyi düzenliyebiliyorum. İşin içyüzünü bilmeden dil uzatmayın bana sakın. Dünyanın parasını tüketiyorum şuralarda iyilikler, fallar adına. Başkalarında oluşmanın - ve böylece başkalarına boyutlarımı, iyiliğimi, bitişikliğimi aşılamanın - sevinciyle yok ediyorum kendimi. Sonra sanırsam bir adamı bir yerden alıp bir başka yere götürdüler. Ben meşguldüm. İyiliğimi düşünüyordum. Hangi dilden çevrilmeydi bu adam? Hava çok güzeldi.

İKİNCİ İYİLİK UZMANI -

Birinci hamur tohumlardan gelme bir kâğıt üstünde gezintiye çıkmıştım. En güzel çiçekler açıyordu, en güzel kırlar, en uzun erimli iyilikler açıyordu kâğıtta. Derken kadınlar geçmiye başladı yanımdan. Durmadan geçiyorlardı. Başımı ağrıtmıya, tenimi aşındırmaya başladılar. Başımın ağrısı gözlerimi eritiyordu. Yedek gözlerim olmasaydı körlüklerde çökelleşecektim. Ardı arası kesilmiyordu çocuklara hazırlanan kadınların. Sevmem oysa kadınları. Hepsi de anamın gömütlükte yatan kemiklerinin iliğinden çıkmışa benzemekte. Beni amacımdan ayartmıya gelmişler galiba. Oysa ben kendimi başkaları adına yakasında çiçek gibi taşıyanın biriyim. Ben birazdan resmini çizerek aradığım odaya çekileceğim. Orada anamın ilk damlasını gerisin geri izleyip o sümüklü ilk yuvarın yörüngesinden kopup yeni baştan kuracağım kendimi. Arınacağım. Yüce bir nedensizliğe bürüneceğim. Öylece her davranışımla daha bir paklıyacağım çevremi. İçimde ne kin kalacak ne de bir çıkarın çöreklenmesi. Ben şimdi bir büyük sabahın başaklarına hazırlanıyorum.

ÜÇÜNCÜ İYİLİK UZMANI -

Neydi demin yanımdan geçen? Bir tören miydi? Kim miydi yoksa? Ben daha yeni dönmüştüm ölümüne çok gittiğim birisinin yanından. Hava çok güzeldi. O da çok güzel ölmesini bilen bir adamdı. Onu bunca sevmenin nedenlerinden biri de bu değil mi? Elimden gelse ölümünü alıp çerçeveleteceğim, oturma odamızın en ileri duvarına asacağım. Önümde sürekli, sağlam bir örnek bulunsun diye. Ama son kezki ölümü beni biraz şaşırttı doğrusu. Adam şurasıyle burasıyle gömülmeden önce, iki gözünü alıp tarttım. Bunu yapmıya beni iteleyen neydi? Belki lâf olsun diye yapmıştım bunu. Belki de onu daha da yakından tanımak için. Gözüne girmek için diyecektim, ama vazgeçtim. Düşüncemin içtenliğine rağmen, bu biçim konuşmanın saygısızlık olacağını gördüm. Gerçekte bunların hiçbiri önemli değil. Önemlisi, tartıya vurulunca bir gözün, ötekisine oranla daha ağır bastığı idi. Şimdiye dek böyle bir gözlem yapan çıkmış mıydı? Olamaz. Olsaydı, bu konu üstüne bir bilimsel yazının elime geçmesi gerekirdi. Ne yapıp yapıp bu işin anlamını, ereğini ortaya çıkaracağım. Neden bir göz ötekisinden ağır olsun? Bu herkeste böyle mi? Belirli bir ya da birçok etkenlerin sonucu mu? Bunu görgünün payına mı geçireceğiz? Evet, bir gözün, niçin ötekisinden daha büyük bir görmüşlüğü geçirmişliği olmasın? Bu bir olanak. Bir başkası da şu: Kişi dünyayı bir gözüyle büyüttüğü için, o göz ağırlık kazanmış olabilir. Sonra göz ağırlaştıkça dünya da o kadar büyüyor mu? Bu son düşündüğüm doğruya en yakın olanıysa, ikinci göz ne yapıyor buna karşılık? Seyirci durumunda mı kalıyor yoksa bü-

yütülen dünyayı, yükseldiği çaptan düşürüp baltalıyor mu? Bunu yapıyorsa hainlik ediyor. Ben hainliğe dayanamam. Ağırlıklı gözden yana çıkarım. "Ötekinin gördüğünü sen de görmezsen oyarım seni, patlatırım seni" derim. Yerdeki taştan gökteki taşa kadar da haklı çıkarırım kendimi. Kim vermiş ona bu kötülük hakkını? Ben kötülüğe karşıyım. Dünyayı gözünde büyütmek ne demek? İyilik etme yetisini, daha geniş bir alana dökmek demek. Bu yetinin elinden alınmasını kim ister?

Bu sorunları en tezinden çözümlemeli. Bu işi becerebilirsem çok çok iyi şeyler yapmış olacağım insanın gözüne. Öylesine iyiliklerim dokunacak ki. Oturup sayacağım onları. Kim bilir ne kadar sürecek. Hava da bir güzel olacak...

DÖRDÜNCÜSÜ -

En ince, en aydınlık, en kuytu, en dolambaçlı ve en edepsiz yerlerine dek bıkmıştım canımdan. Yalnızlığımın tek başınalığından bıkmıştım. Yalnızlık sözünün hemen yanısıra tek başınalık imgesini kullanmam alay konusu edilebilir. İkisi de eş anlam sayılıyor çünkü. Hiç de öyle değil. Birlikte, ortaklaşa yalnızlık diye birşey olabileceğini düşünmüyorlar. Ben buna en çok Hiçlemciler ülkesinde tanık oldum. Yalnızlıklarını başbaşa verip ballandırmak için denizler çekmişler ülkelerinin dört bir yanma. Kıyılarından açığa doğru giden akıntılar aşılamışlar sulara. Ne tekne, ne de kişi yanaşabilsin diye dışardan. Hiç kimsenin yanaşamadığı yere sen nasıl oldu da girebildin diyerek beni yalancı durumuna düşürmeyin. Ben bunu düşlerimden birinde gördüm. Ne yapayım can sıkıntısını bastırmak için soluğu düşlerde alıyorum. Ne var ki benimkiler sağlam, girgin düşler. Denizmiş akıntıymış, hiç oralı olmuyor. Tüm engellerin üstesinden geliyor. O da olmasaydı nasıl dayanırdım? Hiçlemcileri biraz daha anlatayım. İçki yerlerine gidiyorlar, örneğin, ve orada öylesine güzel bir karşı karşıya yalnızlık gösterilerinde bulunuyorlar ki insanın gözleri yaşarıyor imrentiden. Bizimkilerse yalnızlıklarını bile kıskanıyorlar ötekilerden. Hırsızlara dünyanın parasını yedirerek bir müzeden çaldırılan ünlü bir resimmiş gibi saklıyorlar yalnızlıklarını.

Baş kaldırmanın gönüllüsü olarak yürüyorum sokakta. Kafama koymuştum. Bir arabanın altında can verecektim. Ölümümle, onların bu kısır yalnızlıklarını çürütecektim. Bu benim en sürekli iyiliğim olacaktı onlara. Hava güzeldi. Sokağa dökülecek leri sanmıştım. Herkes görsün istiyordum yapacağımı. Ama sokak nerdeyse boştu. Bir adamın bir yere götürüldüğünü gördüm. O kadar. Bunca önemli bir eyleme yalnız onların tanık olmasına gönlüm yatmadı. Sonra geçe geçe burnu havada bir otomobil geçti önümden. Pencereye kapıya benzer bir yanı bile yoktu. İçerde kim-

ler neler var, belli değildi. Arabaya sanki bir daha çıkmamacasına girmişlerdi. Baktım olacak gibi değil, boş verdim eve döndüm.

İYİLİĞİN BEŞİNCİ UZMANLIĞI -

Her hafta belirli bir gün sokağa çıkarım. En emekli devekuşuna kum satmıya gitmek için. Bunu haftanın en güzel günü sayarım. Bu işi ben nicedir görüyorum. Bir yerinde alışmam gerekirdi o günün güzelliğine. Olağanlığını benimsemeliydim. Ne gezer. Elimde değil. Devekuşunun yolunu tutunca için içime dar geliyor. Duyduğum sevinci ve iyiliğimi nerelere sığdıracağımı bilemiyorum. İşte o günlerden birine çıkmıştım. En seçme kumlarımla yürüyordum. Bizimki kim bilir ne sevinecekti. Yürüdüm, yürüdüm. Döndüm, dolaştım. Erken varmak istemiyordum devekuşunun yanına. Biraz beklesin, biraz işkillensin diye. Kötü kötü düşünceleri, beni görünce nasıl da dağılacaktı. Yalnız son günlerde bir korku düştü içime. Devekuşu türünün azalmakta olduğu söyleniyor. Ya tükenirse günün birinde? Ne yaparım sonra bunca kumu? Devekuşuna çıtlatmıyorum bunları. Kötülüğün ta kendisi olur. Güç oluyor gene. Yola çıkarkenki sevincim, yanına ulaştığımda yok oluyor sanki. Bundan böyle onu her kez yaşar bulduğuma sevineceğim, gibime geliyor. Bakın bir söylenti neler düşündürüyor. Ben hep güler yüzlü davranıyorum. -Ama günün birinde gözlerimin içine bakıp düşündüklerimi sezinlerse...- Belki o da biliyor da bana söylemek istemiyor. Kendisine bağlılığımı, beslediğim sevgiyi bildiği için üzmek istemiyor olacak beni. Hey gidi yiğit yürekli devekuşu. Onun ağzından bir gık olsun duymadım. "Sizin kumlarınızda iş yok, biz o yüzden ölüyoruz" diyecek olsa ben nelere dönerim? Susuyor oysa. Gönül kırmaktan çekiniyor. Ben şimdi en çok bunu düşünüyorum. Plastik kum acaba iyi gelir mi?

İYİLİĞİN ALTINCISINI BİR KÖTÜRÜM TÜRETİYORDU -

Bilirsiniz ben kötürümüm. Benim için sokağa çıkmak başımı pencereden çıkarmaktan öteye varmaz. Odamın dibindeki iskemleyi, yatağımdan güç belâ kaydıktan sonra, pencerenin kıyısına dek itelemem yıllar sürdü. Sokaktan geçirilen bir adamın sözünü duydum. Bu göze bir ad yakıştırmak istedim. Bulamadım. Kendi adımı vereyim, adaş olalım, bari bunca çabadan, acıdan ve sürüklenmelerden sonra boşa gitmesin, dedim, dışarıya bakmalarım. Ne var ki adımı bile unutmuşum. Yataktan pencereye nasıl ulaşacağını kurup da bu işi yıllarca başka hiçbir şeyi düşünmiyerekten yürüten birinin kendi adını unuttuğuna şaşmamalı. Adamı sokağın ucundaki açıklığa götürüyorlardı. Sokağın ucu penceremden görünmüyor. Peki, sokak ucunda bir açıklık olduğunu nerden biliyorum? Odama şu son yıllar

içinde bir canlı uğramadı ki bir başkasından duymuş olayım. (Uğramak isteseydi de yanıma sokmazdım. Kötürümlük bir bakıma hoşuma gidiyor. Hani şu yeni romanların elsiz ayaksız kahramanlarına benzetiyorum kendimi. Amacım onlardan daha da ileri gitmek. Ben öldükten sonra, romanımı etlerimi yiyen böceklere, kurtlara yazdıracağım: "Şimdi, sayın okuyucular, geçen yıl ölüm haberini gazetelerde okuduğunuz en seçkin kötürümümüz, bilmem kim efendinin tırnaklarını kemirmiye başladık. Tırnakların altı örümcek ağlarıyle örülü. Bir köşede örümcek pusu kurmuş bekliyor. Örümcek düşmanımız... Örümcekle çatışmamızın öyküsünü gelecek sayıda okuyun" türünden şeyler yazdıracağım. Bu büyük bir yenilik olacak çağdaş romancılıkta. Yazarlar ölmeden, kurtlarla, kemirgen yaratıklarla sözleşmelere varacaklar.) Demek ki oraya gitmişliğim olacak eskilerde. Orada birşeylere tanıklık etmişliğim olacak. Onu da pek önemsediğim yok ya. Benim aradığım bir ip ucu. Bir ayırım çizgisi. Yaşamımı, kötürümlükten önce ve kötürümlükten sonra diye ikiye bölmemi, gözümün önünden geçirmemi sağlıyacak bir açı ardında koşuyorum. - Bu da gülünç bir söz gelimi. Dünyanın en kızgın neft yağları bile oynatamaz beni yerimden. - Ben hep kötürüm müydüm? Öyle mi doğdum? Yoksa birisine iyilik edeyim, tehlikeye düşen bir canı kurtarayım derken mi bu biçim oldum? Beni en çok bu düşündürüyor şimdilerde. Ne var ki sokaktaki kıpranmalar geçmişe yönelmelerimi köstekliyor. Sokaktaki kıpranmaları donduracağım. Girmesinler artık araya. Ha şöyle. Sesler kesildi. Şimdi başlıyalım:

"Bir gün en amaçlı adımlarla sokağa çıkmıştım. Bütün iyiliklerimi kuşanmıştım. Yaşayan her şeye tertemiz bitişiktim. Bir parmak gördüm, kına sürdüm. Bir göz gördüm, kirpiklerinden biri eksikti, yerine bir yenisini oturttum. Biraz ötede bir kapı duruyordu birşeyler bekleyen. Tuttum kapının arkasını getirdim. Şipşirin bir ev ekledim. Tanrılar havayı açtılar açtılar. Eve bir erkekle bir kadın yetiştirdiler. Erkekle kadını beğendim. Ben onların adını Yuvar ile Yiyem koyduktan sonra eve en yakın balayı ağacına çıktım. Döşekte günlerin en güzeli, en yuvarlağı açıyordu. Benim iyiliğim geliyordu üstüme, uzun uzun..."

OZAN, İYİLİKTE ÖTEKİLERDEN GERİ KALMAK İSTEMİYORDU -

Sokağa çıktım mı havalar açılır. Yağmurlu anlamların bittiği yerde ben başlarım. Ben insanları cıcığına dek severim de severim. Hiçbir şey kaçmaz gözümden. Hiçbir şey. Gözlemciyim. Kıskaçlamasına bakışlarım vardır. Dün bir şiir dizdim. İçinde 30.000 kişi, 7.000 ağaç, 400 insancıl tutum, 300 mitologya hayvanı, 60.230 teneke kevser suyu ve 2.750 ana

sokak vardı. Ve ben tuttum insanlar adına bu şiirin bir güzel bağımsızlığını ilân ettim. Bugün bir güzelliğime daha vardım. İnsanlara bu kez şu kısa şiiri uçurdum:

Gelin, ey, şarkılarda gecikelim,
Ordusuz çadırlardan çıkıp bölüşelim denizi
Bir martının yolu kesen azınlığında.

Güneşe serili bir çarşafa döndü insanlar, bu güzellik önünde.

FOTOĞRAFCI DA İYİLİĞİN TADINA YÜRÜYORDU -

Benim uzmanlığım dar bir çerçeve içindeydi. Ben salt baş parmak resimleri çekerdim önceleri. Bir an geldi bıktım bundan. Yetersiz olduğuna bol bol kanı getirdim. Sanatımı daha geniş ölçüde uygulamanın önemini gördüm. İşi azar azar büyüttüm. Baş parmaktan sonra el, sonra el ve kol, sonra el, kol ve omuz, sonra el, kol, omuz ve gövde resimleri çekmiye yöneldim. Şimdi boydan boya insan resimleri geliyor elimden. Geçenlerde idam edilen bir adamın resmini çektimdi. Ödüm kopuyordu; ya resim fena çıkarsa diye. Çünkü o resme tüm iyilik ve anlayışımı akıtmıştım. Acının, korkunun adamın yüzüne kaktığı çizgileri en ince ayrıntılarına dek saptamak istemiştim. Resmi gördükten sonra korkularım sona erdi, içim açıldı. Pürüzsüz bir eser ortaya koymuştum.

— Bunun gibi birkaç yüz resim daha çekersem ölüm cezasına karşı kampanyam için elime bir hayli koz geçmiş olacak. Yüzyıllardır süren bir yasanın bir fotoğrafcının eliyle yürürlükten çıkarıldığı ilk defa olarak görülecek. Tarih beni omuzlarında taşıyacak. Müzeler resimlerimi kapışacak.

CELLAT'IN UZMANLIĞI NE TÜRLÜ İDİ?

Birazdan getirecekler o soluğu da önüme. Şimdiye dek kaç kez yerine getirdim ben bu eylemi. Parmaklarımda biriken bir alışkanlığın yinelenmesinden başka birşey değil. Duygusallığa hiç kapılmam. Şu tepemdeki güneş, ışığından ne kerte sorumsuzsa, ben de o denli sorumsuzum. Duygusallık yanını, yargıyı verenler düşünsün. Ben çok bölümlü bir işin ancak son bölümüne bakmakla görevliyim. Yine de şunu diyeceğim. İş son sınırına vardığında, önüme getirilen soluklar, bana hep bir araç gözüyle bakar oluyorlar. Sekiz on adım öncesinden alışıyorlar bana. Bir sonrayı, bir oldu bittiyi önceden yaşamaya başlıyorlar. Ben açıklığın orda her zamanki yerimde bekliyorum. Bir ağaç kadar.

SONA ERECEK ADAMIN KENDİSİ -

İyiliklerle dolup taşıyorlardı. İyilikleri beni görmelerini engelliyordu. Bir taş duvar gibi araya giriyordu. Bu, kendi elleriyle çektikleri bir duvardı. Kâğıtların en aynalısı üzerinde, alçısını alıyorlardı büyük mutlulukların. Çapaklanan başkaldırmalarla uyanıyorlardı. İyiliklerin doğum günü bıkkınlık getirdi mi suçları paylaşıyorlardı. Suçlarını hiçbir cehenneme değişmiyorlardı. Pahalı taşlara vuruyorlardı başlarını. Kırılan bir baş olursa bir yenisini türetiyorlardı. Başımızın borcudur diyerekten. Büyük iyiliklere ya da büyük karanlıklara geç kalırız korkusuyle, birinci mevki trenlere biniyorlardı.

Bir din adamıyle birlikte çıktık son basamakları. Kulağıma durmadan öteki dünyaları akıtıyordu. Tanrı seni bekliyor, kucağını senin için büyüttü buncadır, diyordu.

Bir tanıtma, bir gezdirme uzmanının diliydi bu. "Solda gördüğünüz bilmem ne anıtı. Birazdan sağa sapınca, Birleşmiş Mutluluklar Sarayı çıkacak karşımıza. Yarın sabah da Melekler Okuluna gideriz."

Ben adamı dinlemiyordum. Sehpaya götüren basamaklardan taze bir tahta kokusu yükseliyordu. Ben ona bakıyordum.

Birazdan bir çingenenin eliyle bütün o tekerlemeleri sileceğiz. Birazdan ölümün dürüstlüğü başlıyacak.

GİBİCİLER

Postahaneye gidiyordum. Sevgilime yazdığım mektubu postaya atacaktım. Hani kişinin yıllar yılı arayıp da bulamadığı, yaşamanın en iri amacı saydığı ve karşıtların bileşik bir anlama dökülmesi diye tanımlanan şey yok mu, işte sokağa çıkınca onu buldum karşımda. Hiç önüme çıkmışlığı olmıyan bir gün başlıyordu. Tepemde güneş bir büyüteç olmuştu. En ufak otun, sonu gelmez bir gölgesi uzamaktaydı. Bu gölgede geceyle gündüz iç içe ağarıyorlardı. Gördüğüm her şey sevgimin büyük olayına imgeler taşımaktaydı. Mektubun cebime nasıl sığdığına şaşıyordum. Postacı mektubu ereğine taşırken hangi elinin avucuna sığdıracaktı? Kim bilir ne oyunlar oynıyacaktı mektup ona, Nice ardında koşturacaktı.

İşte bunlardı yürürken düşündüklerim.

Kör değiller ya, eş dostun gözünden kaçmıyordu düşündüklerim.

Yeter yahu, cebindekine benzer bir mektup daha yollıyacak olsan, kâğıt kıtlığı baş gösterecek bütün ülkede, dediğini duydum birisinin uzaktan. Başımı çevirip baktım. Akşamları sergisinin önünden geçerken, bir karpit lambasının altında karpuzların üstüne küçücük bir çakıyla denizkızı resimleri çizdiğini gördüğüm manavdı, bunları söyleyen. Karpuzu kesmece dilimlerken çakının denizkızına değmemesine öyle bir önem verirdi ki. Her dilime bir denizkızı düşürürdü.

— Sen işine bak, dedi sonra gülerek. O türlü kâğıt kıtlığını kim istemez?

Adamın yüzü denizlere dek gülüyordu - bir mektuba daha beni iteliyen gözlerle.

Manavdan sonra ortaokuldan eski edebiyat öğretmenime rastladım.

— Unutma, dedi, sende birşey vardı - o kadarını hatırlıyorum - sese dönük birşey vardı, veresiye bir gırtlaktan çıkmışa benzemiyen. Yalın bir dal gibi konuş, okundukça yapraklanan, gövde devşiren.

Öğretmenimin böyle konuşması beni yüreklendirdi. Eskiden bende gördüklerini demek bugün de görmek istiyordu. O isteği uyandırdığıma sevindim. Bugün bana hiç kimse kötü gözle bakamazdı. Bana yöneltilen bütün övgüleri doğal buluyordum. Öğretmenim beni belki söylediğinden daha da beğeniyordu. Ama sakıncalı olacağını bildiği için, salt uyarmalar-

la yetinmişti. Doğru da. Siz gidip yalvaca tanrının günü, sen yalvaçsın deseniz, yücelikler ögeliklerle kurtlanır adamın kafası.

Bakın işte neler geliyor insanın başına birşeyi anlatayım derken. Görkemlerin, olmadık varsayımların tuzağına düşüyor. Öğretiler döktürüyor. Oysa tek istediğim, şu mektubun sevgilime iletilmesi. Yazdıklarım düzyazı, tersyazı, devrik duygu, ya da kalkık inceliklerle hiçbir ilişkisi olmıyan abuksabuklamalardan ileri gitmeyebilir. Ama bana hiç daha söylenmemiş bir kaside kadar güzel geliyor ya ben ona bakarım. Kişi, kendi içinden kopardıklarına bir iki tutunak bulabilmeli. Bütün sorun bunda. Gerçek belki bunun tam tersi. Kim söylemiş gerçeğin her yerde, her gün, her soluğu devindiren bir berkite olduğunu? Benim sevgilim, o görmediğim, o daha eline bile gözümü süremediğim, o beni sabahlara dek sessizliğiyle, vermediği cevaplarla avutan - o gerçekte paslı bir kurt olabilir toprağın derisi üstünde dolaşan. Size ne bundan? Bir yerinde bana ne? Ben öyle çizmedikçe, onu. Oldu bittiye benzer bir kadınla evlenmem daha mı iyi olur sanki?

Gene de bir köşede bir bucakta, sesini kullanmak, takma dişli bir tanrıya en uydurma dilini kaptırmamak diye bir yol var. Dilim uydurmaymış. Ne çıkar. Onu ben uydurdumsa? Bunu yapmak da, temel atmak, bir duvara pencereler taşımak kadar emek istiyen birşey değil mi?

Kulağın hep doğada olsun, türünden sözcükler de eklemişti öğretmenim. Hangi doğa? Kimin doğası. Benim doğam, ne bileyim, bal yapan bir akrep de olabilir. Bu da var, demek istiyorum, işin içinde. En iyi niyetler uçurumlarla süslenmelere gidebilir. Sonra uydurmaların insanı sömürmede öyle bir yanı vardır ki duman attırır gerçeğin kırıtkan yiğitliklerine. Yani al birini vur uzun uzun ötekine. Bunların dışında en önemlisi pireye file bakmadan yaşayabilmek. Nerden nereye vardık. "Sevgimin büyük olayı" ile işe başladık, giderek dert dökümüne geçtik. Ne ki bütün bunları kendi bildiğim, başkalarıyle bir kerteye dek paylaştığım sözcüklerle gözden geçiriyorum. Sendeliyor olsa bile, ortada bir ses var dolaşan, arıyan, sorunlarının yükünü taşıyan. Bir topraksızlığın önünde sıraya girip beklemekten daha iyi değil mi bu? Ben cebimdeki mektubu yazarken durmadan bir evim oluyordu.

Bizim manav anlattıydı. Bir adam varmış. Sevgilim bu evde oturuyor diye, geceleri o evin kapısı önüne çöker, iç geçirir, tumturaklı coşar, ara sıra da ağlarmış. Oysa kadın birkaç kapı ötedeki bir evin yerlisiymiş. Ve sonra ne çıkar bu türlü iskalamalardan? Duygular güdümlü mermi değil ki ereğini alnından vursun.

İçim işte böylesine coşkular, yanılmalar, yalanlar, doğrular, kilitler, açılmalar, topraklar ve uçurumlarla dolu olarak, postahaneden içeri girdim.

Yalnız "içeri girdim" deyimi üzerinde biraz duracağım. Çünkü postahaneyi eski yerinde bulamadım. Bizim Kalbur-Altı mahallesinin duyma ve duyurma kavşağı olan postahane bildiğim yerden, yani Çardaklı Bulut meyhanesine bitişikliğinden kaydırılmış, sokağın bitimindeki köşe dönülünce sağlara düşen "İplik Balığının Canlı Sözü" lokantasının yanına oturtulmuştu.

Lokantadaki balığın ağzı mayonez kokuyordu. Lokantadaki balık bir thermidor'lu ıstakozla konuşuyordu. "İplik Balığı" lokantasındaki bu konuşmaların canına okumaklar geldi içimden. İlk önce şu mektubun işini görelim bir...

Postahane yer değiştirmişti ama içersi gene de bildiğim bir uğraktı. Memurları bildiğim memurlardı. Eskiden bir seyahat acenteleğinde çalışmış olan memur, gene gişesinin arkasında duruyordu. Arkasındaki duvarda gene o sütunları kırık Akdeniz tanrısı, turistik bir sesle gezdirici çağırısını ilân ediyordu. Bu ilân hiç eksilmez o duvardan. Ülkemizin güzelliklerini her yere asmalıyız diyen bu memura, ben o tanrının gözleri önünde, taahhütlü mektuplarım için dünyanın parasını ödemiştim. Memur benle tatlı tatlı alay bile ederdi. Aşk bir şaraptır benden öğren içmesini, diyerek göz kırpardı bana. Ben de buna karşılık, senin de gelir bir gün başına görürsün gibilerden şeyler söylerdim.

Bu kez de öyle yapacağını sandım. Mektubu önüne ittim.

— Taahhütlü gidecek, dedim.

Renkleri solmuş tanrıya bir merhaba çektim içimden. Zarfın üstüne "taahhütlü" damgasının basılmasını bekledim. Adam elini bile uzatmadı damgaya.

Çattık, dedim. "Aşk" konusunda yeni bir alay pişiriyordu galiba.

Bu beklediğim de çıkmadı.

Dediklerimi duymamış ya da duyma gereksinmesi olmayan çok yetkili birinin çok kimseli eliyle zarfı bir ucundan yırtıp açtı. Öyle bir yırttı ki zarfı bir daha yapıştırabilene aşk olsun. Yenisini alacaktım. Mektubu çıkardı okudu. İkide birde anlayışlı anlayışlı başını sallıyordu.

— Bu çok güzel bir sevgiliye yazılı çok güzel bir mektuba benziyor, dedi. Siz bunu nerden aktardınız?

— Hiçbir yerden aktarmadım, dedim. Kendim yazdım.

Adam keçemsi bir bakışla yüzüme baktı.

— Biliyor musunuz? dedi.

— Neyi? diye sordum.

— Geçti artık o günler.

— Hangi günler?

— Sesimizi ürettiğimiz günler.

— Nesi var ki sesimizin?

— O günler geçti artık. Biz sesimizden inip başka seslere bindik. Sokakta, postahaneden biraz yukarıya doğru yürüseydiniz görürdünüz.

— Neyi görürdüm?

— Ses İthalatcıları Kurumunun ilk dağıtım kolunu. Daha geçenlerde törenle açıldı. Siz nerelerdeydiniz o sıra?

— Yapma yahu, kardeşim... Sen şimdiye dek nice mektubuma yol açtın...

— Elimde olsa mektubunuzun taahhütlü yollanması için gerekli işlemleri başlatırdım. Ama elimde değil. Değil taahhütlü, öteki türlü bile yollatamam. Sonra çok iyi biliyorsunuz ki... (Adam burada durakladı. İçini çekti, sonra gişe üzerinden bana doğru eğilerek anlatmaya başladı). Geçenlerde yürürlüğe giren bir yasa var. Bu yasaya göre her mektup yazan bir postahaneye uğrayıp yazdıklarını kimlerden aktardığını, kimin duygu ve görüş yordamından yararlandığını belirli kılan soruları cevaplandırmakla görevlidir. İşbu yasadan güdülen amaç vatandaşın bilgi ve uygarlık alanlarındaki gelişmelerini ve atılganlık ve girginlik ve uyanıklık yeteneğini ölçmek ve değerlendirmektir. Ama siz bunu yapıyor musunuz? Tutarlı bir yolda davranıyor musunuz? Ne gezer. Çıkarlarımızı öngören bir çabaya karşı geliyorsunuz. Diyelim ki mektubunuzu kaçamaklı ilettiniz. Ama sonrasını düşündünüz mü? Sevgilinizin başı belâya mı girsin istiyorsunuz? Ne kadar sorumsuz davrandığınızı anladınız mı şimdi?

Postahane memurunun bu damdan düşme suçlamaları ağırıma gitti.

— Daha demin yolda emekli öğretmenimi gördüm, dedim. O bana ne söyledi biliyor musun?

— Orasını bilmem. Sonra konu dışına çıkıyorsunuz. Ben size geleceği gösteriyorum, siz bana geçmişin kişilerinden söz ediyorsunuz.

— Dinle bir kez ne dediğini, ondan sonra... (O anda üstelemeden vazgeçtim. Memurun beni sorumsuz yerine koyduğunu düşünerek dilimi tuttum. Öğretmenimin adını açıklamadım. Belli olmaz ki.)

— Bir bilseniz eldeki olanakların bolluğunu. Çağdaş Terzela yazarlarından Kimo'nun aşk mektupları var. Sonra Fransızların Monşer Mösyö'nün, Almanya'dan Frau Achtung'un aşk mektupları var. Sonra Divitman'ın mektuplarına ne buyrulur? Onlar gibi yazsaydınız kıyametler mi kopardı? Onlarla boy ölçüşmekten çekiniyor musunuz? Bizim istediğimiz, evren çapında bir duygudaşlık ortamına katılmak. Siz bu ortama girmedikçe istediğiniz kadar sevgi uğruna dize gelin, diz çürütün. Sevgiliniz bile bunlardan bir anlam çıkaramıyacaktır; çünkü o da sesinin yerini daha büyük, daha kapsayıcı bir sese bırakmıştır, bırakmadıysa da yakında bırakır. Demin size bir yasanın yayınlandığını söyledimdi. Onu söylemesem

de olurdu. Çünkü bu yasada hiçbir zorlama belirtisi yok. Buna bir sözleşme demek daha yerinde olur. Bu da beklenilmedik bir sonuç sayılmaz; eski eğilimlerimizin yoğunlaşmasından, daha kılağılı bir biçime girmesinden başka birşey değil. Bu iş kendiliğinden oldu. Biz artık büyük bir Sesin üyesi olduk. Daha ne istiyorsunuz?

Thermidor'lu ıstakoz da oyunu vermiş miydi bu yasaya? Mayonezli uslara gün doğdu. Şiirlere artık en seçme hüzünleri, sıcağı sıcağına satın almak üzere ülke ülke dolaşmaya çıkacaklardır. Ve sonra biz bunları okuyacağız, ve sonra biz diyeceğiz ki: "Yaşasın soluğumuz!" Ekşi bir süt genzime kaçmış gibi oldum. Tepemi elimle zor tuttum. Yoksa öyle bir atacaktı ki.

— Bak, sana ne diyeceğim memur bey kardeşim ve sakın ha sorma nerden aktardığımı... Bulanıklıktan sıyrılıp biçim kesinliğine erişmişiz gibi konuşuyorsun. Eskiden biz neydik, görünmeyen insanlar mıydık? Sesimizi başımızdan savdıktan sonra mı görünür olacağız? Ve sonra kime görünmek istiyoruz? Kendimize kendi elimizle mi, yoksa başkalarına bizden olmayan oyunlarla mı? Yazık değil mi sahnesinde eksik olduğumuz bir oyuna el basmamız ve elin oraya yapışıp kalması?

Postahane memurunun köküne dek gücüne gitti bu lâflar.

— Siz, dedi, bu tutumunuzla zor girersiniz ulusal edebiyatımıza. Bizim edebiyatımız dışa dönüktür, yapındırıcıdır, konuksever bir edebiyattır.

— Karşında durdukça daha da şaşkına dönüyorum. Sen nerden topladın bütün bu öğretileri? Bülbülleri dinlerken mi?

Adama "sen" demekten kendimi alamıyordum bir türlü. Ona hep eskiden bildiğim insan gözüyle bakıyordum. Böylesine çabuk değişmiş olabileceğine inanmıyordum.

O bana uzun uzun baktı. Bu kez de bir zavallı yerine konulmaktaydım.

— Demin söylemedim miydi size, dedi, bu işin kendiliğinden olduğunu. Biz artık yedi veren bir erince kavuştuk. Biz kendi sesimizle ancak küçük kapıları açabiliyorduk. Şimdiyse çok daha büyüklerini açmaya doğru gidiyoruz. Bunu da, başka seslerin yardımıyle başaracağız. Her işbirliğinin altında bir alçak gönüllülük yatar. Alışkanlık ne kötü şey... Siz beni mektuplarınızın iletimine yarayan bir pul uşağı saymaktan bugün bile geri duramıyorsunuz. Bir başkası olsa çok daha ağır lâf ederdi. Ağzınızı toplatırdı. Usunuzu yeniden başınıza sokardı. Gözünüzü bebekleştirirdi. Dilinize sülükler ekerdi.

Adam, bütün bunları bana yapmadığı için, "sağ ol" diye karşılık ver-

memi ister gibi bekledi. Ben ağzımı açmadım. Mektuba ne olacak diye düşünüyordum.

— Göndermiyecekseniz, geri verin bari şu mektubu, dedim.

Yüzümü hayretler içinde süzdü. Sonra gülümsedi.

— Hayır, hayır, dedi, şimdilik bırakın bizde kalsın. Bunu sizin iyiğiliğiniz, ses sağlığınız için söylüyorum. Belli olmaz, bir gün mektuba yeniden bir göz atacak olursunuz, kışkırtısına kapılırsınız.

Postahane memuru yandaki gişede çalışan arkadaşına döndü. Parmağıyle, ok gibi parmağıyle beni göstererek dedi ki:

— Deminden beri dil tüketiyorum. Anlatamadım yine de. Beyefendiyi Heykeller Alanına götürür müsün? Zahmet olacak ama...

Öbürküsü "aman, ne münasebet" demeğe varan bir deprenişle yerinden kalktı, elindeki kâğıtları desteleyip düzenledi. Arkasında duvarın dibinde duran bir kasaya kilitledi. Kasaya kapatmadan önce, kâğıtların köşelerine fotoğrafların ilişik olduğunu gördüm. Adam şapkasını giydi, tezgâhın ucundaki kapıdan geçerek yanıma geldi. Heyecanlıydı. Dizginlemek istiyordu ama gözlerinden belliydi heyecanlı olduğu. "Sen bir meydana var da, deminki direnmelerin usundan nasıl silinecek görürsün" diyordu bana gözleri. Gözleri beni çok BÜYÜK KAPILARI açmağa götürüyordu.

— Buyrun, dedi, gidelim.

İlk önce benim dışarı çıkmamı bekledi. Çıkarken içerdeki seslendi:

— Özür dilerim. Bir diyeceğim daha var. Yarın bir ara buraya uğrar mısınız?

— Niçin?

— Gölgenizin kalıbını çıkaracağız, bir de elimizde bir örneği bulunsun diye sesinizin başından ortasından ve sonundan parçalar alacağız. Çok tutmayız sizi. Şipşağın işi. Bunu herkes yapıyor. Kan verme türünden birşey. Bazıları öylesine alışıyorlar ki bir kez daha, bir kez daha gelmek istiyorlar. Seslerinin son durumundan telgrafla örnek yolluyorlar. Görüyorsunuz ya, başkalarının yapmadığına sizi zorlamıyoruz. Kıvanç duygusu olanda bu kendiğilinden oluyor. Kıvançtan yoksun kişilerse azdır. Öyleleri çıkınca karşımıza, tek çıkar yol olarak, kıvanç aşısı yapıyoruz. Seslerinde bir geri kalmışlık baş göstermesin diye. İşi oluruna bırakmak kötü şey.

İkinci memur bu sözleri işitince dolmalık göğsünü öyle bir kabarttı ki, bu kıvanç gösterisi karşısında ortalığı seçemez oldum. Kabaran göğüs her yeri kaplıyordu. Göğsünü indirdikten sonra yola koyulduk. O önde yürüyordu. Beni bile bile arkada bırakıyordu. Gördüklerim göreceklerimle beni başbaşa bırakmak istiyordu. Böylece daha da etkileneceğimi düşü-

nüyordu. İlk gördüğüm, penceresi açık bir odada oturan bir adam oldu. Pencere kaldırımın bir buçuk metre kadar yükseğinde olduğu için odanın içersini, adamın yaptıklarını görüyordum. Memur hemen yanıma yaklaştı, titreyen bir sesle "Masa romanı yazıyor, bu bizde yazılan ilk masa romanı olacak" dedi. Adam beni görünce, saçını başını büyük bir sevinçle yolarak yerinden fırladı, pencereye koştu. Söze başladı:

— Ah ah ah, nasıl kalkacağım ben bunun altından? Şu masa yok mu, onu anlatacağım. Kolay görünebilir bu size. Oysa hiç de öyle değil. Bir yaşamlık süre yeter mi bu işe? Masa deyip geçmeyin. Öyle gizli, kuytu, kaçamaklı, kişiyi çileden çıkaran yerleri var ki. Örneğin, ta ortasında yuvarlak bir iz var. Burdan görmenize olanak yok. Görmeseniz daha iyi olur. Bu izin bir şişe izi olduğu belli. Yuvarlak çizgi boyunca cilânın kemirilmiş olduğu gözümden kaçmadı. Gözünüzü kapayıp parmağınızı üzerinden geçirmek bile orda izin pürtüklüğünü duymanıza yetiyor. Masanın cilâsını böylesine aşındırmak için şişenin içinde şarap ya da sirke bulunmuş olması gerekir. Güçlük burda başlıyor. Masaya dökülen şarap mı, yoksa sirke miydi? Bunu döken kimdi? Masada tek başına mıydı? Değil miydi? O sıra masa neredeydi? Bir oturma odasında mı yoksa bir yemek odasında mı? O dökülen sıvı yazın mı dökülmüş, kışın mı? İşte bakın bir yuvarlak izin doğurduğu sayısız sorulara. Daha yakından bakınca başka izler de göze çarpıyor. Çakı izleri, tahta kurtlarının açtıkları incecik delikler. Bunlar da başka bir baş ağrısı. Sonra masanın üstünde biriken tozlar. Bunların ne kadarı evin içinden, ne kadarı dışardan gelmedir? Bu konuyu daha yeni ele aldım. Sonraları kim bilir daha neler üzerinde durmak, neleri belirli kılmak gerekecek. Masa başlıbaşına bir evren. Bu yeryüzüne bir yaşamlık süre için gelmiş bir adamın üstesinden gelebileceği birşey değil. Sakıncası yok. Ben bitiremezsem çocuklarımın çocukları, onlar da bitiremezlerse çocuklarımın çocuklarından çıkacak olan çocuklar bitirirler.

Yazar yazınsal amaçlarını açıkladıktan sonra, eline bir büyüteç geçirip masanın başına koştu. Sokaktan geçen kişilerden çoğu bu söylevin önünde birikmişti. İçlerinden biri dedi ki:

— Bakın işte bugün burda bu adamın ağzından duyduklarınız, sınırımız dışındakilerle atbaşı gitmekle yetinmediğimizi, onlardan kaptığımız ağzı daha sürekli, daha incelikli bir sese ilettiğimizi noktalıyor. Yabancı romancılardan biri bir masa romanı yazmış. Doğru. Ne ki onunkisi 200 yapraklı bir betik. Bu gidişle bizimkisi 700 yaprağı bulacağa benziyor. Bununla gerçekten kıvançlanmalıyız.

Yardımcı postahane memuru kulağıma yeniden eğilerek ve gene heyecanın titrettiği bir sesle fısıldadı: "Masa romanından sonra, bir dolabın romanı, ondan sonra bir halının romanı, bir cigara külünün romanı yazıla-

cak. Giderek bunların hepsi olacak. Ötekiler yapıyorsa biz de yapabiliriz. O türlü yapıtlar bizde niçin olmasın?"

Kendi kendime şunları söyledim: "Ne kadar da ses sarkıtılmış ciğerlerimize. İçimizde bizden başka herkes var. Bu gidişle dalga geçmemiz bile veresiye denizlerde olacak."

Memurla birkaç adım daha attık. Bir pencerenin önüne daha geldik. Bu kez, üzerinde uluslararası antlaşmalar imzalanacak kertede yaldızlı, gelirli bir masa önünde oturan gençten birisini gördüm. Dudaklarının arasından dişlerimi kamaştıran sesler çıkarıyordu:

— Ne yapıyorsunuz? dedim.

— Gıcırdatma yoluyla dişlerimi biliyorum, dedi. En diş gıcırdatıcı öfke romanını yazacağım da. Ötekilerini gölgede bırakacağım. Haksızlıkları, yolsuzlukları söyleyeceğim. Bizde de öyle bir roman bulunsun.

— Bunu bir başka masanın başında da yapamaz mısınız?

— O da ne demek? Bu, dokunulmazlığı olan bir masa. Masama dokunmayın, yoksa...

Biraz daha ilerde bir gözlemde daha bulundum. Bir ozan bir ağacın altına oturmuş öldüresiye uzun şiirlerle bir martının kafasını şişiriyordu. Martıyı gergedana çevirmek istiyordu. Olmuyordu.

Çevresini alanlardan biri bana ters ters baktı. Sanki benim orda bulunmam martının gergedanlaşmasını geciktiriyormuş gibi.

— Giderek bu da olacak, dedi. Acemilik aşamasını bir geçsin... Ondan sonra yolu açıktır. Martıdan dönme gergedanı bize ilk o kazandırmış olacak. Az şey mi bu? Böyle bir gergedan bizde de niçin bulunmasın? Bunu başaramazsak ne derler bize?

Ozan bu sözlerin arkasını getirdi:

— Onu bir yapayım, ondan sonra mavi mavi mavi adımlarla yürüyeceğim.

Daha bir öte yandan postahanenin en koşucu çıraklarından biri, sokağın dibindeki Bunalım Apartımanının zindan katında bir yüksüğün içinde oturan bir öykücüye gidiyor ve diyor ki:

— Koşa koşa geldim. Bir dergi daha girmiş dışardan aramıza. Al, değerli öykücümüz Oneses'e götür, dediler. Ben de getirdim. İçinde bizde daha duyulmamış yazarların sesleri varmış. Aman, ne olur, bir göz atın... bir okuyun... bir onlarınkine benzer birşeyler yazın.

Oneses; yüksüğün içinden çıkıp çok yelkenli bir kadırgaya biniyordu.

Ya da bir işkenceye biniyordu. Ya da bir kendini yitirmelere biniyordu. Oneses bir ortaçağ gülüne gotik bir kilise dikiyordu. Ondan sonra Viyanalı bir general oluyordu. Ondan sonra bir İspanyol ırgatı gibi ağlıyor-

du. Dergide ne varsa, ne gördüyse onu yapıyordu Oneses. Hem de nasıl, üç türlü yapıyordu. Başka yapacak işi olmadığı için, bunu çok iyi beceriyordu.

Postacı çırağı durmadan Oneses'in alın terlerini bir havluyla siliyordu.

Memur kolumu dürttü. Ben öylesine dalmıştım ki duymadım. Bir daha dürttü:

— O havlu sonradan müzeye konulacak, dedi.

— Hangi müzeye?

— Hangi müzeye mi? Deyimsel Kalkınma ve Olgunlaşma Müzesinden başka nereye koyabiliriz ki? Havlunun müzelik kılınmasına da tanık olmanızı isterdim, yalnız geç kalırız diye korkuyorum. Yeniden yola düşsek iyi olur.

Müzede şimdiye dek biriken havluların sayısı kaçı buldu, biçiminde bir soru uçurtacaktım, az kalsın. Bir de ter kokusunu düşündüm. Bu çok oluşculuğun daniskası olacağından onu da sormadım.

Yürüdük. Uzaktan kulağıma alkış sesleri gelmiye başladı.

— Duyuyor musunuz? dedi.

— Evet, dedim. Alkış seslerine benziyor.

— Doğru. Alana yaklaşıyoruz.

Daracık bir çıkmaza girdik. Bütün alkış seslerinin yankıları bu çıkmaza doğru oluklanmıştı. Alkışların sarsıntısından dişlerim sökülecek gibi oldu. Kulaklarımı ellerimle tıkadım. Ötekisi oralı değildi. Göğüs kabartıyordu. Alkış sesleri göğsünü gittikçe şişiren bir dolgu oluyordu. Gerçekte burası çıkmaz mıkmaz değildi. Sonuna varınca bir kapı çıktı önümüze. Öyle ilginç yanları, bir alana yakışan özellikleri olan bir kapı görünüşü de yoktu. Daha çok bir kulübe kapısını andırıyordu. İnsanın allaklarını bullaklarına karıştırmak için, alanın eşiğinde düzenlenen bir oyundu bu. Tahta perdeli bir çıkmazdan sonra, barsaklara birdenbire dolan bir açıklık. Kim dayanır buna değil mi ya? Memur, açtığı kapının tam ortasında bir süre durdu. Ötede ne vardı göremiyordum. Alkışlar gözlerime, saçlarıma karışıyordu. Beni yeterince beklettiği kanısına vardıktan sonra, memur, göz ameliyatı olan bir adamın sargılarını inceden inceye soyarcasına, yana çekildi.

— Buyrun, dedi.

Kapıdan içeri girdim. Önümde geçmişten gelip geleceklere doğru yerleşmeye yüz tutan bir alan uzuyordu. Alan yumurta biçimindeydi. Ortasında binlerce masa, bir o kadar da iskemle vardı. Alanın çevresiyse, ses yatırımları yapmıya çağrılan sınır-ötesi bilinçlerin, ekinlerin en yeni dergilerini, yayınlarını, yargılarını, sağlı sollu yapıtlarını barındıran kitapçı

dükkânlarıyle diziliydi. Alanın ortasındakiler bazılarda hep birden, bazılarda ancak beş yüzer kişilik küçük topluluklar olarak dükkânlara dalıyor, kucak dolusu kitapla masalarına dönüyorlardı. Ellerine geçen ilk kitabın daha ilk tümcesini sonuna dek okumadan, birşeyler çiziktirmiye başlıyorlardı. Bu benim alana ilk gelişimdi. Durumu girdisiyle kaçtısıyle bilmediğim için postahane memuruna sordum:

— Ne yapıyorlar?

— Yaratıcı aktarma yoluyla uslarına us katıyorlar, dedi. Bilmem gördünüz mü; kurşun kalem yerine betonarme mürekkep kullanıyorlar. Çünkü şu sırada kalıcı yapıt vermeğe adamış herkes kendini. Betonarme mürekkep daha kalıcı nitelikte olduğundan, onu yeğliyorlar. Hem biz dışardan mürekkeplerin en çabuk kuruyanını aktarma yolunu da bulduk.

Gözümün önündekiler, onun yanıtlamalarından daha çok us durdurucuydu. Oturmuşlar, harıl harıl yazıyorlar ve yazdıklarıyle ve benimsediklerıyle, kaşla göz arasında biribirini aşındıran, yalanlıyan, eksilten ve hiçe çıkaran binlerce aktarma doğuruyorlardı. Ortada kalıcı tek şey yüzülmüş, ama kanamayı bile unutmuş bir konuşkan uğultuydu.

Bu olup sönenleri dikizlerken, alanı bütün renklerin birbirini yediği bir kovaya benzetecektim ki bir tören yer aldı. Aktarmacılar işlemlerini sürdüre dursunlar, kitapçı dükkânlarının yöneticileri, hiç tıs çıkarmadan "Aktarmalara Saygı" adını giydirdikleri bir akademi kurdular. Bunun amacı hem yazını uslandırmak hem de kitap satışını, sağdan sola, soldan sağa, ve yukardan aşağıya körüklemekti. Akademi üyeleri çok elçili, çok yardımcı çağırılarına davrandılar.

— Büyük aktarmanın çabacıları, hazır oool! dediler.

Herkes hazır oldu. Herkes herkesten daha çabuk hazır olmaya bakıyordu.

Yanımda duran memur, o sıra eli boş durmasın diye, alnına bir aktarma pul yapıştırdı. Alnına yazılı ses oracıktaki gözümün önünde gelişiverdi. Beyni sevinçten kulaklarına varıverdi.

Derken akademinin en okkalı üyesi bir söylev yürüttü. Söylevin bütününü yansıtacak değilim. Yalnız çok analı çizgilerini belirtmekle yetineceğim. Adamın söyledikleri, kulaklara varan beyinlere şunları yetiştiriyordu:

— Biz sizin aktarma çabalarınızı eskiden beri saygıyla izliyoruz. Bu işde eriştiğiniz yetenekler, bizden yana olmada tam bir olgunluğa oturduğunuzu belirliyor. Avuçlarımız buna karşılık sizden yana alkışlarla dolup taşıyor. Sesinizin kapılarını bize açtınız. Biz bu kapılarda sizi yalnız bırakmıyacağız. Her gün birlikte resimler çektireceğiz. Herkeste bu resimden bir tane bulunacak. Sizi yanımızda görmenin mutluluğu, size bir kat

daha yardımcı olmamıza yarıyacak. Başlayıp da bitiremediğiniz bir öykünüz mü var, bildirin bize, biz onu, sizmişiz gibi, sonlandırırız size göre. Ülkelerimizde yeşeren yeni bir akıma yetişmekte güçlük çektiğiniz olursa söyleyin. Biz sizi ondan yoksun bırakmayız, en kestirme yoldan iletiriz. Siz daha siz olursunuz. Bu kadarını yapmazsak neye yarar bu değiş tokuşlar?

Bendeniz ise - hâşa huzur ve haşarattan - "kim kimi değiştiriyor tokuşturuyor" diye düşünüyordum, kimseciğin naneli sarmısaklı nasırına basmadan. Karnım da öyle acıkmıştı ki. Ama birşey söylemiyordum. Ağzımı açacak olsam, aktarmacılar sağdan soldan hemenledikleri çok sesli besilerle karnıma sıva yapacaklardı. O kadarı danklamıştı kafama.

Akademi üyesi "başlayıp da bitiremediğiniz bir öykü varsa, bildirin bize, biz onu sizmişiz gibi sonlandırırız, size göre" çağırısından alandakilerin işkillenmesinden korkmuş olacak, söylevinin dümenini kırdı:

— Bu çağrı yersizdi bence. Pek çok özürlenirim. Şimdiye dekki çabalarınızdan anlaşıldığı gibi, siz bizle atbaşı gitmede hiç şaşmıyorsunuz. Aktarma yerine "atbaşı gitmek" deyimini kullanmak çok daha yerleşik olacak. Bu konuda sizin de bu görüşte olduğunuzdan kuşkum yok. Biz bugün buraya izimizi onurlandırmaktaki el açıklığınıza borcumuzu ödemeye geldik. Size hayranlığımız artık sonsuz. En öncü bir yazarımızın daha dün düşünde tasarladığı bir oyunu bugün sahneye koyduğunuzu duydum. Bilseniz ne sevindim buna. Sağ olun. Bu başarıyla aktarmacılıktan daha da ileriye vardığınızı, sözcümüz katına yükseldiğinizi doğrulamış oluyorsunuz.

Akademi üyesi bunları söylerken silme coşmuştu. Alandakilerin tümünü kepçeleme toplayıp bağrına basacaktı nerdeyse. Soluğunu biraz daha cilâlamak için sustu. Az sonra ağzını araladı. Daha birşeyler söyleyeceği sanıldı. Coşkusunun kabarma kertesini yeterli bulmuş olacak ki yerine oturdu.

Sıra artık armağan dağıtımına gelmişti.

Sınır - dışı seslerin temsilcileri yaparlarmış bunu.

İlk ayağa kalkan Küteli temsilcisi oldu. Dedi ki:

— Bildiğiniz gibi, bizde, en parmakla gösterilir, en ilercil yöntemlere kafa taşıyanlar Tüket ile Yoket'tir. Aranızda onlar gibi yazanlar olduğu söyleniyor. Çıksın ortaya, görelim, şu değerli insanlar.

Alanda herkes "ben, ben, ben, ben" diye benleniverdi. Küteli temsilcisi bu sesleri niyetçi kuşları gibi sıraladı.

— Armağan dağıtımına başlamadan ve işi en köksel damarından sağlama iliştirmek için sizden soracak bazı sorularım var. Her şey bu sorulara vereceğiniz cevaplara bağlı. Bilirsiniz, bizim yeryüzünde önemsediğimiz

tek amaç iyiliktir ve iyiliğimizi başkalarıyle üleşmektir. Bunun en tutarlı örneklerini de yazarlarımız vermiştir.

Küteli temsilcisi gerekli bulduğu bu ansıtmalardan sonra bağırdı:

— Şimdi arkadaşlar, sesinizi gönlünüze koyup soruları yanıtlayın. Şu anda hepiniz Küteli'nin gözü, kulakları ve sözlükleri önündesiniz. Biz sizi dinliyoruz. Söyleyin bakalım: Ne düşünüyorsunuz?

— İyi şeyler.

— Ne içiyorsunuz?

— İyi şeyler.

— Ne yiyorsunuz?

— İyi şeyler.

— Adınız nedir?

— İyi şeyler.

— Saat kaç?

— İyi şeyler.

— Nasılsınız?

— İyi şeyler.

— Biz devenin kulağına neler asmıştık?

— İyi şeyler.

— Ağzınız ne kokuyor?

— İyi şeyler.

— Hamhum şinanay?

— İyi şeyler.

— Şapkanızın altından neler geçiyor?

— İyi şeyler.

— Çatpat heyhat uçtu uçtu ne uçtu?

— İyi şeyler.

Bu soruların uyandırdığı karşılıklar karşısında Küteli temsilcisinin çeşmeleri bülbüllendi, şeyleri gelgitlendi.

— Çok sayısız arkadaşlar, dedi, bugün burda billûrladıklarınızla, Küteli'nin sizden beklediğini, yeterinden çok yerine getirmiş ve yüzümüzü ağartmış olduğunuzu gösterdiniz. Böylece kıvancımızın eksenini bir kat daha arttırdınız. Sesimize gene buyrun.

Temsilci bundan sonra önüne getirilen göğüslere gelişi çok yahşi "gibicilik" madalyaları iliştirdi.

Küteli'li dağıttığı madalyaların sayısını için için okşayarak, geri dönünce bu konuda yazacağı incelemenin kendisine sağlıyacağı yararları, bu yüzden belki de Küteli sesinin en büyük sıvacısı ününe oturtulacağını düşünerek, yerine döndü.

Ardından İrekama temsilcisi hop dedi ayağa kalktı.

— Bizde, dedi, akçesi en çok sesli yazarlar Folluker ve Hemenhemenvayvay'dır. Sonra bizim toprağın yetişkisi olmamasına karşın, Caymış Coyoş da tuttuğumuz bir yazardır. Görüyorsunuz işte biz de sizin gibi sesimize eklentiler yapıyoruz. Aranızda Folluker, Hemenhemenvayvay ve Caymış Coyoş gibi yazanlar olduğu söyleniyor. Çıksın ortaya o kalemi öpülesi insanlar. (Küteli temsilcisi İrekama temsilcisine küt küt baktı. "Kalemi öpülesi" lâfını ben de ne diye söylemedim diye az kalsın ortasından çatlıyacaktı. Sonra kendisini avuttu. Şöylelikle: İrekamalılar çok ham kişiler, çok salak kişiler. Biz belki her şeyi yaptık, her barsak döküntüsünü yedik. Ne var ki şunun bunun kalemini yalamalara gitmedik.

Küteli'linin tek kuşkusu, alandakilerin Küteli'ye oranla İrekama'dan daha ağır nem kapmalarıydı. Etki alanını bölüşsek daha iyi olmaz mı, diye düşündü. Bu soruna, yazacağı incelemede on parmağını birden basması çok yerinde olacaktı. Şimdilik tek yapacağı, İrekamalı çok ileri varırsa, protestolara gidecek kadar işi büyütmekti.

İrekama temsilcisinin çağırısı üzerine alanda yüzlerce ses hop deyip deyip ayağa kalktı. Birbirlerinin omuzuna çıkarak İrekama'nın sesini ta yıldızlara dek yükseltip boylarının ölçüsünü mostraladılar. Kıvançlandılar. Bu bağlılık nasıl yanıtlanabilirdi? Temsilci kalktı hemen oracıkta bir "İrekama Sesi Yedek Parçalar Fabrikası" açtı. Bu çok büyük bir iyilikti. Çünkü bundan böyle ve güneş zıbarıp uyandıkça bizde sesten yana hiç kimsenin sıkıntısı olmıyacaktı.

İrekama temsilcisi ses nöbetçilerine "gibicilik madalyaları" koydu sonra.

Bunu da yeterli bulmadı. Daha birşey koymak istiyordu. Onu da şöyle koydu, yani dedi ki:

— Siz, sesimizin alt üst kolunun sağdan birinci kanadısınız; sesimizin en ilercil yolcusu ilân ettik sizi. Yolunuz açık olsun.

— Olsun, olsun, denildi.

Tüyler güzel güzel ürperdi. Herkes keşkeklenmiş bir yolculuğu ballandırdı. İrekama bayrağı bacalarda kartallandı. Dağ başlarında bize yuvalar ördü. İrekama'nın sesi, alancıların böyle körüklü övgülerle kabartılan kamburunu okşadıktan sonra, karanlık anlarımızda bize daha tıkırında bir yol göstergeçliği yapması için, samanyolunun altından birkaç yıldızı daha kaydırıp kandilli bayraklarına ekledi.

Bunun üzerine herkes karanlıklara meydan okudu.

İrekama'dan sonra sıra Safran temsilcisine geldi.

En cafcaflı, en özenli giysilerle çıktı ortaya. Yani çenesine dek kumlara bürünmüştü.

Ve şu deyimlerle uzattı dilini:

— Kişinin en mutlu günleri, çıkmazlarla boğuştuğu, en ağdalı çıkmazlara burnunun dikinden bakıp ayak dirediği günlerdir. O günleri size getiren Safran yazarlarıdır. Sizde çıkmazlara burnunuzun en sivri merteğinden bakmak istiyorsanız yazarlarımızın kullandığı kumların yolunda yürüyün. Safran kumları kumların en aydınlatıcısıdır. O kuma girenin yanına çıkmazlar bir daha sokulmaz.

Küteli ve İrekama bu sözleri hiç de iyi karşılamadılar. Kendi seslerinin onurunu zedeleyen bir kancıklık saydılar. İrekama hele, çok işkillendi. Hemen kalktı bayrağındaki yıldızları saydı.

İrekama yıldızlarını niçin böyle bir yoklamadan geçirdi?

Çünkü Safran'lının bizimkilere ses ve yol gösterme ve kazmada kendisinden daha ileri gittiğine ve bunu ancak ileri varmalara götürücü yıldızlara el koymakla yapabileceğine inanıyordu. Yıldızların çoğunluğu İrekama bayrağına dikili olduğundan - daha doğrusu sabah akşam o bezde piyasaya çıkmaya alıştırılmış olduğundan - Safran'lı temsilcisinin esinlediği yıldızlar ancak bu bayraktan ayartılmış olabilirdi. İrekama'nın istediği, Safran'ın hırsızlığını yüzüne vurmak ve bu vurgundan sonra bayrak kaçkını yıldızlara şöyle bir bulgur köteği atmaktı. Ne var ne çok ki yıldızlar, bayraklar barında, büyük bir titizlikle habire andlarını içkileyip kuyruklarını tütsülüyorlardı. Bayrağa yapışkanlık ve bağlılıklarını yallahlamak üzere yeni denemelere girişiyorlardı. Bundan daha çalışkan yıldızların, bayrak sefasına bu kadar mıhlandığı görülmüş müydü hiç? Hangi yürek yufkalaşmazdı ki bu fedailikler karşısında. İrekama'nın gözleri doldu.

Bayrağa baktı.

Gülümsün sen,

Dünyamsın sen, dedi.

Dünya gülüsün sen,

Tüm dünyaya koklatacağız seni, dedi.

İrekama'nın, Safran'dan hınç alması böyle oldu işte.

Safran temsilcisi gıcır gıcır bir numarayla sözünü tazeledi. Yazar adları saymadı. Bunu yapmak bir bakıma alandakileri şartlandırmıya benziyordu çünkü. Dedi ki:

— Ey kum gibi arkadaşlar, Safran'ın en ünlü, sizi en çok gibilendiren yazarları kimlerdir?

Alandakiler mekikleşmiye başladılar. Topladıkları adları aldılar Safranlı temsilcinin ayaklarının dibine yığdılar.

— Bizi en çok gibilendiren yazarların başında "Al'lan Rübabı Geriye" gelir dediler.

Safranlı sevindi.

— Evet, dedi, bilirim, başınızın üstünde ona nice yaygın bir yer ayırdığınızı.

— Evet, dedi, alanlılar. O bizi aldı bir masaya koydu. Biz de oturduk, yazınımızdaki ilk masa romanını yazdık. Sonra o bizi daha sonra bir dolaba da koyacak. Biz de oturup bir dolap romanı yazacağız. Yaşasın "Al'lan Rübabı Geriye".

— Yaşayın çocuklar. Sağ olun, hep sağ olun. Sizi hep o yanımızda görelim. Biraz daha gibilenin, bakalım ne adlar daha döktüreceksiniz...

— Mışıl Mışıl Batır.

— Evet, doğru, çok güzel.Gözünüzün ferine fenerler asılsın. Daha, daha başka. Sayın, sayın da içimizde serinlikler sellensin...

— Can Pul Satır.

— Ha şöyle. Daha daha...

— Elbet Kamış.

— A, tabii, şüphesiz. Orası öyle. Bir ad daha rica edebilir miyim ey kumlanmış arkadaşlar?

— Netelli Sarıot.

— Tamam, tamam. Böylece Safran'dan aktardığınız kolaylıklarla sesinizi çok büyük oturaklıklara dayadığınızı gösterdiğiniz. Bu araçlar elinizde oldukça sesiniz sestir.

Alanlılar hızlarını almışlardı bir kez. Saydıkları adlarla yetinmediler. Safran'ın gelecekte doğuracağı yazarları da söylediler. Onların yazacakları öykülerin, oyunların, güldürülerin, yıldırgıların, çıldırıların benzerlerini türetmiye koyuldular.

Safran temsilcisi yerinde duramıyordu. Bir yandan madalya ekiyor, bir yandan da aktarmacıları iki yanağından öpüyordu. O yanaklarda başkalarına öpecek yer bırakmamacasına.

İrekama temsilcisi bunu da alınganlıkla karşıladı. Bu kez adam akıllı ödü soyuldu. Bu gidişle bayrağımın rengini solduracaklar, dedi kendi kendine. Yersizdi oysa bu kuşkulanmalar. Alandakilerin eli bayrağa boya taşıyan eldi. Gibicilikleri salt Safranlanmakla doymuyordu. Başka yapacak şey bulamadıkları için, Küteli'nin, İrekama'nın, Safran'ın çağırılarına, seslerine, gözetim yapmadan dil uyduruyorlardı. Gözetim yapmalarına da olanak kalmamıştı. Gözetim yapmak, düşünmek demek, düşünmek ise, insanın kafasını biraz kaşımasını öğrenmek demek. Ne ki gibicilikten, kafa kaşımaya vakit bile bulamıyorlardı.

Alana varalı bir saat ya geçmiş ya geçmemişti, gene de bu incelemeleri içimden geçirip elimin böğrümde kaldığını kavrıyacak kadar gözlemsel sarılıklara uğramıştım.

Kafamı yoklama gereksinmesini duydum birdenbire. Belli etmeden o da pek güzel başını alıp gibiciliklere gidebilirdi.

Onu yerli yerinde bulunca sevindim. Bundan sonra onu hep yanımda taşıyacağım. Çarelerine hep ben bakacağım. Aktarma çarelere kapıcı kılmıyacağım başımı.

Düşünüyordum. O sözde geliştirilmiş sele, kişi, örneğin "gül" adını nasıl ağzına alabilirdi. Ağlamak, koklamak, ya da başka şeyler yemek için onun ortasına nasıl oturabilirdi. O gülün azıcık bizden yanalığı olsa "nedir beni sürdüğünüz bu sesler" deyip en kırmızı direnimlerine sarılarak ısırgan otuna dönerdi.

Armağan, madalya dağıtımı sona ermişti. Akşam olmuştu. İnce bir kararti göğe yayılıyordu. Gibici yazarlar evlerine dönüyorlardı. Karınları kim bilir ne acıkmıştı. Gibici açlıklarını kim bilir ne a la pranga yemeklerle donatacaklardı?

Akademi üyeleri, temsilciler de ayrılıyorlardı. İrekama temsilcisi Safran'ın kumlarını düşünüyordu. Etki bölüşümüne yanaşmazlarsa ben bilirim onlara yapacağımı, diyordu kendi kendine. Başkente yazıp yeryüzünde ve denizlerin dibindeki bütün kumların satın alınması için elden gelenin yapılmasını isterim. Bulunmuş ya da bulunacak kum ocakları ve kuyularını işletme hakkını her yerde ve her boyutta şimdiden ele geçiririz. Kumlarından biraz yoksun kalınca bakalım ne edecek Safran'lılar?

Birdenbire alanın dört bir köşesinde ışıldaklar uyandı. Tören bitmişti. Hava ışıldakların yakılmasını gerektirecek kadar kararmıştı. Futbol maçı mı düzenliyeceklerdi yoksa? Ağzımdan hiçbir niçin çıkmadı. Sorsam postahane memuru beni burda kim bilir daha nice alıkoyacaktı. Usulcacık sıvışayım dedim. Olmadı. Adam beni bileğimden tuttu. Bu çok terbiyeli bir kenece bir tutuştu doğrusu. Birşey diyemedim.

— Unuttunuz galiba, dedi.

— Neyi? dedim.

— Heykelleri. Heykeller Alanına diye yola çıkmamış mıydık? Burası Gibiciler Alanı. Heykeller Alanı çok daha önemli. Çünkü burada yapılanların sonuçları Heykeller Alanında boy gösterir. Asıl onları göresiniz diye getirdik sizi buraya. Heykeller Alanı değer bilirliğimizin göstergesidir. Değer tanırlığımızın ambarıdır.

— Yani, şey mi, gibiciliğin buğdaylandığı yer mi demek istiyorsunuz?

— Hayır, öyle bir düşüncem yoktu. Öyle de denebilir ama. Çok iyi, çok iyi. Bu benzetimi türetmeniz, kafanızın gibisel bir yatkınlığa oturmağa başlıyacağını umduruyor.

— Evet, öyle olmalı dedim. Ve gibisel bir şiir çektim:

Gibisellik, her şeyden önce, gibisellik,
Ah gibisele bayılırım ben doğrusu.
Tuzumuz ciğerimiz oldu gibisellik,
Dağdan gelsin taştan gelsin ya da serden, borusu
Ötüp duran bir kuştur ağızlarda gibisellik,
Yaşasın gibisellik, soluğumun doğrultusu.
Gibisellik tahılımız, kemiğimizde ilik,
Bugünkü gibisel yarına atılmaz doğrusu.
Yaşasın gibisellik, uslarımın kuyumcusu.
Gönülde gibisel bir Ferhatın şirinlikleri,
Kalk servü revan gidelim artık ileri geri
Bir gibisele ki Sadabat'tır namı diğeri
Postahane memuru şiirimi çok sevdi.

— Bu gidişle, dedi, siz de gibiciliğimize büyük katkılarda bulunacaksınız. Hadi artık gidelim. Heykeller Alanını bekletmiyelim. Hele bu şiirinizden sonra sizi kim bilir nasıl bekliyordur.

Memurun şiiri beğenmesi ödümü yerinden oynatmıştı. Mezbahalık ozanlara dönmüştüm. Gibicilik tanrılarının elinin körünü öpmeğe götürülüyorduk.

Armağan dağıtımının yapılmış olduğu platformun altında bir geçit vardı. Geçitten içeri daldık. Sülüğümsü bir karanlıkta yürüyorduk. Usumun emildiğini duyuyordum sanki. Geçitin öte ucundan bir bataklığın içinden yükselire benziyen sesler geliyordu.

Geçitin sonuna vardığımızda bu sesleri binlerce heykelin çıkardığını gördüm. Heykellerin toplaştığı alan, gibici yazarlar alanını lokma edip yutacak büyüklükteydi. Sıra sıra heykeller. Gözün alabildiğine. Sıra sıra sesler. Ne diyordu bu heykeller hep bir ağızdan. İlkin anlıyamadım. Daha bir kulak verdim.

NE BENCİYİZ NE BİZCİ
GİBİCİYİZ GİBİCİ

diyordu heykeller.

Barsaklarımı bir mide bulantısı daladı.

— Bunlar, dedi memur, gibicilikleriyle heykelleşmeye hak kazananlar. Ne var ki heykeller sandığınız türden değil. Kendiliklerinden oluşuyorlar. Gibici bir yazar bitişik alanda yapıtlarını türetirken, heykeli de burada yavaş yavaş biçimlenir.

— Peki ya sesleri, ya çıkardıkları o sesler, onlar nerden geliyor? dedim.

— Onlar da heykellerle birlikte oluşuyor. Ses heykelin ta kendisi bir bakıma. Sesimiz heykelimizdir, deyimi de ordan gelmedir.

Sıralanmış heykeller arasından geçmeye başladık. Memur bana, demin Gibiciler Alanında armağan kazananların heykellerini gösterdi. Önlerinden geçerken hepsi de bizi

NE BENCİYİZ NE BİZCİ
GİBİCİYİZ GİBİ

çağırısıyle esenliyorlardı.

Alan tıklım tıklım heykelle doluydu. Bir başkasına daha yer kalmamıştı. Bundan sonra ne olacağını sordum.

— O bir sorun değil, dedi memur. Eskiden ne yapıyorduysak bu kez de onu yaparız. Bitişik mahallelerden birkaçını satın alır, evleri yıktırır, böylece boşalan yeri Heykeller Alanına ekleriz.

— İyi, ama, bu gidişle hiçbir mahalle ayakta kalmayacak...

— Bunun hiçbir sakıncası yok. Amacımız bütün ülkeyi bir heykeller alanına çevirmektir.

Alanı çevreleyen duvarlara mermer yazıtlar asılıydı. Memur bana onları da gösterdi. Yazıtlara gibicilik armağanları kazananların adları sıralanmıştı. Sınıf sınıf. Birinci sınıf gibiciler, ikinci sınıf gibiciler, üçüncü sınıf gibiciler olarak. Birinci sınıftakilerin adları altın, ikinci sınıftakilerin gümüş, üçüncü sınıftakilerinin ise mürekkeple yazılmıştı. Sınıf atlayan gibicilerin adları kabartmalı harflerle belirtilmişti.

Bir sınıftan daha aşağıkine düşenlere ne oluyordu?

— Onların heykelini eritiriz, dedi memur. Sonra Gibicilik Enstitüsüne bağlı "Silbaştancılık ve Gibiciliğini Başına Toplama" Okuluna yollarız. Orda uygulanan eğitim yöntemi, çeşitli denemelerden sonra en olumlu görülen eğitim sistemidir. Bu okula gidenler, orada kaldıkları sürece günlerini "gibi" kökünden söz türetmekle geçirirler. Bu okula gidenler çoğu yararlı işler görmüşler, sözlüğümüzü zenginleştirmişlerdir. İsterseniz yaptıkları eklentilerden birkaçını sayayım. Bunlar dilimize girdiği için önemlidir: Gibimtrak, gibigen, gibiloz, gibidaş, gibişiyatri, gibimetre, gibilitik, gibilemek, gibimsemek, gimgibi, gibiş, gibicil, gibiloji, gibimasyon, gibidi, GİBİLLİYET.

Ben ne diyebilirdim? Başımı sokacak bir delik arıyordum.

— Tanrı size, gibilenme yolunda olanak bolluğu versin. Ben artık eve gideyim. Usuma yeni gibilikler gelirse yarın size getiririm, dedim.

Ortalık da kararmıştı. Işıldaklar yakıldıydı demin. Herkes evinin yolunu kolayca bulsun diye olacak.

Şimdi yeniden Gibiciler Alanındaydık.

— Acele etmeyin öyle efendim, diyordu memur. Size daha göstereceklerim var. Bunların tümünü size göstermezsem nasıl tutarlı bir yargıya varabilirsiniz? Işıldakların yakılmasını beklemiyordunuz değil mi? Bakın neden, anlatayım. Gibici yazarlar işlerini bitirdiler. Şimdi gibici okurlar gelecekler. Kitap alacaklar. Işıldaklar onlar için yakıldı. Bunu, bir bakıma, demin gördüğünüz törenin en doğal, en doğurgan sonucu yerine koyabilirsiniz.

Gibici okurlar alana doluşmaktaydı. Kitapçı dükkânlarına aktarma kitap satın almıya gidiyorlardı.

— İsterseniz, aralarına biz de karışalım, dedi memur. Böylece her şeyi olurken, ve yakından izleyebilirsiniz.

— Okurlara da madalya armağan veriliyor mu?

— Hayır okurlara hap veriliyor.

İlkin benimle alay ettiğini sandım. Ama az sonra okurlardan birini bir kitapçı dükkânından çıkarken gördüm. Onun gibi daha yüzlercesini. Elindeki kitabın kapağının köşesine üçgen biçiminde saydam bir kâğıt parçası yapıştırılmıştı. Bu kâğıdın altında da bir hap bekliyordu. Sordum:

— Hiç tanımadığım bir kişiye böyle küttedek sorular sormama kızmayın, ama kendimi alamadım. Söyler misiniz şimdi bana biraz: bu haplar neye yarıyor? Baş ağrısına karşı mı?

Gibici okurun, bu soru üzerine, az kalsın gözleri kulaklarından fırlıyacaktı.

— O da ne türlü söz, dedi. Siz galiba, büyük devrimimizin henüz us direğinizde dalgalanmıya başlamadığı taşra bölgelerinden birinden geliyorsunuz. Satışa çıkarılan her gibicilik yapıtında bu haplardan bulunur. Bu, okurlar için düşünülen bir kolaylık. Haplar, okurun, elindeki yapıtın anlamına en kestirme yıldırım hızıyle varmasını sağlıyor. Yani hapı yutan, kitabın anlamını da kavramış oluyor.

— Sizinkisi ikinci elden aktarma olduğuna, yani gibicilerin gibicisi olduğunuza göre, ve anlam da size gelinceye dek biraz yarı yollarda kalıp beyninizde artık yedi ülkenin yedi yeli estiğine göre, kavrama yetileriniz ıkıntıya uğramıyor mu?

— Hayır biz hiçbir zaman o dediğiniz ıkıntılara sürüklenmedik. İçimizde bir sezgi zili var. O zil çalar çalmaz anlama eriştik diyoruz. Bundan daha kolay ne olabilir. Kafa yormadan bütün bunları elde etmek... Siz de bir tadına varsanız...

— Burnumu sırlarınızın içine sarkıtmak olmasın ama, kimlerdir bu tansıklı bilinç haplarının türeticileri? Nerde otururlar? Bir tanışabilsem...

— Ben de onlarla tanışmayı kaç kez özledim.

— Niye? O kadar güç birşey mi ki...

— Onu demek istemedim. Biz bu hapları sınır ötesinden getirtiyoruz da...

— Onun içinde tanışamadınız. Belki bile bile görünmüyorlar size. Çünkü ne bileyim, hapları kendi elleriyle dağıtsalar, işinize el atmış gibi görüneceklerinden korkuyorlar. Bu görünmezlikleri sizin onlara özleminizi katmerleştiriyor değil mi? Bacalarınızı özlemler tutuşturuyor. Anlıyorum. Anlamaz olur muyum? Ne de olsa kişi içtiği suyun gölünü görmek ister. Diplerini kulaçlamak ister gölün. Sudaki çamurun payı nedir anlamak ister.

— Nasıl istemez efendim. Her şeyi düşünmüşler. Ayarlamışlar. Her kitaba bir hap yapıştırmakla salla parti iyiliklere yanaşamıyorlar. Örneğin 150 yapraklık her kitaba bir hap yapıştırılıyor. 300 yapraklık bir aktarma yapıt da pekâlâ bir hapla birlikte bilinç piyasasına sürebilirlerdi. Ne ki yapmıyorlar bunu. Bu türlü kitapların anlamları daha uzun olduğundan, iki hap eklettiriyorlar. Hapların sayısı bu orana göre artıyor. Yani 150 yaprağa bir hap. Aktarma bir sözlük gördüm. 2400 yapraklı bir anıttı. Burda alabildiğine cömertlikleri tutmuş. Her sözcüğün kıyısına bir hap ekli. İyicilikte bu kadar da ileri varılmaz diyeceksiniz değil mi? Varmışlar işte. Bilinçlenmeden başka konular ve deliklerde toplumsal güçlükler karşımıza çıktı mı hemen kalkıp yerimizde sayarak onlara danışıyoruz. Onlar da zorluklarımızı giderici özel hapları bize büyük bir ivedilikle iletiyorlar. Bu özel hapları bir kaşık suyla içer içmez, çıkar yollar kendiliklerinden şakır şakır sökün ediyor. Her şey öyle kolay oluyor ki. Niye bunca dertlenmiştik, kanımız neden bunca şaşalamıştı diye oturuyor, kırk gün kırk gece alaylaşıyoruz.

— Bu alaylaşmaları hangi sesle, yani kimin sesiyle yapıyorsunuz? Kendi sesinizle değil tabii. Öyle alaylaşmanın hem tadı çıkmaz, hem de kimsecikler birşeycikler anlamaz değil mi?

— Biz o kadar nankör insanlar değilizdir. Hapı bize kimler gönderdiyse onların sesiyle yapıyoruz bunu. Sese saygı diye birşey vardır ne de olursa.

— Affedersiniz, birşey daha soracağım. Oyun bozanlık gözüyle de bakmanızı istemem söyleyeceklerime.

— Buyrun, buyrun, sizi bütün gibiciliklerimi ayaklandırıp aydınlatmıya hazırım.

— Diyelim ki dediğiniz güçlüklerden biriyle karşılaştınız. Diyelim ki Safran'a danıştınız. Safran da size o söylediğiniz ivedilikle özel bir hap yolladı. Siz güçlüğü gidermek üzere, tam bu hapı yutmaya hazırlanırken, diyelim ki, durumu haber alan İrekama da özel bir hap yolladı. Diyelim ki

İrekama'dan geri kalmak istemiyen Küteli de güçlüklerinizi kökünden kütletecek çapta bir hap ile çıktı karşımıza. Diyelim ki bütün bunlar oldu. Sizin buna ne diyeceğinize biraz bakmak isterim. Siz ne dersiniz? Böyle bir durumun zuhur ve tahaddüs eylediği hallerde, hiç kimseyi gücendirmemek için hapların üçünü de birden mi, yoksa teker teker mi, yoksa öncelik sırasına göre mi yutacaksınız?

Gibici okurun dudakları arap saçına döndü. Cevabını beklemeden uzaklaştım. Postahane memuru konuştuklarımızı duymamıştı. Mesele yoktu. Gidebilirdim artık.

— Maskeli Balolarımızı da görmek istemez misiniz? dedi.

— Ne balosu?

— Maskeli Balo. Bu fırsatı kaçırmanızı istemem doğrusu. Gelmişken onları da görelim. Fazladan yol yürümek de yok. Şuracıkta. Kitapçıların bitişiğinde.

— Şimdiye dek gördüklerim yetmez mi ki?

— Hayır, yetmez! Çünkü bu balolar gerçekte balo malo değil. Kişinin, içini boşaltması için, kurulmuştur bu balolar. Yani kişinin hem eğitimine hem de boşalımına yarayan birer bakım evi de diyebiliriz bunlara.

— Peki, bu yoldan gidenlerin boşaltılması, eğitilip iyileştirilmesi ne kadar sürer?

— Kesin bir cevap veremiyeceğim sorunuza. Genelleme yapacak olursam, bu sürenin kişinin hevesine, işi ciddiye alma oranına bağlı olduğunu söylemem daha doğru olur.

— Siz şu boşalım sözünden ne anlıyorsunuz?

— Bunun bilimsel tanımını siz de biliyorsunuzdur, canım. Boşalım demek, bazı eğilim ve isteklerin insanda körü körüne birikmesini, giderek irinleşmesini önlemektir. Bu da tabii o eğilim ve isteklere kapıyı açık tutmakla oluyor. Böylelikle insanı boşaltmak, bir bakıma insanı beslemek sonucunu getiriyor.

Bir kapının önüne gelmiştik. Buna kapı demek biraz yersiz kaçacak. Kapıdan daha çok bir delikti. Yüzü koyun yere yatıp dizlerimiz dirseklerimiz üstünde sürünerekten delikten içeri girdik. Memurun üstüne bir sürüngen görkemi çökmüştü. Kendimizi basık tavanlı, koğuşa benzer upuzun bir yerde bulduk. Duvarların dibinde döşekler, kerevetler, karyolalar. Ve bunların üzerinde yatan loş, hiç yıkanmamış kıpranımlar.

— Birinci Maskeli Balodayız şimdi, dedi memur. Buraya herkes kötürüm, yatalak kılığında gelir.

— İyi ama, dedim, niye böyle yılan öyküsü gibi uzayıp giden bir koğuşu seçmişler. Herkes kendi odacığında tek başına, ya da ikişer üçer kişilik odalarda kötürüm oyunu oynasalardı olmaz mıydı?

— Başlarda biz de sizin gibi düşünmüştük. Zamanla hepsinin bir araya gelmesinin daha olumlu olacağını gördük. Çünkü bir araya gelince birbirlerine baka baka öyle şeyler öğreniyorlar ki kötürümlük yolunda... Sonra bunun dahası var. Sınır ötesi yerlerde kötürümlerin günlükleri kapış kapış okunuyor. Bizimkiler diyorlar ki: Biz sınır dışındakilerden nasıl geri kalabiliriz? Bize ne derler sonra? Onlarda kötürümler, yatalaklar varsa bizde neden olmasın? Kötürümlerin, yatalakların en iyilerini, en olgunlarını bizden başka kim yetiştirebilir? Biz önceleri pek farkında değildik. Demin söyledimdi ya, biz bu baloyu, kötürümlükten dem vurmak isteyenler eğilimlerini heveslerini geçiştirsinler diye ortaya koymuştuk. Giderek, koynumuza şu kanı girdi ve bir daha çıkmadı: İlk bakışta eğilim saydığımız gerçekte korkunç bir yaratıcı yetenekti. Bu yeteneği yüzeyde bırakamayız. Körleşmesine olanak veremeyiz. İlerisi için de çok mutluyuz. Bir gün "alanlıların" önüne çok işlenmiş bir kötürümlük oyunuyla çıkacağız. O gün pek de uzak değil.

Adam bunları anlatırken, ben de onun dediklerini dinlerken, ikimiz de ayağa kalkmıştık. Ben elimle üstüme yapışan tozları silkmeye çalışıyordum. Sordum:

— Siz o günün yakınlığını neye göre ölçüyorsunuz?

— Gözümle gördüklerime dayanarak. Vardığım kanı, öyle saçma sapan varsayımlara dayalı değil. İnanmıyorsanız gelin bakın.

Memur beni koğuşun bir köşesine iletti.

— İşte, dedi, bakın.

Ben birşey göremiyordum. Burası koğuşun en loş yeriydi. Hiçbir kıpranmanın buralara sızmayışı loşluğu daha bir karartıyordu. Bir kıpranış olsa karanlığın hiç olmazsa bir boyutunu, bir yönünü bulmuş olacaktım.

— Hiçbir şey göremiyorum, dedim.

Memurun kızmasını bekledim. Öyle ya beni buralara dek getirmişti. Birşeylere tanık olayım diye. Ben de, "hiçbir şey göremiyorum" biçiminde arsızlık ediyordum. "Ulan kör müsün, nice emekler akıtılaraktan biriktirilen bu yaratıcı loşluklar karşısında nasıl oluyor da gözlerin kamaşmıyor?" türünden sözler fırlatacağını sandım yüzüme ve dişlerime.

— Görmelisiniz dedi; karanlık saydığınız şu yerde atılan büyük adımları görmeden gidemezsiniz. Giderseniz, gözleriniz boş olarak dışarı çıkmış olursunuz.

Yanımdan biraz ayrılıp karanlığa doğru sokuldu:

— Benden bıkacaksınız ama sizi gene rahatsız etmeğe geldim. Yanımda bir arkadaş var. Baloyu gezdiriyorum. Sizi görmeden ayrılmasını istemedim. Bir kibrit yaksak acaba... ne dersiniz... pek iyi seçemiyor da ...

(Kendi teninin içine bir kuyuya düşercesine çekilmiş olan erdemli pıhtıdan şu cevabı aldı:)

— Aman efendim buyrun, rahatsız etmek de ne demek! (Bu, yatalak köşesinden saldığı ünü, rahatsız edilmekle pekiştiren bir sesti). Yakın kibriti, yakın da görsün arkadaşınız. Yalnız yakacağınız kibritin ışığında biraz kesinti yapmanızı rica edeceğim. Bazı kibritler var, yedi sekiz kandil gücünde. Güç sözüne dayanamam. Duyar duymaz ters yüz edilmişe dönüyorum. Kötürümlüğü nice ciddiye aldığımı, bilirsiniz. Güç sözü türünden uyumsuz şeyleri, değil dile getirmek, düşünmek bile, kafamda devimsel imgeler uyandırıyor. Bu imgelerin, kafama girdikten sonra tenimin başka yerlerine yayılmasını önlemek için nasıl didinmem gerektiğini siz de anlarsınız. Ayıp değil mi kişiyi böyle işinden alıkoymak, dikkatinin ağdalarını sulandırmak. O sözlerde bir casusluk var. İstemem istemem, alın götürün onları...

Memur, Kötürümler Balosunun en kaşerlenmiş üyesini şöylemesine yatıştırdı:

— Hiç merak etmeyin. Ben sizin karşınıza, kötürümlüğünüze en iyi uyaklık edecek sözlerle çıkanın biriyim. Biz, o sizin dediğiniz biçimdeki sözleri çoktan yakalayıp kurşunlara dizdik. Buraya kötürümlüğünüzü kösteklemeğe değil, körüklemeğe geldim. Ama düşünüyorum da çakacağım kibritin yanış süresi körüğün yanıp kavrulmasına yetebilir. Tanrı o günü göstermesin ve tüm körüklerimize sağlık versin. Ama sizce bir sakıncası yoksa kibriti dörde böler dörtte birini yakarım.

— Alnınızm ortasından öpülmüş sayın kendinizi. Saygı, anlayış ve yakınlığın bu denlisini daha kimseden görmemiştim. Nasıl hayır diyebilirim. Buyrun yakın kibriti. Ve söndükten sonra baş ucuma koyun kalıntısını. Onu hep yanımda saklıyacağım; bugün adına dikili bir anıt bileceğim onu.

Memur cebinden bir kibrit kutusu çıkardı. Tarihsel bir olaya ışık tutacakmışcasına, kutunun içinden en bölüngen kibriti seçti. (Bu kibrit birazdan tarihçisini aramağa başlıyacaktı. Okullarda okunacaktı en eğitimsel şıpşaklarla. Her evde ve gözde açılış törenleri yakılacaktı. Uslar bu kibritin ortamında güneşlenecekti. Ve en yalıtkan sonuç olarak, güneş "kutuda bir kibrit olsaydım" diyecekti). Bir başka cebinden bir traş bıçağı çıkardı. Kibriti bıçakla dörde böldü. Uzunlamasına.

— Kibrit yakılsın, dedi, Kötürüm. Ve kibrit yakıldı.

Bir çeyreklik kibrit ışığında bir el yatıyordu. Kıpırtısız. Elin parmak aralarına örümcek ağları asılıydı. Örümceğin kendisi başını alıp gitmişti. Belki de delirmişti. Memur bu et, kemik ve kas posasına, insan emeğinin en yüce doruğu gözüyle bakıyordu.

Kibrit söndü. Sönen ışığın çöpünü, kötürümün baş ucuna bıraktı memur.

— Teşekkür ederim, dedi.

— Birşey değil, denildi karanlığın içinden. Ben yitikliğin mahmuzlarını duyar gibi oldum sırtımda.

Saatlerin zemberekleri zehirlendi.

Sonra bir korkunun gergefi gerildi soluğuma. Bu adam yakınlarda bir güzel evliyalanıp sürüngen nurlar kadar yatacaktı tüm tapularında şu toprağın. Bir kibritlik sözümüz bile geçmiyecekti ondan sonra. Çok eskiden kayalar gibi karşıma çıkan anamı ansıdım birdenbire. Dudaklarımı suya düşüreni eskilerde. Baktım kayalar daha eskimemiş, daha aşınmamış. Babamın elinden neler gelirdi şimdi. Bir iki kez olsun döner miydi mezarında? Babamdan kalan taşı aldım, korkumun kafasını ezmek için. Anam ağaçtı artık. Ağaç babamı yedi. Taş kimin olacaktı?

Derken düşündüm. Korkmağa vaktim yoktu benim. Bu, işin tuhafiyeciliği idi.

Memurun omuzumu sarstığını duydum.

— Susuyorsunuz, diyordu, söyleyecek birşey bulamıyorsunuz. Ben de öyle olmuştum ilkin. Çok iyi anlıyorum. Benim de elim, ayağım, dilim tutmaz olmuştu. Dehşetli bir başarı değil mi? Bunu yapabilen kişinin istemi nelere yetmez ki? Sonra birşey daha anlatacağım size, belki şaşacaksınız. Ama doğru. Kötürümlüğü bayındırlık kural ve ilkelerine göre yürütme yolunu bulmuş olan bu bay, baloya ilk geldiği günü unutmuş. Ortalama kırk yıl geçtiği söylenmekte o gün üstünden. Baloya bir girmiş, bir daha da çıkmamış. Öylesine ciddiye alıyor işte işini. Ben bundan ötürü inanıyorum Kötürümlük Gösterisinin alanlılara yakınlarda sunulacağını. Bu kırk yılın ürünleri o gün görülecek. Bir başkası olsa, on onbeş yıllık bir sürecikten sonra kötürümlükten yana tüm ustalıkları devşirdiğini sanarak ortaya çıkardı. Öyle yaptı mı? Yapmadı. Beklemesini kıvamlanmasını bilmesinden yalnız kendisi değil biz de kazançlı çıktık ya da çıkacağız.

Tüylerim ürperiyordu. Tüylerimi gizlice ütüledim, sonra sordum:

— Kötürümlüğün yollarında bunca sürünmüş ve sizin dediğiniz gibi beklemelerin en büyük eksenlisini bize öğretmeğe gelmiş olan bir adam ne kadarlık bir gösteri yapar dersiniz?

— Sorunuzu anlıyamadım ki yanıtlıyayım.

— Yetersiz kaçtı galiba sorum. Israr etmiyeyim..

— Hayır hayır. İlgilerimi böyle kabarttıktan sonra, daha açık konuşmaktan çekinmeniz doğrusu ayıp olur. Sizi bunca gezdirdim, nelere tanık kıldım sonra...

— A evet, bakın orası öyle... Öğrenmek istediğim gerçekte çok doğal

bir istekten ileri gelme. Yani şu kötürümlük gösterisinin ne zaman başlayıp ne zaman biteceğini gözümün önüne getirmek istiyordum da... şimdiden bilmemiz diye bir olasılık yok... ama gene de... merak bu, ne yaparsınız. Yani işte şey demek istiyorum: bu gösteri bir resital süresinde mi olacak, yoksa daha da mı uzun sürecek?

Postahane memuru eliyle alnına vurdu:

— Bakın hiç düşünmemiştim. Oysa öylesine yerinde sorular ki bunlar, dedi.

— Değil mi ya?

— Hem de nasıl! Bu sorular üzerinde şimdiden durmamız gerek. Gösteri günü hepimiz hazırlıklı olmalıyız.

— Gösterinin süresini kapsıyacak kadar özel saatler yaptırmak bile gerekebilir değil mi ya?

— A hem de nasıl? Bunu da düşünmemiştim. Utandırıyorsunuz beni! Ama ben sizin hesabınıza seviniyorum. Görüyorum siz de sorunlarımızı, çabalarımızı önemsemeğe başladınız.

— Aman efendim ne demek... Yaptığımı abartmayın... Ben de parmaklarım örümcek ağları tutuncıya dek elimden geleni yapmak isterim.

— Hiç gizlemiyeceğim sizden. Kötürümlük gösterisini ben öteki gösteriler ayarında bir açıklama olarak bellemiştim. Oysa hiç de öyle değil. Kırk yılın deneyini emeğini kişi nasıl birkaç günlük hatta birkaç aylık bir gösteriye sıkıştırabilir? Doğurgan olması için alabildiğine uzun sürmeli gösteri.

— Gösteri bitmeden önce öleceğiniz tutarsa...

— Zarar yok zarar yok, ben ölürsem çocuklarım, onlar ölürse onların çocukları alır yerimi.

Adam şimdiden Damızlık Kötürümün çağlarını yazmağa başlamıştı.

Ekmekleri şimdiden sakatlıyordu.

Kadınların elmalı kalçalarını, elle tutulup sevilirliğini ve bu kalçaların ekinlerini ve pınarlarını, bodur döllerin anahtarlarına hazırlıyordu. Yaşamın insana lâf atan güzelliklerini silmeğe, solukla alışverişleri kesmeğe, çıkmazlara mendil sallamağa gidiyordu şimdiden.

Gelecek döşeklerin kaptanıydı şimdiden.

Kaldırım oluklarında kalyonlar işletiyordu.

Ben bir deniz kıyısında olmak istedim. Geleceği, denize karşı sevgilim olacak bir kız biçiminde düşündüm. Sevgimizin içinden, direkleri gül açan bir gemi çıktı, uzaklara açıldı. Biz oturduk gemiyi izledik. Geminin bir güvertesi kumluktaydı.

— Yahu, diyordu Döşekler Kaptanı, törenin süresini saptamakla da

iş bitmeyecek. Baş Kötürüm, alanlıgillerin önüne sürüldüğünde, gösterisini nasıl yayımlayacak?

Sözlü mü, sözsüz mü?

Sağdan sola mı, yoksa soldan sağa mı?

Dışarıdan içeriye mi, yoksa içerden dışarıya mı?

Dolaylı mı, dolaysız mı yoksa?

Yoksa alacaklı olarak mı?

Bütün bunlara ek olarak

Çenemizin çıngırağı,

Dilimizin kıblesi,

Canımızın kantarı,

Külâhımızın mayası,

Yoksa esperanto bir yiğit olarak mı?

Ve sonra biz nereye oturtacağız onu ve gösterisini?

Usumuzun tasma mı?

Siz ne dersiniz? Yoksa siz, gözümüzün koltuğuna mı oturtalım onu diyorsunuz, nalımızın çarmıhına mı, yoksa bir başka yerimize mi? Ne yapsak ki, ne etsek ki?

Ben nasıl bırakırdım hazretliyi bu cılk yumurta çarpıntılarına? İşkilden sarılığa tutulup akını kokusundan ayırd edemeseydi ne yapardım ben? Kırk birinci ayağını çektirmeye gitmek istiyen bir böcek olmak istiyordu o. Bana mı düşerdi daha çekilmeden ayağını kaydırmak? Geleceğine okumak olurdu bu, dosdoğru.

Ben içtenliğimin samur kürkü sıcaklığı ile, hemen ve ansızın en gedikli işkembelerime davrandım. Adamcıkcağızın yardımına doğru fitillendim. İşkembemi bu denli tez tutmamın bir nedeni yok değildi. Memur beyin usunu Kakademi üyelerine postalayıp bu sorunun çözümlenmesini onlardan istemesinden korkuyordum. Onları toplantıya çağırmasından korkuyordum. Bana kalırsa bu türlü kakademi oturumlarının bir tanesi bile kişinin yaşamına yeter de, eder de.

— Üzülmeyin, dedim. Ehramlı telvelerince köşede firavunlanan Kötürüm-ü Azam'dan hemencecik kemençecik gidip sormak varken ne diye sıkasınız şu çok reçelli canınızı, ne diye bunca kasık teri dökesiniz? Teriniz apışmaz mı? Gideyim yakarayım isterseniz Tanrıya. Bir daha böylesine çıkmazlarla doldurmasın ayakkabınızı. Doldursa bile, sakıncası yok. Tanrı ne yaptığını bilir çünkü. Kulunun çıkmaza girdiğini gördü mü ona çıkmaz çıkıkcılığı öğretir. Dedim ya gidip soralım. Rahatsız etmiş de olmayız. Bakın göreceksiniz, böylesine geleceksel bir konuda kendisine danıştığımızdan nasıl boşlu boşuna hoşlanacak...

Memur — (Belleğinde gerekli gördüğü bazı eylemleri yerine oturt-

tuktan sonra, şöyle ki yakasını yeniden kolaladıktan, pantolonunu yeniden ütüledikten sonra - dört büklüm selâma durdu karanlığa karşı. Kötürümün kapkara sularına girmişliğinin utangaç muştucusu olarak bir öksürük uçurttu).

— Kim o? dedi, Kötürüm. (Tam o sıra, yuvasına yem taşıyan bir kuş gibi, teninin acıkmış bir yanına taze taze bir inme mi taşıyordu ne, bir irkilme oldu sesinde. İrkilmez mi ya! İnmesi yarı yolda kalmıştı çünkü.) Siz daha burda mısınız?

MEMUR — (Kötürümün elini öpmek ister gibi eğilir; sonra o eldeki örümcek ağlarını dağıtmaktan korkar gibi doğrulur). Giyinmekte olduğunuz inmelerin akışını aksattımsa kusuruma bakmayın. Elinizin körünü yapıştırın isterseniz bana. Ne ki...

KÖTÜRÜM — (Yarıda kalan inmeyi bekletmekten, kaçırmaktan korkuyormuş gibi) Bir başka güne bıraksanız olmaz mı soracağınızı? Bir inme sol ayağımın eşiğine ayak bastı da...

MEMUR — (O inmenin yolunu kesmekten korkar gibi soluk almadan konuşur) Aman efendim, ayağınızın ter kokusu olayım. Kızmayın bana. Önemli bir işimiz olmasa, münasebetsizlik olurdu bu yaptığım. Yalnız işte demin konuşuyorduk da arkadaşla, kötürümlüğümüzü bayındırmaya yarıyacak çabalarınızı kendinize saklamıyacağınıza, dayanışma bilinciniz çok sağlam olduğu ve çabalarınızın ürün ve sonuçlarını başkalarının başında darılandırmak istediğiniz için, günün birinde bir gösteri yapacağınıza inandığımı söylemiştim arkadaşa. Ve bunu söylemekte haklıydım bence. Size sormamış olsam bile. Bu bakımdan affı umuminizi dilerim. Çünkü bana kalırsa, böyle bir gösteride bulunmanız bir ırmağın bir denize akması kadar doğal. Siz ırmaksınız. Biz de deniz. Bunu yanlış anlamayın. Biz deniziz, dediğimde, sizden büyüğüz demek istemiyorum. Çünkü siz denizimizin candamarı, belkemiği, kılıç balığı, başyazarı, yelkeni, dümeni, bacası ve dalgasısınız. Biz sizi, her zaman denizin ortasında, kıyısında bekleyen insanlarız. Bütün bunları söylemem yersiz belki. Siz bunu bizden daha iyi bilirsiniz. Yalnız işte söylemeden edemedim. Ulu orta söz ediyor, demenizden korktum. Büyük bir nedenle geldiğimizi anlatmak istedim. Nedenimiz büyük olmasaydı gelmezdik...

KÖTÜRÜM — (İlk irkilmesinin nedensizliğinden utanıyormuş gibi) Oğlum, öyle şey olur mu? Böyle haince düşüncelere nasıl kapılabirim? Baş ucumda duran şu kibrit çöpünü nasıl unuturum? Bu kibrit çöpü, geliştirmekte olduğumuz ilercil anlayışın bayrağını çekeceğimiz direk olacaktır bir gün. Bir gün yeni bilincimizin posta güvercinlerini bu direkten havalandıracağız.

MEMUR — (Kötürümün bu övgü yağmuru altında sendeler, erir gibi

olur) Sağ olun. Var olun. Siz benim sağımda var olun, ortamda var olun, solumda var olun. Ama siz beni sevinçten delirtmek mi istiyorsunuz? Demin çaktığım kibritin çöpünü bir anıta sonra da gelecek bilincimizin bayrak direğine benzettiniz. Böylece, sizi tanıtma, yayma, aşılama çabalarımın karşılığını vermiş oldunuz. Yardımlarımın en duygulu sayacı bildim sizi. Bu kadarı bana yeterdi. Ama "gelecek bilincimizi bu direkten posta güvercinleri gibi havalandıracağız" demeniz bana çok dokundu. Beni yerlere serdi. "Güvercin gibi havalandıracağız" da diyebilirdiniz. Demediniz. Posta güvercini, dediniz. Böylece gördüğüm işin önemini kavramış olduğunuzu, büyümsediğinizi de gösterdiniz. İnsan kendinden geçmez de ne yapar böylesine katmerli övgüler karşısında?

KÖTÜRÜM— Ben bunları size kendinizden geçesiniz diye değil, kendinizi aşasınız diye söyledim.

MEMUR — Evet, doğru. Sizinkisi bir övgüden çok, bir iteleme, bir uyarma idi. Gerçekte size sormak istediğimiz, kendimizi aşmakla ilgili.

KÖTÜRÜM — Kendimizi aşmak. Evet, evet. Kendi elimizin emeği olan bilince dört nala ulaşmak.

MEMUR — Evet, işte biz de onu düşünüyorduk, onu tartışıyorduk demin. Arkadaş yapacağınız gösteriyi merak ediyor. Resital süresinde mi olacak, yoksa daha mı uzun sürecek diyor?

KÖTÜRÜM — Arkadaşınıza teşekkür ederim.

MEMUR — Sonra arkadaş, gösterinin süresini kapsıyabilecek özel saatler yapılmasını bile söz konusu etti.

KÖTÜRÜM — Arkadaşınıza çok çok teşekkür ederim.

MEMUR — (Kötürümün teşekkürlerini kıskanır. Gölgede bırakılmaktan korkar gibi) Ben, efendim, bense işi daha da büyüttüm. Ben daha can alıcı sorunlara sarıldım. Gösterinin doğurgan olması için alabildiğine uzun sürmesi gerektiğini söyledim.

KÖTÜRÜM — Teşekkür ederim.

MEMUR — Sonra şey dedim: Gösteri sözlü mü olacak, yoksa sözsüz mü?

KÖTÜRÜM — Size çok çok teşekkür ederim.

MEMUR — Gösteri, içerden dışarıya mı yoksa dışardan içeriye mi olacak, dedim.

KÖTÜRÜM — Size çok çok çok teşekkür ederim.

MEMUR — Gösterinin süresi kadar önemli bir konu var. O da gösteriyi ne olarak yapacağınız. Onu da ele aldım.

KÖTÜRÜM — Yeşe, yeşe!...

MEMUR — Gösteriyi dilimiz kıblesi olarak mı yapacaksınız?

KÖTÜRÜM — Evet... evet.... dilinizin kıblesi...

MEMUR — Yoksa canımızın kantarı olarak mı?

KÖTÜRÜM — Olur, olur... canınızın kantarı olarak olur...

MEMUR — Sonra gösteriyi, çenemizin çıngırağı olarak da yapabileceğinizi düşündüm.

KÖTÜRÜM — A evet, evet. Çenenizin çıngırağı olarak... Olur, olur. Niçin olmasın? Önüme yığdığınız bu olanaklar karşısında soluğum kesiliyor. Demin ne dedinizdi? Böylesine katmerli övgüler altında insan kendinden geçmez de ne yapar, demiştiniz değil mi?

MEMUR — Evet, demiştim. Ve bunları size "sağ olun, var olun, çok olun" anlamına getirmek için söylemiştim. Ve bu dediklerimi şurada özellikle doğrular ve paylaşır ve savunurum.

KÖTÜRÜM — İşte ben de sizin deminki durumunuzdayım. Yaptığınız benzetimler beni büyüledi. Ben de kendimden geçtim. Ve kendimden geçmekle yok oldum. Beni daha büyük ölçüde var edesiniz diye. Ben çünkü sizde o gücü sezinliyorum. Siz hiç korkmayın. Siz bana bırakın her şeyi. Olasılık yoluyla bana yakıştırdığınız oyunların hepsini oynarım ben. Gösteriyi ilk önce sözlü, sonra sözsüz olarak yaparım. Ondan sonra içerden dışarıya yaparım. Gösterinin bu ilk üç türlüsünü bitirdikten sonra dilinizin kıblesi, canınızın kantarı, çenenizin çıngırağı olarak yenilerim. Her birinin payını vererekten. Ey Tanrım, ne güzel anlar yaşatıyorsun bana... Böyle iyi, böyle anlayışlı insanlar çıkardığın için karşıma, kurbanın olayım. Çıngırağın, kantarın olayım. Ve siz hiç korkmayın çocuklar. Gösteriyi filme çektiririz. Hain ölüm isterse gelip ayırsın beni sizin aranızdan. Filimi aralıksız oynatmakla ölüme karşı sürekli bir set çekmiş olacağız. Filim oynadıkça hep karşınızda bulacaksınız beni. Eksilmezliğimi size bırakıyorum. Yeter ki filim oynasın.

MEMUR — Oynatırız. Heykeller Alanına bir sinema koyarız. Filimi orada oynatırız geceli gündüzlü.

KÖTÜRÜM — Geleceğin kuşaklarına el uzatacağım. Yeter ki filim oynasın.

MEMUR — Oynatırız. Geleceğin kuşaklarına sinemanın ön sıralarında en sürekli yerleri ayırtırız.

Konuşma bu güvenli sözler üzerine sona erdi. Geleceğin temelleri şimdiden atılmıştı sanki.

Geleceğimizin rejisörü yanından biz tam ayrılmaya hazırlanırken birileri daha göründü. Beyaz ceketli bir hastabakıcı, tekerlekli bir iskemleye çökelmiş bir kötürümü bizim köşeye doğru itiyordu. Kötürüm gençten bir adamdı. Balo üyeliğine yazılalı çok olmadığı yüzünden belliydi.

— Hastabakıcı galiba acemi bir kötürümü getiriyor, dedim memura. O da usta kötürümlüklerin enginliğine erişmek istiyor.

Memur "hastabakıcı" dememe alındı.

— Benden size bir öğüt, dedi. Burada "hastabakıcı" lâfını ettiğinizi kimse duymasın. Ayıplarlar sizi. Bir balo ortamı içinde olduğumuzu ne de çabuk unuttunuz!

— Peki, hastabakıcı demiyeceğiz de ne diyeceğiz, diye sordum.

— Bu gibi kişilere "garson" demek daha yakışık alır, cevabını aldım.

— Bu deyimi pek iyi anlıyamadım. Bu konuda anlamın yufkasını biraz daha ince açmanızı dileyeceğim.

— Siz hiç meyhaneye gitmediniz mi? "Garson, cinfiz getir, garson dömisek bir roze şarap getir" dediğiniz olmadı mı hiç? Beyaz ceketli genç de bir bakıma garsonluk ediyor. Diyelim ki balo üyelerinden biri bir yanını kötürümlüklerle süslemiş, oldurmuş. Yeter mi bu? Yetmez. Ne yapsın bu durumda? İster istemez arkadaşı çağıracak...

— Nasıl çağıracak?

— "Garson arkadaş", diyecek, "bu yanım oldu, şimdi gel beni öbür yanıma çevir ki o yanım da olsun. Seçmece bir iki tane de inme getir..."

— Herhangi bir inmeyle yetinmemek için olsa gerek.

— A bakın, bu dediğinizi çok beğendim. Tüm beğenileri doyuracak kötürümlükler bulundurulmaktadır balonun tezgâhında. Sadesi var, şekerlisi var, ortası var. Safran'dan, İrekama'dan, Küteli'nden geleni var. Sıcağı sıcağına, soldan çakıp sağdan çakıp geleni var.

...Bizim kibritin ışığı çoktan sönmüştü. Bir çeyrek kibrit yakmak belki yersiz kaçmıyacaktı.

— Lüzum yok, dedi postahane memuru. Onlar sizin gibi değil. Onlar alışkın. Karanlığa ışık tutturmasını öğretmişler onlar, çünkü.

Acemi kötürüm karanlık köşeye odaklanmış Usta Kötürüme seslendi:

ACEMİ KÖTÜRÜM — Beni buraya getirip bırakmasını istedim garsondan. Şöyle yakınınıza düşen bir yere. Bunu size sormadan yaptım. Gücenmeyin n'olur? Ben tek yanlı kötürümlüklerden ileri gidemedim daha. Sizinkiyse çok yanlı. Siz upuzun bir tümceyi ırmaklaştırmışsınız, onun sonunu getirmişsiniz. Bense o tümcenin ilk sözcüğünün ilk hecesini bile bütünlüyemedim. Yanınızda kalmakla öteki hecelerin ve giderek, bütün tümcenin daha çabuk başıma geleceğini umuyorum. Korkmayın ama. Rahatsız etmem sizi. Sesimi çıkarmam. Yanınızda olduğumu bile size duyurmam. Yeter ki not tutabileyim.

USTA KÖTÜRÜM — Bu sizin hakkınız. Özgürlüğünüz. Onu kimse elinizden alamaz. Kötürümlüğünün ekmeğine tereyağ sürdürmek herkesin hakkıdırdırdır.

ACEMİ KÖTÜRÜM — Teşekkür ederim. Yüreğime büyük sevinçler indirdiniz bu sözlerinizle. İnmeler serin serin serçeleşiyor, içimde.

USTA KÖTÜRÜM — Teşekkür etmeyin bana canım. Bana kalırsa siz başarılarınızı küçümsüyorsunuz. Kötürümlüğünüzün en civcivli demlerine eriştiğiniz belli çünkü. Yoksa "inmeler serin serin serçeleşiyor içimde" demek nerden gelirdi usunuza? Serçeler civciv boyunda olduğuna göre... bilincinizin alt yanından doğruyu söylemiş sayılırsınız.

ACEMİ KÖTÜRÜM — Ne güzel, ama ne güzel konuşuyorsunuz! Bitiriyorsunuz beni. Bitkinlikler yağıyor üstüme kırağılar kadar.

USTA KÖTÜRÜM — Güle güle giyin siz o kırağıları ve bir daha sırtınızdan çıkarmayın. Sonra sakın hor görmeyin yaptıklarınızı. Benim upuzun bir tümceyi sonuna getirdiğimi söylediniz di. Belki doğru bu. Ne var ki araya çağrışımlar giriyor. Tümceyi bitirdim sanıyorsunuz, bir de bakıyorsunuz o tümcenin başka bir tümceyi çağırdığını duyuyorsunuz. İş gittikçe inceleşiyor bu çağrışımlarla. Kırk yarılan bir kıl bile bir halat, bir kütük, bir künk kılığına bürünür oluyor biraz daha yontulmazsa. Dünyanın en büyük inceliği, iş oluruna bırakılırsa, kabalaşır. Çuha tadı vermeğe başlar. Kişi bu çuha tadını, damağından sepetlemekle görevlidir. Bu işin ise sonu yok... Hayat bunu gerektirir, sanat bunu gerektirir, bağımsız kötürümlüğe ulaşmak bunu gerektirir. Size gelince, siz kendi tümcenizi bütünlemeğe, sandığınızdan çok yaklaşmışsınız. Sonucu getirmeden bile, tümcenin bütünlüğünü kavrıyabilmek az şey mi? Geleceğiniz bence çok parlaktır.

ACEMİ KÖTÜRÜM — Çok uzaklarda daha, o gelecek. Ben size nasıl yetişebilirim? Şurda yanınızda olmak, aramızdaki uzaklığı daha da belirliyor. Örneğin, elinize bakıyorum şimdi. Ben nasıl başarabilirim öyle bir eli? Örümceklerin saygılı ağlarla örgütledikleri o elin benzerini benden nasıl beklersiniz? Ben size oranla, çarıksız bir çırak bile değilim.

USTA KÖTÜRÜM — Üzülmeyin siz. Yersiz kuşkulardır bunlar. Kötürümsel bayındırlıklar öyle beş on yılın işi değildir. Gençsiniz siz. Önünüzde pırıl pırıl yıllar var. Ve siz o yılları aşacaksınız. Sizde kötürümlüğü yeni çığırlara götürecek bir güç görmekteyim ben. Yılmayın, bezmeyin; çalışın, denemelere girişin. Ben size diyorum: bir gün uyanacaksınız ve en güzel rehavetleriyle, üstünüzde dünyanın en girgin kötürümlüklerini bulacaksınız. Hadi bakalım. Vatan sizden büyük şeyler bekliyor. Ben bunları vatan adına söyleyecek kadar güveniyorum size.

ACEMİ KÖTÜRÜM — Bundan böyle tek amacım sizi yalancı çıkarmamak olacak!

USTA KÖTÜRÜM — Çıkarmazsınız. Beni yalancı çıkarmak şöyle dursun, başladığım işi sürdürebileceğineze inanıyorum. Bugün yanımda

oluşunuz gibi, gelecekte sizin de öğretilerine susamış gençler bulacağınıza inanıyorum çevrenizde. Kötürümler Balosu bir başlangıç ancak. Siz bunu bilimsel doruklara yükselterek bir Kötürümler Okulu, hayır bir Kötürümler Enstitüsü bile kurabilirsiniz. Dedim ya, şimdilik size düşen çalışmak, çabalamak. Biz sizi çalışmalarınızda destekleriz, çabalarınızda destekleriz. Bir güçlük çıkacak olursa karşınıza, gelin danışın bana. Ben size elden gelen yardımı yaparım. Yardımlarım yetmezse sınır ötesinden kitaplar getirtiriz. Doğrusu, hiçbir isteğimizin boşa gitmesine meydan vermiyor sınır ötekisindekiler. Ne kadar kötürüm olursak yardım ve yakınlıklarını o kadar az esirgiyorlar bizden. Biz bu olanaklardan yararlanmasını bilmeliyiz. Sınır ötesindekiler iyi insanlar oldukları için, sabah akşam iyiliğimizden yanadırlar. Biz onları bu iyiliği yürütmekten nasıl alıkoyabiliriz? İyilik uzmanlarının karşısına nankörlük uzmanı olarak, daha doğrusu beceriksizlik uzmanı olarak çıkmamız ayıp olmaz mı? Dediklerimi unutmayın. Kulağınızdan eksik olmayan küpeler kadar saklayın, ansıyın dediklerimi. Gerekirse sizi burslu kötürümlük öğrencisi ve araştırmacısı olarak sınır ötelerine yollamayı da göze alırız. Ben de kaldımdı bir süre oralarda. Bilirkişi olarak yaptığım öğütlerdir bunlar. Yalnız şunu hiç unutmayalım: Bölgesel, yersel ve göksel amacımız, gelecekte kendi kötürümlerimizi kendi elimizle yetiştirmek olmalı.

ACEMİ KÖTÜRÜM — İzin verirseniz, ben bu amacı en içten gelme ellerle alkışlıyacağım. Dedikleriniz gerçeğin paylarıyle dolup taşıyor. Bu amacı yerine getirmezsek, gördüğümüz yardımları çarçur etmiş oluruz. Ve ne deriz sonra bunun nedenini bizden sormağa gelenlere? Bu yüzden ve dolayısıyle ve en kaçınılmaz ötürülüklerle, biz ödeme dengemizi en ilercil kötürümlükler üstüne kurmalıyız. Defterdarlarımızı, tahsildarlarımızı, mihmandarlarımızı, kelledarlarımızı, silâhşor ozanlarımızı ve us marangozlarımızı hep bu ilkenin çiçekleri gibi yetiştirmeliyiz.

USTA KÖTÜRÜM — Yasa tornacılarını unuttunuz. Dikkatinize sunarım.

ACEMİ KÖTÜRÜM — Doğru, doğru. Bu uyarmanız, yardımcı küpesi olacaktır kulağımın.

USTA KÖTÜRÜM — Külâh takke dikişçilerini unuttunuz. Dikkatinize sunarım.

ACEMİ KÖTÜRÜM — Doğru, çok doğru. Bu uyarmanız, öteki kulağımın yardımcı küpesi olacaktır.

USTA KÖTÜRÜM — Katırlara tırnak takanları unuttunuz. Dikkatinize sunarım.

ACEMİ KÖTÜRÜM — Karşınızda en dikkatli saygılarımla eğilirim. bu uyarmanız da beynimin çekici olsun.

USTA KÖTÜRÜM — İşlek tokat uzmanlarını, sonra şamar babası elleri unuttunuz. Dikkatinize sunarım.

ACEMİ KÖTÜRÜM — Bu da önemli. En verimli tokatlar adına, en küpeli kulaklarımı kabartmış bulunuyorum.

USTA KÖTÜRÜM — Bir de para koklatıcıları var. Onları da unuttunuz. Dikkatinize sunarım.

ACEMİ KÖTÜRÜM — Evet, evet. Çok kokan paralar en iyi paralardır. Paramızın dokusu paramızın kokusudur. Bol olsun paramızın kokusu ve koklatıcıları.

USTA KÖTÜRÜM ACEMİ KÖTÜRÜM — (Bir ağızdan) Selâm bu yolun dümenini güdecek defterdarlara, tahsildarlara, mihmandarlara. Selâm us marangozlarına. Yasa tornacılarına da bir o kadar selâm. Selâm şamar babası ellere ve selâm para dokuyucularına. Kokularına selâm, selâm. Selâm, selâm ve gene selâm. Ve her şeyin üstünde ve ilersinde Yaşasın ÖZGÜRİYET.

Kötürümler Balosunu, bu son bayramlık eylemden sonra bıraktık. Gene yerlerde sürünerekten dışarı çıktık.

— Yarın postahaneye uğrayacaksınız. Sesinizin baş, orta ve son bölümlerinin izi alınacak. Unutmazsınız değil mi, dedi memur.

— Unutmam, dedim. Gelirim.

Gideceğim de. Bütün gördüklerimi gördükten sonra gitmezlik diye birşey kalmadı benim için. Sesimden çıkartmalar devşirmelerine kuzucasına göz yumacağım. Niçin ayaklandırayım kuşkularını? İtfaiye hortumlarıyle yürürler sonra üstüme. Sulandırırlar beni. Soyadımı paçasından sallandırırlar. Oysa gereksinmem var paçalarıma. Sıvamaktan yana. Ben onların önüne, onların ipine sapına en yakışık, ama içinde hiç oturmadığım bir sesle çıkacağım.

Yutmayacaklar belki bunu. Dünkü sesine ne oldu? diye soracaklar.

— Vallahi bilmiyorum, unuttum, diyeceğim. Gibicilik özgüriyetine ben de katılıyorum, diyeceğim. Unutkanlığım olsa olsa bu özgüriyetin sonucu olabilir.

Ondan sonra kalkacağım amatör olmayan bir ağaç arıyacağım. Onu bulacağım. Ve o ağacın altında sesimle, bir işbirliğinin geleceği kuran mevsimine başlıyacağım. Sevmek kadar güzel bir bilincin atılganlığı çıkacak karşıma. Ve gözleri olacak bu bilincin, elleri olacak; bir piçlik sona erecek, bir kendine gelmişliğin adımları başlıyacak.

Ve bir ışığın ışık olmak için bizi araması kadar bir iletkenliğe dönecek bu bilinç. Bilinci karşılamaya çıkmalı en çok. Tüm yolu ona yürütmemeli. Yoksa satıcılar karışır yine yolun rengine. Ve indirilse artık gemiden, kokmuş peynir yürütücüleri. Ve denize bir daha konmasa leş martıla-

rı. Ve bir temiz çalışmanın mis kokan yorgunluğundan gelse geceler.

Bütün bunlar gevşek bir coşkunun kişiye söylettiği şeyler. Onları söylemesem de olurdu. Bu türlü baş kaldırmalar sözcüklere asılı birer genelleme olmaktan ileri varmıyor çünkü.

Bir diretim amatörü varmış. Gizli bir dergi çıkartırmış. Şuna buna çatar, tüm insancıllığı ile, kötülüklere karşı yaylım ateşleri düzenlermiş. Ne var ki kimse görmemiş dergiyi, bir sayısını olsun kimse ele geçirememiş. "Yahu göstersene şu dergiyi, biz de okuyalım biraz!" demişler. Diretim amatörü karşılık vermiş: "Öyle şey olmaz. Benimki gizli dergi. Ben onu kafamda yayımlıyorum!"

Benim demin söylediklerim de bu ayarda.

İşi az buçuk olumlu yanından almam gerek. Örneğin aşk mektupları yazmaktan geri durmamak. Ve bunu yapacağım. En azından. Ve postahanelerin yanına uğramıyacağım bir daha. Uğrarsam "Heykel Adayı" desinler bana. Bilinmediğim, tanınmadığım mahallelerde dükkân dükkân dolaşıp her birinden kuşku uyandırmayacak kadar zarf, kâğıt alacağım. Yeterince zarf, kâğıt biriktirdikten sonra aşk mektupları yazmağa çıkacağım. Mektupları uydurma numaralı posta kutularına yollayacağım, veya bırakacağım. Her mektupta el yazımı bir başka türlü değiştireceğim. Posta kutuları önüne nöbetçi koyacak olurlarsa, tirenlere, vapurlara, gazinolara, kütüphanelere bırakacağım mektupları. Okusunlar da biraz etekleri tutuşsun, biraz neye uğradıklarını bilemesinler. Biraz birbirlerine girsinler, ne oluyor diye.

Ve her mektubun sonuna şuna benzer eklentiler koyacağım:

"SESOĞLU bu mektubu, içinden geldiği için yazdı."

"SESOĞLU bu mektubu kendi sesinden başlayarak yazdı."

"SESOĞLU bu mektubu aktarma bir sesin pupasını yalayarak yazmadı."

"SESOĞLU bu mektubu yazarken sahibinin sesini dinleyen bir köpek değildi."

Ve bunu yapamazsam HEYKEL desinler bana.

(Nisan 1965 - Temmuz 1966)

HİÇOĞLU'NUN SERÜVENLERİ
(1969)

Birinci Baskı 1969 (Yeditepe Yayınları)

BİR DAHA YAPMAM

Gazeteciler tarihi kekelemekte.

Fena halde de canım sıkılıyor. Dün kitapçıdan kitap çalarken yakalandım. Çaldığım kitap da birşeye benzese bari. İlk sayfalarından belliydi tatsız tuzsuz birşey olduğu. Treni beklerken okuyacaktım. Çok kötü bir romandı. Allahtan polis memuru yetişti.

— Kitabın parasını verdiniz mi? dedi.

— Hayır vermedim, dedim.

— Vermek niyetinde değil misiniz?

— Yanımda param yok.

— Yanında para olmayan bir insanın kitapçı dükkânında eline geçirdiği bir romanla usulca uzaklaşmasına ne denir biliyor musunuz?

— Ne denir?

— Hırsızlık denir.

— Evet, orası doğru.

— Ne yapacağız şimdi?

— Bilmem. Karakola gideceğiz herhalde.

— Başka yolu yok değil mi? Gidelim öyleyse.

Gardan çıktık. Karakolun yolunu tuttuk. Gardan çıkmadan sivil polis, kitapçı dükkânındaki adamla birkaç söz etti. Ben biraz geride duruyordum. Adam bana ters ters baktı:

— Bıktık usandık artık bu heriflerden, dedi. Dükkândaki kitapların her birini de sigortalıyacak değiliz ya...

Kitaplar nasıl sigorta edilir diye düşündüm. Acaba sigorta bir yıl içinde çalınan kitapların tutarına göre mi ödenmekte? Belki de kitap sigortası diye birşey yok. Adama soracak oldum.

Sivil polis memuru karakola beni kestirme bir yoldan götürüyordu. Londra'nın bu kısmını oldukça iyi bildiğimi sanıyordum. Ama bu kestirme yoldan hiç geçmemiştim. En aşağı beş on dakikalık bir kazanç. Polisin üstünde kül rengi bir pardesü vardı. Benden uzundu. Herkes gibi görünüyordu. Ama beni yakalamakla kendini açığa vurmuştu. Aması da neden? Bana bir faydası mı dokunacak sanki? Kitabı can sıkıntısından, birşeyler

yapayım diye çaldım galiba. Her canım sıkıldığında kitap aşıracak değilim ya. Başka şeyler bulunur herhalde yapılacak? Yan sokaklardaki orospuların gittikleri kahvelerde vakit geçiririm. Kaldırımları adımlayan orospuların, kocaman otomobillerle gelip yanlarına yaklaşan şişman şehvet patronlarından aldıkları yeni emirleri dinliyebilirim, bir kapının karanlığı içinden. Bu adamların tümü de şişman oluyor nedense. Ya da benim gördüklerim öyle. Polis memuru zayıftı. Elinde taşıdığı kitabın kapağına baktı. Başlığını okudu. Sonra sayfalarını karıştırdı.

— Neden çaldın kitabı? dedi.

— Bilmem, dedim. Trende okumak için.

— Senin duruşman yarın yapılacak. Sakın yargıça böyle lâf edeyim deme. Yoksa seni hemen polis emrindeki akıl doktorlarından birine yollar. En aşağı bir hafta hapiste yatarsın. En iyisi, bir daha yapmam dersin. Birkaç lira para cezasıyla kurtulursun.

— Ne kadar para cezası keserler dersiniz?

— Çoğu zaman bu türlü suçların cezası iki üç lira. Beş lirayı geçmez.

Sokaktaki orospular, bilhassa Warner sinemasının arka sokaklarındakiler benim suratımı, gizlendiğim kapıları, canı sıkılan adımlarımın sesini ezberlemişlerdi. Orospular bana

Seyirci, gözetleyici, dikizci derlerdi. Hâlâ da diyorlar.

Bir tanesi dediydi ki, bir gece:

Parasız gözlerle bakıp duruyorsun bize hep.

Ama paran değil öteki hani öteki şeyden de olsa sende

nafile

nafile

gene

gene

nafile

Kadın güldü. Karanlık sokak kadınının ağzıyle güldü. Sokak benle kapı kapı alaya başladı. Ben gülmedim. Başkası olsa ne yapardı? Utanırdı. Kızarırdı bozarırdı. Parası yoksa ertesi gece cebinde biraz parayla yalancılıklarını yüzlerine vurmaya gelirdi karıların. Hiç olmazsa para bakımından.

— Yarın sabah yanında en azından üç-beş lirayla gelmeyi unutma dedi polis.

Ama ben utanmadım. Kızarmadım. Bozarmadım. Gözetleyici idim ben çünkü. Başkalarının ve kendi kendimin gözetleyicisi. Kendi içimde değildim ve değilim ki birşeyler duyabileyim. Ufak tefek şeylerle içimi doldurmaya çalışıyorum.

Hele o Fransız kaltağı Josette neler söylemiyordu.

— Merhaba, ey Londra'nın gedikli, süregen dikizcisi. Yeter artık. Koysana koysana gene üstüme, gözbebeğinin içinde sırtımdan sıyırdığın elbisemi ve altındakileri ve çoraplarımı. Üşüyorum. Çıplak çıplak dolaşamam ki gözlerinin içinde.

Giyinsin isterse. Baktığım kadar baktım.

— Hiçbir şey olmamacasına. Ne diye bakıyorum öyleyse? Bilmem.

Karakolda koca bir defterin sıra sıra hanelerine...

Ama daha önce:

Polis çok nazikti. Sokakta yan yana yürürken tatlı tatlı konuşuyordu. Sanki karakola gitmiyorduk da ahbaplık etmeye çalışıyorduk. Daha doğrusu polis dostluğumu arıyordu, ondan yana açılmamı istiyordu. Dert dökmemi istiyordu. Derdim yoktu. Can sıkıntısı bir yana. Sessizlik fasılaları arasında sualler soruyordu:

Adın ne?

Nerede oturuyorsun?

Ne iş görürsün?

Kaç yaşındasın?

Nerde doğdun?

Zararsız, yersiz geliyordu bu sözler bana.

Karakolda koca bir defterin sıra sıra hanelerine adımı, yaşımı, gördüğüm işi, doğduğum yeri ve tarihi yazdılar. Üstümü yokladılar. Cebimden

iki anahtar,
ter kokan küçük bir not defteri,
iki şiling, (kitabın fiyatından azdı bu para)
fiyongalanmış bir sicim,
bir pipo,
bir tütün kesesi,
gaz şirketinin bir pusulası
ve ucu aşınmış bir kurşun kalem

çıktı.

Bunların hepsini deftere yazdılar. Verdiğim adresle gaz şirketinin pusulasındaki adresi karşılaştırdılar.

Sonra başka bir odaya götürdüler beni. Kendimi bir hastahanenin muayene odasında gibi hissediyordum. Acayip bir duygu. Neden bilmem. Öyle işte. Götürdükleri odada parmak izlerimi aldılar. Parmaklarımı sanki İncil'e basar, İncil üzerine yemin edercesine bastırıyordum kâğıdın üstüne. Parmaklarıma önceden mürekkep sürdüler. On parmağımın da izi alındıktan sonra, polis bir bez verdi elime. Ellerimi sileyim diye. Mürekkep

kolay kolay çıkmıyordu. Yıkadım. Bir ilkokul öğrencisinin ellerine benziyordu ellerim.

Polis bana bir fincan çay verdi. Ben çayı şekersiz içerim. Çaya şeker koymuşlardı. Pek hoşuma gitmedi. Ama birşey de demedim. Polis odada çalışan başka biriyle fısıl fısıl konuştu. Gene de duyuyordum ne dediklerini.

— Koyuverelim mi? Yarın sabah gelir duruşmaya.

— Yahu adresini adam akıllı araştırmadan, bırakmak tedbirsizlik olmaz mı?

— Yo, yo, olmaz. Kaçmasından mı korkuyorsun? Adam filân öldürmedi ki kaçmayı düşünsün. Yalan söylemiyor. Yüzünden belli. Burada alıkoyacak değiliz ya saatlerce. Adresini oturduğu mahalledeki polisten araştırmak dünyanın zamanını alacak. Karım evde bekliyor. Bugünlük işim bitti. Bırakalım gitsin ne dersin?

— Sen bilirsin.

Polis (beni yakalıyanı) bana döndü:

— Suç işliyenleri biz böyle kolay kolay salıvermeyiz duruşmadan önce; ama seni eve yollamaya karar verdik. Herkese yapmayız bunu. Yalancı çıkarma beni. Yarın sabah gel tam saatinde.

— Gelirim.

— Parayı unutma.

— Unutmam.

— Kaçayım deme sakın. Nereye gitsen biz gene buluruz seni. Kötü bir adama benzemiyorsun. Bir daha yapmam dersin. Duruşmanı yapacak yargıç iyi bir insandır.

— Kaçmam, yarın sabah dediğiniz saatte gelirim.

Kötü adam değilsin, dedi polis.

Kötü adam değilim. Kötülüğü bile beceremiyorum. Her şeyi baştan savma yapıyorum. Kitabı gelişi güzel aşırmam gibi. Bakmadan.

Ertesi sabah mahkemede sıramı bekledim. Benden önce orospular sokuldu içeriye. Aralarında Josette de vardı. Beni görünce:

— Sen ne arıyorsun buralarda? dedi. Burası Londra'nın yan sokakları değil. Orada yaptıklarını burada yapamazsın.

Benim yapacak bir işim yoktu. Sıramı bekliyordum.

Dün geceki polis yanıma geldi.

— Hadi dedi, girelim içeri. Sıra sana geldi. Unutma. Bir daha yapmam de.

İçeri girdik. Bir sürü insan vardı içerde. Yüzlerine bakmadım bile. Baksam, yüzlerine perdemsi bir beyazlık çekilecekti.

Adımı sordular gene:

— Louis Nedovez, dedim.

Polis memuru yargıca dün geceki olayı anlattı. Bana değgin bilgiler verdi:

— Fransa'da doğmuş büyümüş. Baba tarafından Güney Amerikalı imiş.

Buraya altı yıl önce gelmiş.

Ben kendimin değil bir başkasının duruşmasını seyrediyordum sanki.

Sanık mevkiindeki parmaklıkları saydım.

— Sabıkası var mı, dedi yargıç.

— Yok efendim. İlk suç işleyişi bu.

Yargıç polisten kitabı istedi.

— Ne diye çaldın bu kitabı, dedi.

Bilmem demedim. Dayanamadım aldım, yanımda para yoktu, dedim. Bir daha yapmam dedim.

Yargıç üç lira para cezasına çarptırdı beni.

Orda bile canım sıkılıyordu. Esneyecek oldum. Ama belli etmedim. Beş lirayı gözden çıkararak gelmiştim mahkemeye. Demek iki lira arta kalacaktı. Ne yapacaktım bu iki lirayla? Josette'i aradım. Gözetleme parası diye ödeyecektim ona iki lirayı. Kadını bulamadım.

ÇOCUKTAKİ BAHÇE

(Bir Romana Başlama Denemesi)

I

Şakası ötesi yok. Ölüyoruz artık. Öyle dediler. Kim dedi? Bilmiyorum. Bir sesler. Buz tutmuş güler yüzlü suratlıkların ardındaki sesler. Gerçekte belki ses mes de yok, yanıbaşımda. Bunlar belki yutkunan gözlerimin uydurmaları. Ama var gene, birşeyler var, birileri var. Örneğin minareler, kiliseler, budalar, zeuslar, ve sonra yeniliklerin kuyruğunu eskilerde yakalayan bayların başıma belâ ettikleri kuetzokatl'lar öyle dili düğümleyen tanrılar, ve sonra hiyeroglifli tanrılar. Sizin anlıyacağınız, bütün sonsuz mutluluklara ulaştırıcı, kasılmış erinçlerin bütün dizginlerini devşirmiş yalvaçlar gelmiş çevreme kakılmış hep. Hiyerogliflinin biri diyor ki ben diyor bu adam öldükten sonra ben onu başka kılıklarla donatarak yenibaştan yeryüzüne yollıyacağım, örneğin Büyük İskender'in ünlü atının nallarını parlatan adam kılığında. Bir patırdı kopuyor işte orada. Zeus'un ulusal damarı tutuyor Hiyerogliflinin üstüne yürüyor, ulan sana ne diyor Büyük İskender'den. O bizdendi... bizdendi... dendi... dendi... Buda köşede gülüyor. Sesi bin parça olmuş bir taş bebek olaraktan. Saysam mı onları? Yanımdakileri, yanımda olduklarını sandıklarımı değil. Usumda kalanları. Resimli sözlüklerde görmüş olduklarımı. Onları diyorum işte. Alfabe sırasına göre hem de.

Kendimi bir sınavdan geçirmek için değil. Canım sıkılıyor da ondan. Bu söz de yersiz ya biraz. Bir tutam can kalmış elimde yahut neremdeyse işte. Onunla da sıkıntı çekilir mi? Çekilir hem de nasıl. Can darlığında insan sığınacak, havlayan anılar sürüsünden kaçıp saklanacak bir köşe olsun bulamıyor. İnsan böyle anlarda ölümden çok can sıkıntısından korkuyor. Tıka basa biriken, şişen birşey. Bir köpük. Ve köpüğün içinde siz. Meşinden bir köpük. Son soluğum burnumun ucunda sümük gibi sallanıyor gibime geliyor.

Ne diyordum? Saysam mı onları? Yanımda bekleyen tanrılara, put,

kule, mum, totem motem kesilerekten bekleyen tanrılara bir çatsam mı ne diye getirmediniz ötekilerini de diye. Ama bunlar da yetmez değil. Beğen beğendiğini. Yeteri kadarı doluşmuş nasıl olsa içeri. İlkellikleriyle, uygarlıklarıyla. Sen beğenmesen onlar beğenecek seni gerçekte. Onlardan biri ötekilerden daha çabuk gözüne koyacak seni. Bilmek isterdim doğrusu. Hangisi, sırası geldiğinde, ilk üstüme çullanacak. Bilebilecek miyim? Orası belli değil. Hoş olurdu ama bilmek. Kişinin yakarmalarına, dize gelmelerine, başını kutsal taşlara vurmalarına buncadır alışmış, seni daha çekirdekten kendi aracı bilmiş olan bir tanrıyı apıştırıp bırakmak, ve salt ona oyun olsun diye, inanmadığın bir başka tanrının sırtında şu yeryüzünden ayrılmak; güzel bir oyun olur yani bunu becerebilmek.

Gerçekte bu türlü böbürlenmeler çocuksuluğa kaçıyor. Başarı senin olmıyacak çünkü. Öteki tanrının el pençe çabukluğuna bağlı. Şimdilik ben kendimi en çok ve en yerinde olarak, bir cizlavet lastiğine benzetiyorum. Hani şu gazetelerde eskiden - şimdi de çıkıyor mu bilmiyorum - ilânlarda görülen cizlavet lastikleri yok mu onlar işte. Arslanların dişlerine geçirip bir türlü koparamadıkları. Şimdilik bir sürü tanrı yeleli, gözlerinin dişlerini dikmişler etime. Hangisi koparırsa boğazında kalayım. En çok onu istiyorum. Ne diye bir koz eklentisi olayım bir tanrının elinde? Neden bir tanrının gelirini arttırıcı bir araç katına düşürüleyim? Yürüdüğüm yol neden benimle bitmesin? Son soluğumu elimden aldıkları yetmiyormuş gibi son adımımı da keselerine düşürmek istiyorlar. Ölürsem - ki öleceğim - alnımın teriyle öleceğim. Alnım gerisinde sapık bir us yatsa bile. Ben bir delinin biriyim. Orasını biliyorum. Bir yerinde açık vermemek için, leş kargası gibi açıklarımı tanrılar, çelikten buyrultular, turfanda bayraklar adına gözetleyenlere yem olmamak için delirdim.

Yaa işte öyle yaptım ben.

Bir odadayım. Bir odada ölüyorum galiba. İçeri insanlar giriyor galiba. Döşeme tahtalarından birinin çivileri çürümüş olacak. Tahta yatağımın altından geçiyor galiba. Bir ucuna bastıklarında yatağım sarsılıyor. Tanrılardan biri gözümün içine bakıyor sinsi sinsi. Olur dememi bekliyor. Olur desem gidip çekiçler çivilerle dönecek, senin rahatını en çok düşünen benim diyerekten tahtayı yeniden çivileyecek, sonra beni borçlu durumuna düşürecek, derken iç edecek. Yoo öyle yağma yok.

Birşey daha var. Yanlış mı doğru mu bilmiyorum. Tanrılıklarını gizlemek istiyorlar. Bildiklerimin kılığına, giysilerine bürünmüşler. Kimi annem kılığında, kimi amcam. Kimi Kelâm Bey'i giyinip gelmiş, kimi Löklök Babayı. Hiyeroglifli Tanrı, daha uygun düşsün diye, yavruları oturakta boğuldu diye herkesi hak adına ısıran, geceleri bahçede, damın saçakla-

rından, tüyleri diken diken dikilerek bağıran kediyi, korkunç kediyi seçmiş. Kedi olarak karşımda. - Kedi ilkin evin karşısındaki kunduracı, ilk önce Ermeni ve sonra topal kunduracının kedisiydi. Sonra ondan kaçıp bize geldiydi. Bizimkiler ona Hortlakyan derlerdi. Ben ona bir başka ad takmıştım. Ben miydim yoksa ablam mı? Bilemiyeceğim. İkinci adı Gortilyon'du.

İşte böyle numaralara baş vuruyorlar. Ama yutar mıyım ben? Düşer miyim hiç öyle oyunlara?

Bir tuhaf görüyorum her şeyi. Görüyor muyum yoksa yalnız imgeliyor muyum orası da başka. Ama birşeyler var gene de gözümün önünde ya da içinde. Bir hasır iskemle. İskemlenin ardında bir dalgalanan beyazlık. O da perde olacak. Perde olduğuna göre bir pencerenin bulunması gerek. Pencereden içeri bir esintinin girmesi de. Esintiyi duyamıyorum. Pencereyi göremiyorum. Esintiyi duysam, kurşun gibi çökecek üstüme. Öylesine iğretileşmişim ki. Her yanım püf... Pencereyi neden göremiyorum. Görmek istemediğim için mi?

Belki de. Hiç olmazsa bu türlü ufak tefek kolaylıklar elden gitmemiş daha. Bu bir özgürlük hiç olmazsa bir yerinde. Her şeye birden karşı koymaya, dayanmaya olanak yok. Yanımda ilksizlik, sonsuzluk uzmanları var. Onları habire düşünürken pencereyi de öyle zamanda düşünemiyorum. Çok geliyor. Seçim yapmak gerek. Pencereyi daha sonra düşünürüm. Kim bilir kimler neler girecek ordan içeri, içime. Her şeyi sıraya sokmak istiyorum. Yani bir bakıma çeki düzenli bir allakbullaklık. Şimdilik pencere yok diyorum.

Bir de masa ilişiyor gözüme. Kalın, kırmızı kadifeden bir örtü var üstünde. Ortasında kapkara, kapkara bir el. Bronzdan. Parmaklar bitişik; birşeyin üstüne kapanacağa benziyor. Eski bir korkuya benzer bir duygu düşüyor içime. Bütün bu gördüklerim, odama başka günlerden, başka yerlerden devşirilmiş bir toplam mı?

Elin çekirge gibi hoplamağa başlamasından korkuyorum. Ve yabancı gelmeyen bir korku.

Odamın, daha bakarken, daha bakışlarım bir nokta üstünde durulmadan bir yerlerden hemencecik aktardığı bir başka duvarda koskoca bir çini tabağı görüyorum. Tabağın, duvara asılı tabağın içinde bir ejderha kıvranıyor. Küçük, insanı korkutmayan, tiksindiren bir ejderha. Bir böceğe benziyor. Duvarda ve masada geçmişin böcekleri.

Bir tuhaf görüyorum her şeyi. Bazılarda yaklaşıyorlar, burnumun di-

bine dek. Bazılarda uzaklaşıyorlar, çil yavrusu gibi odanın dört bir köşesine dağılıyorlar, sonra gelgitleniyorlar.

Bazılarda karşı duvardaki çini tabağın -onun üstünde daha çok duruyorum, çünkü tam önümde olduğundan ona bakmak daha kolay oluyor, ötekiler köşe bucakta kalıyor, başımı şöyle az buçuk sağa ya da sola çevirmek saatleri kemiriyor- dalgalanmağa, titremeğe başlıyor. Bazılarda gene kenarlarından başlayarak, bir camgöbeği gölgesi düşüyor içine. Tabak yeşil bir saydamlığa dalıyor, kenarları eriyor. Duvarda denizler gezinmekte. Sonra her şeyi, yani tabağı, korlanan bir yaz gününde yerden fışkıran bunaltıcı buğunun arkasındaymış gibi görüyorum. Oysa ben buz gibiyim.

Ara sıra biri giriyor odama. Elinde bir sarkık, bir yumuşak beyazlık. Ne o? Tülbentimsi birşey olacak. Yüzüm terliyor olacak. Şakaklarım, alnım. Başka neden geçiriyorlar o beyazlığı yüzümün üstünden. Nasıl terliyorum ama? İnsanın terlemesi için, bir yere dek teninin uyanık olması gerek. Ne ki hiç bir kıprantı duyamıyorum içimde. Buz gibi her yanım. Belki de bir buz parçası gibi erimekteyim. Tülbent gene yüzümde dolaşıyor. Keçemsi sesler çıkarıyor kulağımın dibinde. Bu da yabansı birşey. Buz kesilen bir ten, sesleri nasıl büyütebilir bunca? Bu oşarma yoksa sessizliğin yoğunlaşması mı?

Ölümün, daha doğrusu ölümümün boynu bükülüğünü şimdiden gözümün önüne getirmek istiyorum. Bir alışkanlığı şimdiden depreştirmek için. Ne olur ne olmaz. Açık vermemek gerek. Ölümde acemilik yok. Daha ilk adımıyla kişi uzmanı oluyor soluksuzluğun.

Çenemi bağlıyacaklar. İlk onu yapacaklar. Öldüğümü bilmiyenler dişimin ağrıdığını sanacak belki de.

Şimdi eğilseniz üstüme, son soluğumun telinde sendeleyen gözlerimin içine baksanız ne göreceksiniz? Bir hıçkırık tuttu beni. Öyle gibime geliyor. Her hıçkırıkta gözümün içindeki oda, odanın içindekiler, yani başımı kıpırdatmadan görebildiklerim, yerinden oynuyor, yıkılıyor, sonra yeni baştan eski yerine oturuyor.

Güneşi sömürenlerden biri karşıma dikilmiş. Belki de gerçekte karşımda değil. Belki ben onu bir başka yerde, bir başka zaman görmüşüm. Belki onun anısı, şimdi önümde duran. Bağırıp duruyor, söylevler çekiyor mutluluğun kürsüsünden. Birşeyler söylüyor, öylesine çok şey var ki yeryüzünde insanlarca paylaşılabilecek, diyor, öylesine çok şey var ki insanları birbirine bağlıyan, bitiştiren; birimizin elinden gelen ötekinin elinde

birikir; mutlulukların pazarında dolaşan o sese, ölümüme de bitişik misin diyeceğim geldi, biraz afallasın diye. Bağırmasa ya öyle. Kulağımın zarını patlatacak. Sağır olacağım. Ne yandan buyur edecek ölüm duyamıyacağım. Duymam gerek oysa. O yanımı sırıtkan kemiklerle donatmam gerek.

Ne diyordum ne diyordum ne ne ne ben dur dur dur

Oda ortasından çatlıyacak gibi, kulaklarımda yuvarlak bir uğultu, gözlerim yuvalarından fırlıyor, başımın çevresinde dönüp duruyor. Masa da, iskemle de, yatak da dönüyor. Gözlerim ya bunlardan birine çarparsa... Birdenbire kendime geliyorum. Bir ameliyattan son hızla ayılırcasına. Gözlerim ok gibi yuvalarına saplanıyor. Masa, iskemle, yuvarlak tabak yerli yerinde gene. Ama onlarda da hızlarını yitirmemiş bir görünüş var.

Şimdi uğultulu bir düzlükteyim. Bu düzlükte bir döşeme tahtası yüzüyor gibi. Çocukluk odamın kalıntılarından biri daha. Tahtanın duvara yakın bir yerinde bir delik vardı. Bir gün bütün oyuncaklarımı o delikten içeri atmıştım. İri oyuncakları kırıp parçalamıştım deliğe, karanlığa, uzaklığa sızdırmak için. O zaman bunu ne diye yaptımdı bilmiyordum. Şimdi, ancak şimdi, yeryüzünün kerevetinde yatarken anlıyorum. Bir yerinde -bir yerinde değil, her yerde, her soluk başında- bu oyuncaklar bana eğemenliklerini yüklemeğe çalışıyorlardı. Hep onlarla oynayım istiyorlardı. Onların aracı olmuştum. Ben oysa olanca gücümle ağaçlara göz kulak olmak istiyordum. Bu isteğim, yıllar geçtikten, yıllarımın tutarı devrilmeğe yüz tuttuktan sonra, şu sidikli döşekte bilincime işliyor.

Şimdi dışarısını düşüneceğim. Dışarda ne var şu sıra? Bir ağaç duruyor mu penceremin önünde? Can çekişlerime bakaraktan yapraklarını döküyor mu? O son yaprağını yitirdiğinde ben de son soluğumdan kopmuş mu olacağım? Öyle mi gerçekte? Hiç de sanmıyorum. Sanmadığım şeyleri ne diye düşünüyorum öyleyse, ne diye boş yere düşüncelerimi tüketiyorum? Sonra öyle şey olur mu? Öyle bir birlik bir denge? Ağaçla şimdiye dek bir alış verişim oldu mu ki? Salt bir kez tepesine çıktıydım. Onu da ne zaman yaptım bilemiyorum. Canım sıkılmıştı galiba.Birisine ya da birşeye kızmış olacaktım. Yerden, yeryüzülerden, tuğla suratlılardan, koskoca bahçeyi yalayan duvarlardan bıkmıştım. Onun için çıkmıştım ağacın tepesine. Başka görülere doğru boşalmak üzere.

Boşalımı beğenmiştim. Başka görülere saplanacağım yerde bomboşlanmıştım. Tüm görülerden kuşkulanıyordum. En güzel güneşin eşanlam duvarları çıkıyor ergeç. Dediğim gibi ben bomboşlanmıştım. Tüy gibiydim. Tüyden de azdım.Kendimi tartamayacak kertede. Bu çok hoşuma

gitmişti benim. Gülmüştüm. Ağacın en üst dalma, iplikten ince dalına sarılıp öpmüştüm. Ağacı alkışlamıştım. Artık senli benli olalım demiştim. Benim görmediklerimi sen de hiç görme demiştim. Ben senin dalına ilkyazın sulari gibi eriştim. Senli benli olalım.

Ağaç ses çıkarmamıştı. Ben buna ilkin kızmadımdı. Kızamazdım da. Ağaçla arkadaşlığa lüpten konulur mu hiç? O kadarcığını anlıyordum. Ağacı benden yana çekmenin yollarını aramam, gerçekte onun suyu değilmişim gibi davranmam, yalan söyleyerekten onun suyuna gitmem gerekiyordu. O kadarcığını anlıyordum. İlkin eğlendirmeğe başladım. Ağaca masallar, öyküler söyledim. Bir ağacın sevebileceği, anlayabileceği masallar, öyküler. Ve bunları kuş diliyle anlatıyordum. Söylemesi bu yüzden iki üç kat uzuyordu. Ama gene de insanların taşa benzer sözlerinden daha güzellerini buluyordum. Bir bülbül gibiydim. Ağaç gene ses etmiyordu. Olabilir dedim. Bülbülden belki de hoşlanmıyor. Sonra bir bir öteki bütün kuşları denedim. Boş yere. Oralı olmuyordu. İşte orda kızdım. Korkunç kargalaştım. Kapkara bir sesle, ötüşler, konuşmalar çıkardım içimden. Sen bekle biraz, dedim, bak nasıl patlatacağım yapraklarının teker teker ödünü.

Korkmadı benden. Orada zıngadak bir sonuç kondu kafama. Bu beni ne seviyordu, ne de benden korktuğu vardı. Böyle birşey olur muydu hiç? Ne biçim bir ilinti kurabilirdim ben onunla artık bundan sonra?

Neme yarardı ki onu öyle orda bırakmak? Olmasaydı daha iyi olurdu. O orada yükseldikçe erincim kaçacaktı. Dallarımın çağırısını duyacaktım. Bir yandan da bilecektim çağrının gerçekte ondan gelmediğini, kendi kendime uydurduğumu. Sonra şey vardı daha... Kim bilir ben başımı çevirdiğimde, pencereden ayrıldığımda, benim yüzüme kapadığı kapıların tümünü kimbilir kaç kuşa açacaktı. Şimdi düşünüyorum ama? Gelir miydi kuşlar ağaç çağırsa bile? Bu bahçede, bu evin içinde her şey taş kesiliyordu. İçin için kasılan, bu kasılmanın gerginliği içinde ortasından çatlayan, taşlar.

Delilik ya da çocukluk işte. Bir başka kez, ağacı eve çağırdımdı. Gel bizde otur dedimdi. "Belli olmaz, giderek alışırsın bana, sevebilirsin de" gibilerden. Ama gerçekte, elimin gözümün altında bulundurmak için. Böyle gözetlemek daha kolay olacaktı. Gelgelelim bir arsızlığı tuttu ağacın. Çoğaldıkça çoğaldı. Yatak odama el koydu. Bütün sığındığım öteki odalara dadandı. İzime düştü. Evde oturacak yer kalmamıştı bana. Öyle geliyordu bana. Kimse bunu göremiyordu. Kimse yardımıma koşmuyordu. Ağacın bütün odalara el koyduğunu göremiyorlardı. Kovuyordum ağacı gitmiyordu.

Sen bana el süremezsin, beni büyükbaban diktiydi, bizi hep büyükbaban diktiydi, diyordu ağaç. İçeri girmeyen öteki ağaçlar da ses birliği, ağız birliği ederekten "bizi büyükbaban dikti" diyerekten hışırdayıp duruyorlardı. Büyükbabamın oturma odasında bronzdan bir heykeli vardı. Odayı karartan heykelin başında yapraklar döneniyordu.

Büyükbabam bu ağaçları, nicedir içinde yattığı toprakların altından mı kışkırtıyordu yoksa? Ne zaman çürüyecekti sesinin kemikleri? Oysa o ta uzaklarda Kuşdili'nin oralardaki bir gömütlükte yatıyordu. Bahçenin yolunu nasıl bulmuştu. Bahçenin altında geçitler vardı. Bahçenin alt-dokusu hep bu geçitlerden kuruluydu. Geçitlerde büyükbabamın sesi köstebek gibi dolaşıyordu. Bana öyle geliyordu. Ben öyle bellemiştim bahçenin alt katını.

İçeri birisi daha girdi. Yüzüm tülbentle bir kez daha silindi. Yaprak hışırtıları içinde. Yüzümde şimdi bir el geziniyor. Kara, soğuk, kabuklu bir el. Tenim daha bir tersyüz oluyor.

İnsan ölürken bütün yaşamı gözünün önünden geçer derler. Bok geçer. Buncadır içimden söküp atmağa çalıştığım çocukluğum gene karşımda bütün korkunç donatımıyla. Ölüm, çocukluğumu, bahçeyi, ağaçları, ağaçların büyükbabam adına nöbetçiliğini yaptığı kocaman evi bana yeni baştan en küçük ayrıntılarına dek yaşatan, bir büyüteç gibi içimde birikip duruyor.

Ezilen çocuk bir yerinde cehennem uzmanı. Ölmek, benim için, bahçenin yeni baştan diline düşmek olacak.

Sizin danışıklı şiirlerinizde, ağaçlar çocukların beşiğini sallayadursun, içimde bana yer bırakmayan dikenli bahçede Erol diye bir çocuk yosunlu gözlerini açıyor, gözleri kanıma, etime karışıyor.

ÇOCUKTAKİ BAHÇE

(Bir Romana Başlama Denemesi)

II

EROL 1

Ben Erol en okunaklı adımlarımla toprağımı aramaya geldim. Toprağım bahçedeydi. Bahçe çocukluğumda. Çocukluğum ise karabasanların bugüne dek izimi koyuvermeyen parmaklarına asılı. Dallardan nice yaprak kopmuş, kazınmış, nice toprak yitirilen yaprakların elimdeki boşluğunu doldurmaya sıçramış. Toprak yarıda kalmış. Ben dalları biraz daha eğmeye geldim; toprağa gölgelerini düşürmeye, yaprağı dala, günleri toprağa bitiştirmeye özendim. Yanımdan insanlar geçiyor. Bitişik. Bir kız, bütün çeşmelerden su dolduruyor testisine. Çeşmeler ve kız bitişik. Su o testiye saklamış kendini, kızı beklemiş, omzuna göz koymuş. Su, testi ve kız bitişik.

Geçmiş günler içinde, fellek yıllar altında bir çocuk vardı. Çocuk içindeki bahçeyi pencereden atamıyordu. Bahçe, pisi-pisi otları gibi, kuru, kılçıklı.

Ben burda mıyım? Ayak bastım mı artık dilimdeki toprağın son sözündeki anahtara? Ben nerden gelmişim ya da gelmek istemişim? Bilmiyorum. Nerde olabilirim? Ya düşte, ya anıda, ya da kaldırdığım tüm taşların altında açmaya çalıştığım pencerede. Bir itki beni gerilere doğru sürüklüyor. Belki de durduğum yerde.

Geçmiş günlerin içinde pencerenin tortusu sallanıyor. Ellerim bulanık. Yıllarca uzak ellerim benden. Ellerimin tortusu şöyle bir durulmalı, dağınık parmaklarım yerlerine dönmeli, elimin kavrama erkesi yenilenmeli, unutkan dalların yapraklanması gibi korkunç bir mevsimin alnında. Elim kendine gelinceye dek ortalarda dolaşacağım. Siz belki tükürüklü alaylarınızı yapıştıracaksınız yüzüme. Yalnızlığın, bahçesizliğin farfaracısı diyeceksiniz bana, yanımdan sorunsuz, sorunsuz geçerekten. Bahçesizliğimin belki size bulaşmasından korkacaksınız. Bu korkuyu lüpten güneşinizle karartacaksınız. Bahçelik kişiler olmanın verdiği erinçle bana belki

acıyacaksınız, sonra sırtınızın silgisini çevireceksiniz üstüme. O an bitişikliğiniz sona erecek gözümde. Ne ki siz her şeyi kendi gözünüzle ölçüyorsunuz. Ben gözünüzde neyim ki? Gözünüze giremediğim, gözünüzde birşey olamadığım için, belki de suçlu sayacağım kendimi. Ama bu suçu size borçlu olacağım, suç ortağı olacağız. Sizden aldığımı size vereceğim. Belki de öyle demek daha kolayıma gidecek. Can acısı kişiye daha kötüsünü de söyletir. Ne ki bütün sorun boşluğuna ortak bulmak değil. Çocuk bahçeden önceydi.

Sonra bahçe çocuğun içinde birikti, penceredeki çocuğu, anasının eliyle kulağından çekip içeri attı. Çocuk sokağın bir iki taşını daha bellemişti. Bir gün gelecek tüm taşları belleyip kaçacaktı.

Birşeyler aramaya çıkmışım, kaygan günlerin akıntısını durdurmak, katılaştırmak için. Geçmiş günleri bu okunaklı dediğim adımlarla mı ayaklarıma çağıracağım? O sözü, hani şunun bunun ya da kendilerinin karanlıklarını ıslıklarıyle dağıtmaya çalışanlar yok mu (var mı), onlardan duymuş olacağım. Tüm ıslıklar kargacık burgacıktır karanlıkta. Adımlarım saçma sapan. Yoksa kişioğlu çil yavrusu gibi darmadağın yerinde mi sayacak? Demek istediğim, ben Erol. Eski adımlarım gittikçe uzaklaşıyor. Bu uzaklaşmanın sonu yok. Kendimi bildim bileli benden ters yana doğru incelen, kıymıklaşan bu ayak seslerini duyarım. Nereye doğru? Adımlarımın ardından, dört tekerlekli bir çocuk bahçesi kaçırılmakta. Onu bulunca ne olacak, binecek miyim yeniden arabaya, yeniden başkalarına mı çaldırtacağım düdüğü? Penceredeki kulağıma binmediğim arabalar geliyor.

Yüzü, gözleri, gönlü, avucu, pazar günlerinin soluğu kadar kapalı bir sırada çıkmışım, saplanmışım yola. İki adım arasında bir daha ıssız oluyor toprak. Direniyor mu yoksa? Hırsızlığa gelmedim ki. Salt kendimden yana uyanmaya. Ben falıma uyanırsam toprak nesinden olacak? Fallar çalınmaz. Ben o günleri bulmadıkça, toprak, ölgün bir ağırlık olmaktan daha ötelere varacak mı boynumda? Bu sorular da saçma. Bu kez toprağın tutukluğuna sataşıyorum. Yoksa suçumu gömecek bir toprak parçası mı arıyorum. Suçun eti kemiği kimde ama? Ben neyle yüzleşmeye çıkmışım daha doğrusu?

Belki öyle değil. Belki korkularımı, tükenmişliğimi, yalnızlığımı, kanımın her yuvarındaki zincirleme çıkmazlarımı savut diye kullanmaya çıkmışım. Onun için sakınıyor toprak.

Gözümün kaskatı önündeler, dibindeler işte:

Annem, Löklök Baba, Gortilyon, Kelâm Bey, Süngü Paşa, ablamın ağaçlara tırmanan usu, ahırda arabadan attan saltanattan yoksun biricik tekerlek, ve belki daha başkaları.

İçerdekiler ve belki
dışardakiler.

Ben pencereye karşıt bildiğim bahçenin örümceğindeyken, dışardakilerin yanına bırakırdım pencerede saksı gibi duran gözlerimi. İçerdekiler bahçenin, evin tutsaklarıydı çünkü. Her odanın bir tutsağı vardı. Ne ki Kelâm Beye oda bulamamışlardı. Günün birinde Kelâm Bey'in çıkageleceğini ne bahçe düşünmüştü, ne de ev. Evin, bahçenin dokuması tutsaklıktan örülmüş gibiydi. Gerçekte, elime geçen anahtarlar gıcır gıcır çıkmazların kapılarına iletti beni. Şimdi yeniden içerdekilere katılmaya geldim. Sabahları güneşteki ilk horoz ötünce simitçiyi düşünürdüm. O mu geliyordu? Simitçinin tablası kümese benziyor. Horoz şekerleriyle dolu.

Bunların tümü de çocukluğumun yaratıları belki. Belki onlar böyle değildi, belledığim gibi değildi. Başkaydılar belki. Ne var ki çıkınca, tümünün birden karşısına çıkmalıyım. Ya bir bir benimsiyeceğim onları, ya bir bir gerçeklerini gerisin geri karşıma dikeceğim, ya da bütün bütün sileceğim ve can sıkıntısından, günlerime sövüp saymaktan dişlerim çürüyecek.

Güneşi de çamuru da avuçlamak. Çamurun bile bir serinliği var. Anılarım, ben sizin göz kapaklarınızı açmaya geldim bir bir kendimde. Birinizi kapalı bıraksam, bütün gözler kapanıverecek üstüme. Ellerim boşa gidecek sizden başkasına açılsa.

Dün yetmiş yaşındaydım. Bugün beş yaşımı ıklatıyorum. Her günümün yaşı kendine göre. Yaprakların selleri altında, içimdeki çocuğun kurtlandığını sezinliyorum. Deli misin demeyin yoksa...

Demin uyanın demiştim size, gözlerinizin altına kertenkele gibi sinerek. Uyanmadınız. Kertenkele üşüdü. Anne uyan, dedim, uyanmadı. Löklök Baba, yesene, dedim, tavan arasına getirdiğim umacı yemeğini. Yemedi. Hepsi de direniyor. Yanımdan geçenlerin gözlerini ne diye alıp kaçıyorlar? Beni görmesinler diye mi büsbütün derimin ıssız yosunlarında? Hıncının tırnakları uzamıştı.

Ne ki göz kapaklarınız sarkık sarkık biriktikçe perdelerin alçısına, fare deliğinin zilini bile çalamıyacağım. Güneşi gıcırdatmayın öyle tepemde diyorum da sesim alçıda kalıyor diyorum da kuş kanadını size yediriyor diyorum da uçmuyorsunuz gene diyorum da önünüzden durmadan geçirdiğim kervanın sözlüğünden, salt dört yanınızdaki bekleyişim kalıyor elimde. Mumun yalanı bahçeyi tutuşturuncıya dek çocukluğumda bir gece yapmak istediğim gibi.

Ve belki yalancıktan başlayan oyuncak yangın yolunu bulmuştur.

BAHÇE

En çok ablasının ayak seslerine alışmışım. Geceleri içimde çıplak çıplak konuşan ayaklar. Ağaçlarıma tırmanırdı. Ağaçların tepesine varınca, soyunur, ağaçlarımın boyunu aşan şarkılar söylerdi. Martılaşırdı. Dallarıma deniz kokuları gelirdi. Denizin tuzundan korkarım, çekinirim oysa.

Uykusunda yürüyor, dedi, Erol'un ablası. Mumu Erol'un elinden kaptı. Sen ne yapıyorsun öyleyse, dedi annesi.

Onunla birlikte yürüyorum dedi kız.

Niçin niçin.

Yalnız kalmasın diye uykusunda. Hem o taşıdığı mum ağır geliyor ona. O bilmiyor ama çok ağır geliyor. Elinden atamıyacak kadar. Mumun yükünü ağırlığını paylaşıyorum. Sen de ister misin bir parçasını anne, bir parçasını da sana verelim mi anne ister misin sen de, sen de, sen de...

EROL 2

Ben biliyorum gerçekte niçin yola çıktığımı. Yıllardan beri körüklemeğe çalıştığım, yarıda bıraktığım yangını söndürmeye, ve yanacaksa bahçe, onunla birlikte yanmaya geldim, ağaç ağaç ve odadan odaya. Oysa dipdiri, bahçesizlikten sona ermek istemiyorum. Bahçesini beğenmiyen kişi kendisine neden başka bir bahçe biçemesin? Saçmaladık işte. Bahçeye dönüş ne demek? Çıkamaz ki, çıkamıyor ki insan bahçesinden bir kıl öteye.

Yaktın sanıyorsun, bahçe durmadan büyüyor içinde. Bahçenin sürekli falını günlerine katmadan yaşamak yok. Bütün yaşantılar bir bakıma bahçeyi yakmaya yönelmiş. Suçların pösteki kuyusu esneyip duruyor. Ben ta löngözlerinden başlamak istiyorum kuyuya. Kuyudan belki hiç çıkmamacasına. Kuyunun ağzında belki gökyüzünden yuvarlak bir dilim görünüyor. Onu silmek kolay. Kişi kuyusunu bilir olmalı durmadan.

Suçun güneşin, çamurun, korkunun, belki de bunlara karşın karanlıkta bile yeri olan sevincin, çocukluğun en usta oyuncaklarının yolunu eşelerken, ararken, beklimsizlikler, alçak-gönüllülükler doluyor ellerime şimdi, eskiyi gözetleyen kulaklarıma.

Tırnaklarımdaki hınçlar döküldü. Dökülünce bahçeye karşı yürütmeye geldiğim savlardan kurtuldum.

Böyle diyorum ama bilmiyorum. Bu bahçeye, bahçedekilere yanaşmak için oynadığım bir oyun olabilir.

Çeşmedeki kızdan korkuyorum şimdi. Testimi gel okşa derse ne yapacağım? Elimi sürsem çatlıyacak testi, suları kızın omzundan dökülecek, selleşecek. Kaçamıyacağım sonra. Tırmanacak bir ağaç göremiyorum...

Kaldırımın kenarında oturan dilenciyi gördüm. Çeşmeye karşı. Dilencinin üstü başı yamalıydı. Renk renk üçgenli, dörtgenli, yıldızlı, yuvarlak, şeridimsi, oynak, hediyelik yamalar. Çıplak bir adamın tenine üşüşmüş gibi. Yamalar iğreti değildi. Birbirlerine denktiler. Olumlu bir dağınıklıkları vardı. Her yönden tüm yönlere varıyormuşcasına.

Bütün mahallenin payı var bu giydiklerimde, dedi. (Bir bakıma bu adam, mahalle insanlarının ortalama toplamı, diyesim geldi.) Her evden yamalık bir kumaş parçası. Yamalar bir araya gelince ne olacak diye de düşünmediler. Her gün gelip sırtıma bir yama dikiyorlar. Bu onların işi. Sen kendi başına yapamazsın. Yapayım dersen, renkli bir kefene döner giysilerin.

Sen de buyursana.

Dilenci kaldırıma serdiği yağlığı gösterdi. Yağlığın bir köşesinde zeytinler, bir köşesinde bülbül peyniri, bir köşesinde yemiş ağaçları, bir köşesinde buğday tarlaları, bir köşesinde bayram balığı, bir köşesinde kedilerin dökmediği sütler, bir köşesinde eskiden annemin kirlidir, tozludur diye yedirmediği silivri yoğurtlarının kaymağı. Saydıkça köşeler çoğalıyordu. Sonra bir horoz şekeri durdu yağlığın ta ortasında. Sen de buyur, dedi dilenci.

Dilencinin sesinde sabah oldu. Kalktım ekmeğin buyrultusuna. Kaldırım sofrayı ağırladı. Bir elinde bir mum yanıyordu. Kızın ellerinden çeşmeyi içtim, çeşmenin elinden testiyi alıp suyun yolunu aradım, yolun elini öpüp alnımdaki ekmeğe götürdüm, sonra yerli yerine bıraktım sofrayı, ekmeği, çeşmeyi, testide çağlayan kızı. Dursun dursun, bunlar, dedim.

Git git git git git git git git git
korkulardan yüreklensin ellerin, dedi dilenci.

Bahçeye gerisin geri bakınca denizin düzlerinde yürür gibi oluyorum. Yosunlu adımlarla. Bahçenin üstüne yosunların kıvrımlanan, püsküllenen boğuk yeşili akmış. Bahçedeki evin damında yürüyorum. Tavan arasında Löklök Baba var. Çocuğun yanından, Löklök Baba'nın içinden bir balık geçiyor. Balık, yosunlardan daha sessiz, Löklök Baba'nm sesine bakıyor. Çocuğun yarıda kalan, küçücük midyelerle kaplı bilyaları arasından geçiyor, suskunluğa, suların değişmezliğine, saydam kıprantıların durgunluğuna alışkın pullarıyle uzaklaşıyor. Nereye? Başka bahçelere mi? Denizlerin dibi bahçelerle mi serili? Bahçeler ecelleri gelince bir bir denizi mi çekiyorlar üzerlerine? Bahçelerin teknesi delik mi durmadan? Bahçe kapısının açılmasını, Talimhaneye kaçmayı beklerken, ben kırmızı bir balık mıydım?

Bahçe yüzdürülmeli gene. Soluğumun yüzeylerine çıkarılmalı. Elimden düşürdüğüm bahçenin titrek kulpunu bulmalı. Bahçemden neden böylesine yankılar çıkarıyorlar karşıma. Önceleri de bunca yosunlu değil miydi? Şimdi bağırmaktan korkuyorum. Deminki balık gelirse?

Annemin sesi yosunlu bir görüntü gibi kımıldanıyor.

Erol, Erol sokak çocuklarıyla oynama, Erol Erol pencereden sokak ağaçlarıyla oynama, el sallama öyle sokaktan geçer gibi görünenlere. Derken balık geri döndü. Derken balık dilenci oldu. Ne iyi ne iyi değil mi hepimiz balık olacağız, yamalı pullara bürüneceğiz, dedi. Çeşmedeki kızın testisinde yüzüyordu. Sonra kız göründü. Güldü. Hadi hadi hadi dedi. Bacaklarının arasında yosunlu bir göz vardı.

PENCERE

Pencerenin gittikçe yaklaşan merceğinde Erol oturuyor. El sallıyor.

Pencere "selamlık dairesi"nin sokağa bakan odasında. Bu sabah pencerenin önünde ilk duran, sakallı şekerci, simitçi oldu. Erol bütün sokağı sorguya çekerdi. Senin adın ne, sen nereye gidiyorsun, diye. Sorularını karşılıksız bırakanlara kendiliğinden yollar çizer, erekler bulurdu. Simitçi tablasını yere koydu. Merhaba küçük bey, bak sana neler getirdim bu sabah. Leblebi şekerleri, kurabiyeler, horoz şekerleri, peynirli pideler.

Ben kurabiye pide filan istemem. Bana bir horoz şekeri versene. Hem daha uzun sürer yemesi kurabiyeden. Hem yerim hem oynarım.

Başına dokunmam ama, ötmez sonra...

Benim horoz şekerlerim en ötüşken türündendir. Kümesten yeni çıktılar.

Dinle bak hele.

Şekerci ezan elini kulağına dayadı. Sakalının içinden şafaklayan horozlarını öttürdü.

Sen ne güzel ötüyorsun?

Öterim ya. Ben horozların babasıyım.

Ne demek baba?

Şekerci durakladı. Erol'un yüzüne baktı.

Kanındaki şarkıdan gelen çocuklara şeker alan adama baba denir. Sen öyleyse horozlara niye şeker almıyorsun? Hem sen horozların babasıyım dedindi. Senin, horozlarınki gibi kırmızı ibiğin yok ki. Olmaz olur mu küçük bey, olmaz olur mu. İbiksiz baba horoz ne işe yarar? Benim sakalım horoz ibiği gibidir. Sahici ibiğim var ama evde bıraktım. Başıma taksam tablamın altında ezilecek... acıyacak. Sonra beni ibiğimle görseler

bütün ortalık tavukları peşime takılır. Şey... şekeri isterim ama... param yok ki...

Sen sağ ol küçük bey.

İstersen sana anneannemin elini vereyim.

(Anneannesinin elinden ödü kopuyordu Erol'un. Yıllarca önce, teninin başka tüm ayrıntılarıyla birlikte eriyip giden bir kadının kaskatı kalıntısı. Yaşadığı günlerden bir gün elinin kalıbını çıkartmış. Şimdi taş gibi duran elinden başka her yanını her şeyini yadsımış mıydı? Teninden yaşayan salt bu el miydi? Geri kalanını nasıl taşımıştı? Belki bu el eskiden yaşama gücü ile doluydu. Kör duvarlara pençeler koymuştu belki. Kapalı bir kapıyı da açmış olabilirdi. Bahçedeki küflü ağaçların tozunu almak da usundan geçmiş miydi bu elin? Erol anneannesinin etrafı kırmızı kadifeli çerçevenin ortasına yerleştirilmiş yuvarlak resmine bakardı. Resimdeki kadının dudakları cömertti. Kara, örgülü saçlarıyla, şakaklarına doğru incelen düzgün kaşlarıyla, fotoğraf kâğıdıyla beraber sararan yüzüyle, herkes gibi falını yaşamış, herkes gibi gençliğini resimlerin yolunda aramaya düşmüş bir insana benziyordu. Resmin, kadifeli çerçevenin evreninden başka gidecek bir yeri yoktu. Ama elini nereye koymuştu? Eli görünmüyordu resimde. Gizlemiş miydi? Yoksa o el, eskiden de, o resim çekilirken de, Erol'un şimdi bildiği, gördüğü el gibi miydi? Parmak mafsalları mor mor pırıldayan, bronz ele mi benziyordu?

Annesi elin her gün tozunu alıyor. Cilalıyor. -Oturma odasındaki alçak masanın üzerinde duran bronz el, demir eli Erol bazan bir çekirgeye, bazen bir yengece, bazan bir örümceğe, bazan kocaman kapkara bir sülüğe benzetirdi. Masanın üstünde elden başka birşey yoktu. Masa, elin malıydı. Oda da öyle. Erol oturma odasına el-odası derdi. Ağır, loş elin evreni.)

İstemem, istemem, küçük bey. Kalmasın kimsenin eli üstümde.

Unutma ama bugünlük baban benim...

Güneşte parlayan kırmızı horoz şekeri Erol'un elinde öttü birdenbire. Şekercinin sakalı güneşte kızıl kızıl yanıyordu.

Şekerci tablasını hık diye bir ses çıkararak kaldırıp başına yerleştirdikten sonra uzaklaştı.

Arkasından yosunlar sürükleyerekten.

Erol şekercinin yanma takılmak, elini onun elinin içine koymak, onunla sokak sokak dolaşmak, tüm pencerelerdeki çocuklara şeker satmak istedi. Hem yalnız Erol bağıracaktı. "Şekerciiii... Şekerci..." Yaşlı şekerci salt tablayı taşıyacaktı.

Yosunların dibinde bir horoz şekeri yatıyor şimdi.

Denizin düzlerinde bir horoz ötüyor. Ötüşün arkasından bir çocuk bakıyor. Çocuğa oynasın diye bir pencere verilmiş. Bu en sevmediği oyuncağı çocuğun.

EROL 3

Eskiden bütün oyuncaklarımı bahçemin gözüne koymuştum. Koydurmuşlardı. Şimdi kim bilir ne durumdalar. Bahçe, annemin gözünün kapanının içindeydi. Şimdi kim bilir ne durumdalar? Bilmiyor değilim. Bekleye bekleye bahçemin yosunlu çekmecesinde, yosunlu öçlerin kabuklarını kuşanmışlar. Şöyle bir aralıyacak olsam çekmeceyi... Ben oyuncaklarımı kuytu, puslu bahçelerin dallarına baş aşağı asılı yarasalar diye bellemişim. Gibisi yok. Öyle. Oyuncakların gözünde görevimi görmüş müyüm? AMA ÇEKMECEYİ ARALAMAK, AÇMAK GEREK...

Anne, uyan dedim, uyanmadın.

Ama sesinin kurşun gibi ağırlığı bugüne dek kursağımda. Bronz elin yumruklaşmış ağırlığı gibi.

Şekerciden başkaları da vardı. Pencerenin o günlük süresince, sokaktan geçenlerin yüzlerini biriktirirdim. Bunlardı benim oyuncaklarım. Sonunda onlar da kaçarlardı bir bir bahçeden, elimden, pencereden. Ben de onlar gibi, salt anılardan yürütülen bir yüz olup kaçabilseydim. Bilsen nice yüzler geçti elimden. Hiçbirini unutmadım, ne ki tümünü birden yitirdim. Sonra bilsen nice uğraklar ürettimdi kafamda, sokaktakilerin gittikleri evleri düşünerek, penceremden oralara durmadan konukluğa yollanışımda. Ve pencerede ta elimin can korkusuyla sarıldığım evlerin, bahçesi yoktu. Kendi bahçemi çoğaltmak istemiyordum, onu başka evlere eklemek istemiyordum. Kendi bahçemden başkasını bilmediğim için. Sokakta ağaçlar vardı. Onlar nöbetçi ağaçlar değildi. Yalın ayaklı ağaçlardı. Onları sen dikmemiştin. Sokağın çekirdeğinden yetişmeydiler. En küçük yaprağını bile sana sezdirmeden, hasır altı ettiğim gözlerimle dadanmıştım onlara. Görsen onları da alacaktın elimden. (Erol, diyecektin, sokak ağaçlarıyla oynama.) Ağacın sokaklarında yalın ayaklı çocukların dalına örümcekli uçurtmalar asılı değildi.

Ve senin elinde bir çiviye dönmüştüm. Kimi zaman bahçeye kimi zaman pencereye çakılan. En çok bahçeye. Pencerenin kaçamak yolu olduğunu belki biliyordun da ondan. Sokağın öğretisinden korkuyor muydun? Sokağın sözlüğündeki seslerin, arıların aktardıkları çiçek tozları gibi bahçeye mi sızmasından korkuyordun? Öyleyse bu tozların dölleyebileceği bir tek çiçek görmüş müydün bahçede? Boyumu aşan dikenler vardı. Sapları kalındı. Ben ellerimi kanataraktan diken saplarını soyup yemesini öğ-

renmiştim. Çöl kumlarındaki suları zorlayanlar gibi. Dikenlerin içi serindi. Bal mumundan, kansız, kuş kanadı görmemiş bahçenin yapraklarında mavi gözlerin dolaşıyordu. Gözlerin neye öyle mengene MAVİSİYDİ?

Bir gün avaz avaz parmaklarıma mavi bir tebeşir parçası geçirip evin tahtaları üzerine adını yazmıştım. ANNE, ANNE, ANNE, ANNE, ANNE, ANNE, ANNE, ANNE, ANNE.

ANNE, ANNE ANNE.

ANNE.

Sonra bütün anaları birden silmeye kalkıştım. Çıkmadı. Hepsi yerli yerinde duruyordu. Çoğalaraktan. Kendi elimle.

SİLİCİLİĞE DAHA SONRA ALIŞTIM.

ŞEKERCİ

İstemem istemem kimsenin eli gözü kalmasın üstümde.

SOKAK AĞACI

Erol, dikenleri otları kıpırdatmamak için olduğu yerde kaldı. Taş kesildi. İçinde korku, sevinç ile karışık duygular hışırdadı. Soluğunu dişlerinin arasında sıktı. Mavi kelebeği gözetliyordu. Olanca uyanıklık, olanca istemini gözlerinde toplamıştı. Gözlerini ağrıtırcasına. Erol birden ürperdi. Bu, korkudan gelen bir ürperti değildi. Birazdan çullanacak vuruşu biriktiren, bileyen beklimin ürpertisiydi. Erol kafasında gerçekleştirdiği, başından sonuna ve bir bir bütün gelişim ve ayrıntılarına dek yerine getirdiği bir olayı yeniden oynuyordu. Kafasındaki olguyu, şaşmaz bir elle çözüp bir kez daha yürütüyordu. Gözlerinde kelebeğe pusu kuran duygunun ne olduğunu bilmiyordu. Bilgi salt eline çevrikti. Kelebeğin gideceği gürültüyü avucunda tutuyordu. Kelebekle Erol arasındaki uzaklık çoktan erimişti de Erol uzaklığı gene parmaklarının ucunda titretiyordu, utkusunu biraz daha ezellerce sürdürmek için. Aradaki açığı o çoktan kapatmıştı: Erol'dan kelebeğe giden açıkta içkindi Erol'un kendisi. Kelebek Erol'un gözündeki pusuya nicedir düşmüştü. Erol kirpikten ince bir esintinin ırgalandırdığı dikenin üstündeki kelebeği gözlerine kilitlemişti. Mavi kanatlar açılıp kapanıyordu. Azalan solukların sayılışı gibi. Erol bir sürüngen sessizliği ile ilerliyordu, devirdiği falın devrilişinin kendi eliyle yarattığı öngörüsünde. Ve bir bakıma onun yapışkan etkisinde. Bahçe Erol'un çevresinde mide bulantısı gibi sallandı, dalgalandı. Saydam kanatların incecik ağlarını, çizgilerini görebiliyordu daha beklediği falın saltıklığında.

Başka bir sürü kelebek vardı: kara, ak, pembe, kahverengi, sarı, turuncu, benekli kelebekler soyut soyut taşıyorlardı renklerini dikenden dikene.

Erol onlara bakmıyordu. Yalnız mavi kanatlara dayamıştı gözlerini. O kanatları ezmek, mavinin bahçedeki, evdeki, penceredeki, uykudaki, uyanıklığındaki, daha başına gelmemiş ama gelecek günlerdeki çoğunluğunu eksiltmek, alt etmek için. Şimdilik pusudan başka bir itki yoktu. Kılı kırk yararcasına inceden inceye kurulan, yürürlüğe doğru yanaştırılan bir pusu.

Mavi kanatlar, Erol'un, yanlarından koparcasına yaylanan ellerinin avuçlarına bir gıcıklama gibi değdi. Erol kelebeği, taş atan, hınç atan, tebeşir tutan, hiç kimseyle değiş tokuş edemediği ne azalan ne çoğalan bilyalarını, paylaşılmamış her oyundan sonra toplayan, eline geçirdi. Erol yumruğunu sıkıverdi. Elinin ayasında bir vıcıklık, parmaklarının arasında buruşan maviliğin gözlerinden irinler fışkırmıştı.

Erol iğrentiden elini silkince kelebek yere düştü. Erol kelebeğin konduğu dikeni kopardı, sapını soydu, yavaş yavaş yemeğe başladı, dikenin dişleri arasında kütürdeyişini dinledi. Avucuna, parmaklarının arasına mavi tozlar yapışmıştı. Diken Erol'un avucuna kırmızı çizgiler çizmişti. Mavinin kırmızıya karışmasından, kanına dadanmasından korkuyormuş gibi koşaraktan elini yıkamaya gitti. Terkos suyu ile değil. Lavanta çiçeği kokan tülbentle örtülü küpten maşrapaya doldurduğu, kayaları delen güçlü su ile.

EROL 4

Ben seni duyunca -küpün içinden dolanıp karşıma çıktığını sanmıştım birdenbire, oysa sen evin tüm odaları, bahçenin tüm dikenleri, ağaçlarından çıkıp üstüme yürüyordun deminki pusunun kalıntılarını sanki aramak istiyormuşun gibi üstümde başımda usumda gözümde- inanamadım. Neye inanamadığımı bilmeden. Sonra kelebeğin avucumda yeniden canlandığını duyar gibi oldum; buruşan kanatların yeni baştan kıprandığını, buruşukları yok ettiğini, şemsiye bezi gibi masmavi gerildiğini gördüm sendeki karşımda.

Sonra yanından kaçtımdı. İçimde elime karşı bir inanmazlık uyanmıştı.

Bugün bile elimin içinde kelebeğin mavi hışırtısını duyuyorum. Bunca yılların üstünden kelebeğe acıyorum. O gün yanından inanmazlıkla, korkuyla kaçışımı, yılların suları yaprakları arasındaki süresizliğin, durulmuşluğun taş kesilen ışığında, en gözle görülmez ayrıntısına dek gözetliyorum, geçmiş adımlarımın toplamında. Falımı birimlerine parçalıyorum. Sen her biriminde falıma aykırı çıkıyorsun... Aykırı, ve çözülmez.

BAHÇE

Erol bahçeyi talayan binlerce diken arasında, deminki falını işlediği dikeni buldu. Dikenin başı, soyuntuları yerdeydi. Mavi kanatlar onlara bitişik buruşuktu. (Kelebekte suçluyum şimdi gerisin geriye. Donmuş bir debelenme gibi yatıyordu sırt üstü. "Biz de biliriz kişioğlu gibi ölmesini, falımız getirilince" dercesine.)

PENCERE

Ve sonra annesinin başı belirdi pencerede.

— Nerde o şekerci? Kaç kere söyledim sana şu pis şekerleri yeme diye. Ne verirlerse alıp yiyecek misin sokak çocukları gibi? (Çocuklar, kimin çocuklarıdır, çocuklar? Siz çabuk bana bir sokak bulun korkmamış dedeler boyunda.) Senin elindeki şeker değil oğlum, şekerlendirilmiş boya. Git aynaya, bir bak ağzına. Kurban koyunu gibi kırmızıya batırılmış. Ver sen şu şekeri bana bakayım.

Annesi şekeri aldığı gibi pencereden dışarı fırlattı. Kırmızı horoz şekeri kaldırımda param parça oldu.

Sonra bir çöpçü geldi. Süpürgesiyle horoz kırıklarını süpürdü, faraşa benzeyen tenekenin içine attı. Sanki horoz şekerinin pencereden atılmasını, düşmesini, parçalanmasını bekliyormuş gibi ortaya çıkıvermişti, kaldırım taşları arasından.

Usundan çıkmayacaktı, çıkmasını özlemiyecekti artık Erol, şekerciyle el ele sokaklara. Annesi şekercinin boyasını açığa vurmuştu. Erol'un yüreği aldatılan her çocuğun duyduğu acıya büründü. Misket gibi sertleşti. Çöpler nereye boşaltılacak? Erol bir gün bir köpek ölüsünün çöp arabasına atıldığını görmüştü. Demir tekerlekli araba köpeği alıp götürmüştü. Çöplerin arasında kocaman kemikler vardı da oralı değildi köpek. Ağzı açıktı. Boğazına ölüm kaçmıştı. Ölümü Erol kocaman bir kemiğe, karşıki evde oturan Yahudinin oğlu Roberto'nun boğazında kalan şeftali çekirdeğine benzetmişti.

Şekerden başka nice şeyler kırılmıştı Erol'un gözünde. Ve o buna kızdı, babama söyleyeceğim dedi birdenbire unutaraktan. Şekerci çıkar gibi olunca bu sözlerin ardından, BEN KENDİ KENDİMİN BABASIYIM dedi Erol.

Belki tavan arasında epittiği Löklök Baba, Erol'un içinde biriken babaların toplamıydı.

BİR DELİ DEĞİLİN DEFTERLERİ
(1987)

Birinci Baskı: 1987 (Eleştiri Yayınevi)

İbrişim örülü bencilliğimi
Büküp eğiren hep kelimelermiş

Hilmi Yavuz

ÖLÜM VE SERÇE

Büyük yazar Ergin Çokergin çok verimli düşlerinden birinde ün terzilerine boyunu gene ölçtürdükten, tümcelerinin derinliğine eleştirmeleri gene batırıp çıkardıktan sonra uyandı. Yapıtlarının sayısına, kapsamına yaslanarak gerindi. Duvarlara baktı. Duvarlarda sıra sıra kendini gördü. Raflar yazdığı romanların, öykülerin, şiirlerin ve bunların ölen, yaşayan ve doğacak dillerdeki çevirilerinin yükü altında esniyordu. Ergin Çokergin odasını, gerçeklerin öğütüldüğü bir değirmene benzetti. Bu benzetimi olağanüstü beğendi; en azından bir romanla anlatılmaya değer olduğuna kanıların en okkalısını getirdi. Romana bir ad kondurdu: (BÜTÜN GERÇEKLER ODAMIN DEĞİRMENİNDE YELLENİR).

Ergin Çokergin bu başlıkla birlikte, yataktan püfür püfür kalktı. Tahta çıkmaya hazırlanan kırallar gibi giyindi.

Ve dehası başında olduğu halde, altmış beşinci yaş gününe ayak basaraktan penceresinde göründü.

Dünyaya gündelik ödülüydü pencereye her sabah çıkması. Güneş iki büklüm ortalarda, büyük yazarın ana çizgilerini selâmlıyordu. Ergin Çokergin pencerede tam beş dakika durdu. Dünyanın gözünde kendini yenilemek için, beş dakikayı yeterli buluyordu. Bu süre içinde kuşlara, evlere, sokaklara, sokaklardan geçenlere şöyle kepçeleme bir bakışla baktı. Kendi eliyle kendini direğe çeken bir bayrağın görkemiyle, insanlar üzerinde varlığını dalgalandırdı.

Kolunda sepetiyle geçen satıcıyı, gözünün toptancı bakışının içine aldı. Eskilikten rengi uçan sepet, bir tahta parçasıyla ikiye bölünmüş, bir yanına yumurtalar, bir yanına limonlar dizilmişti. Sepetin kenarlarında, uçurtma kuyruğu gibi ince kesilmiş kırmızı kâğıtlar püsküllenmekteydi. Küle çalan sepetin içinde limonun sarısı, yumurtanın aklığı, daha bir ışıldıyordu. Yukardan bakılınca sepet, püsküller, yumurta ve limonlar, bir arada, bir hanım böceğine benziyordu. Ergin Çokergin bu renk dörtlüsünün sabah sabah bir insanın koluna girmesine aldırış etmedi. Görmezlikten geldi daha doğrusu. Satıcının "yumurta var, limoooon" diye bağırmasına sinirlendi, yüzünü buruşturdu. Bir daha geçtiğinde söylemeliydi.

"Yumurta var, limooon" çağırısı hiç de hoş gelmiyordu kulağa. Kelimelerin sırasını tersyüz edip "limon var yumurtaaaa" dese herkesin, yani kendi keyfini kaçırmayacaktı erkenden. Ses uyumu diye birşey vardı çünkü Çokergin'e göre. Pencereye çıktığında, hiçbir aksaklık, bütünlüğünü bozmamalıydı. Uyanır uyanmaz, aksaklıkları ayıklamaya vakti yoktu. Ayırsa, varlığını yeryüzüne yığması, az da olsa kesintiye uğramış olacaktı.

Satıcının bir gözü kördü. Dışarı fırlamıştı. Adam yürürken, başını yalpa vururcasına, yandan yana sallıyordu. Patlak gözün yandan görünüşünü bir kaşığa benzetti. Bu, ayağa kalktığından beri başardığı ikinci benzetimdi. Bunu da beğendi. Güldü biraz...

"Olur ya, dedi, kaşığın canı sıkılmış olacak. Ben de göreyim şu evreni diyerek soluğu adamın göz yuvasında almış."

Hani iyi de etmişti bir yerde. Çokergin'in evrenini özlemekle, gözlemekle.

Büyük yazar satıcıya burnunun ucundan biraz acıdıktan sonra, at meydanı çapındaki masasına oturdu. Bu masada ancak 80 dönümlük yapıtlar koşturabilirdi.

Ergin Çokergin her gün yeni bir açlığı deneyen bir karnı, aylarca doyurabilecek kadar kıratlı altın kalemiyle, esinini ve insanlık durumunu küçük parmağına dolayıverdi.

Gözleri sarı sarı kamaştıran kalem ucundan dökülen tümceler çivi yazıları gibi kâğıda gömülecekti nerdeyse.

"Bugün yaratmaya başladığım yapıtın değerini tartacak kantarı zor bulurlar" diye bir düşünce geçmeye başlamışken kafasından, tümcelerin ağırlaştığını, yavaşladığını, bunları bir daha kaldıramayacağını, sağa sola isteğince yöneltemeyeceğini sezinledi.

Elinden bileğine, dirseğine doğru, kumların doluşmasını andıran bir uyuşukluğun uzandığını duydu.

Kalem, iğretileşen parmakları arasında bir an takılı kaldı. Uyuşukluk ona da geçmişti sanki. Masanın üstüne düştü. Altın kaplama bir kemik sesi çıkararaktan. Kalemin ucu, cilâlı yüzeyde, ufalmış, büzülmüş bir meşalenin son ışınları gibi yansıyordu. Masanın kenarına kadar yuvarlandı. Yarısı masanın üstünde yarısı dışındaydı. Ergin Çokergin soluğunu tuttu. Bir ölüm dirim sorununun denklemi gibi duruyordu kalem. Ergin Çokergin'in gözleri sendeledi. Kalem büyük bir yapıtın boğuk dölütüyle birlikte yere düştü. Ucu halıya saplandı.

Pencerenin önündeki ağaçta, bir serçe kuşu, bir daldan başka bir dala atladı.

Tam da şu anı mı bulmuştu bunu yapmak için? Kim tanımıştı ona bu davranış özgürlüğünü? Onun da şu sıra kaldırımda kanat sürçmesi gerek-

mez miydi? Bir duygudaşlık gösterisi olarak. Bu kadarını da öğrenememiş miydi?

Kuş, dalından havalanıp pencerenin bir köşesine ilişti. Kafasını küçük, kesin hareketlerle devindirmesi Ergin Çokergin'in gücüne gitti. Hele yan yan bakışına hiç dayanamadı. Gagasını sokacak daha başka bir yer bulamaz mıydı? Yoksa büyük yazarın soluğunu, şimdiden küflenmiş mi sanıyordu?

Ergin Çokergin kuşun niyetlerini belirliyecek bir ipucu ararcasına, kendini zorlayarak, biraz daha yana doğru eğildi. Demin kalemi tutan eli, kolu da sürükleyerekten masanın üstünden kaydı. İskemlenin dirseğine çarptıktan sonra, teninin cansız, anlamsız, yabancı bir eklentisi gibi sallandı bir parça. Ergin Çokergin olanca dikkatini kolu üzerine yığdı. Bir benzetim daha epitmekten kendini alamadı. Kolu, beş parmağının ucunda sona eren bir sarkaçtı. Bu kıyaslamayı korkunç yorucu buldu ama. İçi daha bir boşaldı. Ve Ergin Çokergin'in hiç duymadığı birşey oldu. Kuşun ötüşünü buldu, içindeki boşluğun yerinde. Büyük yazar buna da kızdı. Bu, güpegündüz gecekonduculuk etmekti.

Oysa kuş, zırh gibi kuşandığı kişiliğinden sıyrılmaya çağırıyordu Çokergin'i.

Birazdan, teninin son hücresinden koptuktan, kanının son yuvarıyla helâllaşmayı öğrendikten sonra, bir titrek pencere olacaktı ya da acemi bir böcek.

Ölmek şimdiye dek tek bir anlam taşımıştı onun için: Ölünce ünü daha bir vurgulanmış olacaktı edebiyat tarihlerinin secdesinde. Ölüme yaptıracaktı heykelini.

Ergin Çokergin raflardaki kitaplara baktı, dev aynalarına yedirilmiş çabalar olarak. Ve üstüne yığılmaya başladı anılar, kaburga kemiklerine abanan bir ağırlıkla. Özellikle romanlarından birini ansıdı. Bu, gerçekte bir roman değil, bir karanlık salgınıydı. Yazar arkadaşlarından biri, bu yapıtın etkisi altında bir okuyucunun kendini öldürdüğüne değgin bir haber gördüğünü bildirince Ergin Çokergin göğsünü kabartmış, tuhaf bir ürperti geçirmiş, bir armağan kazanmış kadar sevinmişti. Ve gazeteden alıp kestiği haberin düzinelerce kopyasını çıkartarak, tümcelerinin ve dehasının yalayıcılarına göndermişti.

Ergin Çokergin halıya saplı kalan kaleme baktı. Bir mezarcı kazmasına benziyordu kalem. Ismarlama ölümlerin temel atıcısına.

O güne dek yazdıklarını düşündü. "Kapı açıktı", "pencere aralığından güneş giriyordu içeri", "karanlık hiç kimseye el koyamıyordu" türünden tek bir tümceye bile yer vermemişti yapıtlarında. Sayfalara hamallığını yaptırdığı bunca tümce çıkmış olmasına karşın elinden, değinememişti

kendi diliyle, bir dalganın köpüğüne, ya da bir aşkın kirpiğine. Bir bakıma, yazdığı her kitabın ırzına geçmişti.

Öykülerinde bir cezaevi havası vardı. Öyküleri gerçekte kelepçemsi sözcüklerin bir araya gelmesinden doğmuştu.

Ergin Çokergin'in ciğerlerine, kapalı kapılar doluştu. Bunları açmalıydı. Öteki elinin parmakları hızla kıpranmaya başladı. Karamsarlığına, buyruklarına hüküm giymiş kişileri, tıkalı kaldıkları öykülerin içinden bir bir dışarı çıkardı. Hepsinin dudaklarını soluklarla yeşertti.

Ve hep kendi bencilliğini körüklemek, hep kendine ışık tutmak için sömürdüğü sözcüklerin dikenli tel örgüsünden sıyrıldı.

İçinde, göz kamaştırıcı bir kanatlanma duydu.

Kuş pencereden uçup gitti.

(Kasım 1969)

SEN OLSAYDIN NE YAPARDIN?

Londra'nın sıkıntılı günleri başka hiçbir yerinkine benzemez. Vicdan azabı renginde ağır bir hava başınızın üstünde zonklayıp durur. Gökyüzü davul derisi gibi gergin ve basıktır. Bir dokunacak olsanız kıyametlerin daniskası patlak verecek ve bir şimşek furyası fışkıracak bulutların ağzından. Başkentin en asık suratlı semtlerinden biri de New Cross'dur. Evlerin çoğu eskidir, körelmişe benzer. Boyaları, yılların inatçı kiri altında can vermiştir. Yeniden boyasanız bile işe yaramaz. Duvarlara çöken süregen hüzün havası, boyanın getirebileceği yapay gülümserliğin üstüne koyu yosundan bir yorgan gibi yayılacaktır. Sanki mutluluk sınır dışı edilmiştir burdan. Aynı yaslı kalıptan çıkmışa benzeyen sıra sıra evler, taş kesilmiş, türküsünü unutmuş, yitirmiş bir kötürüm koro birliğiyle eşanlamdır. Ben o gün New Cross'un ana sokağından geçerken, bir mumluk cimri öğlen ışığını yutuveren bir karanlık, bulamaç gibi yapıştı etrafa. Yapılar ikişer üçer katlı tabutlara dönüştü.

Sokağın bir tünelden farkı yoktu artık. Adımlarımı hızlandırdığımı sezinledim. Bu, gerçekte akıntıya karşı kürek çekmek türünden birşeydi; kaldırım ayaklarımın altına ökseleşmişti. "Tamam," dedim, "böylesine bir karanlık, ancak yeryüzünde yaşamın söndürülmesi için güpegündüz yürürlüğe girebilir". Zaten o hafta içinde çeşitli haberler gözüme ilişmişti gazetelerde. Hindistan'da adamın biri, dünyanın sonu geliyor diye, bir dağın tepesine sığınmış. Amerika'da bütün bir aile halkının, aynı korku yüzünden soluğu bir dağın doruğunda aldığım okumuştum. Bu ne biçim bir işti? Bu insanlar, evrensel çapta bir panik yaratmak için işbirliği eden sabotajcılar mıydı, yoksa tanrının uygulanacak olan buyruğunu önceden duymuş kutsal kişiler miydi? Bu ikinci şıkka aklım pek yatmadıydı. Çünkü dünyanın sonu geliyorsa dağlara saklanmanın ne yararı olabilir? Dünyanın sonunun yalnızca vadileri, deniz düzeyinden azbuçuk yüksek bölgelerdeki kentleri, toprakları kapsamakla yetinip dağ yamaçlarının yarısına gelince duracak cinsten bir âfet olduğunu ancak coğrafya ve doğa bilgisinden yoksun kişiler savunabilir. Dünyanın sonu gelecek ama alçak irtifalı olacak demeye gelir bu.

Dünyanın sonu bölük pörçük ya da taksitli bir kıyamet biçiminde gelmez, gelecekse daha toptancı bir gazabın hızıyla çarpar. Yoksulu ezip yetkiliyi esirgeyen göreceli, danışıklı bir dünya bitimi olamaz gibime geliyor.

İşte kimi alaylı, kimi hafiften olurcu bu çeşit düşünceler geçmişti kafamdan gazete haberlerini gözden geçirirken. Ama izbandutlar gibi üstüme çullanan karanlıkların altında bu işi az kalsın ciddiye alacaktım. Kanım damarlarımda tazılar gibi seyirtmeğe başladı. Parmakla sayılacak denli kısaldı sandım, ömrümün elimde kalan süresi.

Acıdım kendime. Dünyanın sonu neden New Cross caddesinde başlıyordu? Daha başka bir yere, örneğin cehennemin dibine gidemez miydi (ilkin, cehennemin yok edilmesi çok güzel bir başarı olurdu doğrusu) ve ordan başlayamaz mıydı girişimlerine, bana bir yüksük dolusu yaşam daha sağlayarak? Bula bula beni mi bulmuştu? İlk provasına niçin benle başlamayı uygun görmüştü? Tecrübe tahtası mıyım ben? Bu ne biçim insafsızlık, ne biçim eşek şakasıydı?

İdamcı Sokağın öte ucundan, ölüm-sarısı iki titrek ışık belirdi, bana doğru yaklaşmaya başladı. Astım hastası gibi inildeyen, hıçkıran bir motor gürültüsü, gıcırdayan tekerlekler. Ve keçimsi bir sesin yükselişi: "Hadi, yürü adam gibi, numara yapma. Bütün herkes can çekişmektedir şimdi. Gideceğimiz bir sürü yer daha var."

Önümde bir kamyonet durdu. İçinden siyah pelerinli, başında çadır çapında geniş kenarlı bir şapkayla, bembeyaz upuzun saçlı bir yaşlı adam, bir yaratık çıktı. Kutupların bütün buzları beynime doluştu.

Makinalaşmış bir Azrail beni apar topar almaya gelmişti. Başka birşey olamazdı. Daha burdaki dünya sona ermeden öteki dünyayı boylattıracaktı bana. Ama kağnı hantallığı ile de gidilmez ki böyle. Gideceksek daha işlek bir araçla, kestirmeli, eziyetsiz bir yoldan gitseydik bari!

Keçi edalı Azrail efendi çok iyi niyetli adımlarla yanaştı:

— Buralarda havalar iyice kararır. Gecikmeyelim bu yerlerde, aydınlık başka taraflarda, daha uzaklardadır. Gidelim. Gitmek iyi birşeydir. Hadi seni de götüreyim.

Dilim ağzımın içinde kertenkele örneği kaçacak delikler arıyordu. Ne ki Azrail'i oyalatmam, iyi niyetliliğine karşılık, göz kamaştırıcı bir görgü inceliği ile yanıt vermem gerekiyordu. Sesim, en sonunda bir yerlerden geri döndü. Dudağımın üstünde saksağan kuyruğu gibi sallandı, titredi. Durulmasını bekledim.

— Aman efendim, dedim, zahmet etmeyin. Otobüs durağı biraz ötede. Gideceğim yer de pek uzak değil. Her onbeş dakikada bir geliyor otobüsler. Çok bekleyeceğimi sanmıyorum. Gene de teşekkür ederim size.

Greenwich Tiyatrosu'nda "İvan İliç'in Ölümü"nü oynuyorlar. Bildiğiniz gibi Tolstoy'un uzun bir öyküsünden kaynaklanmaktadır bu oyun. İngilizler Rus yazarlarını pek değerlendiremezler ama, piyesin çok güzel sahnelendiğini söylüyor güvenilir eleştirmenler. Bir gideyim göreyim dedim. Çoktandır gittiğim yok tiyatroya...

— A, bak, dedi Azrail, bu çok hoşuma gitti. Aferin, aferin ve aferin sana. Tolstoy'u ben hiç sevmem. Çelişkili, varlıklı, şımarık, ülkücü bir yazardan başka birşey değildir o. Hem yoksullardan yana çıkar, onların yaşam ortamını benimsemek ister, hem de sülük gibi yapışır servetine, emlâkine, soyluluğuna! Baksana ne boklar yemiş "Savaş ve Barış" romanının sonunda. Tarihin oluşum kaynaklarını ben saptadım, sırlarını ben çözdüm diye tutturmuş. Romanın çok zırva bir bölümüdür bu. Kimse de okumaz onu. Ne var ki herifin elinde değil. İlle de tanrısal davranışlar takınacak! Hegel gibi tarih felsefesinin hükümdarı olmak istemiş. "İvan İliç'in Ölümü"nde ise iyi bir insan olarak boylanıyor önümüzde. Yalın konuşan, dürüst sesli bir insan. Kendisini sorguya çekiyor sanki, yaşamının hilesiz, kaçamaksız dökümünü yapıyor. Öyküde ölüme, Azrail'in gözlerinin içine baka baka hazırlanan yargıç İvan İliç, Tolstoy'un kendisidir bir bakıma. Küstahlıklarını unutturmaya, affettirmeye çalışıyor. Git gör o oyunu. Benim adım Frank Pitkin. Anlayışlı bir insansın. Elini sıkabilir miyim?

Ne yalan söyleyim, elimi vermede acele etmedim. Azrail bu! Türlü kılıklara girebilir, âdemoğlunu kıskıvrak tavlamak için. Bir tutarsa bir daha bırakmaz.

Pitkin birden sinirlendi. Siyah pelerinine daha derinden büründü. Şapkasının kenarları kanat gibi dalgalandı.

— Niçin sıkmıyorsun elimi, dedi. Ölüm mü kokuyor? Kuyular mı yatmakta avucumun içinde? Bak, benim yüreğim elimde başlar; içtenliğimin sıcaklığı da oraya yazılıdır. Yoksa sen de mi nankör gençlerdensin, sen de mi uzatılan dostluk elini gömmeğe teşne bir mezarcısın?

İhtiyar adamın ruh rengi gözlerinde parlak bir öfkenin, kanamaya başlayan cömert alınganlığını gördüm. Elimi içimden gelirmişçesine uzattım. Dünyanın sonu gelirse Frank Pitkin'in elini arayın. Dinç, uyanık, özgür bir el. Kankardeşi oldu ellerimiz. Azrail pısırık bir hamam böceği gibi yok oldu ortalardan, evlerden ve tohumlardan. Dünyanın sonu yazılı yazısız, damgalı damgasız bütün felâketlerini toplayıp yok oluşculuğun yolunu tuttu, izlerini iki büklüm süpürerekten.

Bundan sonra nasıl gidebilirdim "İvan İliç'in Ölümü"ne? Nasıl olsa görecektim onu. Greenwich'de olmasa başka bir kentte, başka bir tarihte. Ama Frank Pitkin başka bir sorundu. Başka bir gerçek, bir yaşam ve bir

açılım kapısı. O oldukça ışıyacak olan bir kapı. Pitkin yazılı bir olay, bir kitap, bir şiir olsaydı, daha rahat davranabilirdim. Bir güzel yazıya nasıl yavaş yavaş girilir, sayfalarının nasıl yaratıcı ve sürekli sesi olunulursa, öylesine doyurucu, içeriği geniş yanaşımlarla kulaçlardım, Pitkin'in kişiliğinin karasularını ve bu suların dışında dünyaya getirdiği odaların derinliklerini. Ne ki ben Pitkin'i tanıma gereksinimini erteleyecek bir durumda değildim. Onu, ölümsüzlüğün tane tane oluşan anlarından, boyutlarından biri içinde yakalayıp kavrayıp içime sindirmeliydim. Onun karşımda bir an için dikili duracak olan varlığını, diriliğin gözbebeği, örgüsü, dokusu ve can damarı gibi özümsemek zorunluğundaydım. Kapısının eşiğinden onun gözleriyle bakmalıydım yaşam denilen atılım ve emek toplancasına. Onun elleriyle her sabah açık kılmalıyım evrenin hiç olmazsa görebildiğim yerlerini, hiç olmazsa, tanıdığım insanlara. Kapılar da insanlar kadar ölümlüdür, çürümeğe ve sönmeğe yatkındır.

Pitkin'in yoğurduğu kapıyı, ahşaplığın geçiciliğinden kurtarmak, içime yazmak, mayasını içimde yaşatmak diye bir ödev vardı. Ama sıradan ya da yüceden bir sanat eseri gibi çerçeveletmeden. Frank Pitkin'i bir tahta çerçevenin (herhangi bir çerçevenin) hücresine, kısırlığına tıkayamazsınız. Onu odunsu bir saygı, bir hayranlık adına duvara asmak, yakılası bir hainlik olur. Parmaklarınız yanar, tutuşur.

Pitkin'in yanında, kısa bir süre için olsa bile kalabilmek için bir yalan uydurdum:

— Bakın işte şimdi anımsadım. Bugün salı değil mi? Tiyatroya bugün değil, gelecek salı günü için bilet aldım. Oyun çok rağbet görüyor. Erkenden ayırttım yerimi. Bir defasında da biletim yanmıştı unutkanlığım yüzünden... Yani oturup konuşabiliriz...

Pitkin gülümsedi. Dediklerime inanmış göründü. Titrek sesinin, bir sürahi gibi tın tın sevinçle dolmakta olduğunu duydum.

— Hadi öyleyse, dedi, senin dediğin olsun. Arkadaşlıklar, yakınlıklar sıcağı sıcağına kurulur. En ufak bir gecikme yakınlığın bozulması, bir uçurumla yer değiştirmesiyle sonuçlanabilir. İletişimler, yakınlıklar, duygu köprüleri her zaman azınlıkta kalmıştır. En geçerli meslek, uçurum mimarlığıdır. Konuşmaya kamyonette devam edelim istersen. Birazdan birisi çıkagelir alaya başlar benle. Bana buralarda ve Londra'nın daha bir sürü yerinde "Kaldırım İsyancısı" diyorlar. Hakları var bir bakıma. Kaldırımlar benim seslenme ve uyarma araçlarımdır. Hadi oturalım.

Pitkin direksiyonun arkasına yerleşti. Ben de yanına oturdum. Birdenbire bana doğru çevirdi yüzünü. Gözlerinin içi çok uzaklardan gelen yüklü bakışlarla doluydu:

— Yahu, dedi, baksana şu insanlara. Saçlarımın beyazlığı ile alay

ediyorlar, uzunluğu ile alay ediyorlar. "Böyle de saç uzatılır mı? Kafana bir cibinlik geçirmiş gibisin. Sen saçlarını değirmende değil, tımarhanede ağartmışsın" diyorlar. Bunalim geçirmiş olmak da mı suç? Az buçuk delirmek iyi birşey. Akıl makıl nemize gerek. Delilik giderir deliliği. En sağlıklı yol akıl denilen bataklığı ufak tefek kaçıklıklarla kurutmaktır. Öfkeyle beslerim ben deliliğimi, dozunu, ölçüsünü ayarlayarak: Delilik benim elimde kimi zaman mikroskop, kimi zaman dürbün oluyor. Şunu da desem yerinde olur: Deliyim, demek ki görüyorum. Ne yazık ki fena halde kızıyorum gördüklerime. Özellikle sanat müzelerine. Resim ve heykel bankalarına yani... Sanat yapıları canlı, etkileyici, uyandırıcı, dürtücü şeyler. Müzelere yerleştirilince geberiyorlar, büyük ve görkemli çerçevelerin döşeğinde, ya da bronz kerevetler üzerinde. Kıskanıyorlardır belki de birbirlerini. Kimbilir neler diyorlar, neler düşünüyorlardır için için? Örneğin yüzyıldır müzede can çekişmiş olan bir tablo, koleksiyona yeni eklenen çağcıl bir yapıtın arkasından mutlaka şu lafı edecek günün birinde: "Bak şu terbiyesize. Şu saygısızlık kumkumasına! Daha duvara asılalı üç hafta bile geçmedi. Var mı bana yan bakan gibilerden bizi süzüp duruyor. Nerdeyse moruk muamelesi yapacak ben yaştaki yapıtlara. Görgüsüzlüğün bu kadarı da olmaz. Allah boyalarını çatlatsın hınzırın, canını alsın, tuvalini çürütsün, ağaç kurtları dadandırsın çerçevesine." Fırsat bulsam geceleyin müzelere hırsızlamasına gireceğim, ineklerle dolduracağım salonlarını. O zaman sütçülere gün doğmuş olur. Güğümlerini gören sanatseverler hayranlıktan yerden yere atarlar kendilerini, hangi yüce heykelci yarattı bu eserleri diye. Böyle bir girişim olanağı bulamayacağıma göre, başka yollara başvuruyorum. Bunlardan biri düzenlediğim "Kaldırımda Başkaldırma Sergileri". Bu sergiler, küçümsenmiş, horgörülmüş şeylerden oluşuyor. Çünkü her şeyin bir güzelliği var. Onları da gün ışığına çıkarmalı. Hiç olmazsa benim sergilerim açık hava müzesi niteliğinde. Mezarlıklar gibi küf kokmuyor. İşte bak kamyonetin arkasına.

Kamyonetin üstü yelken beziyle örtülü, geri kısmı, ancak bir tavanarasında bir araya gelebilecek şeylerle doluydu: İçine takma dişler oturtulmuş bir tava, iki boy aynası, siyaha boyalı; ağaç kökleri, çıngıraklar (keçi sürüsü gibi ses çıkaran), bir hapishane penceresinden kalma parmaklık, musluklar, somye yayları, ağzında canlı bir gül taşıyan alçıdan bir kafatası, ufaklı büyüklü çerçeveler. Uçarı bir kiremit. Binlerce boy boy çivinin mıhlı olduğu kocaman bir karatahta.

Frank Pitkin çerçeveleri göstererek dedi ki:

— Bunlar koleksiyonumun en değerli örnekleridir bence. Boş çerçeve görünce içim açılıyor pırıl pırıl. Doğanın gözünü oyan resimlere hüküm giymeyecek onlar. Ve dikkat ettin değil mi bir tek kitap yok ortada.

Ben Manchester, Newcastle şehirlerinde resim ve edebiyat öğretmenliği yaptım yıllarca, kafamda delilikler çiçek açmadan önce. Çok okudum, çok öğrettim. Bir gün sanatın da, edebiyatın da, felsefenin de bir kudret politikasından başka birşey olmadığını gördüm. Bir boygösterme yarışması: "Benim romanım senin romanını kolayca pataklar, benim şiirim seninkisinin canına okur, benim heykelim senin yaptığın heykeli tahtakurusu gibi ezer, benim kurduğum felsefe betondandır seninkisi kumdan." Dayanamıyorum, öfkeleniyorum bütün bunlara. Sen olsaydın ne yapardın? Öğrencilerim arasında yetenekli çocuklar vardı. İyi ressam, iyi ozan olabilirlerdi. Kendi sesinize, kendi gözünüze kulak verin derdim onlara. Ne beni dinlediler ne de kendilerini. Cıvık cıvık şiirlerle dolu kitapları, binlerce sterline satılan, ama ucuz kolay duyguların ürünü olan resimleri bugün ön safta. Bana danışmadılar. Bu nankörlüktür. Ben her çiçeğin tozunu, her sözcüğün aydınlığını taşıyan bir insandım. Bütünüyle adamıştım kendimi onlara. Benden aldıklarını yüceltmediler. Şimdi bomboş bir kişiyim. Ama boşluk, bir yerde temizliktir. Şu gördüğüm boş çerçeveler kadar özgürüm ben. İyi ki kâğıt olarak gelmemişim dünyaya. Beni de sümüklü, yolculuğu olmayan, coşkuların arsızlaştığı, haydutlaştığı bir şiire kapatırlardı. Kâğıdın suçu ne ki? Şiir bir davulun içinde alev püsküren bir ateşböceği değildir, bir ipek deposu da değildir. Alevin serinlikle eşanlam olduğu noktada başlar şiir. Ben artık hiçbir şey okumuyorum. Kitaplarımın hepsini dağıttım, savdım başımdan. Kitap yerine kalem girmemiş defterler alıyorum. Deste deste apak ve açık vermemiş kâğıtlar alıyorum. Ve yalnızca, bakıyorum onlara. Kapalı gözlerimle. Kendi bakışlarımdan bile koruyarak. Ve konuşmuyorum önlerinde, susuyorum. Konuşmak yazmak kadar işlek bir nankörlük oluyor bir yerde. Susmak diye de bir uygarlık var. Susmak bir başlangıç, bir doğurganlığın ilk yaratıcı sancısıdır. Bekleyen, göveren usun temelinde yatan bir uyanıklık. Susmanın gözlerinde biçim alır, düşüncenin ilk ürkek soluğu ve yaşama bitişikliğin erinci. Ben bu yaşıma geldim, gene de susmanın boyutlarını özümseyemedim, bütünüyle. Bazen huzura erişecek gibi oluyorum, bir kapıyı aralamaya başlıyorum, bir uzak yaprak sesi duyuyorum; hiç görülmemiş bir kuşun eşiğindeymiş gibiyim. Birdenbire, bir hecelik için bile olsa, sesim karışıyor işe. Büyü kapaklanıveriyor. Kapı yüzüme kapanıyor. Dışarlarda kalmış bir kişiyimdir ben o demlerde. Bir hecelik lâf etmek bile bir sonsuz gevezeliktir. Sesimi içimden kazıyabilsem, sesimin küstahlığından sıyrılıp bir gürültü felsefesinden, bilimsel dedikodu kolaylıklarından kaçınabilsem, beklemek nedir bir öğrenebilsem, susmayı da öğreneceğim. Büyük bir bekleyişin olgunluğu evrenleşecek dilimin ucunda ve serinliğinde. Daha öğrenemedim ama. Benim yaptığım da bir nankörlük. Ben protesto gösterilerimi, sergi-

lerimi düzenlerken şişirdiğim balonların üstüne şu satırları yazarım:

"Yeryüzünde topraktan, sudan bol birşey varsa o da nankörlüktür". Balonlar uçup gidiyor. Ama polisler ergeç gelip sepetliyorlar beni kaldırımdan. Sepetlesinler. Bir başka kaldırıma taşınırım. Sen olsaydın ne yapardın? Ver elini bir daha. Ve susalım.

Çığır gibi bir el sıkışmasıydı bu. Kamyonetten indim... Bu anlattıklarım yıllar önce yer aldıydı. O günlerden beri Frank Pitkin'i içimde bir aydınlık sergisi gibi taşırım. Onu anımsadıkça görülmemiş bir kuşun eşiğinde gibiyimdir.

(1984)

BİR DELİ DEĞİLİN DEFTERLERİ

Şunun şurasında nedir ki istediğim?

Güneşin bir parçacığına her sabah kafamı ve gözümü açarak araştırmalarıma devam etmek. Bu da sürdükçe hiç olmazsa bir erek yerine geçemez mi? Bu da bir yaşam türü değil mi?

Ne diye başıma kakılıyor şu doktor şırınga gibi gözlerle?

Dün de geldi. Onla birlikte cımbızımsı bir ışık sızdı içeriye. Bu ışıkla sözde içimdeki karanlığın kılını çekecek, kapaklandığını söylediği kişiliğimi herkesinkine benzer bir göze, bir ağıza, bir bilince kavuşturacak. Ama herkes ne demek? Gözler birbirine benzemez. Ağızlar başkadır. Bilinçler de öyle. Herkes, değişik kişileri kapsayan bir sözdür. Amasya elması ya da engürü armudu değiliz ki hep bir kalıptan çıkmış olalım. Birbirimize benziyelim. Delilikler bile birbirine benzemez. Bu son lâfları doktorun önünde edecek olsam hemen alkışlar beni. Aferin, der, bak artık sen de anladın.

Bir genelleme, bir sakat tanımlama yaptığını anlatamazsın ki herife. Bilimsel oltasını atıp beni tutmuş ya bırakmıyor artık. Kancayı çıkartmıyor. Kişi de evire çevire tedavi edilmez ki! Sonra nemi tedavi edecek? Ben deli değilim ki. Ve bir delinin günlüğü değildir bu yazdıklarım.

Alışkanlık işte. Alışkanlık değil de belleğin hileleri. Her sabah kendi evimdeymişim gibi uyanıyorum. Gözlerim bir sürü eşyayla dolu olarak. Ama sağımı solumu gözlerimle yokladıkça eşyalar bir bir siliniyor. Kendimi gene çelik bir boşluğun içinde buluyorum. Kendimi yeni baştan ku-

ruyor, ayarlıyorum. Bu benim odam değil, deyince, rahatlıyorum. Bunu söylemekle kesin bir ayırım yapmış oluyorum. Eski odamla, evimdeki odamla şimdiki oda arasında. Yavaş yavaş bu odayla da bir uzlaşmam olacak. Bir yakınlık. Ama bu bir oyun. Yalnız görünürde odaya göstereceğim bir yakınlık. Beni rahat bırakması için. Yalancı uysallığımla iyice üstesinden geleceğim, iyice hiçliyeceğim şu dört nöbetçi duvarı. Başka türlü nasıl oturabilirim bu yüksük-içi hücrede? Güç bir iş bu, pek doğal. Bir bakıma işin güçlüğü yardımcı olacak bana. Lapalaşmamı, bir us peltesi durumuna gelmemi önleyecek. Ya her sabah başka bir odada uyandırsaydılar beni? Düşünmeye bile gelmez. Bunca odayla kim başa çıkabilir? Her sabah değişik bir odanın içinde insan kendini nasıl yeniden bir araya getirebilir?

Penceremin dikey ve yatay parmaklıkları, dışarısını bir hesap defterinin yaprakları gibi dörtgenlere bölüyor. Dışarı bakınca kendimi dörtgenlere indirgenmiş gibi hissediyorum. Dışarı çıkacak olsam -lâf işte- rüzgârda uçuşan bir kırpıntı yığınına dönüşeceğim.

Pencereden bakmamaya alıştırdım kendimi. Pencereden görebildiklerim, bu yapının ve beni bu yapının içinde tutanların egemenliğinde çünkü; dışarda beni bekleyen, çimen biçiminde, ağaç biçiminde, kuş ya da bir gökyüzü biçiminde bekleyen bir kapanıklık, bir sürgülü açıklık. Kafamda kendimi çok daha uzaklara koydum. Etrafımı böylece içimdeki oyma açılımlarla destekledim. Odayı ve simgesi olduğu us kelepçelerini usul usul faka bastıraraktan, suya düşürerekten. Ben artık kendi içimin, kendi uyanıklığımın yerlisi oldum. Benim de bir egemenliğim var şimdi. Ama bunu bir bayrak gibi budalaca başkaldırmaların direğine çekmiyorum. O türlü kahramanlıklara vaktim yok. Aklımı -dengesiz diye- sökmek isteyen doktor, farkına varacak olursa edindiğim iç dayanakların, onları da kökünden koparıp atmaya çalışacak, yapamazsa, dayanakların varlığını yadsıyacak, dayanak mayanak yok, onlar senin uydurmalarındır, sana öyle geliyor, çünkü sen delisin, ancak delinin biri bu tür kanılara sarılabilir, diyecek. Onun için tartışmalara kapılmak istemiyorum doktorla. Çatışmaktan özellikle kaçınıyorum. Ben karımı aramak, bulmak istiyorum. Onu düşünmek istiyorum. Nerelerdedir şimdi, onu bilmek istiyorum. Bunu da ancak kafa rahatlığı, kafa uyanıklığı ile başarabileceğim. İşte bu yüzden doktora sez-

dirmek istemiyorum, sandığından çok ayrı, yani gündeminde hiç gözükmeyen bir yolu izlediğimi. Ben iç egemenliğine gizlice vardım, gizlice sürdüreceğim. Onu yapmasaydım pencerelerimin demir parmaklıkları, kaburga kemiklerim kadar içimde, içime işlemiş olacaktı.

Benim gerçekte tek pencerem yalnızlık. Doktorun kalabalık gözleri yüzümde gezinmesin de... İlk önce dudaklarım kurumaya başlıyor. Sonra sağ elimde bir çağrı gibi birşey yankılanıyor. Hep böyle açılıyor karımı düşünme, düşleme saatlerim. Sağ elimin en uzun parmağını şakağıma dürbünlemesine dayayıp karımı aramaya çıkıyorum. Elin görme duyusuna sahip olduğunu bilmiyordum. Burda öğrendim, burda geliştirdim onu. Karımı aradıkça dürbün uzuyor, ağırlaşıyor. Yoruluyorum. Dinlenmem gerekiyor. "Senin karın marın yok. Bunu da nerden çıkardın? Olmayan şey aranır mı özlenir mi? Sen evliysen o zaman senin karının bir yok-kişi olması gerekir" diyor doktor. Ben birşey demiyorum. Susuyorum. Söz dalaşımına kapışacak değilim onla. Ama bir gün gelecek gürül gürül bağıracağım ve diyeceğim ki.

"Ulan, yok-kişinin kalçası olur mu? Yok-kişi saçlarını taratır mı anıların uzun soluklu eşiklerinde? Kanımı ayartan dudakları var mıdır yokkişinin?"

O günün gelmesiyle doğrulanmış olacak dediklerim. Yeminli parmağımı, beni bir kez görmeye gelmeyen ama içimde biriktirdiğim karımın adına basarak söylüyorum bunu.

Boş zamanlarımda doktorla eğleniyorum. Hem hoşuma gidiyor hem de işime yarıyor. Deliliği meslek edindiğimi sanan doktor beni rahat bırakıyor. Seviniyor hatta. Harıl harıl yeni akıl şapkaları aramaya koyuluyor, örüp başıma geçirmek için. Dün de dolaşmaya çıktı hücreleri, koğuşları. Koridorda ayak seslerini çınlata çınlata. Odama girdi. Biliyordum. Kafamı tartmaya gelmişti sinsi dirhemleriyle.

— Burda ne arıyorsunuz, burası aptesane değil, dedim. Şaka ettiğimi belirtmeden. Gidin başka bir yeri kokutun.

Sahiden de ne arıyordu odamda ikide birde? Aptesane süpürgesi gibi de bir suratı var. Gitsin başka dengesizlerin kuburuna soksun burnunu. Tınmadı ama. Beni konuşturmaya, kafamın içinde otlamaya gelmişti. Biraz sonra, herif bir yığın bilgi edindiğini sanarak hamarat bir ivedilikle

eritme kurşunlar gibi uzmanlığını döktürecek insanların yanpiri beyinleri üstünde. Doktor efendi pul toplar gibi ruh hastalıkları topluyor. Not alıyor. Deliliklerin borsasında gelir ediniyor. Ama benim sırtımdan geçinmeye kalkışmasın. Ben deli değilim.

Neden yandaki hücreye gitmiyor, orda da oyalanmıyor, dalak ruhlu doktor? Borsaların daniskası orda. Gitsin de oraya bir görsün dört yanı arap saçına dönmüş delilik nasıl olur? O hücredeki adam buraya gelmeden önce bir para babası, borsa kurduymuş. Büyük işlere girişmiş, holding'ler kurmuş. Sonra da palas pandıras iflas etmiş. İşte o zaman kaçırmış, o zaman çözülmüş usunun uçkuru. Adamın deliliği tutarlı ama. Eskiden yaptığını şimdi de yapmakta. Uydurmuyorum. Gitsin görsün. Mutlaka görecektir, hücresinde borsaları küçük parmağında oynatan deliyi. Gidince duvarlardan birini kapsayan karatahtayı da görecektir. Bir sürü rakkamları tebeşirlediği, sildiği, değiştirdiği. Senetler, bonolar, hisseler, tahviller cirit atmakta karatahta üstünde. Borsadaki en ufak dalgalanmaları delinin nasıl bağıra bağıra açıkladığını dinlesin, karga kokan, dişlek gözlü doktor. O delinin yanında girişsin en verimli araştırmalarına. Genişletsin bir parça daha bilgilerini. Bakalım bunun ardından ne biçim bir akıl şapkası, bir us kâsesini uygun görecek?

Gerçekten odun kafalı, ahşap beyinli bir adam bizim doktor. Yani akıl terzisi, yani akıl badanacısı. Eski numaralarından vazgeçmiş. Beni başka biçimde kündelemek istiyor. Artık sarı sarı yüzüme bakarak "siz evli değilsiniz, sizin karınız yok" demiyor. Başka türlü konuşuyor. Bir senli benliliğin yakınlığına bürünmüş görünerek. Aklınca beni bu yoldan tavlıyacak ve karımı anlatmaya iteliyecek.

"Yahu karını biraz anlatsana. Gözleriyle, endamıyla, saçlarıyla, huylarıyla şöyle birazcık çiz görünümünü ki ben de hiç olmazsa uzaktan tanışmış olayım kendisiyle. İstersen birlikte çıkalım aramaya" demelerini ben yutar mıyım? Edepsiz herif. Sulanmak istiyor galiba. Bir daha söylemiyeceğim doktora karımı düşündüğüm saatleri.

Sağ elimin çağrısını yine duydum. Dürbünparmağımı şakağımda bul-

dum. Özlemlere dayalı dürbünün içinde karımı görmek kolay değil. Belki içimde ona karşı bir direnim olduğu için, beni üzdüğü, aldattığı için. Belki de o üzüntü ve ezilmeleri hemen canlandırmaya hazır olmadığımdan... Hınç almak için değil karımı düşünmek, aramak isteyişim. Kıskançlık yok demiyeceğim. O da mı olmasın? Elimde değil, herşeye karşın seviyorum karımı. Onu yanımda bilmek istiyorum. İçimdeki görüntüsü yetmiyor bana. Sevmeseydim özler miydim bu denli? Kabahat bende olabilir. Vaktinde görseydim, vaktinde sezinleseydim... İşi oluruna mı bıraktım yoksa? Birşeyi oluruna bırakmak ilgisizlik demektir. Ama bütün bunlar sonradan çözülecek sorunlar. Karım döndüğü zaman. Anlayışlı davranacağımı bilsin ama... şimdiden...

Düşüncelerimi fazla uzatırsam, gözümün olanca eşiklerinde karımı uzun uzun beklersem, dürbün parmağım yoruluyor. Ve bu her yerime yayılıyor. Titremeler, sarsıntılar geçiriyorum. Bu da dürbünü etkiliyor ister istemez. Herkes bilir. Titreyen dürbün kar yağışına benzer, bir gözgevşekliğine yol açar. Giderek kar tipiye çevirir. İşte o zaman göz uyuşmuş demektir. Gözünüz dürbünün içindeki bembeyaz karanlıkta, hiçbir kumara yaramaz, hiçbir dokuyu işlemez bir mekik olaraktan yuvarlanıp durur birbirine düğümlenen gelgitlenmelerde. Kesik bir kafanın içinde sanki bir baş dönmesi başlamıştır. Tenin en kopuk doruğu olan ense-kökünden, esintili bir hafiflik, saydam bir ıslık yükselir. Bu bir bekletilmiş selin, bir uçurum kıyısında sallanan ilk damlasıdır. Bir kopsa, bir yuvarlansa aşağıya, dürbünün çıldırttığı gözün kovuğunu tıkamaya çalışmakta olan us, çatlayan bir barajın içinden boşanırcasına yokluğu boylayacaktır.

Islığın ensemde zonkladığını duyar duymaz dürbünü indirir, elimi dinlendiririm. Araştırmalarım işte en çok bu yüzden uzuyor, zorlaşıyor. Bir eli yorulunca ötekisini, yani sol elini niçin kullanmıyor bu adam denilebilir? O elimi kullanmıyorum. O kör elimdir çünkü. Onla birşey göremiyorum. Yabancı gelmeye başlamıştı bana birkaç zamandır. İşte böyle düşündüğüm de oluyordu ara sıra. Sonra bir gün, dürbünün tam ortasında, kirpiklerim gözüme çivi çivi batarken kuşkulandım.

Ya sol elim benim elim değilse?

Ya bir başkası karıma göz koyup en kolay yolu içime sızmada bulmuşsa ve sol elimle dile getiriyorsa kösnümelerinin salyasını? Benimmiş

gibi görünen bir elle ben nasıl aldatılırım? Aldatıldığımı biliyor gibiydim. Ama bu türlü değil.

Karım onun için mi beni öteki yatak odasına çağırırdı? Gel, gel, derdi, şimdi bu yatakta sevişelim. Ve yatağın üstüne otururdu. Yavaş yavaş kaldırdığı dizlerine dayardı başını. Sol elime dolanırdı baygın saçları. Karımın öyle duruşu, bekleyişi gözümden kaçmazdı. Onu ben, bir dişi olarak, karımın ustalıkla uyguladığı cinsel oyunlardan biri sanırdım. Kim bilir daha kaç kez yapmıştı bunu, bana çaktırmadan. Kim bilir kaç kez böyle oyunlarla körüklemişti sol elimi? Ben işten eve dönünceye dek kim bilir nasıl beklemişti beni kıvranan bir sabırsızlıkla? Beni değil. Sol elimi. Bir gün gene çağırmıştı sol elimi o odaya. Giyinikti ama, çıplaklıklar akıyordu gözlerinden. Dur bekle, dedi, aşağı inip bol köpüklü bir kahve pişireyim sana. Yanımdan geçerken eğildi, sol elimin parmaklarını ısıra ısıra öptü. Islattı. Çoğalan kalçalarla aşağı indi.

Sesini duydum. Yavaş yavaş çıkıyordu yukarı. Çok bekletmedim değil mi, diyordu. Bak geliyorum işte, sevgilim, geliyorum, diyordu.

Sol elime sundu kahveyi. Ve eskisi gibi (şimdi o anları yeniden yaşamaktayım, utanarak) yatağa çıkıp oturdu. Eskisi gibi araladı bacaklarını. Güzelliğinin altında, sağ elimi yalanlayan, bir noksanlığa dönüştüren gamzeli cilveler, kaçamaklar yatıyordu. Ve kalçaları çalınıyor, kaçırılıyordu karımın. Bir parça benden yanalığı olsaydı evin, karımın üstüne yıkılırdı. Tavan arasına kaçardı pencereler. Ne gezer! Ev, her günkü evimdi. Pencereler oralı olmamıştı. Kapılar hiçbir şeyi görmemişlerdi, perdelememişlerdi sanki. Karımın gözleri, bana her günkü bağlılığının yüzükleriyle doluydu. Pencereler ve kapılar, bir yapının sıradan ayrıntıları olmakla yetinmekteydiler. Ama ben nasıl da geçmişim o zamanlar o odanın önünden? Nasıl dokunabilmişim o kapının, ıslak kokular ve kenetlenmiş terlerin el sürdüğü tokmağına?

Şimdi, durmadan işlenmiş bir suça yapışık, gerisin geri bakışlarım. Havlayan delirmelerin çanağına dönüşmeden başımı alıp kaçmak istedim. Kuş olup uçtum. Bir ağacın tepesine kondum. En yüksek bir ağacın. Bir el gördüm orda. Karımın kalçasına boyalı. Bir solucan oldum, yerlerin dibine kaçtım. Toprağın deliksiz karanlığında bir el gördüm, karımın kalçasına yazılı. Gemi oldum battım, denizin yaradılış öncesi kadar soluksuz köklerine çöktüm. Ve bir el gördüm, karımın yosunlu kalçasını söyleyen. Suların dibinde, ağacın tepesinde, toprağın dilinde karım bir kahve fincanıyla yanaşıyordu sol elime. Bir oda vardı fincanın içinde. Odanın içinde

kahve kokan bir kuş, bir solucan ve bir gemi durmadan yer değiştiriyordu.

Can acılarım her taşın altından çıkar oldu. Doktorlar da taşlar kadar sağır ve katı gözlü. Anlaşıldı artık. Her şeyi ben kendim yapacağım. Yapmalıyım. İlkin o yatağı arayıp bulup ele geçirip yok etmeliyim. Ben onu ortadan kaldırmadıkça, yok etmedikçe yok edildiğim o iğrenç döşeği, bir piçleşme başlıyacak gözümün değdiği her yerde, her şeyde. Ve bir el sürülmemişliğe doğru yeniden ağartamıyacağım karımı. Karımda bütünlüğümü kucaklamak istiyorum. Kör-sokaklarla dolu bir çöp tenekesi olmaktan kurtarmalıyım yüreğimi. Ben karıma giderken çiçek açmalı adımlarım. Ve eksilsin istiyorum odamdan, doktorun getirdiği karımsız sabahlar.

Yatağın yanına yaklaşıncaya kadar neler çektim bir bilinse! Merdivenin her basamağında "onun" ayak izlerini arıyordum. "Onun" ayak bastığı yerlere hiçbir yerim değmemeliydi. Değecek olsa, onun izinde yürümüş olacaktım. Ayaklarımın çıkardığı sesler, onun varlığını doğrulayacak, yansıtacaktı. Her yanım elimden alınacak, her yanım beni bensiz koyan hırsızlama şehvetlere aktarılmış olacaktı. Merdiven halısının kenarından giderek çıktım yukarıya.

Sağ elimle açtım odanın kapısını. Tokmağını mendilimle sildikten sonra. Yatağı bahçeye indirip yakacaktım. Ama bir de baktım bir de baktım bir de baktım ki çıplak kadın resimleriyle kaplıydı duvarlar. Yatağın altında dergiler vardı. Dergilerde kadınlar soyunmaktaydı... Ve duvardan duvara ipler asılıydı. İplere çıplak kadın resimleri dizilmişti.

Kapıyı açık bırakmıştım. Pencere de açıktı. İkisi arasında hava estikçe resimler sallanıyor, dalgalanıyordu. Kadınların koltukları altından kahve kokuları geliyordu. Kim asmıştı onları iplere? Resimlerdeki kadınların gözlerinde sol elimi bilen bakışlar duruyordu. Resimlerdeki kadınların ellerinde kahve fincanları belirdi. Ben bunları nasıl oldu da daha önce göremedim?

Yatağı yakmak, yalnızca onu yakmak yeter miydi artık? İş gittikçe büyüyordu. İlkin yatakla başladım. Somyeli şiltesini pencereden attım. Yere düşünce bir et külçesi gibi ağır ama yumuşak bir ses çıktı içinden.

Yaylardan biri dışarı fırladı. Şiltenin ardından yorganları, çarşafları, yastıkları, resimleri, dergileri bahçeye yağdırdım. Yastıkların birinden bir kuş tüyü çıktı. Havada sağa sola uçuşmaya başladı. Tam yığının üstüne düşecekken bir daha yükseldi. Oyalanmaktaydı. Gözümden kaçmak, görmediğim bir yere gizlenmek, yakılacak yatağı yeniden türetmek istiyordu. Tüy, yuvasını arayan bir kuş gibi boşlukta dolandı dolandı sonunda bahçenin köşesinde kendi elimle kurmuş olduğum çardağın altındaki masaya kondu. Orda da mı...? Aldatılmalarımın oraya kadar da mı uzatılmışlığı vardı? Ben geceleri nöbetçiyken oralara da mı taşımışlardı sülükler gibi çiftleşen soluklarını, zevk ve hazdan hıçkıran başka yerlerini? Yaşadığım evren bir suç meydanına dönmüştü. Yatağı, şilteyi, çarşafları, resimleri dergileri, yastıklarla birlikte kuş tüyünü de çardağı da ateşten geçirecektim. Birden, merdiven halısını düşündüm. Ötekilerini yakıp onu nasıl bırakabilirdim. Asıl onu yakmalıydım, küllerinin üstüne işemeliydim. Halıyı, bir kerpetenle, el sürmeden söktüm. Basamak, basamak. Söküldükçe kalınlaşan halı topunu merdivenden aşağıya yuvarladım. Alt kata varınca, bahçe kapısının arkasında duran uzun saplı çalı süpürgesiyle ite ite dışarı çıkardım halıyı. Süpürgeyi bir üvendireye benzettim. Bu üvendireyle alevlerin otlağına götürmekteydim bir suç tomarını. Güneş açmıştı bahçede. Budalalıktı onunkisi. Ne yaptığını bilmiyordu. Aydınlatacak daha başka bir yer bulamaz mıydı? Hiç kimse ışık tutmasın, şamdancılık etmesin acılarıma.

Bahçenin ortasında bir suç enkazı gibi yükselen yığına, tutuşan parmaklarımla baktım. Çıralar yanmaya başlayınca yığının dibindeki halının içinden ilk dumanlar tellenirken tırabzanları anımsadım birdenbire. Merdivenin tırabzanlarına yaslana yaslana yukarı çıkışlarını göz önüne getirdim. Tırabzanlarda sarmaş dolaş parmak izleri kabarmaktaydı kuşkusuz. Onarım işleri için kullandığım araçların bulunduğu küçük sandık odasına girdim. Testere, balta, keser, çekiç, ne buldumsa topladım. "Bunlar onurumu kurtaracak araçlar olacak" diye birşeyler düşündüm. Tuhafıma gitti. Güldüm. Dudaklarımı kurutan bir gülüş. Leş gibi bir roman kokusu çöktü sandık odasına. Testere paslanmış. Tırabzan tahtalarına ikide birde takılıyor, sıkışıp kalıyor. Yağlamak istedim. Dikiş makinesinin yağdanlığını kullanayım dedim. İçinde bir damla yağ kalmamış. Zeytinyağı bile yoktu evde. Mutfaktan çıkarken buzdolabının üstünde duran şeker kavanozunun arkasında ufak bir vazelin kutusu gördüm. O ne arıyordu orda? Sonra dank etti kafama. Onu da görevlendirmiş demek karım, özel, çarşaf altı amaçlar için. Testereyi vazelinle sıvazladım. Hoşuma gitti bu. Karım, bil-

meden bana yardım ediyordu sanki. Testereye sürdüğüm vazelinin rengi değişti. Pasların sarıya kaçan kırmızısı karışınca, kanlı irinlere batırılmışa döndü testere. Karımın yüzünü görür gibi oldum. Vıcık vıcık paslanmış, yağlı bir yüz.

Evin içinde testere, keser, balta, çekiç sesleri birbirini kovalamaya başladı. Tırabzan parmaklıklarının hepsini katmadım ateş alan yığına. Uzunlarını bahçenin dört köşesine çaktım. Çamaşır iplerini gerdim kazıktan kazığa. Daha kısa tahta çubukları da yığının çevresine diktim. Onları da iplerle birbirine bağladım. Böylece içiçe iki çember kurmuş oldum. Kaçamak, kurtuluş yollarını elinden almak için yığının ve bahçenin. Başka bahçelere, başka evlere bulaşmamaları için.

Bana düşen bir çıbanı dalgıç gibi içinden patlatmak ve aldatılmış olmanın sıtmamsı etkilerinin bataklığını kurutmak. Dalgıçlıktan başka birşey daha yapıyorum. İçimdeki boynuz müzesinin kapıcılığını. Ve tek benim oraya girip çıkan. Elimde bir çeteleyle. Bir boynuz saymanı gibi.

Dün gece uyandım. Karanlıkta sol elimin kıkır kıkır güldüğünü duydum. Uykuyu bile siper edinmemi istemiyor. Oysa bir uykusuzluğun düşünü görmekteydim uykumda.

Doktor gene geldi. Vermiş olduğu öğütleri hap örneği günde üç kez yutup yutmadığımı saptamak için. Aynı reçeteyi yeniden yazarmış gibi "senin karın yok" dedi. Bol keseden bir kesinlikle. Kuru kuru güldü sonra. Ben buna dayanamadım. Çaydanlık oldum.

Doktorun gülüşünü unutamıyorum. Evvelki gece duyduğumkine benziyor. Sol elimin taklidini mi yapıyordu? Yoksa karım ona da kaçmış? Doktor onun için mi karım olmadığına zorla inandırmak istiyor beni? Karım bunu yaptıysa öldürürüm. Şeytanlara yıkatırım ölüsünü.

Yoksa ben yok mu olmuşum? Görünürdeki ben, sol elimin sildiği ufak bir kalıntı mı? Öyle şey olmaz. Delilik bunu sanmak. Ben, ve bütünüyle ve tepeden tırnağa sol elimin kendisi olsaydım, böylesine özler miydim ve arar mıydım karımı? Sol elim, karıma bol bol el koyduğuna göre onun böyle bir gereksinimi olamaz.

Başka türlü kuşkular da sinmeye başladı damarlarıma. Sol elimin de bir günlük tutmakta olduğu izlenimine kapılıyorum şimdi sık sık. Belki de odur bu günlüğü bana yazdıran. Daha yakından tanık olacağı yoksunluklarıma kıkır kıkır gülmek için.

Sözcükler yok mu, bir atlatabilsem onları, onlarsız yaşıyabilsem, karımın yerini alacak, yerini dolduracak deyimler, fiiller, kipler, sıfatlar aramanın tutkusundan kurtulacağım. Eti, kemiği, kanı, kası, elleri, gözleri, kişiliği ve suçları, duyguları hep harflerden oluşuk bir yedek-kadının, bir sözde-kadının her şeye ve her şeye rağmen eşliğini özleme illetinden sıyrılacağım. Bir deyime, bir harf topluluğuna "karımsın sen" denilir mi? Her sözcük içimde kalıyor. Bir çıkmazla mektuplaşmak gibi birşey. Şöyle demirden bir unutkanlığa kaskatı bir uzanabilsem, bir kurtulsam zindan-sözcüklerden...

Belki bu hücre yüzünden oldu bütün başıma gelenler. Belki yalnız burasıdır o sözcüklere doğaklık eden. Doktorun dizlerine kapansam ve "ben yalan söyledim, benim karım yok yok yok, ben evli değilim değilim, başka bir hücreye yolla beni, delireceğim yoksa burda" desem, yalvarsam, yardım eder mi, dediğimi yapar mı?

— Burda senden başka kimse yok, burda seninkinden başka hücre yok, demez değil mi?

Sözcüklerin ta ardında, uzağında bir yere gitmek isterdim, alacaklı kuşkuların, beynimde bağdaş kuran uykusuzlukların derilmediği. Başımı sokacak bir boşluk arıyorum. Konuşmayan, düşünmeyen, yazısız, alfabesiz bir boşluk.

Mutsuzluğun geliri olmamalıdır sözcükler.

Doktor bugün gelmedi.

Doktor bugün de gelmedi.

Niçin gelmiyor doktor? Hücremin duvarında bir el belirdi. Kelebeğe benzeyen. Bazen bir yarasaya. Bir kıpırdayacak olsa kanatları, kıyametler kopacak gibime geliyor. Ensemin dibinden bir ıslıktır yükselmekte. Yoksa ben bir düdüklü tencere mi oldum?

Doktor artık uğramaz oldu yanıma. Bir daha gelmiyeceğini hissediyorum. Gelmezse ne yaparım ben? Böyle yaşıyamam ki! Kime kestireceğim sol elimi?

(11 Şubat 1983/2 Mart 1985)

BANA BAKIN BENİM ADIM GİZLEM VE BEN DE MUTLU OLMAK İSTİYORUM

I

Gizlem bakkaldan alacağı şeylerin çok okunaklı bir elle yazılmış listesini çantasına koyduktan sonra apartımanın dördüncü katındaki daireden çıktı. Merdivenlerden inmeye başladı. Kaç kez söylemişlerdi ona. "Asansör varken yaya inilir mi aşağıya? Yukarı çıkış daha da yorucu, daha da soluk tüketici. Altıncı katta otursaydık o zaman da mı aynını yapacaktın? Asansör için ayrıca verdiğimiz paranın kiraya ekli olduğunu bilmiyor musun? Bozulacak olursa, onarımı için gerekli ödemeler kiracılar arasında paylaşılıyor. Kullan işte şu mereti. Senin de işine yaramış olsun. İnat etme. Bin işte."

Gizlem bir kez olsun binmemişti asansöre. İnat için değil. Kibrit kutusu gibi birşeydi asansör. Soluğu gerçekte orda kesilir insanın. Gizlem o aracın içinde iki kat arasında takılı kalmaktan ve daha da kötüsü asansörün, hiç bilmediği yerlere dalmasından korkuyordu. İniş çıkış onun için önemli değildi. Sağlıklı, dayanıklı bir kızdı. Az mı çıkmıştı babası Turgut Erel ile on beş kilometreyi aşan yürüyüşlere...

Apartımanın sokak kapısını açıp dışarda üst basamağın başında durdu. Kapının içerlekliğinden biraz öne doğru eğilerek gözleriyle taradı yolu. Karşı apartımanların pencereleri boştu. Bakan filan yoktu. Ama gene de karşı yapıları dikkatle süzdü. Tül perdelerin arkasında oturanlar oluyor. Onları her zaman görmek kolay değildi. Belki de gözetliyen vardır kuşkusu ile, bakkala değil başka bir yere, daha önemli bir yere gitmek, gezintiye çıkmak, bir arkadaşıyla buluşmak için evden ayrılıyormuş gibi bir tavır takındı. Başını dimdik kaldırdı. Amaçlı amaçlı yürümeye başladı. Kaldırımı izliyerek, yolun ortasında değil. Oturdukları yan sokağın caddeye bakan ağzına gelince, karşı tarafta köşe başındaki dolmuş durağına yöneleceği izlenimini uyandırmasını istediği bir duruşla durdu. Sağını solunu uzun uzun kolladı. Cadde boş denilecek ölçüde tenhaydı. Bir kamyondan, deniz kıyısı üzerindeki yarısı bahçeli yarısı camekânlı meyhaneye kasa

kasa bira, şarap, rakı, votka taşıyordu bir şoför. Meyhanenin kapısında duran baş garson, yarımada çapındaki kocaman göbeğiyle kasaların yolunu kesiyor, pasaport ya da gümrük memuru gibi her kasayı gözden geçiriyor, her şişenin dolu olduğunu saptadıktan sonra, elindeki upuzun fermanımsı fatura kâğıdının gereken yerini, önemli belgelere yakışan bir sorumlulukla işaretliyordu. Kamyonun daha bir süre orda duracağı belli.

Gizlem, caddenin boş olmasına karşın sanki bütün semtlerin trafiği üstüne geliyormuş ürküntüsüyle koşarak geçti karşı kaldırıma. Asfaltın altından motosikletler ve otobüslerin birdenbire fışkırmasından endişelenen bir ivedilikle aşmıştı caddeyi. Dolmuş durağında en önde sıra bekleyen, kalkmaya nerdeyse hazır arabanın arkasında oyalandı biraz. Arabaya binip yerleşmesi ne kadar sürerse bir yolcunun, o kadar bekledi. Sonra ok gibi fırlayıp bakkal dükkânına daldı. İçerde müşteri olarak dükkânın üstündeki apartıman blokunun kapıcısından başka kimsecikler yoktu. Kızı vardı. Ama o dışarda bekliyordu. On yaşlarında bir çocuk. İkisi de Gizlem'i tanımıyordu. Gizlem bir yandan elindeki listeye bakarak alış veriş yapıyor, bir yandan da küçük kıza gülümseyerek bakıyordu. Kız içeri girip babasına yaklaştı. Kolunu çekti. Sözde kulağına fısıldayarak dedi ki:

— Baksana baba, ordaki kadını gördün mü? Bir tuhaf konuşuyor. Çocuk gibi...

Gizlem için bu bir fısıldama değil, hoparlörle yapılan bir açıklamaydı. Bakkal çırağı bunu duyunca, kendini tutamadı güldü. Peynirlerin, yoğurtların, sucukların, zeytin ezmelerinin sergilendiği camlı tezgâhın arkasına gizlendi. Tezgâhın gerisinde siper almış olmanın sesini duyulmaz kılacağını sanarak tıslaya tıslaya katılmaktaydı gülmekten. Bu gülüşte bir birikmişlik vardı. Gizlem bunu sezinledi. Daha önce de gülmek istemişti ama her nasılsa dizginliyebilmişti kendini. Kapıcı kızının, kötülük için değil, sadece gördüğü birşeyi babasına da göstermek için söyledikleri, bu dizginlikleri iyice gevşetmişti. Bakkal Hayri, Gizlem'i iyi biliyordu. Çoğu zaman listeyi elinden alır "sen hiç merak etme Gizlem hanım, ben bunları sana şimdi hazır ederim" derdi. Hayri usta dükkânın depo olarak kullandığı arka bölümünden çıkagelince durumu anladı. Gizlem'in yüzü sapsarıydı. Sanki ayaküstü sara nöbeti tutmuş gibi titremekteydi. Kanatasıya ısırıyordu yumruklaşmış sağ elini. Bakkal Hayri güreşçi cüssesiyle üstüne yürüdü çırağın. Bir tutam ot gibi ensesinden yakalayıp dışarı atacaktı az kalsın. Sinirleri darmadağın olmuş Gizlem'i düşündü. Ama ağzını bozmaktan geri kalmadı. Ağır tersledi hamam böceği gibi sinen çırağı. "Defol git burdan bok-soyu," dedi. "Anandan emdiğin sütleri burnundan değil kıçından getiririm. Al paranı ve toz ol git burdan hergele, bir daha görmesin gözüm seni."

Hayri, ısmarladıklarını bir poşete koydu ve kapıya kadar götürdü Gizlem'i.

— Hadi sen koş eve git, dedi. Bak elin kanamış. Dosdoğru eve git, yıka onu. Üzülme parasını sonra ödersin, aldıklarının.

Kız kapıdan çığlıkların üşüştüğü gözlerle çıkarken, bakkal daha dikkatli baktı. Gizlem'in sağ elinin üstü, kimisi kabuk tutmuş ısırık yaralarıyla delik deşik edilmişe benziyordu. Bir iki defa Gizlem'in dükkâna o eli eldivenli olarak geldiğini anımsadı o anda bakkal.

Bakkalın dediğini yapmadı. Yapamadı. Siyah camlı gözlüklerini taktı. Kimsenin görmesini istemiyordu bağıran gözlerini. Annesinin merak edeceğini biliyordu. Ama perdelerin arkasındakiler onu bu haliyle görmemeliydi. Görünümüne hiç olmazsa üstün körü bir çekidüzen vermeye vakit bulmak için arka sokaklardan körelmiş adımlarla dolana dolana evin yolunu tuttu Gizlem. Bir sokakta seksek oynuyordu çocuklar. Gerisin geri kaçıp başka bir sokağa girdi. Annesini balkonda bekler gördü uzaktan. Kadının kapılmış olduğu telâşın öfkeye dönüşmesini önlemek, herkesin önünde azarlanmamak için Gizlem'in yüzünde, yedek bekletilmiş olan ve provası bilinçaltı yapılmışa benzeyen yapay bir sevinç ve mutluluk sahnelendi. Gizlem gözlüklerini çıkarttı. Koşmaya başladı. Şarttı koşması. Yüzüne sürdüğü o sevinç boyası altında koşma zorunluğunu duydu. Sonra koşmasa birşeyler olacaktı birazdan. İçi sökülecekti. Yırtık yırtık birşeyler fışkıracaktı içinden. Gözleri sanki boğazında kalmıştı. Ayaklarının ucuna basaraktan, dans eder gibi koşuyordu artık Gizlem. Balkonun altına varınca o anda aklına esen bir yalanı gerçek bir habermiş gibi yüksek sesle annesine yetiştirdi:

— Anne, dedi, özür dilerim. Beklettim seni. Hülya'ya rasladım yolda. Uzun uzun konuştuk. Bırakmadı beni. Sözleştik. Yakında adalara gideceğiz. Kadıköy iskelesinin önünde buluşacağız ilkin. Hülya, sana telefon eder bildiririm gününü epey önceden, dedi.

Annesinin herkesce duyulabilecek bir yanıt vermesini engellemek için Gizlem sokak kapısından içeri attı kendini. Orda merdivenin dibine çöktü. Zemin katından hiç eksik olmayan, kovuldukça at sineği gibi geri gelen, açlıktan derisi kemiklerine yapışık, upuzun bacaklarıyla daha çok miyavlayan bir örümceğe benzeyen buruşuk tüylü bir kedi, bodrum katı merdiveninin başında, gaiplerden geliyormuşcasına beliriverdi. Beklemeyi gereksiz sayan tecrübeli ve fırsatçı bir kedi tavrıyla, iki sıçrayışta Gizlem'in yere düşürdüğü poşetin yanına vardı. Burnu ürperdi. Bir poşete baktı bir de tanıdık gözüyle Gizlem'e. Kız yerde kıpırdamadan yatmaktaydı. Hıçkırıkla hırıltı arası bir ses dudakları arasından sızmaktaydı. Kedi yüreklendi. Poşetin içine daldırdı başını. Kaşer ve sucuk kokularını alır

almaz tırmıklamaya başladı paketleri. Durdu ansızın. Başını plastik torbanın içinden çıkarıp kulak verdi. Uğultulu, homurdanan bir ses yaklaşmakta, inmekteydi. Bunun ne olduğunu biliyormuşcasına açık kalan sokak kapısının aralığından kaçıverdi.

(Asansör sesi onun için tehlike sesiydi. Bir gün ordan çıkan topal bir adam onu bastonuyla bir köşeye sıkıştırıp fena hırpalamıştı. Gizlem kediyi ne zaman görse yiyecek birşeyler verirdi. En çok helva sevdiğini meydana çıkarmıştı böylece.)

Asansörle inen, Gizlem'in annesi Seda idi. Seda, balkondan bile kızının yüzünden anlamıştı gene bir bunalımın eşiğinde olduğunu. Bu, iğreti iliştirilmiş bir derinin, teyelleri çözülünce kayıp sallanacak bir derinin altında allak bullak kıvranan bir kızın yüzüydü. Seda, Gizlem'i birinci kata doğru kıvrılan merdivenin önünde sırtüstü yere serilmiş buldu. Bir bacağı, kıvrılmış gibi yana kayık, iki kolu havada taş kesilmişti. Kız hareketsiz yatıyordu. Ama sımsıkı kenetlenmiş göz kapaklarının altında gözleri çırpınıp durmaktaydı. Ağzının köşesinden akan salyalar, yüzünün bir yanını örten sapsarı saçların ucunu ıslatmıştı.

Seda paniğe kapılmadı. Hiçbir şey olmamış gibi cebinden çıkardığı kâğıt mendille ağzını sildi Gizlem'in. Hafifçe elini değdirdi omuzuna:

— Hadi gel Gizlem, dedi, yukarı çıkalım. Asansörle değil. İstemezsin biliyorum. Yavaş yavaş yürüyerek çıkarız. Senin galiba biraz başın döndü. Hülya'yla konuşurken çok heyecanlanmış olmalısın. Koşa koşa eve dönersen başın dönmez de ne olur?

Gizlem'in önlem alır gibi yalan söylediğini, gerçekte Hülya'yı görmediğini, onla konuşmadığını, sözleşmediğini biliyordu. Ne ki şarttı inanmış görünmesi. Bu türlü yalanlar Gizlem için bir gereksinimdi. Olmasını istediği ama olmayan şeyleri hiç değilse kafasının dar çerçevesi içinde yer almış saymak içindi bu yalanlar. Yalanını yüzüne vurmak, hele şu anda vurmak, aramakta olduğu sığınağı uçuruma çevirmek olurdu.

Yukarı çıktılar, kimseye raslamadan. Gizlem hemen oturma odasındaki telefonlu masanın başına geçti. Annesi yanına geldi. Bekledi. Konuşmadan. Gizlem ıslığa benzer bir iniltiyle elini sert sert salladı. Git, konuşmak istemiyorum, gitmezsen yerlerde yuvarlana yuvarlana bağırırım, demekti bu. Seda da biliyordu bu hareketin anlamını. Daha başka bir sürü uyarılı davranışları vardı Gizlem'in. Seda bunların hepsini ezberlemişti. Bir dilsiz sözlüğü gibi. Örneğin Gizlem elini alnına götürdükten sonra parmaklarını saçları arasında pergellemesine yürütürse "başımın içinde koşuşan ağrılar var çabuk bana aspirin getir, anadin getir" demek istediğini kolayca anlıyordu Seda. Bazen aralıksız geğirmeleri tutardı. Başkası olsa Gizlem'in bunu mahsus yaptığı, ya da çok yemek yedi de onun için ge-

girdiği sanısına kapılırdı. Oysa "dün çok yemek yedim, dün çok kilo aldım, bugün hiç yemek istemiyorum, bugün zayıflıyacağım" demek istiyordu Gizlem bu ters anlamlı geğirmelerle. Bu durumlarda kız pişirilen yemeklerin kokusuna bile dayanamazdı. Azılı hırçınlıkları tutar, mutfakta tabak, bardak, kâse ne geçerse eline yere fırlatıp paramparça ederdi. Ve annesi yemek yapmasın diye, mutfak kapısını kitler, anahtarı saklardı.

Seda, radyoyu açtı. Hafiften. İyi bir rastlantı. Opera müziği çalınıyordu. Seda, eli düğmede bekledi. Gizlem karşı çıkarsa hemen kapatacaktı radyoyu. Başını kaldırdı Gizlem:

— Ben bu parçayı biliyorum, dedi.

Bir süre dinledi. Severek. Ama sevdiğini belli etmeden başını eğdi. Masanın altında duran telefon rehberini aldı. Karıştırmaya başladı yaprakları. Sanki açılmayacağını bildiği bir falı hâlâ kurcalamaktaydı. Gözlerini telefona dikti. Baktı, katmerli düşman gözüyle. Bu da dilsiz sözlüğünün içinden koyu bir seslenmeydi.

Gizlem rehberin yaprakları içinde kendine dost, arkadaş aramakta. Parmaklarını sıra sıra adlar, adresler üzerinde gezdirdi. Hafif dokunaraktan. Çok üstüne varmadan. Bir yerde Nurten Sülün adına gelince durdu. Bu ada kendiliğinden bir yüz, bir vücut, bir ses kattı. Isındı, rehber yaprağının yüzeyinde ağarttığı bu boyutlanmaya. İğne deliği kadar bir pencere açılmaya başladı karşısında. Adrese baktı. ÖZLEM SOKAK, UFUK APARTMANI. Adres rehberin yaprağından dışarlara taştı. İğne deliğinin çerçevelediği pencere genişledi, genişledi, yaklaştı, yaklaştı. Gizlem, iki gözü iki büyüteç pencerede duran bir kadına bakıyordu. Nurten Sülün. Odanın içini bile görebiliyordu Gizlem. Her şey bembeyazdı odanın içinde. Masalar, koltuklar, çiçekler, vazolar, duvarlar, perdeler alabildiğine beyazdı. Ve kumraldı Nurtenin saçları. Üstünde açıksarı bir giysi. Gizlem düşünüyordu. Pek âlâ arkadaşım olabilir Nurten. Olsa ya, niçin olmuyor? Olamaz mı? O da mı arkadaş olmak istemez benle, beni görünce? Neden gözleri kapalı duruyor pencerede? Benim nem var ki bana bakmak istemiyor? TELEFON NEDEN ÇALMIYOR BENİM İÇİN? Biraz çalsa. N'olur... birazcık çalsa... Yanlış numara olsa bile...

Gizlem ayaklanıverdi. Bir aşağı bir yukarı dolaşmaya başladı salonda. Duvarları süzerekten.

— Anne, dedi, kimse telefon etmiyor bana. Bana açıksarı bir giysi diker misin? Diker misin? Bu masa çok koyu renkte. Karanlık bir masa. Beyaz olsaydı daha güzel olurdu. Duvarları da beyaza... Anne oda daralıyor... Baksana, daralıyor. Geri itsene duvarları. Niçin itmiyorsun? Durmasana orda öyle. İt dedim duvarları... geri it. Odayı sensin daraltan. Onun için birşey yapmak istemiyorsun... Ben yatak odama gidiyorum. Ona el

süremezsin ama... O benim odam. Benden başka kimse giremez.

Seda, hiç ses çıkarmadı. Odanın daralır görünmesi, Gizlem'in kendi iç sıkıntısını dışlaması ve kendi gözleri önünde somutlaştırmasının sonucuydu. Gizlem gözleriyle besleyen bir kızdı duyularını, ve en çok kuşkularını. Her düşündüğü, bir görüntü, görsel bir varlık, bir olay olarak kimlik kazanıyordu bunalımlı günlerinde.

Böylesine altüst olduğu zamanlarda Gizlem'le konuşmak, sağduyuya benzer bir yaklaşımla karşı karşıya oturup söz etmek olanaksızdı. Seda, kızının suçlamalarına alışmıştı. Yeter ki suçlamaları işe yarasın, giderek bir boşalıma, bir iç rahatlığına yol açsın. Ve geçici de olsa, bir iki gün bile sürse, evi bir dinginliğe kavuştursun. Seda, elinden birşey gelmediği, kızına yardım edemediği, iki adımlık bir yol gösteremediği için, elinde olmadan kendini suçlu hissediyordu.

Gizlem yatak odasının kapısını köpüren bir öfkeyle tak diye kapattı. Kapının menteşelerini gevşeten bu vuruşlardı. Parke döşemeler üstünde ökçe seslerini Gizlem'e duyurmamak için, Seda ayakkabılarını çıkarıp usulca yanaştı kapıya. Soluğunu tutarak dinledi. Somyanın sesini duydu. Kız yatağa uzanmıştı. Bir gıcırdama daha geldi az sonra Seda'nın kulağına. Onun ardından ilkin aralıklı, giderek sıklaşan gümlemeler başladı. Gizlem alnını duvara çarpmaktaydı. Seda, kızının uysal bir gününde, yatağın üstündeki duvara, süsleme bahanesiyle kalıncana bir halı asmıştı. O olmasaydı... Gümlemeler durdu. Seda kapıdan hemen uzaklaşıp ayakkabılarını giydi. Radyonun yanına gitti. Müzik bitmişti. Bir doktor akıl hastalıkları üzerine genel bilgi vermekteydi. Seda, radyoyu yarıdan az açmıştı zaten. Adamın sesi uzaktan geliyor gibiydi. Seda için değil ama. Doktor sanki Seda'nın kulak zarı dibinde kürsü kurmuş beşyüz öğrencili bir sınıfa avaz avaz ders vermekteydi. Gizlem duyacak olsa... Seda konsol biçimi radyoyu susturdu. İndirmek istediği kapağı elinden kaydı çat diye.

Gizlem'in sesi patlak verdi. Hem bağırıyor, hem de kapıyı tekmeliyordu:

> Anne, sen bana kızdığın için çıkarıyorsun o gürültüyü? Ben ne yaptım ki? Nasıl kızabilirsin sen bana? Gülenler sana mı gülüyordu? Çalan telefonlar benim için miydi? Dün iki kez konuştun telefonda. Cumartesi sabahki konuşman yirmi dakka sürdü. Yemek tarifeleri yazdırıyordun birine. İnadına yapıyordun. Perhizli olduğumu bildiğin için. Mahsus. İştahımı körüklemek amacıyla. Yesin de büsbütün şişmanlasın diye.
>
> Ben evde olmadığım zamanlar olamaz mı bu telefon konuşmaları? Ben babama yazayım da görürsün... Babam çoktandır mektup yollamadı sana Libya'dan. Neden orda yapıyor mimar-

lığını? Senden kaçmak için. Neden sana mektup yazmıyor? Seni artık sevmiyor da ondan. Bana yazıyor ama. Benim özel posta kutuma. Numarası gizli. Söylemem sana. Yazacağım babama, şimdi oturup yazacağım. Beni rahat bırak. BENİM ADIM GİZLEM VE BEN DE MUTLU OLMAK İSTİYORUM.

Gizlem'in posta kutusu mutusu yoktu. Seda böyle bir işi Gizlem'in beceremiyeceğini biliyordu. Ama bilmediği birşey vardı. O da Turgut'tan gelen son iki mektubu Gizlem'in yok ettiğiydi. Okumadan, babasının ona yolladığı sevgi dolu satırları, hep beklediği satırları görmeden mektupları yırtıp atmıştı karşı apartımanların önünde duran çöp tenekelerinden birine. Annesini üzmeye öncelik tanıdığı günler az değildi. Hınç almış oluyordu böylece. Çünkü hıncına en yakın hedef Seda idi. Turgut da her gün evde olsaydı ona da yüklenirdi. Şimdi ama tek ele yakın kişi annesiydi. Onu tutuyordu baskılarının tekeli altında.

Annemin radyoyu neden açıp bana müzik dinlettiğini, opera dinlettiğini biliyorum. Ben aptal değilim. Müzik dinleterek beni aldatmak, başka konularla uğraştırarak başıma geleni unutturmak istedi bana. Başıma gelenleri hasıraltı etmek istedi.. Kolay onun için. Hep unutacak mıydım, görmezlikten, duymazlıktan mı gelecektim benle alay edenleri? Akıllı denenler bile zor yapabilir onu. Onların yapamadığını annem benden nasıl bekleyebilir? Müziği severim. Özellikle operayı. Şarkı söylemeyi de çok severim. Annemin konservatuvarlı konuklarından biri, odamda şarkı söylediğimi duymuş, yanına çağırmıştı. Ve demişti ki anneme: Gizlem'in, gür bir kontralto sesi var. Çok güzel. Eğitim görmemiş, ama canlı, içeriği zengin bir ses. Şimdiki hâliyle bile tam koroluk bir ses. Seve seve alırlar üyeliğe. Kolay değil bizde koro birlikleri kurmak, biliyorsun. Harıl harıl yetiştirecek yeni elemanlar arıyorlar. Yollayalım istersen Gizlem'i.

İş bundan ileri gitmedi. Bir daha görmedim o adamı. İsteseydi de ısrar etseydi de gitmezdim, katılmazdım koroya. Onlar nota biliyor. Ben bilmiyorum. Öğrenemiyorum. Öğrensem bile gitmem. Ya orda da koro üyelerinden biri yüzüme bakıp gülerse? Hem de konser sırasında. Bütün korocular, bütün dinliyenler gülmeye başlarlarsa baksanıza baksanıza Gizlem çocuk gibi şarkı söylüyor diye. Annem beni bugün bakkala yollarken çırağın güleceğini biliyor muydu? Her gittiğim yerde bana gülerlerse, alay ederlerse dışarıya bir adım atamıyacağım. Belki de annem bunu istiyor? Eve hapsedecek beni? Niçin, çok sevdiği

için mi? Yoksa utandığından mı benim gibi bir kızın annesi olmaktan?

Ben kapıcının kızına sevgiyle bakmıştım. Çocuklardan hoşlanıyorum. Dükkândan çıkarken bir çikolata sıkıştıracaktım eline. Neden dürttü babasının elini? Niçin dedi dediklerini? Çocuklar da mı kötü insan? Geçen hafta üç kişi gülmüştü. Bu hafta beşe çıktı sayısı. Sayıyorum hep. Ve defterime yazıyorum hepsini. Çoğalıyorlar. Durmadan çoğalıyorlar. Defterime, arkadaş bildiğim, bana ısınır görünüp te hemen sırt çevirenlerin adlarını da yazıyorum. Onlara kaçar mektup yolladım, onu da yazıyorum. Bir satırlık cevap veren çıkmadı. Selma da vermedi. Ondan önce Şirin de vermemişti. Yılbaşında bayramlarda kart yolluyorlar. Ama onları saymam ben. Mektup değil onlar. Bekliyorum gene de. Belki yazarlar diye. Postacı da biliyor beklediğimi. Balkonda görüyor beni her gün nerdeyse. Sokakta yüzüne bakamıyorum. O da gülüyor mu bana acaba?

Ne yapayım, dayanamıyorum, yeniden yazıyorum onlara, nankörlüklerini bağışlayıp. Kene gibi yapışma insana, diyorlar. Kenelik mi bir tutam arkadaşlık istemek? Herkesin bir sürü arkadaşı var. Gidebilecekleri, birlikte gidebilecekleri bir yığın yer var. Gidiyorlar da. Bana gelince vakitleri yok. Beni hiç kimse hiçbir yere götürmüyor. Benim dünyam bir incir çekirdeğini bile doldurmaz. Telefonda da aynı şey oluyor. Telefon eden, arayan hep ben. Edince de kızıyorlar, alınıyorlar. Telefon açılır açılmaz, hep kendi dertlerimden, kendi sıkkınlıklarımdan söz ediyormuşum. Selma da terslerdi beni. Bir gün çok ağır lâf ettiydi. Gizlem, sen çok bencil sömürücü bir insansın. Hep kendini düşünüyorsun. Şirin, senin istediğini yapmayınca, ki zorunlu değildir yapmaya, gelip Şirin'i bana çekiştiriyorsun. Benden istediğini elde edemedin mi gidip bu kez beni çekiştiriyorsun Şirin'e. Gizlem, bu ara-bozuculuktur. Söylemedim öyle birşey deme. Şirin'den duydum çünkü.

Kabahat bende mi gerçekte? Birlikte cephe alıyorlar bana karşı. Selma ne demek istemişti o sözleriyle. "Ben Şirin'le çok iyi anlaşıyorum. Aramızı açmaya kalkışma.".

İnsafsızlıktı ikisinin de bana yaptığı. Zayıf buldukları bir insanı ezip duruyorlardı. Kim bilir neler söylüyorlardı arkamdan. Belki konuşmamın, sesimin taklidini de yapıyorlardı dinleyenlerin kahkahaları arasında. Nesi var konuşmamın? Herkesinki kadar düzgün. Annemin bir gün eve gelen başka bir ziya-

retçiyle konuşurken söylediklerini duydum. Kapı arkasından dinlemekteydim.

"Gizlem'in sonsuz bir bellek gücü var. Çok akıcı konuşur. Dili zengindir. Sanki yutmuş Türkçe sözcükleri. Kitap filan okumaz. Okuyamıyor daha doğrusu. Gazetelere bol bol göz atar ama. Kulak dolgunluğunun çok geniş payı var bu konuşma yeteneğinde."

İçeri girecek olsam, bunları söylemez benim önümde. Överken bile arkamdan övüyor beni. Türkçem bunca güzel, konuşmam bunca akıcıysa niçin bana bir iş bulamıyorlar? Telefon santralinde çalışamaz mıyım örneğin? Bütün dünyalar benim olur o zaman. Postanede de kolaylıkla çalışabilirim. Memurluk edebilirim. Pul satabilirim hiç olmazsa. Postane cıvıl cıvıl bir yer. İnsanlarla dolup taşıyor durmadan. İyi geliyor bana insanlar arasında olmak. Postaneye sık sık gelenler de adımı merak ederler belki. Sorarlar. Ben de söylerim. Memnun oldum, derler belki. Pullarını hep benden almaya gelirler: "Gizlem hanım bana iki liralık pul verebilir misiniz? Avrupaya mektup yollayacağım..." Sonra giderek, yavaş yavaş arkadaş oluruz. Akşamları beni postane kapısı önünde beklerler işim bitinceye dek. Ne güzel birşey olurdu benim için postanede çalışmak. Olmuyor işte. Olan herşey önümde oluyor, önümden geçiyor bensiz bensiz. Ben yaşamımı hep başkalarının mutluluklarını seyretmekle mi geçireceğim? Benim de hakkım yok mu sevgiye, arkadaşlığa. Sevilmek suç mu bana gelince? Gazetede okudumdu geçenlerde. Kadının biri delirmiş. Balkona çıkmış, "beni sevenler yolun sağında, sevmiyenler solunda dursun" diye bağırmaya başlamış. Ben deli değilim. Ama bana öyle geliyor ki "beni sevenler..." diye söze başlıyacak olsam hiç kimse kıpırdamıyacak yerinden.

Hülya İngilizce biliyor. Evine gittiğim gün bana odasını göstermişti. Duvarlar hep pop şarkıcılarının resimleriyle kaplı. Bir de reklama benzer kocaman bir resim gördüm. Çok büyük harfli üç sözcük gördüm resmin ortasında. Harfler kırmızı kırmızı dudaklar biçimindeydi. Sanki konuşuyorlardı. Nedir bu hece, dedim. İngilizce galiba. "Evet, dedi Hülya. Aşk Yaşamak'tır diyor o dudaklı sözcükler. Ne güzel değil mi Gizlem? Keşki herkes bu sözcüklerde birleşebilse."

O resimden ben de bir tane alıp odama koyacaktım. Onu düşününce sevindim. Hülyaya sarılıp yanağından öptüm. Aya-

ğım galiba yatağın köşe ayağına takıldı. Sendeledim. Hülya yere düştü. Tuhaf tuhaf baktı bana. Öteki bakanlar, gülenler, alay edenler gibi değil. Başka türlü bir bakış. Yavaş yavaş ayağa kalktı Hülya. "Gizlem, dedi, ne oluyor sana? Sen aklını mı kaçırdın? Sevici olduğunu bilmiyordum. Çık git burdan. Yoksa annene gidip söylerim." Şaşırdım ben. Titremeye başladım. Sevici ne demekti? Ben Hülya'yı, sevmeyi seven bir kız olarak öptümdü. Sevgiyi seven, arkadaşlığı da sever diye düşünüp heyecanlanmıştım. Ama fena, ayıp birşey yaptığım duygusuna kapıldım. Eve gidince banyoya koştum. Babamın jiletlerinden biriyle dudaklarımı kestim, cezalandırdım.

Dudaklarımın yaraları kuruduktan sonra özür dilemeye gittim. Hülya açtı kapıyı. Azarlıyacak sandım. Azarlasaydı da birşey söylemiyecektim. Ağzıma bakınca hemen içeri aldı beni. Ne oldu dudaklarına diye sordu. Ben de önüme bakarak anlattım. Hülya ağlamaya başladı. "Delisin Gizlem, dedi, delisin. Öyle şey yapılır mı? Kulak asma sen benim saçmalarıma."

Ama gene sordum ben. Sevici nedir, dedim. Cevap vermedi. Zorladım.

"Şey, dedi, sevici şey demek... yani arkadaşlığa fazlasıyla düşkün olan kişiye sevici derler. Ama n'apayım Gizlem? Üstüme öyle bir atladın ki yere düşürdün beni. Canım acıdı. Kızdım. Onun için o lâfı ettim sana. Darılma bana Gizlemcik."

Hülya işaret parmağını öptü. Aynı parmakla dudaklarımı okşadı. Ben ona özür dilemeye gitmiştim, şimdi o benden özür dilemekteydi.

Sevincimden havalandım. Hoplamaya zıplamaya başladım. Derken sağ elimden bir jilet düştü halının üstüne. Babamın jileti. Hülya görmedi. Jileti ayağımın ucuyla oturduğum koltuğun altına itmek istedim. Olmadı. Hülya'dan bir bardak su istedim. O gidip getirinceye dek traş bıçağını yerden alıp çantama attım.

Ben banyo odasındayken annem bana yetişmiş ve elimden aldığı jileti mutfaktaki kapaklı plastik kovaya atmıştı. Kova, patates, yumurta kabukları, boş yoğurt kartonlarıyla yarı yarıya doluydu. Jileti bütün bunların içinde nasıl buldum, niçin ve ne zaman aldım anımsıyamıyorum. Belki de bir daha yapmam diye Hülya'ya teslim etmek için götürmüştüm. Onu da anımsıyamıyorum, bir türlü.

Hülya Gizlem'le ancak üç ay kadar önce tanışmıştı. Annesiyle Hacıbekir'e dondurma yemeğe gittiği gün Gizlem de gelmişti. Yanında Seda.

Seda ile Hülya'nın annesi Refika Üniversite arkadaşı. Birlikte, felsefe okumuşlar. Ama aradan yıllar geçmiş. Yolları ayrılmış. Evlenmişler. Gençliklerinde ilkin beyin süsü olarak izledikleri felsefe derslerinin giderek aşıladığı us bilenmişliği, güncel yaşamlarının kaba baskıları karşısında körelmeye yüz tutmuştu. Geçmiş zamanın uzaklıkları içinde birbirlerini hemen tanımaları olanaksızdı. Zaman iyi niyetli bir makiyajcı değil. Eline geçirince kişinin yüzünü, tenini, yapmadığı kalmıyor. Şaşmaz bir sakarlığı tutuyor. Afet gibi güzel bir çehreyi kurutuyor ya da bir pelte veya bir hamur yığınına çeviriyor. Dokunamadığı, yenilgiye uğratamadığı tek şey insanın sesi. Ten gibi, vücut gibi çabuk yaşlanmıyor ses. Nerdeyse yetmişine dek dinçliğini koruyor. Sesin kırışıklıkları yoktur. Ses yağ bağlamaz. Tığ gibidir içimizde. Sesin kişisel özelliklerine, bellek çoğunlukla kulak kabartır.

Seda ile Refika ayrı ayrı ama birbirlerine yakın masalarda hem dondurma yiyor hem de konuşuyorlardı kızlarıyla. Refika gerçekten parlak bir kahkaha savurdu. Seda'nın kaşığı havada kaldı. Refika'ya derin derin bakmaya başladı. Refika da ona çözümleyici gözlerle bakıyordu. Bir kahkaha daha uçurunca Refika, Seda ayaklandı.

— Tamam, dedi, başka kim olabilir... başka kim başarabilir böyle şakrak kahkahaları... acaba siz... acabası yok... tabii... evet....

— Olamaz yani... diyerek Refika da ayağa kalkmıştı.

— Tabii olur, mis gibi olur. Refika değil mi, Refika...

— Sen de Seda. Üniversitede ne okuyorsunuz diye soranlara "Efendim biz Akademos'un Bahçelerinde koklaya koklaya düşünme sanatını öğrenmekteyiz" cevabını veren Seda...

İki kadın kucaklaştı. Masalar birleştirildi. Eski günler, eski hocalar, öğrenme ve kavrama iştihasının eski coşkuları anıldı.

Bir ara Seda içini çekti:

— Nerde kaldı artık Akademos'un Bahçeleri? Biz felsefeyle başladık yola sonra da soluğu mutfaklarda aldık.

— Mutfak deyip küçümseme. Öp de başına koy. Diyojen de bir fıçının içinde yaşamış ve Diyojen önemli bir düşünürdü...

Refika ile Seda gençlik yıllarını, birbirlerinin lâfını sabırsızlıkla keserek anımsamaya devam ederken Gizlem de Hülya ile konuşuyordu. Hülya 19 yaşlarında. Liseyi daha yeni bitirmiş. Gizlem ondan dört yaş büyük. Hülya sıcak, aydınlık yürekli bir kızdı. Gizlem'in yüzüne, acıdığını belli etmeden, sevgiyle yakınlıkla bakmaktan kendini alamıyordu. İçtenlikle dinleyen birisini bulmuş olmanın mutluluğu içinde Gizlem açıldıkça açılıyordu. Sanki iç dünyasının anahtarlarıymış gibi güncel yaşamının eylemlerini sıralıyordu. Sabahleyin kahvaltıda ne yediğini, ikinci çaydan

sonra mutlaka banyo yaptığını, akşamları duşun altına girdiğini, bütün havlularının mavi olduğunu, yüzme öğrenmeye başladığını ama şarkı söylemeyi daha çok sevdiğini, operaya meraklı olduğunu, yalnız çok kalabalık yerlerden hoşlanmadığı için operaya gidemediğini, plaktan dinlemeyi yeğlediğini, uçurtma düşkünü olduğunu, babasının kendisi için özellikle yaptırmış olduğu uçurtmalara ARKADAŞ gözüyle baktığını, geçen yıl babasıyla Belgrat ormanına gittikleri gün bir sincabın hiç ürkmeden yanına sokulduğunu, yutkuna yutkuna anlatıyordu. Arada bir duraksıyacak olunca Hülya yerinde sorularla yardım ediyordu.

Hacıbekir'deki bu buluşmanın ne derece boğucu bir "arkadaşlığa" yol açabileceğini aklının en uzak kenarından bile geçirmemişti Hülya. Arkadaşlık Gizlem'in sözü, tanımlamasıydı. Hülya Gizlem'i uzuncana aralıklarla iki kez eve davet etmiş ve bir kez de onun yalvarması üzerine kuvaföre gitmişti. "Hayır, kuvaföre de senle gelemem artık, tek başına gidemez misin?" diyememişti. Uçları kırpıldıktan sonra yıkanan saçlarının kurumasını beklemeden ayağa kalkan Gizlem "burda bana çok tuhaf bakan insanlar var" diye bağırarak çıkıp gitmişti. Parayı Hülya ödemek zorunda kalmıştı. İş parada değildi. Gizlem'in yaptıklarının nedenini nasıl anlatabileceğindeydi. Söylemek istemiyordu dükkândakilere Gizlem'in geri zekâlı, alıngan bir kız olduğunu. Onu yapacak ruh katılığı yoktu onda.

Gizlem'i dışarda biraz ötede bekler görünce elinde olmadan iyice paylamıştı.

— Gizlem, neydi o münasebetsizliğinin anlamı? Terbiyesizliğin daniskasıydı senin yaptığın. Rezil ettin beni. Sonra nerden çıkarttın sana yöneltilmiş tuhaf bakışları? Kimsenin baktığı yoktu gerçekte. Baksalar bile ne olacak? Burası Türkiye. Burda herkes herkese bakar. Saçlarını, yüzünü beğendikleri belki de kıskandıkları için bakmışlardır. Kızman değil sevinmen gerekir. Boş ver bunlara, boş ver. Değmez. Sonra bilmiş ol, bir daha yapacak olursan gitmem senle hiçbir yere artık. O güzel başının çaresine bakarsın...

Sonsuz güzeldi Gizlem'in yüzü. Omuzlarından aşağı çağlıya çağlıya dökülen sarı saçları, güneşte bakıra çalan yansımalarla daha bir canlılık kazanır, ışıldar gibi olurdu. İçedönük, dalgın mavi gözleri yüzünün ince çizgilerine bir düşsellik ekliyordu (uzaktan bakılırsa). Düzgün ama biraz kalına kaçan bacaklarıyla uzun boylu, çekici bir kızdı. Turgut Erel, kızında daha 15 yaşlarındayken bile İtalyan rönesans ressamı Botticelli'nin yapıtlarındaki kadınların olgun güzelliğini bulduğunu söylemişti. Özellikle (Venüs'ün Doğuş'u), (Primavera - İlkbahar) tablolarını örnek göstermişti, bu benzerliğe Seda'nın ilgisi çekerken.

— Gel benim kızım, derdi, Primaveram benim, gel yürüyüşlere çıka-

lım. Görsün seni kırlar, mevsimler.

Gizlem hüngür hüngür ağlamıştı. Bir daha üzmeyecekti, bir daha zor durumlara düşürmeyecekti Hülya'yı. Nasıl üzebilirdi "en iyi arkadaşını?" Hülya hafif gülümsemişti. Ortada başka arkadaş yoktu ki Gizlem'in en iyi arkadaşı olsun? Orda da acımıştı Gizlem'in zavallılığına, yalnızlığına. Aynı günün akşamı Gizlem telefonu açarak yeniden söz vermişti.

— Affet beni Hülya'cığım. Bazen tutamıyorum kendimi. Birden bire sözcükler, bağırmalar geliyor ağzıma. Durduramıyorum. Yapmıyacağım artık ama. Söz. Annene söylemedin değil mi?

Bu konuşma ardından Gizlem âdet edindi. Nerdeyse her akşam telefonda Hülya'nın karşısında. Konu aynı. Yalnızlığı, bir yere gidememesi, "arkadaşlarınca" aranmaması, can sıkıntısı. Giderek yakınmalarının alanını genişletti. Geçmişte kendisine sözde kötülük etmiş olanları, dosya toplamışcasına anlatmaya başladı. İnsanı çıldırtan asılsız bir ayrıntı bolluğu ile. Bu bölüm tükenince annesinin "anlayışsızlığı, bencilliği"ni parmağına doladı. Annesi onun geri zekâlılığından utandığı için eve kapatmayı amaçlıyormuş, kimseye göstermek istemiyormuş. Gizlem ezberlediği bir monologu yineliyormuş gibi dert üstüne dert dökmekteydi. Gerçekte yapay olan bu "dertler" Gizlem'in gözünde, işlenmiş görünegelen suçların ürünlerine dönüşüyordu.

Hülya bir gün adam akıllı kızdı.

— Gizlem, dedi, ayıp senin yaptığın. Kötüleme anneni. Doğru değil. Yazık kadına. İnananlar çıkar. Neticede sen pişman olursun. Vazgeç bu çekiştirmelerden. Sevmiyorum.

Hülya'nın uyarısı Gizlem'i ürkütmüştü. Telefonda aramalar, sızlanmalar, yakınmalar seyrekleşti. Ama bu kez Gizlem başka bir yol tutturdu. Araç değiştirdi. Telefonu bırakıp mektuba sarıldı. Yazılı suçlamalara dadandı. Annesinin "geri zekâlılığından utandığını" söylemiş olduğunu unutup "niçin beni üniversiteye yollamadı" biçiminde başka bir nakarata kapılandı. Gizlem'in kişiyi kovalıyan, nerdeyse boğazına sarılan ya da dizlerine kapanan mektuplarına Hülya cevap vermemek zorundaydı. Verecek olsa çorap söküğü gibi bir mektuplaşma başlıyacaktı. Bundan cesaret alacak olan Gizlem'i dizginlemek daha da güç olacaktı. Seti başlangıçta çekmekten başka çıkar yol yoktu.

Ama ağzını jiletleme olayı karşısında Gizlem'e sırt çevirmek söz konusu olamazdı. Ne de olsa Hülya'nın hiç de payı yok değildi bunda. Sorumlu hissediyordu kendini. Gizlem'in gönlünü almak güç değildi. Sinemaya gidelim mi önerisini Gizlem hindiler gibi acaip sevinç sesleriyle karşıladı. Ne zaman gidilecekti sinemaya? Cuma günü. Gizlem için Cuma günü o haftanın dönüm noktası, yıldızı oldu. Daha Salı gününden Cumayı

yaşamaktaydı Gizlem. Ellerini penguenler örneği çırparak ikide birde yerinden kalkıyor, koltuğun çevresinde koşarcasına yürüyordu. En azından üç kez geçmişti gidecekleri sinemanın önünden. Film nedir, aktörler kimlerdir düşünmeden. Cuma günü geldi. Hülya sinemanın önünde bekliyordu. İçeri girdiler. Beyazperde canlandı. On dakika sonra Gizlem sağlı sollu bakınmaya başladı. Oturduğu yerde kıvranıyordu. Kızın çişi geldi sandı Hülya. Soracaktı. Sormasına vakit bırakmadan Gizlem yerinden ayrıldı. "Ben bu filmi anlıyamıyorum," dedi. "Hadi gidelim. Zaten ben film seyretmek istemiyordum ki. Konuşmayı daha çok severim."

Altı yaşındayken farkına varmışlardı Gizlem'deki geri zekâlılığın. Ülkenin en ünlü uzman doktorlarından biri Seda'ya zekâ yetersizliğinin olası etkenlerine değgin genel bilgiler verdikten sonra demişti ki:

— Seda hanım, açık konuşmak zorundayım. Sizinkisi çok acı bir talihsizlik. Gizlem'i normal bir çocuğa dönüştürecek bir tedavi yolu yok. Gerizekâlılık mikrobik bir hastalık değil ki aşısı ilâcı bulunsun. Onun bu haline katlanacaksınız artık. Çocuk daha ufacık. Kafa zayıf. Ama vücut sağlam, sağlıklı. Bu kız büyüdükçe, vücut da gelişecek. Herkes gibi onun da bir takım ihtiyaçları arzuları olacak. İşte tehlikeli durumlar o zaman baş gösterecek. Çok dikkatli, hassas davranmanız gerekecek bu dönemde. Çünkü zekâ yetersizliği, bu iştahlar ve arzularla başa çıkmasını güçleştirecek, engelliyecektir. Bir örnek vereyim. Gizlem 20 yaşına vardığı zaman, zekâsı o yaşı besliyebilecek bir gelişme göstermiyecektir. Gelişkinliğe doğru verimli bir ilerleme olmayacaktır. Kafasını sağduyu ile işletmesini beklemeyin Gizlem'den. Mantık aramayın. Karşılaşacağı sorunları satranç oyuncusu gibi matetmesini sağlayacak mucizeler düşlemekten sakının. Hayatı boyunca Gizlem'in zekâsı bir sekiz yaşlınınkinden farklı olmayacak. Daha ilerisine ulaşması olanaksız. Bu da pek doğal, duygusal olgunluğunu kısıtlıyacak en azından. Köstekliyecek desek daha yerinde olur. Size düşen onu alabildiğine sevmek, anlayışlı, sabırlı davranmak. Her türlü fedakârlığı göze almak. Sevgi yoksunluğu duymasın çocuk. Geniş kapsamlı bir ilaçtır sevgi; en olmadık yerlerde en karanlık durumlarda yaşatma kapıları açma çabalarından usanmayan bir sabır gücüne sahipse...

Seda gerçekte, olanın ne zaman olduğunu biliyordu. Gizlem bir nurtopu gibi gelmişti dünyaya. Ayıp olmasın söylemesi ama ben hayatımda böylesine güzel bir çocuk görmedim daha, derdi Seda, beşiğinde uyuklayan kızına baktıkça. Sabah uyanınca kendi kendine mırıldanmalarına, gık, guk, pırrr diye çıkardığı serçemsi seslere, ellerini şaşılaşan gözleriyle seyrederken parmaklarını selâmlarmış gibi arada bir bastığı ufacık sevinç çığlıklarına kulak vermek ne büyük zevkti. Bunlar "Gizlem'in sabah konseri" idi Seda için. Günün pırıl pırıl açılış törenini yapan bir uvertür. Ama

o hınzır günün sabahı Gizlem konserini vermemişti. Saat altı buçuk olmuştu. Çoktan uyanmış olması gerekirdi. Hâlâ uyuyor muydu yoksa? Seda usulca kalkarak beşiğin yanına gitmişti.

— Hadi artık uyan da konser başlasın. Müziksever anamı sabırsızlandırma, diyecekti.

Diyemedi. Gizlem uyumuyordu. Gözleri açıktı. Ama bunlar yeni uyanan bir bebenin gözlerine benzemiyordu. Delirmiş gözlerdi bunlar. Gizlem üç aylıktı ancak. Yüzü kıpkırmızıydı. Gözlerinin akı yanıyordu sanki. Üç aylık bir çocuk nasıl delirebilirdi? Gerçekten korkmuştu Seda. Az kalsın kaçacaktı odadan. Turgut bir yapı işi için İzmir'e gitmişti. Ne zaman döneceği belli değil. Telgraf çekmeyi düşünmüştü. Ama önce doktoru çağırmalıydı. Doktor Nurettin Koşar çok sevimli, cana yakın bir insandı. Hastalarıyla yakından ilgilenen, tıpta son ilerlemeleri Fransızca, Almanca dergilerden izlemeyi ödev edinmiş sorumlu, titiz bir doktor izlenimini uyandırmazdı ilk bakışta. Koş gel, doktor, şuram ağrıyor, buram ağrıyor diyenleri paylardı. Derdi ki:

— Soyadım Koşar olduğu için mi ikide birde koş gel diyorsunuz. Ben atlet değilim, doktorum. Siz yalan söylüyorsunuz. Hasta değilsiniz. Hiçbir şeyiniz yok. Ama madem ki gelmişiz bir bakalım... Bir yoklama yapalım. Ha... evet... belki... öyle mi dersiniz... sanmıyorum, ama gene de olabilir... Canım olsa bile merak etmeyin geçer... Bu da hastalık mı sanki? Emin misiniz yalan söylemediğinize?

Dr. Nurettin'in hastalara yaklaşımı hep bu açıdandı. Gerçekte bu alaya almalar, inanmaz görünmeler, bakımın ilk adımlarıydı. Muayenehanesinin duvarına asılı levha üzerindeki yazı hem bir nükte, hem de her hastanın kapılmaktan kendini alamadığı kuruntuları küçümsetmeye yarayan bir dürtükleme niteliğindeydi:

Kendinize Gelin. Yalancıktan
Hastalıklara Bakılan Bir Yer
Değildir Burası. Burda Hasta
Tedavi Edilir. Yalancılık Değil.

Seda'nın bitkin, çökmüş bir sesle verdiği haberi duyunca Dr. Nurettin yalancıktan değil, sahiden ve gerçekten kızdı.

— Seda kızım, dedi, sen çıldırdın mı? Nane yemenin arapçasıdır bu. Saçmalıyorsun. Öyle şey olur mu? Gizlem üç aylık daha. O yaşta delirmek kimsenin âdeti değildir. Sen yalan söylüyorsun basbayağı. Ama geliyorum. Şimdi herşeyi bırakıp yıldırımlar gibi geliyorum.

Dr. Nurettin yakınlarda oturuyordu. On dakika sonra bisikletiyle gel-

di. Kadıköy'ün tek bisikletli doktoruydu. "Çift Tekerlekli Doktor" ünvanını bisikletine borçluydu. Seda kapıdaydı. Doktor ona şöyle kısaca bir baktı.

— Ne o? dedi. Telefondayken sesinde duyduğum paniği göremiyorum yüzünde. Sen şöyle çekil de ordan kıza gidip bir bakayım...

— Doktorcuğum bilmiyorum... belki yanılmış olabilirim. Demin yanma döndüm. Mışıl mışıl uyuyor. Yüzü biraz kızarık hâlâ ama rahat görünüyor şimdi. Fena halde korktum yani... Turgut'a telgraf çekecektim acele dönsün diye.

— İyi ki etmedin. Adamın yüreğine inerdi. Gelince de ne yapacağını bilirdi sana, eşek sudan gelinceye kadar. Öyle eşek şakası olur mu?

Dr. Nurettin, Gizlem'e bakmaya gitti. Çocuk sırt üstü yatmış, minicik elleri kulaklarına dayalı, uykusunda birşeyler dinliyormuş gibi küçücük keyfini ballandırıyordu. Dr. Nurettin parmaklarını hafifçe alnına değdirdi Gizlem'in.

— Hiçbir şeyi yok, dedi sesini alçaltarak. Azıcık ateşi var. Seda senin bilmen gerek bu gibi şeyleri. Şu minnacık mahlûkların binbir sıkıntısı vardır. Ama geçicidir hepsi. Çıtkırıldım yanları yoktur çocukların. Demir gibidirler aslında. Ne biliyorsun belki de defedemediği bir gaz saldırısına uğramıştır. Şimdi rahat rahat uyuduğuna göre o gazları savma yolunu bulmuş. Kim bilir ne güzel osurmuştur. Efendim, osurmak ayıp değildir bazı hallerde. Osurmamak delilik olur. Bu çocuk, akıllılığını cart diye çok güzel seslendirmiş olmalı. Onu tebrik etmek için uyanmasını bekliyeceğim.

Dr. Nurettin tam bir saat bekledi. Çünkü Gizlem'in gözünün içini görmek, derinliklerini yoklamak istiyordu. Çocuk uyandı. Annesini görünce gülümsedi. Sonra doktoru gördü. O yaştaki çocuklara özgü bir dikkatle, göz kırpmadan baktı bir süre. Tartıcı, yoklayıcı bir bakışla. Sakıncalı bir yanını bulamadı Dr. Nurettin'in. Ona da bir gülümseme armağan etti.

— Of be, dedi doktor. Ödüm koptu. Öyle bir baktı ki bana yumurcak hüviyetimi soracak sandım. Bu çocuk hem akıllı, hem de nazik ve terbiyeli. Nasıl gülümsedi bana da gücenmeyim diye. Güle güle sev bu kızı. Ama şimdi söyliyebilirim. Belli etmedimdi telefonda konuşurken. Çok endişeliydim buraya gelirken. Son hızla yola çıktım. Bisiklet yarışması olsaydı kazanırdım. Boş yere gelmişim. Zararı yok. Yaşasın çocuklar.

Seda korkular içinde başlayan o günü serin bir huzurun ufuklanması içinde bütünlemişti. Sanki evrenin tüm mutlulukları parmak uçlarında toplaşmıştı ışıl ışıl. Ve o gün yerini başka günlere vermişti, başka sevgili, Gizlemli günlere.

Nasıl bilsindi Seda nasıl görsündü o günün türettiği, temelini attığı

karanlığı? Ne olduysa o gün olmuştu. Ve o gün ertelenmişti Gizlem'i kollayacak çıkmazlar. Nasıl izliyebilirdi o yükün gelecek yazgısını? Nasıl yaşıyabilirdi günler, aylar, yıllar boyunca örülecek olan bu kozanın içeriğini, azar azar kıvamlanan kısır döngülerini? Bilseydi geleceğin içinde yatanları, bile bile nasıl şimdiden öncelik tanıyabilirdi ve tanıdıktan sonra da nasıl bir oldubitti gözüyle bakabilirdi Gizlem'in usunu gölgeliyecek uçurumlara? Göz yummuştu belki, görmezlikten gelmişti belki. Ama bu bir gerçeğe göğüs germekten kaçınmak değildi. Analık ödevini askıda bırakmak değildi. Hiç olmazsa yaşamının altı yıllık bir dilimini kızıyla normale yakın bir ilişki düzeni içinde yaşamıştı. Bir çocuğun karşılaşacağı, çekeceği acıların, kapılacağı bunalımların muhasebesine iyi ki Gizlem üç aylıkken başlamamıştı. Kızının geri zekâlılığının ilk azılı hırçınlıkları 13 yaşlarına bastığında belirinciye kadar geçen zamanı Seda bir bakıma kendisine tanınan cehennem öncesi bir cennet çağı saymaktaydı. Çünkü Gizlem cehennemini bilinçli yaşamaya başlayınca Seda'ya da Turgut'a da yaşatmaya başladı. Dibine kadar yaşıyordu cehennemini Gizlem. Kendi kendini besleyen bir cehennem. Bunun bilincine varmaması olanaksızdı. Bir bakıma bilincinin tek boyutu buydu gerçekte. Bunu anlıyamayacak kadar yetersiz değildi Gizlem'in zekâsı. İşte mutluluğunu körükleyen, aradığı açıklıkları bulamıyacağını bilmesiydi. Açıklık sandığı şeyin altından bir çıkmaz daha çıkıyordu. Çaresizliklerin yeni bir kipi gibi. Depremleri, huysuzlukları, saldırganlıkları hep bu yüzdendi. Başkalarıyla istediği ilişkileri kurma, arkadaş avlama girişimlerinden eli hep boş döndüğü için kestirme yargılara varıp en yakınlarını küstürecek, bazen çileden çıkaracak ölçüde hırpalaması da bu yüzdendi. Babası Turgut dış ülkelerde, Arabistanlarda niçin iş aramaya gidiyordu? Niçin oralarda çalışmayı yeğliyordu? Gizlem'in saldırılarına değil, mutsuzluğuna, bu mutsuzluk karşısında seyirci kalmaktan başka elinden birşey gelmemesine dayanamadığı için. Çok sarsılıyordu. Çalışma yeteneğini yitiriyordu. Üzüntüden yüreği oyuluyordu. İki ayda bir geliyor, bir ay kaldıktan sonra yeniden işbaşı yapıyordu dışarlarda. Ruh ve sinir çöküntüsüne uğramasını önleyen tek kurtuluş yolu buydu onun için. Seda da aynı görüşteydi. En azılı anlarında, Gizlem'in en çok annesini didiklemesi, saatlerce kafasının etini yemesi, mutsuzluğunun sorumlusu bilmesi, bu kestirme yargıların başında gelmekteydi. Kendini korumak, haklı göstermek ya da hissetmek için başvurduğu bu suçlamaların temelsiz olduğunu kabullenmesi diye birşey yoktu. Gene de, annesini üzdükten, göz yaşları döktürdükten sonra kaç kez pastaneye gidip Seda'ya kremalı, çikolatalı, cevizli, fıstıklı pastalar almıştı. Bunu kendisini affettirmek için yapmıyordu. Tersine o an annesini affettiği içindi bu pastalar. Onu sevdiğini, her şeye rağmen sevdiğini be-

lirtmek içindi. Ve bunu içtenlikle yapıyordu. Seda bunun bilincindeydi bütün ayrıntılarıyla. Gizlem'in için için düşündüklerini, duyduklarını Gizlem'in ağzından dinlermişcesine biliyordu:

Anne bak, geçmişi unuttum. Kötülüklerini unuttum. Bir silbaştan yapalım. Ben sana pasta alıp getirdim. Anlamını iyi bil. Ve sen de bana hakkım olanı öde. Yani kafamdaki şu karanlıkları dağıt. Hasıraltı yaşatma beni. Arkadaş bul bana. Beni üniversiteye yolla. Sen bir yolla yeter. Arkasını ben kendim getiririm. İş bulurum. Daktiloluk yaparım. Telefon santralinde, postanede çalışırım. İstanbul'a gelen turistlere mihmandarlık ederim, gezdiririm. Ve belki de çocuk doktoru olurum. Çocukları severim çünkü. Ama çocuk operatörü olamam. Elim varmaz. Dokunamam çocuklara o türlü.

Seda görkemli bir şölene çağrılmış gibi masaya oturup dudaklarını mahsus şapırdata şapırdata "aman efendim efendiler, aman baylar bayanlar, sultanlar ve hakanlar, bunlar ne güzelim, ne Gizlem'im pastalarmış" diye tatlıları yerken Gizlem, kukla oyunu seyreden bir çocuğun saflığı ile zıp zıp havalanıyordu sevincinden. Ve orda içindeki karanlıklardan kopup gerçekten unutuveriyordu annesine yüklediği suçları. Altın başını Seda'nın dizlerine yaslıyor, teslim ediyordu. Seda da uzun uzun fırçalamaya koyuluyordu Gizlem'in samanyolu kadar akan ışıltılı saçlarını. Sevgiden çoğalan, derinleşen ellerle. Ve yavaş yavaş uykusu geliyordu Gizlem'in. Seda, soluğunu tutaraktan başka türlü bir silbaştanın hülyasını yaşıyordu. Gizlem'in üç aylıkken geçirdiği beyin hummasını beşik-dışı, zaman ve tarih ve olgu-dışı kılmak istiyordu. Gizlem ne güzel ve aydınlıktı kucağında uyurken. Dudakları arasından çıkan soluklar Seda'nın dizlerini ısıtmaktaydı. Bu sıcaklıkla dolup taşıyordu Seda ve secdelenmiş büyük, parlak hayretler içinde, yeni bir başlangıcın cömert, nimetli ağarmalarına kavuşmuş gibi oluyordu.

Gizlem... Gizlem'im benim, sonsuz çocuğum... içimin içi, ürünüm benim, nasıl etsem de seni yepyeni uyandırsam, kafandaki karanlıkları uyandırmadan... nasıl etsem de gün ışığına pürüzsüz çıkarsam ve yazsam seni, katranlar doluşmadan gözbebeğine...

Seda'nın nöbetçi elleri mıskalar gibi titrek titrek kubbelendi Gizlem'in başı üstünde.

Gizlem'in dudaklarını traş bıçağı ile kesmesinin Seda üzerindeki etkisi bambaşkaydı. İlk doktorun dediği gibi Gizlem'in geri zekâlılığına katlanmaktan başka birşey yapamıyacağına elinde olduğu kadar alışmıştı. Ama o kadar. Yani zekâ noksanlığının altında başka birşeyin gizlenmekte olabileceğini düşünmemişti hiç. Belki de yanılıyordu. İlkin bu kuşkularını

küçümsemek, yersiz saymak istedi. Uzuklaştıramadı, savamadı bu kuşkuları yanından. Teyzesi Füsun'un imgesi takılmaktaydı belleğine. On yaşlarındayken duyduğu şeylerin anıları yankılanmaya başladı gözünde. Füsun teyze kara üzgünlükler, acılarla aşırı neşeler arasında mekiklemesine yaşayan bir kadındı. Neşeli sevinçli günlerini, yoğun karamsarlıklar izlerdi. Birbirine zıt duygu kutupları arasındaki bu sarkaçlanma, genç demiryolu mühendisi Ömer Kemal'e âşık olduğu zaman daha da hızlandı. Ömer yanındayken Füsun'un emrindeydi bütün mutluluklar. Harika bir sesi vardı. Şarkılar söylerdi Brahms, Schubert, Wolf gibi Alman bestecilerinden. Ömer'in işi çıkıp Anadoluya gittiği zamanlar deliye dönerdi Füsun. Dişi kaplanlar gibi dolaşırdı bahçenin ağaçları arasında. Gene şarkılar söylerdi ama hırlıya hırlıya. Sanki dişlerini geçirmekteydi söylediği türkülere. Ömer kemal bu dengesizliği sezinlemekte gecikmedi. Füsun, evlenmekten kapalı bir şekilde de olsa söz edince adam kaçtı ve bir daha görünmedi. İşte o zaman başladı Füsun teyze intihara. Bahçedeydi bir gece. Ağıta benzer iniltili bir şarkı söylemekteydi. Sesi perde perde yükseliyor, tırmanıyordu bir yerlere. Evdekiler hiçbir şeyin farkında değildi. Füsun karanlıkta tepesine çıktığı ağaçtan kendini aşağı atınca bütün ev halkı dışarı fırladı. Düşerken çarptığı dallardı o kez Füsun'u kurtaran. Kırılan kolu ve sol ayağının bileği alçıdan çıkarıldıktan iki hafta sonra ikinci denemesine girmişti. Usturayla kol bileklerinin damarlarını kesti. Zor kurtardılar. Ama artık "Füsun bir intihar ustası" olmuş gibiydi. Kimmiş o zaman bu "intihar ustası" sözünü kullanan? (Seda sıtma nöbeti geçiriyormuş gibi titremekteydi.) Füsun üçüncü ve son denemesini babasından kalma bir av tüfeğiyle yapmıştı. Bulduğu fişeklerden birini yerleştirdikten ve namlıyı karnına dayadıktan sonra ayağının baş parmağı ile tetiğe basıvermiş. "Başka türlü yapmasına imkân yoktu," demişlerdi. Eliyle pek yetişemezdi çünkü tetiğe." Füsun'un barsakları bacaklarının arasına dökülmüştü. Kaldırıldığı Haydarpaşa hastanesinde yapılacak fazla birşey yoktu. Operatörlerden biri yanındaki asistana "elimden ne gelir ki şu anda? Yazık... kurtaramıyacağız... bu güzelim kadın gidiyor artık." demişti. Füsun anlamasın diye Almanca söylemişti bunları.

— Doktorcuğum ben iyi Almanca bilirim... Ne güzel şarkılar söylerdim... Brahms'dan... Schubert'ten... en güzel şarkılar ağaçlarda söylenen şar...

Son sözleri bu olmuş Füsun'un. Yaşamının son cümlesini tamamlamaya üç hece kala can vermişti.

Ama sonradan verilen bir raporda Füsun'un gebe olduğu açıklanmış. Bu durumda ne yapılabilirdi? Ömer Kemal dâva mı edilecekti? En iyisi susmaktı. Füsun'u örtecek toprak kadar.

Seda, ilk düşündüğünden farklı, değişik bir açıdan gözden geçirmek istedi anılarını. Füsun'un intiharını çılgın bir kadının patlayıcı bir davranışıyla eşanlam tutmak ne derece doğru olurdu? Gebeliğini ölümle gizlemek isteyen bir kadın değil miydi Füsun aslında? Kara mutsuzluğunun dayanılmaz baskısı altında us dengesini yitirmiş olsa bile, delilik sayılmaz bu. Sonra şu da var: Kişi us dengesini bir kez yitirebilir. Ama üç kez yitiremez. Hem de kısa denilebilecek bir süre içinde. Yani intiharı üç kere denemiş olması delilikle ilişkisi olmadığını göstermeye yeter. Ailenin ve kendi onurunu korumak için ölümü yiğitçe göze alan kararlı bir kadın olarak kıymıştı kendi canına. Gizlemek istediğine, son dakikada işe yaramaz bir ameliyat masası üstünde parmak basılacağını nerden bilebilirdi Füsun? Yoksa intihar ederken bu olasılığı düşünmemesine mi delilik damgasını vurmak gerekecek? Asıl doktorun kendisi görmeliydi intiharın göze batan nedenini. Hiçbir açıklama yapmamalıydı. Ve susmalıydı. Füsun'un intiharı boşa gitmiş olmamalıydı. Füsun deli olmadığına göre Gizlem'de ona benzerlikler, soyaçekimsel ipuçları aramak yanlıştı, günahtı, kara çalıcılıktı. Bir kere Gizlem'de o fırtınalı duygu ve düşünce zenginliği yoktu ki Füsun'a çekmiş sayılsın. Tam tersine Gizlem'in iç evreni yalnızlıkla döşeliydi. Ama yaşama on parmağını birden geçirmiş bir kızdı. Ölümle intiharla hiçbir alışverişi yoktu ve olamazdı. Seda'ya "niçin doğurdun beni" diye çatmaları yaşamı sorguya çekmek isteyen canı-yanık, yüreği-kırık bir çocuğun doğal tepkileriydi bir bakıma. Bunlardan sakıncalı, korkutucu anlamlar çıkarmaya kalkışmak şom ağızlılıktı, kapı açmaktı uğursuz düşüncelere. Gizlem'in Füsun'a tek benzerliği sesinin güzelliğindeydi belki. Ses güzelliğinin de tımarhanelere yakışan bir hastalık olduğunu kimse savunamaz. O doğru olsaydı tüm şarkıcılara, kalın sesli ince sesli sanatçılara, tenorlara, sopranolara, baritonlara zır kaçık yaftasını yapıştırmak gerekecekti.

Seda usul usul gülmeye başladı. O zır kaçıkların, zır delilerin verdikleri konserlere, temsillere koşanları gözünün önüne getirdi. Beyaz üstlüklü, her olasılığa karşı yanlarında deli gömlekleri bulundurmayı unutmayan akıl doktorlarını. Acaba parasız mı gireceklerdi içeri, "biz dinlemeye değil muayeneye geldik" diyerek.

Seda düşlediği bu sahneleri orta oyunlarıyla kıyasladı. Naşit gibi, Dümbüllü gibi eski tüluatçılar da buna benzer durumları canlandırmışlardı herhalde. Seda, bir sorunu çözümlemiş, daha doğrusu asılsız olduğunu görmüş olan, gördüğü için de kafasında birikmeye yüz tutan zindanları toptan sepetleme gücünü bulmuş bir insan gibiydi. Kendi tasarladığı güldürücü saçmalıklarla kendini eğlendirebilmiş olması, sağduyusunun üstün geldiğini belgelemiyor muydu? Ama Seda, vardığı sonuçlar ya da kanıla-

ra kuşku götürmez, kesin gerçeklermiş gibi bel bağlayacak kadar safdil değildi. Kişi kendine kaçamaklı mantıklar uydurmada, kendi gözünü kendi eliyle boyamada olmadık oyunlara baş vurur. Sakat becerilerden kaçınmak demektir sağduyu. Seda'nın her zaman hazırlıklı, uyanık davranması şarttı. Bu olmazsa ne kendine destek olabilirdi ne de Gizlem'e.

Bakkala gitmeyeceğim bir daha. Annem isterse kendi gitsin. Otobüse de binmeyeceğim. Her yere yürüyerek gideceğim. Yürümek yormaz beni. Babamla kaç kere yürüyüş yapmıştık Kadıköy'den tâ Bostancı'lara kadar. Bir daha otobüslere binmiyeceğim. Geçenlerde Kızıltoprak durağında yolcu alan otobüse girerken şoför tuhaf tuhaf bakmıştı bana. Acır gibilerden. Neden? Elim titrediğinden, biletimi kutuya kolay atamadığım için mi? Gülmedi şoför ama. Belki sonradan gülmeye başlıyacaktı. Ben arkalarda bir yere oturunca. Çıkmak istedim. Arkamdan gelen insanlar vardı. İttiler beni. Birşey diyemedim. Utandım. Oturdum. Herkes tuhaf tuhaf bakacak sandım bir sonraki durakta çıkmak için ayağa kalksam. Yerimden kımıldamadım. Kadıköyüne kadar. Belediyenin karşısındaki son durağa kadar. Oraya vardığımızda arkalarda bekledim. Herkesten sonra çıktım. Ben indikten sonra şoför bakıyor muydu, gülüyor muydu acaba arkamdan? Nikâh dairesine gittim. Orasını çok seviyorum. Kalabalık oluyor önü. Mutlu görünüyor herkes. Çiçek taşıyanlar var aralarında. Ben de bazen çiçek alıyorum park boyu dizili çingenelerden. Bu kalabalık içinde bana bakan olmuyor. Çiçekler yüzümü örtüyor. Rahatlıyorum. Birilerini karşılamaya, kutlamaya gelmiş insanlardan biri oluyorum ben de. Bu çok hoşuma gidiyor. Ama kimse konuşmuyor benle. Belki öylesi daha iyi... Bir gün dayanamadım elimdeki ufak buketi nikâh dairesinden çıkan bir çifte uzattım. Çok titriyordu kolum. Önüme bakıyordum. Bir el çenemi kaldırdı yavaşça. Gelinin eliydi. Yüzüme baktı. Sonra gülümseyerek yanağımdan öptü. O günü unutamayacağım. Benim de öyle bembeyaz bir gelin elbisem var. Tüllü, duvaklı. Babamla gittiğim Şişli taraflarındaki bir dükkândan almıştım. Bir gün ben de sahiden giyeceğim o elbiseyi. Dükkândan çıktıktan sonra babam ellerini omuzlarıma koydu. Sıktı. "Kim bilir ne kadar yakışacaktır altın saçlarına, mavi gözlerine" dedi. Gözlerinin yaşardığını gördüm. Sevindim. Kucakladım babamı. Ama kimsenin önünde denemiyeceğim elbiseyi. Kimsenin onu üstümdeyken görmesini istemiyorum. Daha evlenmeden görürlerse, uğursuzluk olur. Ben de Ka-

dıköy nikâh dairesinde yaptıracağım töreni. O benim hakkımdır. Tören bitince kocamın kolunda dışarı çıkarken elimde çiçek demetleriyle burda beklemiş olduğum günleri anımsıyacağım. Ve, bana gülmüş, benle alay etmiş olanların yüzüne ben güleceğim o kez. Ve belki bana benzer, bugünkü bana benzer yapayalnız bekleyen eli çiçekli bir kız görürsem nikâh dairesinin önünde, ondan önce ben ona vereceğim bir demet çiçek. Onu unutmamalıyım. Defterime yazmalıyım. Ve en önemlisi yanağından öpmeliyim kızı.

Bizim gibi insanların da mutlu olabileceğine inansın. Hatta eve de çağırabilirim ara sıra. Kocam birşey demez. Sık sık değil ama. Şımarır sonra. Her gün gelmek ister. Çağırmasam mektup yazar, telefon eder bana. Rahat bırakmaz. Ve şimdiden önemli bir karar alıyorum. Elimi ısırmıyacağım artık. Elimin üstü pürtük pürtük. İzler hâlâ görünüyor. Kocam görmemeli. Ama o zamana kadar kaybolur iz kalıntıları. Krem iyi gelir. Krem sürerim, ovalarım. Geçer.

II

Yakında oturanlardan, karşı apartımanlardakiler ve komşulardan saklamak olanaksızdı Gizlem'in bağırtılı tepinmeli bunalımlarını. Duyuluyordu, görülüyordu. Gizlem de biliyordu bunu. Onun için değil miydi "anne bu mahallede canım sıkılmaya başladı artık, başka bir yere taşınalım" diye tutturmaları? Şimdiye dek kaç kez ev değiştirmişlerdi. Bir göçebe yaşamı içindeydiler bir bakıma. Bu sürekli taşınmalar yüzünden edindiği dostluklardan uzaklaşmak vazgeçmek zorunda kalmaktaydı. İlişkiler olgunlaşmaya, bir derinlik kazanmaya başladı mı Gizlem baltalayıcı tepkilerinde gecikmiyordu. Eve birisi iki kez gelecek olsa üçüncüsünde Gizlem'i karşısında buluyordu salonda. Hiç ağzını açmayan, gözlerini konuğun suratına çivileyen bir Gizlem. Ziyaretler pek doğal seyrekleşiyor ve sona eriyordu. Böylece Seda'nın güncel yaşamında Gizlem'e yardım edememenin etkisiyle sık sık kapıldığı bozguna yakın karamsarlıkların altından kalkabilmek için aradığı, sarılmak istediği arkadaşlıklar, komşuluklar çöküntüye uğruyordu. Gizlem arkadaş edinemediğinden annesini de arkadaşsız yaşatmakta haklı görmekteydi kendini. Seda'yı da kendi cehennemin yerlisi kılmış oluyordu.

Refika bile ziyarete gelmekten kaçınıyordu. Gizlem, Hülya'nın telefonda artık soğuk davranmasından, mektuplarını cevapsız bırakması ya da

almadığını söylemesinden, annesi Refika hanımı sorumlu tutmaya başlamıştı. "En iyi arkadaşı" hiç bu kadar ileri gidemezdi "nankörlükte". Bir başkasının baskısı vardı bunda. Bir başkasının fitneciliği. Kim olabilirdi başkası?

Demek Refika da kendi annesi kadar Seda kadar kalpsiz, anlayışsız bir kadındı.

— Hülya ben biliyorum. Ben aptal değilim. Annen sana ne derse onu yapıyorsun. Aramızı bozmak istiyor. Sen hayır diyorsun, anneni korumak için yalan söylüyorsun. Beni düşünmeden, insan yerine koymadan...

Bir gün en üst katta kiracı oturan avukat Samim'in eşi Dilek gelmişti. Seda çok iyi anlaşıyordu onla. İkinci bir Refika gibi. Ortak beğenileri, kanıları, tutumları vardı. Dilek, İngilizce ve Fransızcayı içli dışlı bilen, edebiyat okumuş kafalı bir kadındı. Batının yeni yazarlarını tanıtan, eskilerini yeni ve özgün açılardan değerlendiren kısa ama özlü, doyurucu yazıları çıkıyordu dergilerde. Dolambaçlı yanaşımları yoktu. Açık düşünen, açık yazan bir insandı.

Aslından okuyamadıkları için Avrupa'nın yüce ozanlarını küçümseyen, hiçleyen ya da yanlış anladıkları için sıradan bir yabancı ozanın gene sıradan bağırganlıklarını yazınsal bir doruk sananlara tatlı tatlı sataşırdı yazılarında. "O da yazar mı, o da ozan mı sanki! Hiç sevmiyorum. Biz çoktan geçtik onları" diye kalın kalın konuşanları, edebiyat bağnazlığından uzaklaştırmayı amaç edinmişti.

Seda'nın zevkle okuduğu yazılardı bunlar. Dilek'ten birçok şey öğrenmişti. Bir sürü yazarın, ozanın yapıtlarında göremediği oysa göze batar ölçüde belirgin olan özellikleri, ilk bakışta sığ görünen derinlikleri kavrar olmuştu. Gelişkin bir anlayış yeteneğinin bilincini aşılamıştı Seda'ya Dilek.

Konuşurken hep kapıdaydı Dilek'in kulağı.

— Merak etme, dedi Seda. Gizlem, Altıyolağzına gitti. Şampuan, tuvalet sabunu alacak. Orda bir eczane var. Hep oraya gider, alışverişe. Alışmış oraya. Gizlem'in alışkanlıklarında bir saplantı, bir yerinden oynamazlık var. Biraz ötede bir eczane daha olsa, daha güzel, daha çeşitli ve daha ucuz şampuan ve sabunlar bulunduran, aklından bile geçmez içeri girmek, sormak. Çünkü içeri girmek, sormak, yapmış olduğu bir yanlışı kabullenmek, benimsemek oluyor için. Söylesen, git bir dene desen, kıyametlerin sunturlusunu koparır.

— Biliyorum Seda. Biliyorum. Gizlem sana yaptıklarını can havliyle yapıyor. İçindeki ruhsal kargaşanın üstesinden gelemediği için. Ama yani bak, darılma bana. Kız seni üzmede usta kesilmiş. Meydanı boş bulmuş - bunu söylerken yumuşaklığını kastediyorum- vur abalıya diyerek soluk

aldırmıyor sana. Nasıl dayanabiliyorsun bunca baskıya? Akıl almaz bir sabır seninkisi...

— Ne yapayım istiyorsun Dilek'ciğim. Sabırdan başka neye baş vurabilirim? Başka ne gelebilir ki elimden? Gizlem'le karşı karşıya, burun buruna gelip avaz avaz bağrışalım mı? Sabır mabır değil benimkisi. Kişinin izliyebileceği bir tek yol varsa o yola düşmek zorunluğundadır. Kaçamaklara elverişli yan sokakları, avutucu ve unutturucu sığınakları yok ki bu yolun. Olamaz da. Onları ben türetmeye kalkışacak olursam, sorumluluğumu kendi elimle kösteklemiş olmaz mıyım? Bu biçim "türetilmiş" kaçamaklar, sığınaklar yapay oldukları için kendiliklerinden çürürler. Sen de onlarla birlikte çürürsün. İnsanın kendini yadsıması gibi birşey. Etimin eti, kanımın kanı bir çocuğa, bende hiçbir "içerdenliği" olmayan bir haşin mutsuzluk pıhtısı gözüyle bakamam. "Gizlem seni üzmede usta kesilmiş" diyorsun. Doğru. Ama kolay bir saptamaya varmak için "ustalık" diyecek kadar ileri gidemeyiz. Gizlem'in tepkilerine "alışkanlık" diyesim geliyor. Kendini korumak için geliştirdiği bir alışkanlık. Demin de kullanmıştım bu sözü. Acıları, yoksunlukları, birşey yapamamazlığı sürdükçe keskinleşen, kırıcı işlekliği artan bir alışkanlık. Gizlem'in bazen bana gözleri dönerekten saldırmalarını, içini yırta yırta döken talihsiz bir insanın çırpınmalarına benzetiyorum. Biraz önce "yumuşaklığımdan" söz ettin. Orda da haklısın. Ama bu, meydanı boş bırakmak değildir Gizlem'e. Sert davranacak olsam ilk önce ben çökerim, paramparça yıkılırım. Yumuşaklık sertlikten çok daha dayanıklıdır. Bilirkişi olarak konuşuyorum. Gizlem'in alışkanlık diye nitelediğimiz sert huyluluğu karşısında ayakta durabilmek, kapaklanmamak için ben de kendime göre bir alışkanlığa kapılanıyorum. İşte senin sabır dediğin bu alışkanlığın ta kendisi. Zonklayan, yorucu bir alışkanlık. Giderek bu alışkanlık, nasıl anlatayım, tuhaf bir uyanık uyuşuklukla yer değiştiriyor. Acıyı görüyorsun da duyamıyorsun gibi birşey. Böylece iç- yıpranmalarını önlüyorsun. Önleyemesen bile yavaşlatabiliyorsun. Yani dayanabiliyorsun.

Ben Gizlem için Yahudilerin Kudüs'teki (Ağlama Duvarı) gibi birşeyim. Bir aracım. Yıkamam o duvarı. Ben onun öfkelerine bir bakıma doğrultu sağlayan, bir yakınma ve yakarma kapısını açan kişiyim. "Anne beni niçin doğurdun?" dediği zamanlar sanki kendi içimin derinliklerinden duyar gibi oluyorum Gizlem'in sesini. Kapıyı hırsla tekmelemeleri, ruh aydınlığına, yaşam sıcaklığına ve insan bütünlüğüne susamış bir kızın, dışarda kalmışlığının sona erdirilmesi isteğini vurguluyor. Gizlem'in geri zekâlı olduğu sekiz yaşlarındayken ortaya çıkarıldı. Doktorun dedikleri belleğimde. "Gizlem'in zekâca bir sekiz yaşlıdan farkı olmayacaktır ömrü boyunca..."

— Bu tanıyı yanlış mı buluyorsun şimdi...

— Hayır. Doktorun saptaması yerindeydi. Bugün için de tutarlı. Yalnız bir yere dek. Gizlem hâlâ sekiz yaşındaki bir kızın ağzıyla, sesiyle konuşuyor. Ama sesini unutup, içini haykırırken dile getirdiği anlatı, hatta açıklama düzgünlüğü ve zenginliği üzerinde duracak olursan durum değişiyor. Kişiliğinin olgunluktan hiç de yoksun olmadığını görüyorsun. Ama bir acının, bir mutsuzluğun olgunluğu. Beni allak bullak üzen, yüreğimi parçalayan işte bu dengesizlik, uyuşmazlık. Gizlem'in, kendini anlatırken, içindeki düğümlenmeleri dışlarken doğru sözcükler bulmakta hiç güçlük çekmeyen Gizlem'in olgunluğu ve ona koşut giden çocuksuluğu ve geri zekâlılığı. Geri zekâlılığı, bu iç tıkanmalarına çıkar yol bulmak isteyince baskın yapıyor. Yani çıkmazlarını görecek denli zekâsı var. Ama görmekle yetinmek istemiyor. Gidermek de istiyor. O zaman kendini zorluyor. Zorlayınca da zekâ da kuruyor, tükeniyor, zınk diye duruyor. Burda aramak gerek, Gizlem'in beynini bir zar gibi saran uçurumun anahtarını. Birşeyi görmekle birşeyi gidermek arasında fark göremiyor. Şeker istiyen bir çocuk gibi akıllı, normal olmak istiyor. Haykırmalarını, öfkesinden elini ısırmalarını bir yerde bir başkaldırma olarak niteleyebilemez miyiz aynı zamanda? Çocuksu değil, birike birike olgunlaşan bir başkaldırma. Bak işte ben bile karıştırmaya başladım demek istediklerimi. Herkesin içinde boşluklar çıkabilir, görünebilir. Bunları zamanla doldurmanın yolu vardır. Bir yaranın kapanması gibi. Bir de doldurulmaz türden boşluklar var. Gizlem'inki bunlardan. Ama direniyor işte. Direniyor. Yaşamadan yana bir inatcılık ki hakkıdır bence. Güncel diyebileceğim boşlukları bile kaçımız doldurabiliyoruz? Yüzümüze gözümüze bulaştırıyoruz her şeyi. Düşün sonra, az mı "mazbut" görünüp te bulamadıkları çözüm yolunu ölüme çizdirenlerin sayısı? Yaratıcı insanların kendi canlarına kıymalarına çok acıyorum. Hem de kızıyorum. Baksana Japonya'da intihar eden, harakiri, seppuku yapan yazarlara, sanatçılara. Geri zekâlı mıydı onlar? Ama yaptıklarını da birer olgunluk örneği gibi övemeyiz. Hemingway altmışını geçtikten az sonra öldü. Temizlemekte olduğu tüfek elinde patlamış da... Basbayağı intihardı bu. Nedenlerine parmak basmak güç değil. Deha sönükleşmesi, cinsel yetersizlik... Yazık ama. Kendini öldürmekten başka birşey düşünemez miydi? O kadar güç müydü yaşamını bir başka düzeyde sürdürmek? Erkekliğinin sancaktarı olan Hemingway gibi bir yazar için güçtü pek doğal. Her şeye karşın yaşamayı yeğlemede de bir mertlik var. Deha ve cinsel kudret, yaratıcı yeteneklerin, sofralık kadınların hiç eksik olmadığı şölen tepsileri değil ki. Her şölenin bir sonu vardır. Şölen sona erdi diye intihar etmek bence şımarıklıktır, çocuksuluktur. Yaşamın doğru dürüst, doğal bir ölüme değil, intihara doğru bir gelişme, bir olgunlaşma

olduğunu kim savunabilir? Diyeceğim bütün bu kafaların, bütün bu ışıkların beceremediğini Gizlem mi başaracak?

Dilek susmaktaydı. İçlenmişti. Gizlem için "üzme ustası" dediğine pişman oldu. Bu çok ağır bir yargı sakarlığı idi.

Seda çok konuştuğunun, aşırı heyecanlandığının farkına vardı. O da sustu.

— Alınmadın değil mi "üzme ustası" lafını ettiğime? Kötü niyetle söylemedimdi...

Dilek'in sorusunu yatıştırıcı bir içtenlikle karşıladı Seda.

— Ne diye alınacağım? Söylediğinde gerçeğin payı o kadar büyüktü ki. Onun için sana daha yakından, daha derin köklere inerekten tanıtmak istedim Gizlem'i. Konu dışına da çıktım biraz. Abartmalı konuştum.

— Keşke senin gibi abartmalı konuşan birkaç arkadaşım daha olsaydı...

— Teşekkür ederim hocam. Teveccühünüz...

— Ne münasebet. Kızım buna teveccüh değil, takdir denilir. Hadi aferin yerine bir öpeyim seni ve kaçayım...

— Evet, biliyorum, dedi Seda gülerek. Gizlem ikimizi birarada bulursa hemen başlar söylenmeye. "Arkamdan konuşmayın. Beni çekiştirmeyin. Kim bilir neler söylüyordunuz hakkımda" larıyla yeniden ayaklandırır kuşkularını.

— Ben yine uğrarım uygun bir zamanda, dedi Dilek. Yerli ve yabancı kadın yazarlarla ilgili küçük kitabımı istemiştin geçenlerde. Unuttum, evde bıraktım. Bende yalnız bir nüshası kaldı. Yeni bir baskı yapılmasını önereceğim. Eklemek istediğim bazı noktalar var çünkü. Bakalım olumlu karşılıyacaklar mı? Oldu canım, ben gideyim. Hadi allahaısmarladık. Kitabı bir daha gelişimde veririm. Ölümü gör kaybetme, bir yerlerde unutma. Eklemek istediğim şeylerin hepsi sayfaların kenarlarına yazılı... Mahvolurum kaybedersen.

Seda, Dilek'le nasıl gizli buluşuyorsa, kitabını da öyle gizli okuyacaktı. Okurken yakalanacak olsa Gizlem fırsatını bulur, mektupları yırttığı gibi kitabı da parçalayıp atabilirdi bir yere.

Gizlem kitap, roman filan okuyamıyor. Güç geliyor. Giremiyor içine. Giremeyince de sıkıntı artıyor. Bıktım diyor üç dört sayfadan sonra. Kabahat kitaptaymış gibi. Roman, öykü, ilişki kuramadığı, elini, gözünü değdiremediği insanlardan oluşan soyut evrenlerdi. Gizlem, yalnızca kendi sorunlarına öncelik tanıdığından başkalarına, hele yazılı evrenlere hiç yer kalmıyordu kafasının loşluklarında. Zekâ çıkıncığı ancak kendi gereksinimlerini dile getirdiğinde odaklanmaktaydı. Gizlem ilmik gibi daralan boğucu çember içinden fırlayıp çıkmasını olgulaştıracak kapıların, geçit-

lerin açılmasını beklemekte. Kendisi açamıyacağına göre kim açacak? Başkaları. Bazen annesi, bazen babası, bazen ARKADAŞLARI. Böylece aynı kısırdöngü durmadan kalıp değiştiriyordu. Kime en çok bağlandıysa ondan yardım bekliyordu. Mutluluk mühendisi bir mesihe bel bağlar gibi. Ama her seferinde elde ettiği tek şey sonuçsuzluk oluyordu. Kök olmayan yerde ağaç yükselmez. Gizlem gerçekte hep kendini düşünerek başkalarının gözünün içine bakıyor, gözüne girmek istiyor, mutsuzluklarını acındırıcı bir ısrarla sergiliyerek. Onun derin, dışadönük bir sevgi duygusu üstüne kurulu ilişkiler geliştirmesi diye birşey yok gerçekte. Gizlem'in aradığı, yalnızlığının kökünden sökülüp silinmesine araç olacak insanlardı. Yanında her zaman her istediğini yapacak birisi olsa, geri zekâlılığı bile onun için bir ölüm dirim sorunu olmaktan çıkacaktı. Bunun bilincinde değildi pek doğal. Bilincinde olduğu biricik şey yalnızlığının mengenesiydi. Azıcık yakınlık gösterenlere hemen sülük gibi yapışması, ele geçmiş sandığı bir fırsatı kaçırmamak amacından ürünleniyordu. Bu da çocuksal sömürücülüğünü vurgulamaktaydı. Gizlem açısından bakılınca bu da doğal sayılmalı. Hülya'yı telefona çağırmaları, destan boyunda mektuplar yazmaları, dolayısıyla kendisine borçlu durumlara düşürmeye yeltenmeleri, sitem etmeleri, aradığı kolaylıklara sahip çıkmak amacıyla düzenlenmiş tuzaklı planlardı. Burda bir çatallanma başlıyordu. Çocuksuluğa çocuksuluk ötesi bir hile yordamı karışıyordu. Hülya, bıkkınlık ya da acımaktan evet diyecek olsa, biraz boyun eğecek olsa, Gizlem ona dadılık türünden bir yığın ödev yükleyecekti. Yani Gizlem'in her istediğini Hülya hemencecik yerine getirsin, eğlendirsin, gezdirsin, güldürsün, evine çağırsın ikide birde ve en çok Gizlem'e konuşma hakkını tanısın, ve ancak Gizlem susunca konuşmakta özgür olsun. "Birlikte olmanın" tek anlamı buydu Gizlem için. Tek yanlı bir birliktelik. Güncel yaşamının boşluğunu, daha doğrusu yalnızlığını bu biçim biçilmiş arkadaşlarla döşemek donatmaktı Gizlem'in bilinçaltı amaçları. Bu tuzakları beslemek istemiyenler, haindi, bencildi Gizlem'in kitabında ve sözlüğünde. Evire çevire kullanacak (arkadaş) bulamayınca yeniden annesinin yakasına sarılıyor, ona giydiriyordu tuzaklarını. Annesi Gizlem'in çarmıhlama gergefi oluyordu. Ama gel gör ve bak ve öğren ki en çok bu çarmıhın altında duyuyordu Gizlem, alnına değen bir elin yeşeren serinliğini. Ve imdatçı sabrını. Ve bunu bildiği için değil miydi Seda'nın tanıdıklarına, arkadaşlarına bir engelleme kumkuması gibi karşı çıkması? Seda'nın doğurgan yumuşaklığında buluyordu Gizlem ufkunun doğrultusunu. Ama gel gör ve bak ve yeniden öğren ki Gizlem bir çocuktu. Eli kaşık tutabilen, bir sütlaç ya da çorba kâsesini taşıyabilecek yaşta olan küçücük bir çocuğun yanına bir çikolata, bir kurabiye, bir üzüm tanesiyle giderseniz ne yapar o çocuk? Büyük bir doğallık-

la elindeki kaşığı, kâseyi sütlacıyla çorbasıyla birlikte yere atmakta sakınca görmeksizin el açar getirdiğiniz yeni zevklere, yeni tadımsamalara, yeni bilinçlere. Bu bir döneklik mi ki ayıplansın çocuk? İç yapısının temel çekirdeğinde, kanının temel yuvarlarında Gizlem o çocuğun kendisiydi, ikiziydi. Çikolata, kurabiye, üzüm tanesi kimdeyse ona yönelen, ondan bir dolgunluk edinmeye teşne bir çocuk. Gözetim ve ayrıcalık tanımayan.

Gizlem kim olursa olsun kendisine yardım edebileceğini sandığı herkese kollarını açmaya hazırdı. Güven oyunu, özlemlerine, beklediklerine çare bulmaya kendince en yakın görünenlere adamak tutkusuyla yanıp tutuşuyordu. Yani kendi isteminin fedaileri, kuklaları olmaya hazır sandığı insanlara. Gizlem'in erişmek istediği neydi? Bir oyuncak mutluluk, bir oyuncak kişilik bütünlüğü. Arkadaşlık özlemi de aynı nitelikteydi. Çocuk oyuncağını kırar. Soluğunun mekanizmasının sırdaşı olmak için. Nerdeyse bilimsel bir kurcalama, oyuncağı birimlerine indirgemek için söküp koparma sevgisiyle. Sevmek istediği kişileri kırasıya sömürdüğü için hep açıkta kalıyordu. Oyuncağın kırılması başka, insanınki başka. Yalnızlıklarla doluyordu Gizlem'in avuçları.

Seda'nın kitap okuması bile suç oluyordu. Kitap okumak Gizlem'e toptan ayrılması gereken ilgiyi başka bir yere kaydırmak, varlığını görmezlikten gelmek, unutmak oluyordu. Kişi kitap okurken pek doğal kendi içine çekilir. Okumak yazarla bir söyleşi, bir iletişim kurmak ve kitabı onla birlikte yeniden yazmak demektir. Gizlem, kendisinin de boy gösterebileceği boyutların dışına çıkmasını istemiyor Seda'nın. Kitap, annesiyle kendisi arasında yükselen, Seda'nın mahsus yükselttiği bir duvar oluyor. Sayfaların satırlarını Seda'nın gözleriyle içercesine izlemesine Gizlem dayanamıyor.

> Annem daldıkça dalıyor kitaba. Ben onun karşısında değilim, bu odada yokum sanki. Unutmuş beni. Ben onun kızıyım ama. UNUTMAK İÇİN Mİ DOĞURMUŞ BENİ ANNEM? Bak hâlâ okuyor. İnadına yapıyor mutlaka. Ben kitap okuyamıyorum ya ille de üzecek beni. Gözümün önünde kaçacak benden. Alay edecek, hakaret edecek, küçümseyecek. Bak işte gör demek istiyor annem, kitap nasıl okunurmuş. Gör ve öğren. Gör bak senin yapamadığını ben ne kadar büyük bir kolaylıkla yapmaktayım. Rahat rahat, hiç sıkıntı çekmeden. Her okuduğumu anlıyarak. Sen geri zekâlısın. Kitap mitap senin nene gerek. Anladığın yok ki yok ki...

Bu düşünceler kafasında hummalaşmaya başlayınca nedir Gizlem için, ilgiyi yeniden kendi üstüne çekmenin çaresi? Dişlerini kuduz gibi sımsıkı eline geçirmek. Burnundan hışır hışır soluyarak. Sonuç? Seda ki-

tabı bırakıp Gizlem'in eline sarılıyor.

— Hayatım yapma. Yapma yavrucuğum. Mikrop kaparsa fena olur. Sen eline de mi düşmansın? Gel tentürdiyot sürelim. Baksana hep şişmiş ısırdığın yerler. Yangılanmış gibi. Eczaneye gidip gösterelim. Belki yetmez tüntürdiyot. Başka birşey vardır belki bizim bilmediğimiz. Daha etkili...

Gizlem şantajını yapmıştır. Kitap yenilgiye uğratılmıştır. Yirmi sayfası okunduktan sonra susturulmuştur, söndürülmüştür. Tuzak yeniden yürürlüğe konulmuştur Seda'nın yüreğinde. Gelecek günlerin simgesine benzeyen bir tuzak. Geleceğin şimdiden değişmez toplamı.

Peki nereye gidiyordu şimdi Gizlem? Evet, öyle ya. Pasta almaya pek doğal. Kapanın, tuzağın yeniden başlattığı acıya sürülecek bir merhem. Birazdan dönecekti Gizlem. Seda çay hazırlıklarına başladı. Çayı hazırlamasa alınacaktı kız. Ondan da bir anlam çıkaracaktı.

Mutfakta çay demlenirken gazocağının yanındaki yüksek tabureye oturdu. Rahat edemedi, kalktı. Salonda nerdeyse pide çapında ufak ufak renkli, canlı, civcivli yastıklar vardı. Onlardan birini koyacaktı taburenin üstüne. Kitabı gördü halının üstünde. Dilek'in "kaybedersen mahvolurum" dediği kitap. Eğilip aldı yerden. Etrafına bakındı. Duvarda, Fikret Muallа'nın kalın bir çerçeve içindeki desenine değdi gözü. O zamanki Paris'in cıvıltılı neşesini şaşmaz akıcı çizgilerle yansıtan bir resim. Turgut, parasız kaldığı için satmak zorunda kalan bir arkadaşından almıştı. Desenle koşa koşa eve döndüğü gün Turgut için mutlu bir gündü. O gün karar vermişti Türk ressamlarının yapıtlarından bir koleksiyon oluşturmaya. Kendi sağlam, aldanmaz beğenisine dayanarak. Seda onu kapıda görünce sormuştu:

— Ne diye bekliyorsun kapı eşiğinde, girsene... Nedir o elindeki? Üzerinde çalışacağın bir plan filan değildir inşallah...

— Hayır Seda'cığım. Paris'in bir mahallesini koluma takıp getirdim de ikimiz birden içeri nasıl gireceğiz diye düşünüyorum. Takdim edebilir miyim?

— Tabii efendim memnun ve müşerref olurum.

Turgut'un bayram yapan renkleri ve çizgileri ile oturma odasını baştan çıkaran resmi yavaş açıklayışını anımsadı Seda. Desene yaklaştı. Çerçeveye tartar gibi dokundu. Biraz kaldırdı ve kitabı arkasına gizledi. Sinsice birşey yapmış gibi ürperdi. Karşısında kimse olmadan yalan söylüyordu sanki. Desendeki renklerin solgunlaştığını sandı. Sırdaş tablo işte buna denir, dedi kendine. Yorgun bir gülümsemeyle. Mutfağa döndü. Düşünmek istemiyordu. Kafasını boşlukta oyalamak istiyordu. İvedi bir uyuşukluğa kendini salmak için. Uyuşukluk yerine başka anılar içine doluşmaktaydı şimdi.

Cağaloğlu'nda bir dükkânda gördüğü "Dünyanın Dört Köşesinden Masallar" adlı resimli seçkiyi, kitap sevgisini belki de böyle aşılayabilirim umuduyla Gizlem'e sunmuştu. Hoşlanacağını sanarak. Başka türlü belirmişti Gizlem'in tepkisi. Uzun uzun bakmıştı seçkinin kapağına, adına. Seda, teşekkür edecek sanmıştı. Yanılmıştı. Dudakları köpürmekteydi Gizlem'in. İnsanın gözlerinden vaçgeçmesi diye birşey olabilir mi? Ama olmuştu. O gün olmuştu. Gizlem'in gözlerinden kaçtığına, gözlerinin içinden başka bir yerlere çekildiğine o gün kendi gözleriyle tanık olmuştu Seda. Ve kitabı görmek istemeyen, gözleri oyulmuş bir sesle bağırmıştı Gizlem. Seda şimdi kulaklarının içinde yuvarlanan o sesi yavaşlatamıyordu, önüne geçemiyordu. Masaya koyduğu çay bardaklarını kaldırıp aldığı rafa yerleştirdi tekrar. Mavi bir çay takımı vardı. Annesinden kalma. Herkesin önüne sermediği. Onu dizdi masaya. İki yerine dörder bardak ve tabak sıralandı masanın üstünde. Mavi bardaklar, tabaklar sesi engelliyemedi, yolunu kesemedi. Gizlem'in sesi Seda'nın içini oya oya gelmekteydi. Seda oturduğu tabureden kalktı. Ayakta dinledi:

Anne, ne diye getirdin o kitabı? Ne diye veriyorsun bana? Çocuk muyum ben? O kitabı beni hep çocuk yerine koyduğun için mi getirdin? Beni üniversiteye yollamadın. Lâyık görmediğin için. Yollasaydın böyle olmazdım. Öğretmen olabilirdim. Ne biliyorsun belki babam gibi mimar olabilirdim. Çocuk doktoru olabilirdim. Ama çocuk değilim ben. Sen benim hakkımı yedin. Şimdi ne yapacağım ben? Çok canım sıkılıyor. Ben evlenmek istiyorum. Masal okuyan bir kadınla kim evlenir? Evlenecek bir erkek bulsam, hemen telefon edersin değil mi, geri zekâlı olduğumu söylersin. İstemem, al geri götür o masal kitabını. Geri götür diyorum sana. Sonra sen beni neden eksik doğurdun, eksik getirdin dünyaya? Sevmediğin için mi? Doğurmasaydın, sen de kurtulmuş olurdun ben de. Niçin öldürmedin beni geri zekâlı olacağımı bildiğin halde? Anne söylesene - BİZİM GİBİ İNSANLAR AMELİYATLA İYİ OLUR MU? Ben ne zaman iyileşeceğim? Daha ne kadar bekleyeceğim? Benim canım sıkılıyor. İyileşmek istiyorum. Evlenmek istiyorum. Ben evlenince eksik çocuk doğurmıyacağım. Ve Seda koymıyacağım adını. S harfiyle başlayan hiç bir ad seçmiyeceğim.

Seda'nın kanı sendeledi. Başı döndü. Oturmak istedi. Yapamadı. Bir oturma izninin çıkmasını bekler gibi ayakta duruyordu. Kendi kendine mırıldanmaktaydı Seda:

— İçtenlikli, sağlıklı, sağduyulu, iyi sanılan niyetlerle yardımlara koşmak ne ucuz bir insancıllıkmış: Aynı şeyi ben yaptım. Bu imdatçı ko-

şuşmalar neye yarıyor? İyi niyetlerin çivileriyle çarmıhçılık etmeye mi? Açtığımız pencerelerden el bile sallıyamıyoruz yardım etmek istediklerimize.

Yumruklaşan elini ağzına götürecekti, ısıracaktı Seda. Zor tuttu kendini. Şöyle bir silkelendi. Ağlamaya başladı. Kendisiyle bir hesaplaşmanın günlüğünü tutarcasına. Gizlem'in döndüğünü duymamıştı. Kendi kulağı kendine çevrikti çünkü.

— Anne sevdiğin pastalardan hiçbirini bulamadım. Bitmiş. Çeşitli dondurma getirdim sana. Biraz da kâğıt helvası. Anne otursana. Otursana. Ne diye ayakta duruyorsun öyle?

Seda oturdu. Gizlem'in yaralı elini öptü.

— A bak, dedi, çok sevdim bu dondurmaları. Özellikle şimdi yediğim vişnelisini.

— Anne, aşk olsun, o vişne değil, dedi Gizlem, kızılcık dondurması.

— Gizlem, kızım, ben meğerse hiçbir şey bilmiyormuşum. Dondurmaları anlamak bile güç geliyor bana. Artık sen söylersin bundan böyle bana.

Seda dondurma çanağını alnına dayadı. Serinledi. Seda şimdiye dek Gizlem'e hiç göstermediği bir yanını açıklamış oluyordu "meğerse ben hiçbir şey bilmiyormuşum" sözleriyle. Kız şaşırdı. Bu açıklamayı neye yoracağını bilemedi. Gözleri dalgınlaştı. Bir yakınlık birikmeye başladı içinde. Emekleyen, sıcaklık arayan bir yakınlık. Çok seyrek duyduğu bir uzanım. Birşey söylemek istiyordu. Söylemek istediğinin dökümünü sözcükler yapamadı. Bir süre sustu. Dondurmayla çay içilemiyeceğine göre çaydanlığı boşalttı yıkadı. Süzgecini temizledi. Mavi bardak ve tabakları kaldırdı.

— Anne, dedi, istersen kitabı bıraktığın yerden okumaya devam et. Gidip getireyim mi?

— Hayır, hayır, dedi iskemlesinden telâşla kalkan Seda. Yeteri kadar okudum bugün. Bir başka zaman göz atarım yine.

Seda, Gizlem'in salona dönünce kitabı bulamıyacağını, kuşkulanacağını biliyordu. Bir bahane aradı.

— Gizlem sen gel otur buraya. Ben şimdi içerden kâğıt kalem getiririm. Babana birlikte mektup yazarız olmaz mı?

— Olur, olur, dedi Gizlem sevinerek. Ama sen kendi mektubunu ayrı yaz. Ben o kâğıtları sevmiyorum. Benim renkli kâğıtlarım daha güzel. Odamdan alayım... Ama ben yazarken sen bakmıyacaksın...

Mutfak masasına oturdular. Gizlem dilinin ucunu ağzının köşesinden hafifçe çıkartmış, elyazının güzelliğini aksatmadan hızla kalem koşturuyordu. Seda kendi kalemini bir türlü değdiremiyordu kâğıda. Birdenbire,

söyleyecek birşey kalmamıştı. İçindeki çarpıntının durmasını bekledi. Kitabı gizlemek budalaca bir hareketti. Bu yetmiyormuş gibi Gizlem'i aldatmıştı. Salona gitmesini önlemişti. Söylediği yalanla sömürmüş oluyordu Gizlem'in gösterdiği tertemiz yakınlığı. Yüzü kızardı. Gözleri kirlendi. Başını biraz daha öne eğdi. Abuk sabuk satırlarla doldurdu mektubu.

— Hadi gel, dedi, postalamaya gidelim.

— Anne, dedi Gizlem, ben yorgunum. Ben demin döndüm dondurmacıdan. Ondan önce pastaneleri dolaştım. Sen götürsen olmaz mı?

— Hayır olamaz. Babana mektubunu, sen kendi elinle atmalısın postaya.

Al sana bir yalan daha. İnandırıcı, doğal bir sesle uygulanmış bir yalan. Seda'nın amacı Gizlem'i evde tek başına bırakmamaktı. Kitabı resmin arkasından çıkarıp düştüğü yere, halının üstüne bırakacak vakit bulsaydı, sorun kalmıyacaktı, yalan yalanı hile hileyi kovalamıyacaktı. Mektupları cadde üstünde kuru yemişçinin önündeki posta kutusuna atmaya giderlerken Seda hep bunları düşünüyordu. Gizlem yanında olmasaydı yollamıyacaktı saçma sapan mektubunu... Turgut okuyunca kim bilir neler düşünecekti.

— Anne, ne bekliyorsun... atsana mektubunu kutuya. Ben çoktan koydum kendiminkini. Hadisene anne... at şunu.

Seda isteksiz bir elle düşürdü mektubunu kutuya. Ve kafası hâlâ kitaptaydı. Dönüş yolunda eve yaklaştıkça dalbudak salıyordu kaygıları.

— Ben bir koşu eczaneye gidiyorum anne, dedi Gizlem. Diş macunu almaya...

— Arabalara dikkat et, dedi Seda. Birşey söylemiş olmak için.

Gizlem'in eczacıdan dönmesi en azından bir onbeş dakika tutacaktı. Ona karşın Seda koşa koşa gitti eve. Kitabı tablonun arkasından çıkarıp halının üstüne attı. Aynı yere. Suçluluktan ileri gelen bir titizlikle. Rahatlıyamadı gene de. Fikret Mualla'nın resmine her baktığında kitabı çerçevenin arkasında bilecekti uzun bir süre...

— Tüh be tüh be, yazıklar olsun bana... diye kitabın çerçevesi önünde dolaşmaya başladı Seda.

Bellek çok garip bir araç. İnsan kendi yanlışlarını, olumsuz davranışlarını kendi bilinci önünde eleştirmeye giriştiği zaman, bellek dosyalı bir soruşturma memuru gibi çıkageliyor. Kişi çoğunlukla kendine yönelttiği eleştirilerde yumuşaklığa eğilimlidir. Bellek o hakkı pek tanımıyor bize. Kaçamak yollarımızı kapatıveriyor, yadsınması olanaksız gerçekleri ustaca önümüze sererek. Çok eskiden okuduğu, unuttuğunu sandığı dizeler üşüşmeye başladı Seda'nın kafasına. Belleğin fırsatçı bir hainlikle uyan-

dırdığı, kırıcı, vurucu dizeler. Yerinde olduğu için vurucu. Kimden olduğunu bilmediği iki dize çıktı karşısına:

"Kalksın ona en yakın olan
bulsun ve versin cevabı."

Sanki Seda'yı işaretlemiş ozan bunları yazarken. "En yakın olan" kim olabilirdi? Kime kime en yakındı? Gizlem'in gösterdiği yakınlığı çökerten kimdi? Aldatan kimdi? Hangi cevabın ardında koşabilirdi açıklarını kapatmak için? Bu son düşünce bile en çok kendini kayırmak, el çabukluğuyla kendini temize çıkarmak istediğini göstermiyor muydu? Bu dizelerin yankıları durulmadan iki dize daha yüklendi Seda'ya:

"Israrlanırsa martı
Güzel bir gemi gelir elimden."

Bunları biliyordu Seda. Çağcıl Alman ozanı Günther Grass'dandı. Martı ısrarlanmıştı. Hem de nasıl ısrarlanmıştı. Ne yapmıştı Seda. Alımlı, büyülü gemiler mi indirmişti denize? Bir masal kitabı iliştirmek istemişti kanadına? Masmavi bir denizin olgunluğuna açılmak isteyen bir martı, hangi masalın dümen suyuna uyabilirdi?

Seda, içinde çorap söküğü gibi açılan boşluklara düşmekteydi. Ne demişti Dilek'e: "Gizlem'in karşısında, ancak kendimde alışkanlığa dönüştürdüğüm uyuşturucu bir sabır gücüyle ayakta durabiliyorum." Ne var ki harfi harfine sürdürmek kolay olmuyordu bazı günler bu sabırlılığı. Kendini kendi yanlışlarıyla da yormaktaydı. O zaman iki kişinin zayıflıklarını omuzlaması gerekiyordu. O sabır gücünün, o alışkanlığın paraşütünün bazılarda açılmazlığı tutuyordu. Paraşütün açılmazlığına kendini kaptırınca yeni bir alışkanlık başlıyacaktı. Ve onun peşi sıra tam bir çöküntünün çölleri sökün edecekti. Turgut bir aya kadar dönecek. Bir aylık bir tatil için. O zamana dek Seda ne yapıp yapıp dayanmalıydı. Meydanı boş bırakmamalıydı içindeki yorgunluklara. Bunların baskısında dize gelse bile dizleri üstünde, Gizlem'in yanında bulunmalıydı. Yıkılmamalıydı. Turgut gelince yeni günler ağaracaktı, yeşerecekti. Kendine gelecekti Seda. Toparlanacaktı. Turgut'un İstanbul'da geçireceği günler, Seda'ya körelen, aşınan iç kaynaklarını onarmak yeniden pekiştirmek olanaklarını getirecekti.

Annem bana kızıyor. Diyor ki: "Gizlem nedir bu her sabah somurtkan uyanmalar? Burnundan düşen bin parça oluyor. Sanki her gün kötü haberlere açıyorsun gözlerini. Sanki o ha-

berleri ben getirmişim gibi bakıyorsun bana. Bir lâf olsun etmiyorsun sabahları. Günaydın bile demiyorsun. Kahvaltını hazırlıyorum, el sürmüyorsun. Kızarttığım ekmekleri çöp tenekesine atıyorsun. Gidip yeniden ekmek kızartıyorsun. Dilimlediğim peynire dokunmuyorsun. Kendi kestiklerini yiyorsun. Ne diyeceğimi ne yapacağımı şaşırdım. Gizlem ben çok yorgunum. Ne istediğini ben nasıl bilirim hiçbir şey söylemezsen? Ters davranışlarına üzülüyorum."

Annem ne istiyor benden? Sanki kötü haberlere gözünü açıyorsun her sabah, diyor. Sankisi yok ki bunun. Bütün günlerim birbirine benziyor. Bana kimse mektup yazmıyor, kimse telefon etmiyor. Kimse aramıyor. Gazetelere de kızıyorum. Nişanlananların, evlenenlerin resimleriyle dolu sayfaları. Mutlu çiftler kolkola gülüyor. Bana gülüyorlamış gibi. Sonra nedir o Seda hanım annemin kahvaltımı hazır etmeleri, ekmek kızartmaları? Ekmek kızartabileceğime, kahvaltımı kendi elimle hazırlayabileceğime bile inanmıyor. İnanmak istemiyor. Bana bu işi hiç yaptırmazsa hiç öğrenemiyeceğimi sanıyor. Gazı yakmak için kibrit çakmaya hazırlandığım zaman bile heyecanla bağırıyor. Kibriti öyle tutma Gizlem, elin yanar, diyor. Yani kibrit yakmasını bilmiyecek kadar beceriksiz, acemi bir insanım. Onu demek istiyor. Bensiz hiçbir şey yapamazsın, bunu bilmiş ol demek istiyor. Büsbütün bağlamak için beni kendine. Ben aptal değilim. Benim yapabileceğim birçok şeyler var. Niçin bana bir apartıman dairesi tutmuyor? Ne güzel döşerim kendi zevkime göre. Arkadaşlarım gelir sık sık. Sevdikleri yemekleri pişiririm. Seni gidi Gizlem, derler, nerden öğrendin bu yemekleri?

İlk önce söylemem. Nazlanırım. Sonra anlatırım. Yazdırırım yemek tarifelerini. Sonra onlar beni evlerine çağırırlar. Herkesin bir günü olur haftada bir. Benim günüm, Hülya'nın günü, Şirin'in günü, Selma'nın günü. Mektuplarıma çoktandır cevap vermiyorlar. Ama kendi evime çıktıktan sonra bir yazayım, koşa koşa gelirler. Ben artık kendi başıma yaşamak istiyorum. Ben 23 yaşındayım. Yeter artık. Benim de bir hayatım olmalı. Ömür boyu esiri mi olacağım annemin? Geleceğimi düşünmeliyim. Annemin yanında sığıntı durumunda kalamam hep. Dama taşı gibi oynatmak istiyor beni. Ben bir evleneyim de görsün. Semtine bile uğramıyacağım. Çocuklarımı görmeye gelmesini yasaklayacağım. İlk onu yapacağım. Gelse onlara da sahip çıkar. Doktorlara yollar. Bakalım onlar da geri zekâlı mı

diye? Kendisi yetiştirmeye çalışır. Zorla elimden alabilir. Ve ben annemin bana yaptığını çocuklarıma yapmıyacağım. Dama taşı gibi oynatmıyacağım onları. Hepsini üniversiteye yollıyacağım. İstediklerini okusunlar.

Anneme birşeyler oldu son günlerde. İki kere Fikret Mualla'nın deseni önünde durur gördüm salona girdiğimde. Beni görünce çerçeveyi düzeltir gibi birşey yaptı. Çerçeve çarpık durmuyordu ki? Ama ben farkına vardım. Gözümden kaçmadı. Bir acaip bakıyordu desene. Sanki artık sevmiyormuş gibi. Neden? Bıktı mı desenden? Ben bıktığım şeye el sürmem bir daha. Annem neden dokunuyordu çerçeveye? Duvardan alıp bir yere mi atacak? Benden nedir gizlediği? Babama söyliyeceğim gelince.

Annemin hileleri çok. Çok iki yüzlü bir kadın. Diyor ki: "Kızım Allahın günü evde surat asarak oturulmaz. Çık dışarı biraz. Gezin biraz. Temiz hava almış olursun hiç olmazsa."

Böylece bana özgürlük tanımış oluyor sözde. Bakkala yolluyor. İşte böyle tanıyor bana o özgürlüğü. Bir de alacaklarımın listesini veriyor bana. Unuturum diye. Hatta bakkala telefon ediyor önceden. "Gizlem gelecek, ne yazdımsa listeye onları ver olur mu?" diyor. Ve bunları utanmadan benim önümde söylüyor. Beni herkesin karşısında aptal, budala yerine koymuş umrunda mı? Bakkal burnumuzun dibinde. Caddenin köşe başında. İki adımlık yer. Oraya gidip gelmekle ne kadar temiz hava alabilirim? Gezinti mi bakkala uğramak? Onbeş yirmi dakika için dışarı çık, alacağını al, kös kös eve dön ve 10 saat evde otur. Sonra zıbarıp yat. Sokağın, temiz havanın tadına varanlar, başkaları. Kolkola gezenler, ayaküstü konuşanlar, "unutma bu gece bize geliyorsun" diyenler. Hep onlar çıkıyor karşıma. Hep yüksek sesle konuşuyorlar. Burunburuna oldukları halde. Ben duyayım diye mi yapıyorlar? İnadına mı hep benim önümde sözleşmeleri?

Annem bana diyor ki gene her şeyi bilmişliğiyle: "Kızım ne yapsınlar istiyorsun? Onlar da bu semtin insanları. Başka nereye gidebilirler, nerde konuşabilirler? Gereksiz bu alınganlıkların. ÜZME KENDİNİ BOŞ YERE."

Söylemek kolay bunları. Belki de zevk alıyordur annem bunları söylemekten. Ben konuşacak, anlaşacak arkadaş arıyorum, annem bana öğüt veriyor. Üzülme BOŞ YERE diyor. Bu gerçekte ne demek, ne demek be? Söylese ya bana. Ama ben aptal değilim. Kör değilim, sağır değilim. O da mı hata? Bir de

kör sağır olmamı mı istiyor Seda hanım? Annem bütünüyle açık konuşamıyor benle. Ama demek istediği şu: "Ne denli çırpınırsan çırpın arkadaş bulumazsın. Mecbursun yalnızlığına katlanmaya". Bunları bana açıkça söylese ne çıkar? Bunu yapması daha mı kötü olur yaptığı öteki kötülükler yanında? Onun düşündüklerini ben bilmezsem kim bilir? Beni aptal saymasın. İstiyor ki ben, benim gibi kimselerle, benim âyarımdaki insanlarla ilişkiler kurayım. Ben bunu dünyada kabul etmem. Ben geri zekâlı değilim. Biraz yavaş düşünüyorum, başkalarının kolayca yaptıklarını ben daha yavaş yapıyorum. O kadar. Benim adım Gizlem, Gizlem, Gizlem, Gizlem işte. Niçin ben de mutlu olmıyacakmışım herkes gibi? Annem, geri zekâlı arkadaşlar edinirsem, aşağılık duygusundan kurtulacağımı, onlara benzerliğimi giderek göreceğimi, bunu artık doğal karşılayacağımı sanıyor, umuyor. Ben ne yaparım onların arasında? Tiksiniyorum düşündükçe. Annemin bana lâyık gördüğü o insanlar, sakat zekâlılar etrafımı saracak "sen de bizim gibisin, sen de bizdensin, biz görür görmez anladık zaten" diyecekler ve ben de evet diyeceğim. Naaa! Ama onlar o şekilde konuşamazlar. KONUŞSALAR GERİ ZEKÂLI OLMAZLAR. Ben aptal olsaydım düşünebilir miydim bütün bunları? Ben onlara benzemiyorum ki? Ben sağlıklıyım ve kimsenin hakkı yoktur beni akıl hastalıkları doktorlarına, psikiyatri uzmanlarına yollamaya. Gitmem ki artık. Ne demişti bana o heriflerden biri? (Ona da mı önceden telefon etmişti annem?) Annemle danışıklı olduğu belliydi. Annem ona da kendi inançlarını kabul ettirmişti. Açık konuşmadığı için, iki yüzlü olduğu için, kendi söyliyemediklerini başkasına söyletiyordu. Doktor olduğu için karşımdaki, bu söylenenler daha geçerli olacaktı sanki. Annem dışarda bekliyordu. Benle içeri girmemişti. O da bir oyundu. Çok iyi biliyorum. Bu işte parmağı yokmuş gibi görünmek istediğindendi beni doktorla yalnız bırakması.

Doktorun dediklerini çok iyi anımsıyorum. Gözlerimi kapatınca sesini de duyuyorum:

— Bu gibi durumlarda önemli olan, tedavi görmek isteyen kişiye hast... pardon... rahatsızlığının nedenlerini anlatmak, tanıtmaktır. Bu nedenler kavrandığı anda tedavinin yarısı başarılmış demektir. Kişi neyse odur. Değişemez. Anlatayım: Bir insanın mavi gözlüyken kara gözlü olmayı istemesi saçma olur, olanaksız olur değil mi? Böyle birşeyin olamıyacağı anlaşılın-

ca, kişi o istediğinden vazgeçer. Sözü şuraya getirmek istiyorum. Zekâ yetersizliği de gözün rengi gibi. Onu değiştirip yerine başka birşey koyamazsınız. Bilmem anlatabildim mi? Sonra, kızım, geri zekâlı olmak ayıp değil ki. Utanılacak bir başarısızlık da sayılmaz. Bunda hiç kimsenin suçu yok. Ne annenizin, ne babanızın... Kim isterdi böyle birşeyin başa gelmesini...

Adam durmadan konuştu. Sokrat diye bir Yunan filozofu varmış. En önemli şey, insanın kendini bilmesidir, dermiş. Filozof da ne demek? Annem çocukluğundan anımsadığı bir Rum bakkalından söz ederdi. Onun adı da Sokrat Efendiymiş. Çok sevimli, komik bir adammış. Filozof, bakkal mı demek, diye sorunca doktor çok kızdı bana. Şakanın sırası değil, dedi, siz beni dinlemiyorsunuz.

Dinlemez olur muyum. Onun dediklerini de odamdaki defterime yazdım hemen. Eve gidince. Adamı kızdırdığıma çok sevindim. Ben mutluluk arıyorum, arkadaş arıyorum, o bana gözün rengi değişmez diyor. Aptal herif. Gülmeye başladım. Ben güldükçe oda kararıyordu. İlkin doktorun oturduğu yerden yayılmaya koyuldu karanlık. Karanlık da değil. Bir boşluk. Hoşuma gitti. Yok ettim doktoru. Bir resmin sevmediğim bir yerini makasla kesip atmak kadar kolay geldi bu bana. İlk defa olarak. Her zaman olmuyor. Bazen karanlık gelip BENİ siliyor. Öyle gibime geliyor. En çok o zaman korkuyorum. Göremiyorum çünkü. Görmeme vakit kalmıyor. Bir kere annemle sokakta yürürken olduydu. Giysilik kumaş almaya gidiyorduk İstiklâl Caddesine. Durup dururken benden hızla uzaklaşarak uzamaya başladı İstiklâl caddesi. Gözlerimden kopup yok oldu sonra. Fırt diye. Bir karanlık yapıştı yüzüme. Ne yaptım o zaman, durdum mu, bağırdım mı yere mi düştüm, anımsıyamıyorum. Sonra yeniden başladı cadde. Yeniden yürüyordum. Annem koluma girmişti. Belki daha önce de kolumdaydı. Bilmiyorum. Anneme birşey söylemedim. Söylesem büsbütün beni eve tıkacak. Yalnız başına dünyada sokağa çıkamazsın, diyecek. Beni korumak için kazadan belâdan. Karanlıklarımı bile paylaşmam onla. Ben kendimi korumasını bilirim. İyi ki birşey söylememişim. Doktorun odasındayken karanlık başka türlü geldiydi çünkü. Koruyucumdu orda. İçtenlikle, öğüt verir gibi konuşan doktor, gerçekte çocuk yerine koymaktaydı beni. Hem de geri zekâlı bir çocuk. Karanlık onun için geldi, lafını kesti, cezalandırdı doktoru. Oh olsun. Hem de nasıl! Sen gel, engelleri yığ yığ

önüme, "kim isterdi böyle birşeyin başa gelmesini" diye konuş konuş, ondan sonra da yardım ettim de. Benim ben, bunları düşünen, söyleyen. Sesim çocuksu çıkıyorsa çıksın. İçim olgun ya ben ona bakarım. İçim dedim ya şimdi şunu düşünüyorum: Karanlık nerden çıkıyor? Nerde oturuyor? Doktordayken nerden bildi canımın sıkıldığını, üzüldüğümü? Yoksa ARKADAŞIM MI KARANLIK? Ben gülmeye başlayınca o da gelmeye başlamıştı. Ben çağırmadan hem de. İstiyerek, içimden istiyerek çağırsam, gelir mi? Gelir mi gelir mi beni ezenleri, küçümseyenleri, yüzüme ya da arkamdan gülenleri cezalandırmaya, silmeye? Ama gülmekten gülmeye fark var. Doktordayken gülüşüm başkaydı. Bir de sevinçten gülmek diye birşey var. Örneğin Hülya ile oturuyoruz. Tatlı tatlı konuşmaktayız. Hülya beni neşelendirmek için komik hikâyelere geçiyor. O beni çok sever çünkü. Elinden gelini yapar ben eğleneyim diye. Pek doğal ki güleceğim. O zaman da mı belirecek karanlık? Olmaz o. Onu istemem. Hülya benim en iyi arkadaşım. Son yazdığım mektupları cevapsız bıraktı. Verir ama. İşi çıkmıştır. Sınavlara hazırlandığını söylemişti. Gecikse bile yazar. Yazmasam merak eder fena halde. Öteki mektuplarıma da aldırış etmemişti. Bu kez yazar artık. Mutlaka. Bekliyorum çünkü. Üstüne varmadan. İkide birde telefon etmeden. Rahat bırakmalıyım onu. Kızdırmamalıyım. Gücendirmemeliyim. Sabırlı olduğumu, beklemesini bildiğimi göstermeliyim. Ama durmadan da bekleyemem. Onu da bilsin bir parça. Yani ne diye hep ben yazacakmışım ona? Ne diye hep ona dökecekmişim içimi? Üstümüzdeki apartıman dairesine yeni taşınan bir aile var. Kızları Ayten'le geçenlerde tanıştım. Daha ilk konuşmamazda dedi ki: "Aa Gizlem, nerden buldular bu adı size? Gizlem Hanım. Gizlenmeyi akla getiriyor. Utangaçlıkla bir ilişkisi var mı? Ama gene güzel bir ad. Bir özgünlük taşıyor."

Bu olayı da anlatmıştım mektubumda Hülya'ya. Tam bir buçuk saatimi almıştı o upuzun mektup. Ayrıca demiştim ki mektubumda: "Biz artık bu apartımandan çıkıp başka bir ev bulmalıyız. Burda da yaşatmıyorlar beni."

Hiç ses çıkmadı hanımefendi. Umursamazlığın bu kadarı olmaz. Bir daha zor yazarım ona. Biraz da o beni arasın. Ve sonra ne oldu bana verdiği söze? Hani Adalar'a gidecektik. Kadıköy iskelesi önünde buluşacaktık. "Sana epey önceden telefon eder haber veririm gününü" diyen Hülya değil miydi? Sö-

zünü tutmayacaksa ne diye beni böyle umutlandırıp duruyor. Ama dikkat etsin Hülya ve onun gibi beni sevmeyenler, mektuplarımı okumayı bile bana yüz vermek sayanlar. Bir gülersem, yapıştırıveririm karanlığı suratlarına. Ve acımam bile. Oh olsun oh olsun derim. Şimdi gidip yıkanmalıyım. Kaç kere yıkanacağımı bilemem şimdiden. Yıkanmak iyi geliyor bana. Bir sürü acı şeyleri unutturuyor gibime geliyor. Yıkanmak, silmek gibi birşey. Ama bazen uzun sürüyor.

Sabah saatin ikisinde Seda uyandı. Yatakta dirseği üstünde biraz doğrularak dinledi. Hafif bir hışırtı duymuştu. Sanki karanlığın ürpertisi geçmişti kapısının önünden. Koridordaki kalınca halının boğduğu ayak sesleri salona doğru uzaklaşmaktaydı. Seda bir süre daha kulak verdikten sonra uzandı gene. Evde dolaşan Gizlem'di. Gelin elbisesini giymiş; tüllü duvaklı yürüyordu süzüle süzüle, tam bir Botticelli güzeli gibi. Gizlem balkon kapısını açacak önünde duracaktı, dışarı çıkmadan. Sonra yemek masasını çevreleyen yüksek arkalıklı iskemlelerden ikisini kapıya götürecek yanyana koyacaktı. Ve oturacaktı iskemlelerden birine. Ne yapıyordu Gizlem öyle gece yarıları, apak buğulu elbisesini yapyalnız giymişliğinde? Gözlerini kapamış bir nikâh törenini canlandırmaktaydı. Onu yaşamaktaydı. Babası Gizlem'in istemiş olduğu herkesi çağırmıştı törene. Kalabalık bir tören. Gizlem'in özlemekte olduğu kişiliğin temeli atılacaktı bu törende. Ama ta arkalarda saydamlaşmış duvarların dışında bir kız beklemekteydi. Uzun, sarı saçlı bir kız. Buketli. İçerdekiler, bu yalnız kız imgesine bulaşmıyordu. Nikâh töreni hem Kadıköy'de yer alıyordu hem de Gizlem'in televizyonda gördüğü bir İngiliz filminin kiliseli papazlı bir sahnesinde. Papaz tıpkı Kadıköy'deki nikâh memuruna benziyor.

Gizlem hem kendi sesiyle hem de başkaları adına konuşacaktı. Dublajda seyrettiklerini, duyduklarını zaten hemen defterine yazmıştı. Kendinden de birşeyler katarak. O sahne çok etkilemişti onu. Heyecanlıydı. Ama ezbere bir heyecan olduğu için düşlediği töreni, tutarlı bir bilinçle yansıtıyordu:

— Evlilik Tanrı buyruğu ile kurulmuş kutsal bir sözleşmedir. Biz bu iki kişinin, Orhan ile Gizlem'in evlilikte birleşmelerini kutlamak için bugün burda toplanmış bulunuyoruz...

— Sen Orhan Tan, bu kadını, Gizlem Erel'i, karın olarak, ölüm sizi birbirinizden ayırıncaya dek, ruhunla, vücudunla, varlığınla ve yeryüzündeki her şeyinle sevecek misin sayacak mısın, başının tacı bilecek misin, bollukta ve kıtlıkta, sağlık ve hastalıkta...?

— Evet, ben Gizlem Erel de söz veriyorum. Ve işte burda

herkesin önünde yemin ediyorum akıllı çocuklar doğuracağıma ve kimse elimden alamaz çocuklarımı...

— Bu iki kişinin evlenmesinde sakınca gören birisi varsa aramızda kalksın ve söylesin ya da bundan böyle sussun...

— Tanrının bana verdiği yetkiyle Gizlem ve Orhan'ı karı koca ilân ediyorum. Ve Gizlem'e hakkı olan mutluluğu ben tanımış oluyorum bugün burada herkesin önünde. Gizlem'in çocuklarına dokunmayın...

Gizlem ayağa kalktı ve bu kez balkona çıktı yavaş yavaş. Duvağını kaldırdı ve dimdik durdu. Birşey söylemeden. Ama söylüyordu. Bu duruşuyla balkondan görünen her yere, bütün evlere, o evlerde oturanlara "gördünüz mü duydunuz mu" diye seslenmekteydi.

Kendi başına yürüttüğü bu kurgusal nikâh törenlerinde evleneceği adamın ismini her seferinde değiştiriyordu Gizlem. Orhan Tan'dan önce Demir Işık, ondan önce Tarık Giray'a oynatmıştı bu rolü. Düşlediği törenlerde Gizlem, herkesi, "davetlileri" somut olarak görmekteydi. Somutlaştıramadığı, somut bir görünüm aşılıyamadığı tek kişi Orhan Tan'dı, Demir Işık'tı, Tarık Giray'dı. Bir ad, bir soyadı bir de boş iskemle yetiyordu, töreni bütünlemesine. Gizlem'in arzusu başka kızlar, başka kadınlar gibi görünmekti kendi gözünde. Onlarda olanı edinmekti. Onun için evlilik, cinsel ilişkinin söz konusu olduğu bir "sözleşme" değil, bir oyuncak özlemdi. Televizyonda bir erkekle bir kadının öpüştüğünü görünce Gizlem bağırırdı:

— Anne, bakma televizyona, iğrenç birşey oluyor. Bakma... Birbirlerinin tükrüklerini yutuyorlar.

Seda başını yastıkla örttü. Gizlem'in yaşadığı evreni, casus gibi not tutarcasına, fotoğraf çekercesine izlemek istemiyordu. Bu evren Gizlem'in sığınağıydı. Her şeyin, her isteğin sihirli olanaklarla gerçekleştiği. Ama o sığınağı kurmak için, gereçlerini araması, biriktirmesi gerekiyordu Gizlem'in. İçerden dışarıya doğru oluşan bir sığınak. Gizlem'in içinde başlayıp onu bir koza gibi içermekle sonuçlanan bir koruncak. Bu da Gizlem'e özgü bir yetenekti. Ters yönde işleyen bir duygu ve imgelem gücünün tek bir nokta üstünde yoğunlaşması ve özlem kaslarının nerdeyse kopasıya bir geriliminden sonra (sığınağı) dünyaya getirmesi.

Dışarda bekleyen uzun, sarışın saçlı kız balkon hizasında uçuşuyordu şimdi. Çiçek açtı birdenbire Gizlem'in elleri.

Balkondan deniz görünüyor. Bir taka geçti uzaklardan. Denizi büyüterek. Bir ara motor sesleri kesildi. Taka şimdi suların üstünde duran, denizin duvarlarını koklayan bir ateş böceği idi.

Gizlem içeri girdi. Balkon kapısını kapattı. İskemleleri usulca masa-

ya doğru itti. Karanlıkta odasına döndü ayaklarının ucuna basaraktan. Gelin elbisesiyle Gizlem - Seda bir iki kez yatak odasının kapı aralığından soluğunu tutarak seyretmişti - Amerika'nın en güçlü kadın ozanı Emily Dickinson'u andırıyordu. Emily Dickinson 1830'da Amherst kentinde doğmuş. Orda yaşamış, orda ölmüş. Bilinçaltı âşık olduğu Charles Wadsworth'ün San Francisco'ya gitmesi ardından yazmaya başlamış en içli, en derin şiirlerini ve o zaman âdet edinmiş hep beyaz giyinmeyi. Erdenlikler tanrıçası gibi. Yaşamı, şiir ve bahçesi arasında kutuplaşmış.

Oda kişinin aynasıdır. Kişinin içi aydınlıksa, güzel bir girginliği varsa yaşama soluğunun, odası da - basık, küçük ve dağınık bile olsa- açık pencerelerle dolup taşıyormuşcasına canlı bir ışığın boyutlarını yansıtır.

Gizlem'in odası öyle değildi. Kilit, düğüm, çıkmaz kokan, hırçın bir yalnızlıkla döşenmiş bir odaydı. Turgut Erel'in, kızını anımsattığı için camlattırdığı Botticelli'nin (Primavera) ve (Venüs'ün Doğuş'u) tablolarının kopyaları bile renk katamıyordu duvarlara. Oda, yapışkan bir köşede kalmışlığın somurtucu darlığına gömülü gibiydi. Yandaki apartımanın katranla boyanmışa benzeyen kapkara duvarına bakan tek pencere bu kasvet havasını daha da arttırıyordu. Gizlem seçmişti odayı. Dışardan, karşıdan kimse seyretmesin diye. Pencerenin hemen altındaki büyükcene masa defter ve albüm yığınlarıyla kaplı. Bunların yanında makaslar, zamk şişeleri. Defterler Gizlem'in güncel sıkıntılarının, bunalımlarının yazılı çığlıkları. Albümler başka nitelikte. Gazetelerden, dergilerden kesilmiş siyah beyaz ya da renkli resimler yapıştırılmış yapraklarına. Nişanlanan, evlenen kimselerin tören sırası veya tören ertesi çekilen resimleri. Yalnız bütün resimlerde kadınların yüzleri hep GİZLEM'İN YÜZÜ İDİ.

Niçindi annesine ikide birde fotoğraf çektirmesi ve her birinden en az bir düzine çıkarttırması?

Gizlem odasına dönünce soyundu. Gelin elbisesini, duvağı, tülleri aynalı dolaba astı büyük bir dikkatle. Kapısını kapattı dolabın. İçliklerini de çıkarttı... Çırılçıplaktı. Güzelim, gür vücudunu seyretti aynada. Kabaran kösnülerle değil. Bir yoklama yaparcasına. Bir eksiklik, bir yetersizlik bulamadı teninde. Dolabın altındaki derin çekmeyi açtı. İçinde sıra sıra dizili selofanla paketlenmiş çocuk bezleri, emzikli şişeler, talk pudraları, çocuk sabunları, patikler, minicik donlar, örgü çoraplar ve konserve çocuk mamaları duruyordu. Gizlem bunları masaya aktardı, defter ve albümleri, makasları ve zamk şişelerini yere koyduktan sonra. Çocuk bezleriyle karnını okşadı uzun uzun; emzikleri memelerinin uçlarına değdirdi. Beşiklendi gözleri. Sırtüstü bir ırmak gibi yatağa uzandı. VE ÇOCUK DOĞURMAYA BAŞLADI GİZLEM.

(Mart-Nisan 1985)

LÜTFİYE ABLA'NIN UNUTKANLIKLARI

— Aaa yeter artık. Eşek şakasını da geçti bu. Nerden bulmuşlar, nerden toplamışlar bunca yağmuru? Bıktım artık. Ne baş belası şeymiş. Yağmurun böylesini hiç görmemiştim doğrusu. Fikretciğim şimdi de senin adına kızmaya başladım. Bak işte bir hafta oldu sen buraya geleli, dışarı bir adım olsun atamadın. Arkadaşların da bekliyorlardır seni. Onlara önceden yazdığını söylemiştin. Şairlerimizden İngilizceye tercümeler yapmışsın. Bir İngiliz edebiyat mecmuasında intişar etmiş. Tabii ki, görmek isteyeceklerdir bunları. Almancaya çevirseydin ben de okurdum... Ama... Almancamı unuttum galiba.

— Ablacığım zararı yok. Türkçe aslından okursun şiirleri. Ben sana getiririm. Sonra Lütfiye abla, ben bir hafta önce değil, dün geldim. Yeşilköy'e saat 3.30'da vardık.

— Peki nasıl yanaştınız rıhtıma? Baksana gözgözü görmüyor.

— Abla, ben uçakla geldim, vapurla değil.

— Aaa tabii o da olabilir. Şiirleri aruz vezniyle mi tercüme ettin? Peki rıhtıma n'oldu öyleyse? Orda mı bekleyecek arkadaşların?.. Yeşilköy'de Esat ağabeye giderdik sık sık... Çok değerli bir diplomattı. Zarif bir adamdı doğrusu. Bir çiçek lügatı gibi bahçesi vardı, bembeyaz evinin arkasında. Ne kadar da erken dökülmüştü saçları? Dişleri takma mıydı acaba? Çok da zengin bir pul koleksiyonuna sahipti, öyle değil mi? Yoksa başka türlü bir koleksiyon muydu? Dur şimdi neydi o? Söylesene?

— Pul değildi ablacığım. Esat ağabeyin çok esaslı bir taş plak koleksiyonu vardı. Hem Batı, hem de Türk bestecilerinin önemli yapıtlarını içeren.

— Aman Fikret ne biçim konuşuyorsun. Yapıt ne demek, içeren ne demek? Yapıt "sapıt"a benzeyen bir lâf. İçeren sözünde de iş yok. Şişeler filan geliyor aklıma duyunca onu.

— Fena birşey değil öyle düşünmen. Bilirsin ablacığım, benim şişelerle sarmaşdolaşlığımı.

— Ha evet, şimdi hatırladım... Pul koleksiyonu yapan, bizim köşkü ziyarete gelen yaşlı Alman cer mühendisi Meissner Paşaydı. Çok mükem-

meldi Fransızcası. Oğlu çiftçiydi değil mi? Türkiye'de jambonculuğa onun önayak olduğunu söylerler... Keçi gibi konuşurdu. Onun adı neydi? Annesi Ermeniymiş, onun da adını bilemiyorum. Eskiden de bilmezdim zaten... Kadını bir kere olsun göremedim... Kendisi gelseydi yahut bizi davet etseydi evine... Fikretciğim, Yeşilköy'de seni Esat ağabey mi karşıladı? Bak şaştım buna. Teessüf ederim yani... Yıllardır beni aramadı... Ben yalnız yaşayan, yaşlanmış, tekallüs etmiş bir kadınım. Bu kadar ihmâle müstahak değilim doğrusu. Üstelik de yakın akrabayız...

— Canım ablacığım, nasıl unutursun. Biliyorsun; Esat ağabey öleli 30 yıl oldu. Ben İngiltere'deydim. Ölüm haberini mektupla sen verdindi bana. Plakların bir kısmını da sana bıraktığını söylemiştin...

— Nereye koydum öyleyse plakları? Pul koleksiyonu kime kaldı? Kimbilir Esat ağabeyin çocukları ne kadar üzülmüşlerdir. Babasını kaybetmek feci birşey. Elîm bir kayıp...

— Esat ağabey hiç evlenmedi ki abla...

— Ama şimdi ben ne yapacağım? Senin çocuklarını nerde yatıracağım? Önceden haber verseydin hiç olmazsa...

Fikret Gürkan'ın Yeşilköy'den taksiyle karşı tarafa geçip, 83 yaşındaki Lütfiye ablasının Mühürdardan denize damla damla bakan ufacık apartıman dairesine ayak basmasıyla, azgın, kinci bir yağmurun kazanlardan, teknelerden boşanırcasına patlak vermesi bir olmuştu. Pencereden, balkondan denizi görmek olanaksızdı. Gökyüzüyle deniz sanki yer değiştirmişti. Bir su deryası şahlanıyordu durmadan ve dimdik. Apartımanların üst katlarında oturanlar, kurbanlık başlarını eğmişler, tavanlardan delesiye inen gürültülere kulak vermekteydiler ezile büzüle. Sicim değil, halat gibi yağan, kükreyen bir yağmur tüm Mühürdar'ı kuşatmıştı. Damlar, engin davullar örneği gümbürdemekteydi, balyozlamasına çullanan yağmur saldırıları altında.

Gergedanlar kiremitlerin üzerinde hora tepse bu kadar kıyamet biraraya gelemezdi.

Fikret'in tek isteği, Kadıköy Postanesinin bulunduğu Damga sokağının öte ucundaki meyhaneleri şöyle bir yoklamaktı. Bugün Cumaydı. Meyhanelerden birinde toplanmış olmalıydı yazar çizer arkadaşları. Mühürdar'ın burnunun dibinde bir yer orası. Beş on dakikalık bir yol. Ne ki, bu yağmurda hangi babayiğit boy gösterebilirdi dışarlarda? Olsa olsa sandalla ulaşılabilirdi Damga sokağına. Onun da batmayacağına kim yemin edebilirdi? Amansız, izin tanımaz yağmur, Mühürdar'ı, bitişiğindeki semt-

leri sımsıkı esir almıştı. İkide birde daha da yaklaşaraktan, sokularaktan çakan yırtıcı, dişlek şimşekler, bütün burçları yerinden oynatıp çil yavrusu gibi dağıtan gökgürültüleri, sokağa çıkma yasağını çatır çatır vurgulamaktaydı.

Fikret Gürkan kimdi; uğraşı neydi; nerelerde çalıştı; neler yaptı türünden beylik soruları, şu kısa yanıtlarla en ivedi yoldan atlatalım. Fikret Gürkan Sen Jozef'li. Paris'e gidip Sosyalizm tarihi okumuş. İkinci Dünya Savaşı patladığında İngiltere'ye geçmiş. Neden? Çünkü Almanların Fransa'yı ele geçireceklerini, bağırgan çizmeleriyle Paris'e gireceklerini bir tarih kitabında okumuşcasına biliyordu. Ne yapmıştı İngiltere'de? Hiç yapmaması gereken birşeyi: İktisat Fakültesine girmişti, Durham Üniversitesinin. Pişmanlıklar içinde bitirmiş ve başarılı son sınıf öğrencileri için düzenlenen törende Fakülte dekanının elinden diplomasını alırken, ekonomi biliminin yanma bir daha yaklaşmamaya karar vermişti. Oracıkta unutmuştu bütün okuduklarını. Ve yerden göğe rahatlamıştı. Sonra radyoculuk, muhabirlik, çevirmenlik yapmış, evlenmiş ve çocukları olmuştu.

Lütfiye abla, yaşlı ve pas tutmuş bir oyuncak gibi ayak sürterekten durmadan dolaşıyordu etrafta. Santimlik adımlarla. Oturma odasından yatak odasına geçti. Yatağının üstünde duvara çaprazlama asılı kemanla tenis raketine baktı, uzun uzun.

— Onlar dursun orda, dedi. Beklesinler beni. Başımın üstünden eksik olmasınlar.

Lütfiye abla geçmişi aralıya aralıya tenis oynadığı günleri canlandırdı. Türkiye'de tenise başlayan ilk kadınlardandı. Tenis raketi kalın, hantal saplı bir armut biçimindeydi. Kadın, albümleri karıştırdı. Tenis kortlarında çekilmiş resimlere baktı. Kendinden başka herkesi tanıdı.

— Peki ben nerdeydim bu resimler çekilirken? Demek çağırmamışlar beni yanlarına. Terbiyesizlik işte. Çoğuna da ben öğretmiştim tenisi.

Anılar ufala ufala uzaklaştı.
Odanın havası geri çekildi.
Dalgınlığın kumları sızdı içeri
Lütfiye abla yeniden oturma odasına
döndü. Çok ötelerden gelmiş
adımlarla.

— Burası hangi oda, dedi. Kimler gitmiş burdan?

— Abla, dedi Fikret, kimse yoktu ki burda, gitmiş olsun.

— Öyleyse dur, bir mutfağa gidip bakayım, kimler var orda. Kahve falan istiyorlarsa ben kendim pişiririm. Dün olsaydı pişiremezdim, çünkü dün burda değildim. Dün kim ölmüştü? Her gün birileri ölüyor. Mahsus mu yapıyorlar? Ölümde ne var ki merak edilecek? Ben burda durmadan dolaşıyorum. Onlar da durmadan ölüyor. Hangisi iyi? Ölmek mi dolaşmak mı? Evet... Sonra ben titiz, belki de aşırı titiz bir kadınım. Başkalarının cezvelerime, fincanlarıma dokunmasını istemem. Fincanlar anneannemden kalma. Kırılırsa namütenâhi üzülürüm. Bu ne laubâliliktir yahu. Nasıl girerler mutfağıma bana haber vermeden, iznimi almadan? İsteseler de vermem zaten. Şimdi her şeyi karıştıracaklar, mutfağın altını üstüne getirecekler. Ondan sonra artık ayıkla bakalım pirincin taşını, aman be keyfim kaçtı.

Lütfiye abla mutfağa gitti. İçerde kimsecikler yoktu. Camekânlı balkoncuğa açılan kapıdan dışarı baktı. Balkon, ehrâmlar gibi yükselen boş plastik yoğurt kartonu yığınlarıyla, boş pasta kutularıyla, boş kavanozlar ve deterjan paketleriyle, yumak yumak sicimler, poşetler, dikkatle katlanmış kese kâğıtları, kullanılmamış tarih dışı takvimlerle dolup taşan, çok bakımlı bir kalıntı ve süprüntü mezarlığını andırıyordu. Bir bakıma da yazılmamış bir günlüğü.

Geri döndü Lütfiye abla. Kahve fincanlarını saydı. Cezveleri okşadı, parmaklarının ucuyla.

— Bunlar temiz, dedi. Yıkamışım demek. Fikret, ben bugün kaç kişiye kahve pişirdim? Kaç kişiye şekerli, kaçına sade kahve yaptım?

— Ablacığım, bugün buraya kimse gelmedi, kimse uğramadı. Gelemezdi de... Yağmura baksana...

— Bu yağmur da çok oluyor yani. Gaddarlıktır bu kadarı.

Lütfiye abla gene salonda tur atmaya başladı. Bir ara, üstü işlemeli bir bezle örtülü bir sepetin önünde durdu. Sepet, balkoncuğun bir başka türlüsü. O da geçmiş günlerin gölgeleriyle, yankılarıyla dolu. Kırık yelpa-

zeler, firketeler, şiş boyunda topuzlu iğneler, kuruyup çatlamış kokulu sabunlar, kolyeler, küpeler, düğmeler ve sessiz bir zarfın içinde toplanmış eski sessiz filim yıldızlarının fotoğrafları: Pola Negri, Ricardo Cortez, Gloria Swanson, Rudolf Valentino, Ramon Novaro, Lillian Gish, John Barrymore, Sezu Hayakawa... Novaro'nun resmi üstünde rujlu kadın dudaklarının izleri... Ne bilsindi Lütfiye abla, Novaro'nun homoseksüel olduğunu...

Lütfiye abla yeni çabalara girişmişti. Çekmeceleri açıp kapatıyor, odanın şurasına burasına serpiştirilmiş sehpaları gözden geçiriyordu. Sanki yağmuru susturmaya, kurutmaya, ya da dört nala dehlemeye yarayan tılsımlı bir araç peşindeydi. Bulamadı. Yok, dedi, kendi kendine. Gitti giriş kapısının arkasına asılı kocaman şemsiyeyi aldı. Onu, kendinden on kez büyük ve ağır şeyleri yüklenen bir karınca gücüyle balkona dek taşıdı. Kapının önünde durdu.

Tokmağını kavradı eliyle. Fikret küçükken ona *(Serçe Abla)* derdi. Bu minnacık kadının o eski, ünlü, görkemli öfkelerini anımsadı. Balkona çıkıp yağmuru terslerse hiç şaşmam, diye düşündü Fikret. Lütfiye abla Fikret'in düşündüklerini duymuşcasına söylenmeye başladı.

— Bu artık affedilmez bir sakarlıktır. Sakarlık sadece insanlara münhasır birşey değildir. Bak işte tabiat da insandan geri kalmıyor. Ne manası vardı şu münasebetsiz yağmurun? Ortalık çamur tufanına dönmüştür şimdi. Yağmura muhtaç yer mi kalmamış Türkiye'de...? Ha evet... ne diyordum? Esat Ağabey Paris'e mi yoksa Madrid'e mi sefir tayin edildiydi? Gelirse bize küçük yatak odasını ona veririm. Sen de sedirde yatarsın. Olur mu yavrum.

Lütfiye ablanın bakışları, bir duvarı baştan başa kaplayan kalın, yaldızlı çerçeveler içindeki küçüklü büyüklü tablolara daldı. Osmanlı imparatorluğu devrinin tükenmeye dönük günlerinde Arabistan'da yüksekcene işlerle görevlendirilmiş olan dedesinden kalma yapıtlardı bunlar. Yani Lütfiye ablanın gözünde, "Yapıt" niteliğindeydiler. Dedesine değgin her şey, uzaklaşmayan, aşılmaz bir kutsallığa bürülüydü. Fikret, tablolardan gözlerini korumak, kaçırmak istedi, olmadı. Kancalamasına takıldılar.

Ama ne resimler! Deve resimleri. Develi manzaralar. Yüklü develer. Yüksüz develer. Deve kervanları. Ihlatılmış develer, ayakta duran ve sey-

redene pis pis bakan develer. Nerden bulmuştu dedesi bu tabloları? Kime yaptırmıştı? Ismarlama "eserler" miydiler, yoksa us irkiltici bir sanat galerisinden mi çıkmaydı? Neydi bu deve ressamının adı? Hangi ustanın yanında yetişmişti fena halde? Bütün tabloların, aynı fırçanın fırlamaları olduğu besbelliydi. Bu çetrefil yapılı, biçim düşmanı hayvanın çoğunluğa eriştiği duvarın tam ortasına - her halde yeknesaklığı bozmak, kadın denilen nesnenin develere oranla küçümsendiği izlenimini gidermek için - kadınlı tablolar oturtulmuştu. Bir konu birliği göze çarpıyordu! Kadınlarca develere karşı kurulmuş bir cephe. Bunu, develere yöneltilen bir protesto gösterisi olarak değerlendirdi, Fikret. Deve ressamının parmağı yoktu ama bu resimlerde. Bunları kalın kalın döktüren kişi, Fransız sanatından dem vurmaya özenmiş (PARMAKSIZ) bir ressam olmalıydı. Tablolardan birine *(Gölde Yıkanan Kadınlar)* adı yapıştırılmış. Kadınlardan biri çenesine dek su içinde. Bir eli dışarda. Yüzüyor mu boğuluyor mu, belli değil. Yüzmesini belki daha iyi bilen başka bir kadın, çimenliğe uzanmış. Bir kötürüm ağacın dalları altında, acıklı tenini kuruluyor. Havlusu işkembeye benzemekte. Dalların arasından sözde güneş ışınları süzülüyor. Süzülmüyor gerçekte. Yapışkan bir salya gibi, vıcık vıcık sarkıyor. Renkler aynı doğrultu ya da çöküntüde; kaynatılmış ıspanak yeşilleri, çamurları bile tiksindirebilecek sarılar, solucan pembeleri, çürük ciğer kırmızıları, ıkıntılı maviler! Eskiden çocukluğunda "bu yapıtlar" köşkün odalarına dağıtılmıştı. Bu resimleri bir arada görünce Fikret'in içi zifiri karardı. Salon diye geçinen apartman odacığında Fikret'in avaz avaz canı sıkıldı.

Lütfiye ablanın sesi yükseliyor yeniden:

— Yazık yahu, yazıklar olsun. Neydik ne olduk? Nerdeydik nerelere geldik? Birgün böyle sefertası kadar daracık bir apartman dairesinde oturmaya mahkûm olacağımı kim tahayyül edebilirdi? Bu, attan inip eşeğe binmekten beter bir talihsizlik. Bu, attan inip pireye, tahtakurusuna binmenin ta kendisidir. Fikret'ciğim, yavrum, ben şimdi Esat ağabeyi nasıl ağırlıyabilirim burda? Koskoca sefir yahu... Ama önce mutfaktaki insanları defetmeliyim. Millet galiba buraya gezintiye, piyasaya çıkmak için geliyor. Yağmur mağmur dinlemem. Topunu birden sepetleyeceğim.

Lütfiye abla dosdoğru mutfağın yolunu tuttu. Yarı yolda nereye gideceğini unuttu. Yeniden dolaşmaya başladı. Dedesinden kalma mavi bir saksonya vazosuna baktı, dalgın dalgın.

— Aa, dedi. Bu vazo kırılmamış mıydı? Birisi tamir etmiş. Güzel yapıştırmışlar doğrusu. Hiç kırılmamışa benziyor vallahi. Ne güzel mavi de-

ğil mi? Şey... Ne mavisi deniyor ona? Ha evet... Kırlangıç mavisi... Şöyle oturup bakayım.

Lütfiye abla, yıkana yıkana rengi solmuş, kırmızı kaplamalı bir koltuğa yerleşti. Ayakları hemen yerden kesildi. Bu kocaman koltuğun içinde kadıncağız daha da ufalmış görünüyordu. Daha da uzak. Çağrılmamış bir anı kadar.

— Olmaz, dedi, birdenbire.

Ve ayağa kalktı. Yeni bir yürüyüşe çıktı.

— Abla, dedi Fikret. Niçin böyle durmadan, aralıksız yürüyorsun? Yorulmak yok mu sende? Otursana biraz...

— Ben yorulmam Fikret'ciğim, yorulmam ben. Otururum ölürüm korkusu var içimde. Ölümden korkmam. Yalnız iskemlede, kanape ya da koltukta otururken göz göre göre ölmek istemem. Ona razı olamam. Babam nasıl öldüydü biliyor musun? Uzun bir rahatsızlık geçirdiydi. Yatağından kalkamaz oldu. Ben sana çocukluğunda annem hastayken nasıl baktımsa, babama da öyle baktım. Yemeğini ben yedirdim. Üstünü başını ben yıkadım. Lazımlığını ben getirdim, ben götürdüm, ben boşalttım. Bir gün bana dedi ki, boğuk bir sesle: *"Lütfiye kızım, hemen koş bana mutfaktan bir bardak su getir".* Suyla odasına döndüğümde babamı ölmüş buldum. *İşte ben de öyle ölmek istiyorum.*

Lütfiye ablada unutkanlık, bunaklık perdesi işte böyle arasıra yırtılıyor, kadın duygulu, anlamlı, sağlam bir kafa ile konuşabiliyordu. Ama onun hemen ardından da saçmalamalar yumurtlamaktan geri kalmıyordu. Saçmalamıyordu gerçekte. İçine örülen bambaşka bir evrenden sesleniyordu. Fikret, harıl harıl yağan yağmuru nankörlükle, kalleşlikle suçlar ve havanın oyun bozanlığına daha sunturlu küfürler yöneltmeye çalışırken, Lütfiye ablanın sesi giriverdi araya. Diyordu ki:

— Fikret, dün Frau Rilke uğradı bana. Alman Kız Lisesine gittiğim günlerde edebiyat dersi verirdi bize. Kadın iyice sapıtmış. Amerika'yı hakikatte Amerigo Vespucci icat etti, diyor. Öyle şey olur mu? Hem de ne alâkası olabilir coğrafya ile bu kadının? Dayanamadım söyledim: "Frau Rilke, dedim, bu kadarı da olmaz. Amerika'yı Marco Polo icat etmiştir. Hatırat kitabında bunu teferruatı ile anlatmış, yazmış. Siz hiç kitap okumaz mısınız? Rahmetli annem bile sizin çok beceriksiz bir muallime olduğunuzu söylerdi. Hakkı varmış."

Yağmur, bir dev anası sürüsünün mide bozukluğu gibi uygulamalarına ara vermiyordu. Lütfiye abla Fikret'e yaklaştı:

— Yavrucuğum, dedi. Çok özür dilerim. Bu yağmur seni iyice geciktirdi. Arkadaşlarının sana gücenmeyeceklerine eminim. Belki onlar bile gidememişlerdir buluşacağınız yere. Peki söylesene, kimler var bu çocuklar arasında?

— Abla, sen tanımazsın ki...

— Nerden biliyorsun? Ben çok tarih kitabı okumuşumdur.

— Peki, abla...

Fikret bir ad sıralamasına başladı:

— Onat Kutlar da gelir belki, dedi.

— O da ne? dedi, Lütfiye abla. Anlayamadım. Sen neden bahsediyorsun yavrucuğum. On tane at neyi kutluyor?

— Hayır ablacağım... Onat Kutlar diye bir arkadaşım var. Adı Onat. soyadı da Kutlar. Ülkemizin değerli hikâyecilerinden. (Öykücü dese ablasının kızacağını bildiği için, Fikret, hikâyeci sözcüğünü kullandı.)

— Öyle şey olmaz, dedi Lütfiye abla. Zavallı evladım! Dediğin kadar kabiliyetliyse mutantan bir isim bulmalıyız ona... Meselâ, Muhteşem Kadri. Muhlis Hâşim de olabilir. Adnan Sipahi de olur bence. Söyle ona Fikret'ciğim. Dediğimi yapsın. Beğenmezse, ben çocuğa daha da güzel isimler bulurum. Yeter ki istesin, söylesin. Ben erkekleri severim. Hiç olmazsa bir erkeğin isminde azıcık payım olsun... Çok isterdim onu... Evet...

Lütfiye abla, içinde yarıda kalmış tümceyi sanki tamamlamak istiyormuş gibi, yatak odasına doğru geçmişten esen adımlarla, geçmişte yazılmış ufak adımlarla ilerledi.

— Fikretciğim, ben biraz uzanacağım, dedi. Ve kapıyı kapattı.

Lütfiye abla gözlerini kemana dikti. Bir ufuk çiziliverdi teninin her yanma. Yeşeren, unutulmaz bir sıcaklıktı bu. Kemanın asılı olduğu duvara yanaşmak istedi. Yatağa çıkıp kemanı alacaktı. Olmadı. Bir başka duvara, görünmeyen bir duvara çarpmışcasına durdu. Sendeledi biraz, bir tutam ot gibi sallandı:

— Berger'den ders alırdım o zamanlar. En iyi keman hocasıydı. Enis de onun talebesi. Çok parlak, ince bir müzikalitesi vardı, Enis'in. Levent

boylu bir gençti. Göl kamışı misali, için için sallanırdı çalarken. Ne güzel birlikte çalışırdık Wieniawsky'ye Tchaikovsky, Dvorak ve Kreisler'e... Ufak tefek şeylerdi bunlar. Ama içim erirdi Enis'i dinlerken. Gözlerimin içinde dize gelirdim ona her bakışımla... Şimdi içimde göller dolusu kamışlar salınıyor. Gölün dibinde dize gelmişim... ENİS, ENİS, ENİS, bir kere olsun, gözlerini gezdirmedindi üstümde... Sen bir gün allahaısmarladığa geldin ve bir daha görünmedin bana... Tek o gün, elin elime değdiydi. Kemanı da o gün bıraktım. Herkes, herkesler evlendiler. Bir ben ortalarda kaldım. Kaderim senle beraber uzaklaştı. Unutulmuş bir ürperti gibi yaşıyorum. Ama o da birşey yani... Hiçten daha iyi...

Lütfiye abla, Fikretin dışardan yükselen sesini duydu:

— Ablacığım yağmur dindi. Bir saat kadar önce. Uyandırmadım seni inşallah. Ben gidiyorum şimdi...

— Dur, Enis, geliyorum. Bekle beni.

Lütfiye abla odasının kapısını açtı. Fikret'i gördü. Uzun uzun baktı. Bir yerleri söndü. Ve sonra, sabırlı, görgülü, beklemelere alışkın sevilesi bir gülümseme uyandı dudaklarında, tüm boşlukları doldurararaktan. Küçük kardeşinin bembeyaz saçlarını okşadı, içerlek aydınlık parmaklarıyla:

— Olur Fikretciğim, dedi. Çocuklarına selâm söyle. İyi yolcukluklar! Ne zaman hareket ediyor tayyaren? Bak benim canım, evladım kardeşim. Sana birşey söyleyim şurda. Ben ölürsem üzülme. Mezarıma geleyim de deme. Orda canım sıkılıyordur, canım çürüyordur. Bol bol mektup yaz bana. Ama yollama. Yüksek sesle oku. Ben duyarım. Yolunu bulur duyarım. Hiç kimse toptan terk-i hayat eylemez. Birşeyler kalır herkesten arkalarda. Sen onlara seslen. Yani bana. Arasıra Kreisler'den birşeyler çalarsan plakta, sevinirim. Hadi yolun açık olsun Fikret'ciğim. Esat ağabeye de selamlar... Beklediğimi söyle...

(15 Haziran 1986)

Sait Faik sonrası hikâyeciliğimizin en güçlü isimlerinden Feyyaz Kayacan, 1950'li yıllardan başlayarak ince zekâsı, dengeli ironisi, ifade özgünlüğü ile kendi özel yerini edebiyatımızda açmayı başarmıştı.
Şiirde Can Yücel'in temsil ettiği cüretin, öyküdeki karşılığı Feyyaz Kayacan'dı.
1993'de yitirdiğimiz bu usta, yapıtlarının kendisini gerektiğince tanıma olanağı bulamamış en genç kuşaklara ulaştığını ne yazık ki göremedi.

Feyyaz Kayacan, Türk edebiyatının şen kirpisi.

ISBN 975-363-046-8

